

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

TUTANAK DERGİSİ

29'uncu Birleşim
9 Aralık 2024 Pazartesi

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde yer alan ve kâtip üyeler tarafından okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve turnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İÇİNDEKİLER

I.- GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

II.- GELEN KÂĞITLAR

III.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Oturum Başkanı TBMM Başkanı Numan Kurtulmuş'un, Isparta'daki helikopter kazasında şehit ve yaralı olan askerlere, Suriye'deki gelişmelere, 2025 yılı bütçesinin Plan ve Bütçe Komisyonu sürecine ve Genel Kurul görüşmelerine ilişkin konuşması

2.- Oturum Başkanı TBMM Başkanı Numan Kurtulmuş'un, Kayseri Milletvekili Mahmut Arıkan'ı, Saadet Partisi Genel Başkanı seçilmesi dolayısıyla tebrik ettiğine ilişkin konuşması

IV.- KANUN TEKLİFLERİ İLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER

A) Kanun Teklifleri

1.- 2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi (1/278) ile Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (S. Sayısı: 162)

2.- 2023 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi (1/277), Plan ve Bütçe Komisyonunca Kabul Edilen Metne Ekli Cetveller, 2023 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifine İlişkin Genel Uygunluk Bildirimi ile 2023 Yılı Dış Denetim Genel Değerlendirme Raporu, 225 Adet Kamu İdaresine Ait Sayıştay Denetim Raporu, 2023 Yılı Faaliyet Genel Değerlendirme Raporu ve 2023 Yılı Mali İstatistikleri Değerlendirme Raporunun Sunulduğuna Dair Sayıştay Başkanlığı Tezkeresi (3/922) ile Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (S. Sayısı: 163)

V.- YAZILI SORULAR VE CEVAPLARI

1.- Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in, sağlık yönetimi ve sağlık kurumları işletmeciliği bölümlerinden mezun olan kişilerin istihdamına ilişkin sorusu ve Sağlık Bakanı Kemal Memişoğlu'nun cevabı (7/19226)

2.- Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in, sağlık yönetimi bölümü mezunlarının istihdamına ilişkin sorusu ve Sağlık Bakanı Kemal Memişoğlu'nun cevabı (7/19227)

3.- Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in, sağlık yönetimi ve sağlık kurumları işletmeciliği bölümlerinin meslek tanımlarının yapılması talebine ilişkin sorusu ve Sağlık Bakanı Kemal Memişoğlu'nun cevabı (7/19229)

4.- Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in, sağlık yönetimi bölümü mezunlarının istihdamına ilişkin sorusu ve Sağlık Bakanı Kemal Memişoğlu'nun cevabı (7/19230)

5.- Kocaeli Milletvekili Ömer Faruk Gergerlioğlu'nun, radyoterapi teknikerlerinin atama ve istihdam sorununa ilişkin sorusu ve Sağlık Bakanı Kemal Memişoğlu'nun cevabı (7/19233)

6.- Kocaeli Milletvekili Ömer Faruk Gergerlioğlu'nun, diş protezi teknikerlerinin istihdamına ilişkin sorusu ve Sağlık Bakanı Kemal Memişoğlu'nun cevabı (7/19234)

7.- Van Milletvekili Gülderen Varlı'nın, Van ilinde kaybolan bir üniversite öğrencisinin hayatını kaybetmesi üzerine yürütülen soruşturmaya ilişkin sorusu ve Sağlık Bakanı Kemal Memişoğlu'nun cevabı (7/19235)

8.- Adana Milletvekili Müzeyyen Şevkin'in, bir maden projesi için acele kamulaştırma kararı verilmesine ilişkin sorusu ve Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cevdet Yılmaz'ın cevabı (7/19242)

9.- Düzce Milletvekili Talih Özcan'ın, DMD hastalığına yönelik tanı ve tedavi yöntemlerine ilişkin sorusu ve Sağlık Bakanı Kemal Memişoğlu'nun cevabı (7/19345)

10.- Muş Milletvekili Sümeyye Boz'un, odyolog istihdamına ilişkin sorusu ve Sağlık Bakanı Kemal Memişoğlu'nun cevabı (7/19351)

11.- Bursa Milletvekili Yüksel Selçuk Türkoğlu'nun, zirai ilaç kalıntısı veya hastalık sebebiyle ülkemize iade edilen bazı gıda ürünlerinin miktarına ilişkin sorusu ve Ticaret Bakanı Ömer Bolat'ın cevabı (7/19367)

12.- Muğla Milletvekili Selçuk Özdağ'ın, 2014-2024 yılları arasında büyükşehir belediyelerinin düzenledikleri etkinlikler için ayırdıkları bütçeye ilişkin sorusu ve Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cevdet Yılmaz'ın cevabı (7/19376)

13.- Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in, milli bayramlar için yapılan törenleri düzenleyen yönetmelikte değişiklik yapılması talebine ilişkin sorusu ve Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cevdet Yılmaz'ın cevabı (7/19377)

14.- Kocaeli Milletvekili Ömer Faruk Gergerlioğlu'nun, acil yardım ve afet yönetimi bölümü lisans mezunlarının sorunlarına ilişkin sorusu ve Sağlık Bakanı Kemal Memişoğlu'nun cevabı (7/19464)

15.- İstanbul Milletvekili Özgür Karabat'ın, belediyelerin vergi borçlarına ilişkin sorusu ve Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cevdet Yılmaz'ın cevabı (7/19571)

16.- Adana Milletvekili Orhan Sümer'in, Cumhurbaşkanı tarafından hediye edilen Togg marka araçlara ilişkin sorusu ve Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cevdet Yılmaz'ın cevabı (7/19572)

17.- Elâzığ Milletvekili Semih Işıkver'in, son beş yılda azami öğrenim süresini tamamlayan üniversite öğrencilerine ilişkin sorusu ve Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cevdet Yılmaz'ın cevabı (7/19573)

18.- Mardin Milletvekili Salihe Aydeniz'in, ülke genelindeki ve Mardin ilindeki KYK yurtlarının koşullarına ilişkin sorusu ve Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cevdet Yılmaz'ın cevabı (7/19574)

19.- Şanlıurfa Milletvekili Mahmut Tanal'ın, Şanlıurfa'nın Ceylânpınar ilçesine organize sanayi bölgesi kurulmasına ilişkin sorusu ve Ticaret Bakanı Ömer Bolat'ın cevabı (7/19775)

9 Aralık 2024 Pazartesi
BİRİNCİ OTURUM
Açılma Saati: 12.03
BAŞKAN: Numan KURTULMUŞ
KÂTİP ÜYELER: Mustafa BİLİCİ (İzmir), Havva Sibel SÖYLEMEZ (Mersin)
----- 0 -----

BAŞKAN - Türkiye Büyük Millet Meclisinin 29'uncu Birleşimini açıyorum.
Toplantı yeter sayısı vardır, görüşmelere başlıyoruz.

III.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Oturum Başkanı TBMM Başkanı Numan Kurtulmuş'un, Isparta'daki helikopter kazasında şehit ve yaralı olan askerlere, Suriye'deki gelişmelere, 2025 yılı bütçesinin Plan ve Bütçe Komisyonu sürecine ve Genel Kurul görüşmelerine ilişkin konuşması

BAŞKAN - Sözlerimin hemen başında, az evvel Türkiye kamuoyuyla da paylaşılan Isparta'daki helikopter kazasında hayatını kaybeden 5 şehidimize Cenab-ı Allah'tan rahmet diliyorum. Ailelerine, milletimize, Türk Silahlı Kuvvetleri camiasına başsağlığı diliyorum. Yaralı arkadaşımıza da en kısa sürede acil şifalar diliyorum. Cenab-ı Allah'ın bir an evvel onu da sağlıklı bir şekilde aramıza kavuşturmasını temenni ve dua ediyorum.

Değerli arkadaşlar, Türkiye Büyük Millet Meclisindeki bütçe görüşmelerinin ilk oturumunu bugün başlatacağız ve nasip olursa, on iki gün süren görüşmelerden sonra bütçe görüşmeleri Türkiye Büyük Millet Meclisinde sona erecektir.

Müsaade ederseniz, sözlerimin başında ifade etmek isterim ki, dün itibarıyla yaşadığımız, bölgemizi ve bütün dünyayı ilgilendiren fevkalade önemli bir süreçte yani Suriye'de uzun yıllar boyunca devam eden, halkına karşı gerçekten diktatörce bir yönetimin sonunda büyük katliamlarla, büyük zulümlerle çile çekmiş olan Suriye halkının bir şekilde mücadele vererek Suriye topraklarını özgürleştirmesi ve Suriye halkının da ülkesini yeni bir süreçte doğru getirdiği tarihten bir dönüm noktasına tanık olduk. Tabii, Türkiye olarak, hemen burnumuzun dibinde olan Suriye'deki gelişmeleri dikkatle, hiçbir şekilde birtakım hissiyatlara kapılmadan, millî menfaatlerimizin gerektirdiği perspektiften değerlendirip; Suriye'nin bundan sonraki süreçte geçmiş bütün acıları geride bırakarak, özgür ve demokratik bir Suriye'nin inşası için Türkiye olarak da üzerimize düşen sorumlulukları yerine getirmeye gayret edeceğiz.

Bizlerin, Suriye'nin yeni süreciyle ilgili beş temel hususa dikkatlerimizi çekmek isterim.

Her şeyden evvel Suriye'nin toprak bütünlüğü Türkiye'nin en önemli önceliklerinden biridir. Artık Orta Doğu'da, bu bölgede daha fazla bölünmenin, daha fazla parçalanmanın, daha fazla dağılmanın değil daha fazla iş birliğinin, güç birliğinin ve entegrasyonun esas alınması gerektiği bir süreçte girdiğimiz aşıkardır. Bu çerçevede, Suriye'nin egemenliğinin korunması, Suriye'nin toprak bütünlüğünün temin edilmesi, önümüzdeki süreçte hem Suriye halkının geleceği bakımından hem de Türkiye'nin millî menfaatleri bakımından fevkalade önemli bir önceliklidir.

Yine, aynı şekilde, bundan sonraki süreçte tüm kesimlerin söz hakkının olduğu demokratik bir Suriye'nin inşası; hiçbir kesimin, hiçbir toplumsal kesimin dışlanmadığı bir Suriye'nin inşası da herhâlde önemli önceliklerden bir diğeri olacaktır. Bu çerçevede, bölgenin olgun ve gerçekten bedeli ödenmiş bir demokrasiye sahip olan ülkesi olarak Türkiye, Suriye halkına, dost ve kardeş Suriye milletine demokratik rehberlik konusunda üzerine düşen sorumlulukları yerine getirecektir.

Bir diğer önceliğimiz ise terörden ve terör örgütlerinden bütünüyle arındırılmış bir Suriye'nin tesis edilmesi mecburiyetidir. Uzun yıllar boyunca birtakım güçlerin ellerine silah vererek, istihbari ve lojistik destekler sağlayarak bölge ülkelerini istikrarsızlaştırma aracı olarak kullandıkları terörün ve terör örgütlerinin artık Suriye sahasında bir daha söz hakkının olmadığı, bir daha etkin olmadığı bir Suriye'nin inşası ve böylece vekâlet savaşlarının kirli araçları olan terör örgütlerinin tamamının Suriye'den temizlenmesi herhâlde bölgenin ve Türkiye'nin de menfaatinin gereğidir.

Ayrıca ilk andan itibaren, şimdiye kadar gelen süreçte gerçekten huzur ve barış ortamının sağlanması için özel bir dikkatle hareket eden muhalif grupların, bundan sonra da "Nasılsa yönetimi değiştirdik, nasılsa iktidarı ele geçirdik." diyerek birtakım dengesiz ve maalesef birliği, beraberliği, huzuru bozacak, barışı bozacak çalışmaların, birtakım uygulamaların içerisinde olmamasını tavsiye ederiz. Bunun için diyoruz ki bundan sonra huzur ve barışın sağlanması, bunun için de muhalif grupların halkın güvenini artıracak tedbirleri ve uygulamaları ortaya koyması, 4'üncü ve en önemli önceliklerimizden biridir.

Türkiye için hiç şüphesiz en temel önceliklerden biri de ülkemizde uzun yıllardır misafir ettiğimiz göçmenlerin onurlu ve güvenli bir şekilde geri dönüşünü sağlayacak sürecin hızlandırılmasıdır. Bu çerçevede, Türkiye, Suriye'de oluşacak yeni yönetimle her türlü iş birliğini gerçekleştirmek ve bu uğurda hem Türkiye'de bulunan Suriyeli mültecilerin hem de Lübnan'da ve Ürdün'de bulunan mültecilerin güvenli ve onurlu bir şekilde geri dönüşünün sağlanması için üzerine düşen sorumluluğu yerine getirecektir.

Temennimiz, Türkiye Büyük Millet Meclisi olarak en büyük beklentimiz, bundan sonraki süreçte Suriye'nin daha fazla acılar yaşamaması, bundan sonraki süreçte Suriye'nin tam manasıyla bir bütün Suriye olarak, bütünleşik bir Suriye olarak Suriye'nin demokratik sisteminin inşa edilmesidir. Ben, bir kez daha, Suriye'nin yeni döneminin öncelikle Suriye halklarına hayırlı olmasını; bölge için, bölgenin geleceği için umut verici bu gelişmelerin kalıcı hâle getirilmesini temenni ediyorum.

Değerli milletvekili arkadaşlarım, 2025 yılı bütçesinin Plan ve Bütçe Komisyonu sürecinde ilişkin bazı verileri sizlerle paylaşarak söz Hükümet adına konuşacak olan Cumhurbaşkanı Yardımcısı Sayın Cevdet Yılmaz'a bırakacağım.

Bildiğiniz gibi, 22 Ekim 2024 tarihinde Cumhurbaşkanı Yardımcımız Sayın Yılmaz'ın 2025 yılı bütçesi ve 2023 yılı kesin hesabını Plan ve Bütçe Komisyonunda sunuşuyla başlayan görüşmeler 29 Kasım tarihinde sona erdi. Komisyonunda 39 gün süren bütçe görüşmeleri yaklaşık 235 saat, 21 birleşim ve 81 oturumda tamamlanabilmiştir. Bütçe görüşmelerinde, Komisyon üyelerimiz dâhil olmak üzere, 267 farklı milletvekilinin 1.330 saat söz talebi olmuş ve bu talepler karşılanmıştır. Başka bir deyişle, Meclisteki milletvekili arkadaşlarımızın yaklaşık yüzde 45'i bütçe müzakerelerine doğrudan söz alarak katkıda bulunmuştur. Bu toplantılarda 3.005 sayfa tutanak tutulmuştur. Böylesine verimli, böylesine zor bir çalışma dönemini geride bırakarak, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kuruluna bütçeyi hazırlayarak gönderen başta Plan ve Bütçe Komisyonunun Başkanı ve değerli üyeleri olmak üzere, Plan ve Bütçe Komisyonundaki bu müzakerelere katkı sunan bütün milletvekili arkadaşlarıma teşekkür ediyorum. Ayrıca, bu yoğun ve yorucu çalışmalarda üstün fedakârlıklarla Plan ve Bütçe Komisyonu üyelerine ve genel olarak da Türkiye Büyük Millet Meclisinin çalışmalarına katkı sunan Meclis emekçilerimizi de canıyürekten tebrik ediyorum.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Sayın Başkan, emekçiler haklarını istiyor, emekçiler!

BAŞKAN - Ümit ederim ki bugün başlayacak olan Genel Kurul görüşmeleri de fevkalade büyük bir olgunluk ve nezaket içerisinde, kaba ve yaralayıcı sözlerden uzak; birtakım saldırlardan, fiilî sataşmalardan, müdahalelerden uzak bir şekilde, Türkiye Büyük Millet Meclisinin mehabetine yaraşır bir şekilde devam eder ve sonunda Meclis Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulan bu bütçeyle ilgili kararını vererek bütçe ortaya konulmuş olur.

Değerli arkadaşlar, şimdi gündeme geçiyoruz.

Gündemimize göre, 2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi ve 2023 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi'nin görüşmelerine başlayacağız.

IV.- KANUN TEKLİFLERİ İLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER

A.- Kanun Teklifleri

1.- 2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi (1/278) ile Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (S. Sayısı: 162)¹

2.- 2023 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi (1/277), Plan ve Bütçe Komisyonunca Kabul Edilen Metne Ekli Cetveller, 2023 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifine İlişkin Genel Uygunluk Bildirimi ile 2023 Yılı Dış Denetim Genel Değerlendirme Raporu, 225 Adet Kamu İdaresine Ait Sayıştay Denetim Raporu, 2023 Yılı Faaliyet Genel Değerlendirme Raporu ve 2023 Yılı Mali İstatistikleri Değerlendirme Raporunun Sunulduğuna Dair Sayıştay Başkanlığı Tezkeresi (3/922) ile Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (S. Sayısı: 163)²

BAŞKAN - Komisyon? Yerinde.

Sayın milletvekilleri, Komisyon Raporları 162 ve 163 sıra sayılarıyla bastırılıp dağıtılmıştır.

Şimdi, yürütme adına bütçe sunuş konuşmasını yapmak üzere Cumhurbaşkanlığı Yardımcısı Sayın Cevdet Yılmaz'a söz vereceğim.

Buyurun Sayın Yılmaz. (AK PARTİ ve MHP sıralarından alkışlar)

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ - Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, ekran başında bizleri izleyen kıymetli vatandaşlarımız; sizleri, şahsım ve Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan adına saygıyla, muhabbetle selamlıyorum.

Konuşmama geçmeden önce... Az önce Başkanımızın da ifade ettiği üzere, maalesef acı bir hadise, acı bir haberle karşı karşıyayız. Isparta'da helikopterlerimizin, askerî helikopterlerimizin çarpışması sonucu bir helikopterimiz zorunlu iniş gerçekleştirmiş, diğeri maalesef bunu yapamamıştır; 5 şehidimiz var, 1 ağır yaralımız var. Şehitlerimize Allah'tan rahmet diliyorum, yaralımıza şifalar diliyorum. Cenab-ı Allah böyle hadiselerden ülkemizi, milletimizi korusun diliyorum. Tabii ki hadiseyle ilgili -daha sıcak bir hadise- mutlaka araştırmalar, gerekli incelemeler, neden kaynaklandığına ilişkin değerlendirmeler süreç içinde gerçekleştirilecektir.

Diğer yandan, yine, Suriye'de, komşumuzda çok önemli gelişmelerin yaşandığı bir dönemdeyiz. Suriye'de yeni bir tarihî dönüm noktasında olduğumuzu hep birlikte takip ediyoruz. Çok hızlı gelişmeler var; Türkiye olarak da tüm bu gelişmeleri yakından izliyoruz, yakından takip ediyoruz. Şu anda yeni bir oluşum başlamış durumda, bir geçiş süreci söz konusu. Bu geçiş sürecinin en sağlıklı şekilde, kapsayıcı bir şekilde oluşmasını ve sürmesini temenni ediyoruz. Suriye'de yaşayan tüm dinlerden, tüm etnik gruplardan, tüm mezheplerden Suriye halkının tamamının temsil edildiği bir sürecin yaşanmasını; Suriye'de kalıcı rejimin de yine tüm bu unsurları içerecek şekilde Suriye'nin toprak bütünlüğünü, siyasi birliğini, egemenliğini koruyacak bir şekilde teşekkül etmesini temenni ediyoruz. Türkiye Cumhuriyeti olarak, Türk halkı olarak Suriye'nin ve Suriye halkının tamamının yanında olduğumuzu ifade etmek istiyorum. Bugüne kadar olduğu gibi bundan sonra da Suriye halkıyla dayanışmamızı sürdüreceğiz, çok acılar yaşadı Suriye halkı. Suriye'de yaşanan bu süreçlere dışarıdan olumsuz etki edecek hiçbir eylemin, hiçbir etkinin olmamasını temenni ediyoruz. Suriye'de barışın, istikrarın, huzurun temin edilmesini temenni ediyoruz.

Diğer taraftan, temel bir önceliğimiz de elbette Suriye'den ülkemize yönelik terör tehditlerinin bertaraf edilmesi; Türkiye'nin halkıyla, sınırlarıyla komşusundan gelebilecek tehditlere maruz kalmamasıdır. Bunun için de her türlü tedbiri almaya devam edeceğiz.

Bir diğer önemli boyut da Suriye'den gelip ülkemizde geçici koruma altında olan nüfustur. Suriye'de güvenin tesis edilmesiyle, ekonomik ve siyasi ortamın iyileştirilmesiyle birlikte inanıyorum ki Suriyeli kardeşlerimiz ülkelerine, vatanlarına güvenli, onurlu, gönüllü bir şekilde döneceklerdir. Bu süreçte sağladıkları tecrübelerle, edindikleri kazanımlarla inanıyorum ki ülkemiz ile Suriye arasında güçlü bir köprü oluşturacaklardır, olumlu bir bağ teşkil edeceklerdir. Tüm bu süreçleri yakından takip ediyoruz.

Değerli Başkan, değerli milletvekilleri; 2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi ile 2023 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi, Sayın Cumhurbaşkanımız tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuş, Plan ve Bütçe Komisyonunda yoğun bir mesaiyle görüşülerek kabul edilmiştir.

Komisyon görüşmelerindeki görüş ve değerlendirmeleriyle, yapıcı eleştirileriyle sürece katkı sunan tüm milletvekillerimize teşekkür ediyor, Genel Kurulda bugün itibarıyla başlayan görüşmelerin ülkemiz ve milletimiz için hayırlara vesile olmasını diliyorum.

2025 yılı bütçesi, yirmi iki yıllık kesintisiz hizmet tecrübesiyle AK PARTİ hükûmetlerinin 23'üncü, Cumhurbaşkanlığı hükûmet sisteminin 7'nci bütçesidir. Bu bağlamda bütçemiz, ekonomik istikrarın temeli olan siyasi istikrarın en büyük sembollerindendir. Türkiye Yüzyılı'nın 2'nci bütçesi niteliğinde olan 2025 yılı bütçesi, orta vadeli programımız çerçevesinde ekonomik istikrar ve sosyal refahı önceleyen; istikrar, icraat ve kalkınma bütçesi olarak hazırlanmıştır.

2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi'miz her daim önceliğimiz olan makroekonomik ve finansal istikrar ile mali disiplinin korunması politikalarımızla uyumludur. Bu doğrultuda, bütçemiz, deprem hariç kamu harcamalarını kontrol altında tutacak, kamu açıklarını kademeli olarak düşürecek ve dezenflasyon sürecini destekleyecek bir yaklaşımla hazırlanmıştır.

Asrın felaketi sonrasında Sayın Cumhurbaşkanımızın liderliğinde ortaya koyduğumuz inşa ve ihya faaliyetlerindeki hızlı ve kararlı yaklaşımımız 2025 bütçemize de yansıtılmıştır. Bununla birlikte, bütçemizin her bir programında 81 ilimizin ihtiyaçları gözetilmiş, insan odaklı bir yaklaşımla toplumumuzun tüm kesimlerinin; işçisi, memuru, esnafı, emeklisi, genci ve yaşlısıyla her vatandaşımızın bütçemizin sağladığı imkânlardan azami ölçüde faydalanması esas alınmıştır.

2025 yılı bütçemiz, aynı zamanda Türkiye Yüzyılı'nda pek çok alanda hayata geçirmeyi hedeflediğimiz yapısal dönüşüm adımlarımızı destekleyecek şekilde hazırlanmıştır. Fiziki altyapımızın güçlendirilmesi, beşerî sermayemizin geliştirilmesi, iş gücü piyasasının daha etkin işleyişinin sağlanması bütçemizin odağında yer alan temel politikalardandır. Bütçemiz, katma değeri yüksek üretimin artırılması, AR-GE ve yenilikçilik kapasitemizin güçlendirilmesi, yeşil ve dijital ekonomiye geçiş yönünde teknolojik dönüşümün sağlanması, gıda ve enerjide arz güvenliğinin geliştirilmesi yönündeki politika adımlarımızı destekleyici mahiyette olacaktır. 2025 bütçemiz bölgemizde barışı, ülkemizde birliği, beraberliği ve dayanışmayı perçinleyerek Türkiye Yüzyılı'nı huzurun yüzyılı yapma hedefimizle de uyum içindedir. İçerdiği tüm bu hususlar itibarıyla 2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi'mizi, bugüne dek sağlanan kazanımları daha ileriye taşımayı ve sürdürülebilir hâle getirmeyi hedefleyerek yüce Meclisimizin huzuruna getirmiş bulunuyoruz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; konuşmamda, öncelikle dünya ve Türkiye ekonomisi üzerine kısa değerlendirmelerin ardından 2025 yılı bütçemizde öngördüğümüz ana hususlara değineceğim. Dünya ekonomisi küresel salgının

¹ 162 S. Sayılı Basmayazı ve Cetveller tutanağı eklidir.

² 163 S. Sayılı Basmayazı ve Cetveller tutanağı eklidir.

etkisiyle gerçekleşen daralmanın ardından 2021 yılında toparlanma göstermiş, 2022 yılında ise salgın dönemi sağlanan olağanüstü teşviklerin ortadan kalkması ve jeopolitik gerilimlerin tırmanmasıyla büyüme yavaşlamıştır. Bu süreçte oluşan enflasyonist dalga ve uygulanan sıkı para politikaları ekonomik büyümeyi baskımlarken küresel iktisadi faaliyet dayanıklılık sergileyerek 2023 yılında yüzde 3,3 oranında ılımlı bir büyüme göstermiştir. 2024 yılına gelindiğinde, dünya ekonomisinde jeopolitik gerilimler, siyasi belirsizlikler ve henüz tümüyle istenilen seviyelere gerilemeyen enflasyonla mücadele gündemdeki ağırlığını korumuştur. Önümüzdeki dönemde küresel enflasyon henüz hedeflenen oranlara gerilemese de büyüme ve istihdama yönelik endişelerin de artmasıyla parasal gevşeme adımlarının devamının getirileceği değerlendirilmektedir. Böylelikle, kredi koşullarında iyileşme ve toparlanan reel gelirin küresel talebi desteklemesi beklenmektedir. Bu gelişmeler ışığında, küresel iktisadi faaliyet, salgın öncesi ortalamalarının altında ancak belirli bir istikrarda seyrini sürdürmektedir. Uluslararası Para Fonunun tahminlerine göre dünya ekonomisinin 2024 ve 2025 yıllarında yıllık yüzde 3,2 oranında, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatının tahminlerine göre ise sırasıyla yüzde 3,2 ve yüzde 3,3 büyümesi öngörülmektedir.

Son birkaç yıl da jeopolitik gerilimlerin tırmanarak bölgesel çatışmaların tansiyonunun yükseldiği, iktisadi ayrışmanın belirginleşmesinin yanı sıra daha korumacı ticaret politikalarının da giderek yerleşik hâle geldiği bir dönem olmuştur. Rusya-Ukrayna savaşı ve Orta Doğu'da İsrail'in Gazze'ye yönelik başlayan ve bölgeye yayılan insanlık dışı saldırılarıyla artış kaydeden bölgesel çatışmalar tedarik zincirlerinde aksaklıklara yol açmış, nakliye maliyetlerini yükseltmiş ve küresel ticareti sekteye uğratmıştır.

Uluslararası Para Fonu verilerine göre, 2022 yılında yüzde 5,7 oranında gerçekleşen küresel mal ve hizmet ticaret hacmi artışı, 2023 yılında yüzde 0,8'e gerilemiştir. Öte yandan, iyileşen talep koşullarının da etkisiyle 2024 yılında ivmelenen küresel mal ve hizmet ticaretinin yüzde 3,1 oranında büyüyerek toparlanması öngörülmektedir.

2025 yılı için küresel mal ve hizmet ticareti görünümü, jeopolitik gerilimler ve artan korumacılıkla aşağı yönlü riskler barındırmakla beraber, nispeten daha olumlu bir seyre işaret etmektedir. Uluslararası Para Fonu tarafından 2025 yılında mal ve hizmet ticaret hacminin yüzde 3,4 oranında büyüme göstereceği öngörülmektedir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; son dönemde dünya genelinde enflasyon görünümüne ilişkin sektörel dinamikler farklılık göstermekte ve hizmet fiyatlarındaki katılık ön plana çıkmaktadır. Enflasyon oranlarında artış yavaşlamış olsa da iş gücü piyasalarında ve iç talepteki canlılık hizmet fiyatlarındaki katılığı artırmış, böylece çekirdek enflasyondaki düşüş görece sınırlı olmuştur. Bu durum 2024 yılında enflasyona ilişkin yukarı yönlü riskleri artırmış, tırmanan ticaret gerginlikleri ile politika belirsizliği bağlamında faiz oranları indirim döngüsünü geciktirmiştir.

Salgın sonrası dönemde jeopolitik gerilimler ve arz sorunlarıyla yükselen küresel enflasyon yıl sonuna doğru düşüş eğilimine girmiştir. Bu durum para politikalarındaki sıkılığın hafifletilmesine olanak tanıran faiz oranına duyarlı harcamaların önümüzdeki dönemde artmasını destekleyici mahiyettedir.

Öte yandan, uluslararası kuruluşların büyük çoğunluğu, küresel enflasyon açısından önem arz eden başta enerji olmak üzere emtia fiyatlarının önümüzdeki dönemde ılımlı bir seyir göstermesini öngörmektedirler.

Özetle, küresel görünüm bakımından 2025 yılında belirsizlikler bulunmakla birlikte Avrupa Birliği ve MENA bölgesi başta olmak üzere ticaret ortaklarımızın görece daha iyi büyüme performansı sergilemesini, para politikalarında atılacak ilave normalleşme adımları ile küresel risk iştahının artmasını ve finansman koşullarının daha olumlu olmasını bekliyoruz. 2025 yılının emtia fiyatlarının, özellikle enerjinin arz yönlü olumlu beklentilerle iktisadi faaliyeti destekleyici yönde hareket edeceği bir yıl olmasını öngörüyoruz.

Bu doğrultuda, kararlılıkla uyguladığımız ekonomik programımızın olumlu sonuçları üzerinde baskı oluşturan dış koşulların 2025 yılında nispi olarak daha destekleyici olacağını, dezenflasyon sürecimize ve aynı zamanda yatırım, istihdam, üretim ve ihracat hedeflerimize katkı sağlayacağını değerlendirmekteyiz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; dünya ekonomisinin görünümüne dair kısa değerlendirmelerin ardından ülkemiz ekonomisinin son dönemlerdeki seyrine değineceğim. 2023 yılında zayıf dış talep, jeopolitik gerilimler ve şubat ayındaki deprem felaketine rağmen Türkiye ekonomisi yüzde 5,1 büyüme oranıyla olumlu bir performans sergilemiştir. Bu başarı, on dört yıllık kesintisiz büyüme trendinin devamını sağlamıştır. Salgın sonrası büyümelere baktığımızda, dünya ekonomisi 2020-2023 döneminde yani dört yıllık bir dönemde kümülatif olarak, birikimli olarak yüzde 11 oranında büyürken Türkiye ekonomisi yüzde 25,9 büyüme kaydetmiştir.

(Uğultular)

BAŞKAN - Sayın Yılmaz, bir dakika...

Değerli arkadaşlar, Genel Kurulda fevkalade yüksek bir uğultu var. Tahmin ediyorum, arka sıralardaki arkadaşlar sayın hatibi duymakta zorlanıyorlar. Lütfen, mümkün olduğu kadar sessizliği sağlamanızı istirham ediyorum.

Buyurun Sayın Yılmaz.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ (Devamla) - Bu dört yıllık dönemde ortalama yıllık büyüme dünya genelinde yüzde 2,6 olurken Türkiye ekonomisi yıllık ortalama yüzde 5,9 oranıyla dünya ortalamasının 2 katından fazla bir büyüme performansı göstermiştir. 2002 yılından bugüne yıllık ortalama yüzde 5,4'e ulaşan güçlü büyüme performansı millî gelirimiz, cumhuriyetimizin 100'üncü yılı olan 2023 yılı itibarıyla ilk defa 1 trilyon dolar eşiğini aşarak 1 trilyon 130 milyar dolara ulaşmıştır. 2002 yılında kişi başına gelirimiz 3.600 dolar seviyesindeydi, 2023 yılı itibarıyla kişi başına düşen millî gelirimiz ise 13.243 dolar olarak gerçekleşmiştir. 2024 yılında kişi başına düşen millî gelirimizin 15 bin dolar, 2025 yılında 17 bin dolar seviyesinin üzerine çıkmasını bekliyoruz. 2022 yılında dünya ekonomileri arasında 19'uncu sırada yer alan ülkemizin 2024 yılı tahminleri ışığında 17'nci sırada konumlanması beklenmektedir.

Türkiye ekonomisi güçlü büyüme performansı ile gelişmiş ülkelere yakınsama sürecini hızla sürdürmektedir. Ülkemizin kişi başına millî gelirinin AB ülkeleri ortalamasına oranı 2002 yılında yüzde 38 civarında iken 2023 yılında bu oran yüzde 73 olarak gerçekleşmiş, 2024 ve 2025 yıllarında sırasıyla yüzde 75 ve yüzde 76 düzeylerine ulaşılması beklenmektedir.

Avrupa başta olmak üzere küresel ekonomik şartlardaki olumsuzluklara, bölgemizde artan jeopolitik gelişmelere rağmen ekonomimiz 2024 yılında da büyümesini dengeli bir yapıda sürdürdüğünü gözlemliyoruz.

2024 yılının 3'üncü çeyreğinde yüzde 2,1 oranında büyüme kaydeden ekonomimiz 17 çeyrektir kesintisiz büyümektedir. 2024 yılının ilk dokuz ayında yurt içi talep, net ihracat ve hizmet sektörlerindeki önemli katkıyla Türkiye ekonomisi yüzde 3,2 oranında büyüme kaydetmiştir. Yılın üçüncü çeyreği itibarıyla dengeli büyüme kompozisyonu devam etmekte, OVP'de öngördüğümüz üzere net mal ve hizmet ihracatının ekonomik büyümeye katkısı öne çıkmaktadır. Net mal ve hizmet ihracatının ekonomik büyümeye katkısı yılın üçüncü çeyreğinde artış göstererek 2,2 puan olarak gerçekleşmiştir. Ayrıca, inşaat yatırımları ivmelenmiş, büyümeye katkısı 0,8 puan olmuştur.

2024 yılının tamamında OVP'de yüzde 3,5 olan büyüme hedefimiz küresel ekonomik koşullar ve dezenflasyonist politikaların geçici etkilerine bağlı olarak aşağı yönlü riskler artmıştır. Ancak bu süreçte, ekonomik hedefe yakın bir büyüme performansı sergileyerek sürdürülebilir büyüme yolunda kararlılıkla ilerlemeye devam edeceğiz. Orta vadede ise öngörülebilirliği artıran ekonomik politikalarımızın etkisiyle istikrarlı bir ortamda daha yüksek büyüme oranlarına ulaşmayı planlıyoruz.

2025 yılı için ise ekonomimizin üretim ve talep yönüyle dengeli bir görünüm sergileyerek, büyümeyi sürdürülebilir kılan net ihracat ve sabit sermaye yatırımlarının desteğiyle yüzde 4 oranına ulaşması hedeflenmektedir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; makroekonomik istikrarın sağlanmasına yönelik oluşturduğumuz politika bileşenlerinin odağında, tüm dünyanın gündeminde olan enflasyonla mücadele yer almaktadır. 2023 yılında Türkiye'de mal fiyatları enflasyonu, uluslararası emtia fiyatlarındaki düşüşle bir miktar gerilemiştir ancak hizmet enflasyonu, dünyadaki eğilimlere benzer şekilde katılık göstermiştir.

Kalıcı dezenflasyon süreci için, deprem nedeniyle ortaya çıkan ek finansman ihtiyacının karşılanması, cari işlemler açığının azaltılması ve rezerv birikiminin sağlanması gereklilikleri öne çıkmıştır.

Alınan kararların etkisiyle, enflasyon oranı 2023 yılı sonunda yüzde 64,8'le bir önceki program döneminde öngörülen seviyelerde gerçekleşmiştir. Geçen yıl ilan ettiğimiz OVP'de belirlediğimiz takvim ve aşamalandırmayla uyumlu olarak 2023 yılı Haziran ayında başlayan ve enflasyonla mücadelede sağlam bir zemin oluşturmayı amaçlayan geçiş süreci, 2024 yılı Haziran ayı itibarıyla sona ermiş ve ikinci aşama olan dezenflasyon süreci başlamıştır. Bu tarihten itibaren yıllık enflasyon oranında 28,4 puanlık bir düşüş kaydedilmiş ve 2024 yılının Kasım ayı itibarıyla yıllık TÜFE artış oranı yüzde 47,1 seviyesine kadar gerilemiştir. Aralık ayı fiyat gelişmeleriyle birlikte 2024 yılı sonunda enflasyon oranının Merkez Bankasının kasım ayında açıkladığı enflasyon raporunda belirttiği tahmin aralığıyla uyumlu olacağını beklemekteyiz. Benzer şekilde, 2025 yılında da enflasyonla mücadelede gösterdiğimiz kararlı duruşla enflasyon oranı OVP'de ve enflasyon raporunda ilan edilen seviyelerle uyumlu düzeyde gerçekleşecektir.

Enflasyondaki düşüş eğilimi, sıkı para politikası, makroihtiyati tedbirler ve Türk lirasındaki istikrarlı seyir, dezenflasyon sürecinin etkili olmaya başladığını göstermektedir. Önümüzdeki dönemde bu eğilimin sürmesiyle birlikte dezenflasyon sürecini başarıyla tamamlayarak yeniden tek haneli enflasyon seviyelerini görmeyi ve böylece kalıcı fiyat istikrarına geçişi sağlamayı amaçlıyoruz.

Fiyat istikrarının sağlandığı bir ortamda artan güven ve öngörülebilirlik yatırımları, yatırımlardaki artış ise potansiyel büyüme oranını yükseltecektir. Bununla birlikte fiyat istikrarı, oluşturulan katma değer in bölüşümünün de daha adil bir şekilde gerçekleşmesine olanak sağlayacaktır. Dolayısıyla, istikrar içerisinde güçlü büyüme ve gelir dağılımını iyileştirmede en temel hedefimiz, öncelikle fiyat istikrarının sağlanmasıdır.

Enflasyon seviyelerindeki düşüşün vatandaşlarımızın refah düzeyini kalıcı olarak iyileştirmesi için her türlü çabayı gösteriyor ve gerekli adımları atıyoruz. Enflasyondaki düşüşün en kısa sürede tesisi bakımından, beklentilerin daha da iyileştirilmesi ve fiyatlama davranışlarının enflasyonu düşürücü yönde olması için çalışmaya devam ediyoruz. Bu doğrultuda, enflasyon oranı, program döneminde tek haneli seviyelere indirilerek bu seviyelerde istikrar kazanana kadar para, maliye ve gelirler politikası birleşenleri ile bütün araçlarımızı bütüncül bir politika çerçevesinde ve etkin bir koordinasyonla, kararlı bir şekilde kullanacağız.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; küresel ekonomideki zorlu koşullara rağmen ülkemiz 2023 yılında 255,6 milyar dolarlık rekor düzeyde ihracatla dünya ihracatından aldığı payı yüzde 1,07 seviyesine yükseltmiştir. Bu dönemde dünya genelinde artan belirsizliklere, uygulanan daraltıcı ve dezenflasyonist politikalara ve bölgemizde artan jeopolitik gerginliklere rağmen ihracatımız güçlü bir performans sergilemektedir.

2024 yılı Ocak-Kasım döneminde ihracat, geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 2,5 oranında artış kaydetmiştir. 264 milyar dolar olan orta vadeli program tahminimize yakın bir seyir izleyen ihracat değerimizi önümüzdeki yıllarda daha üst seviyelere taşımayı hedefliyoruz. Bu doğrultuda, dış pazarlardaki rekabet gücümüzü artırmak ve küresel ticaretteki payımızı daha da yükseltmek için çalışmalarımıza kararlılıkla devam ediyoruz.

İthalat tarafında ise dezenflasyon süreci ve enerji fiyatlarındaki olumlu seyrin etkisiyle aşağı yönlü eğilim devam etmektedir. 2024 yılı Ocak-Kasım döneminde ithalat yüzde 6,4 azalışla 311,7 milyar dolara gerilemiş olup yıl sonunda ithalatın OVP'de öngörülen 345 milyar doların oldukça altında gerçekleşmesini bekliyoruz.

Haziran ayı sonrasında cari işlemler açığında yaşanan toparlanma önemli bir başarıyı beraberinde getirmiştir. Bu süreçte aylık bazda 4 kez cari işlemler fazlası verilmiş, mal ve hizmet ticaretine ilişkin dış dengede kayda değer iyileşme sağlanmıştır. 2023 yılı Mayıs ayında yıllıklandırılmış olarak 55,6 milyar dolara kadar çıkan cari açık, bu yılın eylül ayında 9,6 milyar dolara kadar gerilemiştir. Önümüzdeki süreçte cari işlemler dengesindeki iyileşme eğiliminin devam etmesi ve 2024 yılı için cari işlemler açığının millî gelire oranının orta vadeli program tahmin değerinin altında, yüzde 1 civarında gerçekleşeceği öngörülmektedir. Bu olumlu gelişmeler, dış kaynak ihtiyacının azaldığını, ekonomimizin sürdürülebilir bir dengeye doğru ilerlediğini göstermektedir.

Yatırım, istihdam, üretim ve ihracat odaklı büyüme stratejimiz doğrultusunda ekonomimizde dengelenmeyi sağlamak, ithalata bağımlılığı azaltmak ve cari işlemler açığını kalıcı olarak düşürmek için çalışmalarımıza kararlılıkla devam ediyoruz. Yüksek teknoloji ürünlerinin üretimine yönelik yatırımları teşvik ediyor ve enerji yatırımlarını, özellikle enerjide dışa bağımlılığı azaltıcı yönde çalışmalarımızı sürdürüyoruz. Ayrıca, ihracatçılarımızın finansmana erişimini kolaylaştırıyoruz ve hizmet ihracatını güçlendirmek için somut adımlar atıyoruz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; enflasyonla mücadele kararlılıkla sürdürülürken iş gücü piyasası olumlu görünümünü korumakta, ekonomimiz istihdam oluşturma kabiliyetini sürdürmektedir. Eylül ayında toplam istihdamımız 33 milyon aşmıştır. Dezenflasyon sürecinin ekonomiyi yavaşlatıcı etkisine rağmen, 2024 yılının ilk üç çeyreğinde istihdamdaki ve iş gücüne katılımdaki artış devam etmiştir. İlk üç çeyrekte mevsim etkilerinden arındırılmış çeyreklik verilere göre istihdam artışı 800 bini aşarken iş gücüne katılım oranı bir puan artmış ve kadınların iş gücüne katılım oranı 2005 yılından bu yana en yüksek seviyesi olan yüzde 36,9'a ulaşmıştır. İşsizlik oranı yüzde 8,7'ye gerileyerek 2013 yılından bu yana en düşük seviyesine inmiştir. Bu çerçevede, 2024 yılı

işsizlik oranının orta vadeli programda öngörülen yüzde 9,3'ten daha düşük bir seviyede gerçekleşmesi beklenmektedir.

Daha güçlü ve müreffeh Türkiye için işsizlikle mücadeledeki kararlılığımızı ve istihdam dostu politikalarımızı önümüzdeki dönemde de sürdüreceğiz. Temel politika belgelerimizde yer verdiğimiz üzere, istihdamın ve iş gücüne katılımın artırılmasına yönelik adımlarla, önümüzdeki üç yılda istihdamın yıllık ortalama 758 bin kişi artmasını ve iş gücüne katılım oranının yüzde 56'ya ulaşmasını bekliyoruz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; ekonomi politikalarımızda reel sektörü bütünleyen bir alan olarak gördüğümüz finansal yapının sağlamlığını sürdürmeyi temel bir hedef olarak benimsiyoruz. Bankacılık sektörümüz riskleri etkin bir şekilde yönetebilecek kapasiteyle faaliyetlerine devam etmektedir. Finansal riske karşı dayanıklılığın bir ölçütü olan sermaye yeterlilik rasyosu ekim ayı itibarıyla yüzde 18,1 seviyesinde olup yasal gerekliliklerin oldukça üzerindedir.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından sıkı parasal duruş korunmakta ve miktarsal sıkılaştırma ve makroihtiyati politikalarla da desteklenmektedir. Bunun sonucunda tüketici ve firmaların enflasyon beklentilerinde nispi olarak iyileşme gözlenmektedir.

2023 yılı Mayıs ayında 98,5 milyar dolar seviyesinde olan brüt toplam rezervler 29 Kasım haftası itibarıyla 59,2 milyar dolar artışla 157,7 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. Ayrıca swap hariç net rezervlerimiz de aynı tarih itibarıyla 106,3 milyar dolar artış göstererek pozitif bölgeye geçmiş, 45,8 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.

Fiyat istikrarını önceleyen dezenflasyon süreci devam ederken Türkiye'nin kredi temerrüt takası (CDS) primi gerileme yönündeki hareketini 2024 yılı içerisinde de sürdürerek Şubat 2020 seviyelerine kadar inmiştir. İzlenen makrofinansal istikrarı sağlamaya yönelik politikaların çeşitli risk göstergelerinde sağladığı iyileşme, finansal piyasalarda azalan belirsizlikler ve düşen enflasyon beklentileriyle beraber risk primimiz 2024 yılı Kasım ayını 256 baz puan düzeyinde tamamlamıştır. CDS, geldiğimiz noktada 250 baz puan seviyelerinde ve zaman zaman bunun altında seyrini sürdürmektedir.

29 Kasım tarihli verilere göre kur korumalı mevduatın toplam mevduat içindeki payı geçen yıl en yüksek seviyesi olan yüzde 26,2 oranından geldiğimiz noktada 6,6'ya gerilerken Türk lirası mevduatın payı yüzde 57,3'e yükselmiştir. Mevduat dolarizasyonu ise yüzde 36,1'e gerileyerek 2015'ten bu yana en düşük seviyesine inmiştir.

Uluslararası Finans Enstitüsü verilerine göre, küresel çapta borçluluk 2024 yılının ilk üç çeyreğinde 12 trilyon doların üzerinde artış göstererek yaklaşık 323 trilyon dolarla rekor seviyelere ulaşmıştır. Bugün dünyada birçok ülke tabiri caizse bir borç batağı içinde, çok yüksek borçluluk seviyeleri altındadır. Dünya ve Avrupa'da yüksek borçluluk oranları birçok ülkenin ekonomik büyüme perspektifi üzerinde baskı oluştururken Türkiye'nin düşük borçluluk oranları ile mali disiplin ve ekonomik dengelerin sağlanmasında elde ettiği başarı özellikle öne çıkmaktadır. Yine, IIF verilerine göre 2024 yılı üçüncü çeyreğinde Türkiye'nin kamu borcunun gayrisafi yurt içi hasılaya oranı bir önceki yılın aynı dönemine kıyasla 4,5 puan azalarak yüzde 28,1 seviyesine gerilemiştir. Bu oran gelişmekte olan ülkeler ortalaması olan yüzde 71,4'e karşılaştırıldığında oldukça düşük düzeydedir.

Borçlanmanın ağırlıklı olarak TL cinsinden yapılması da yine hedeflerimiz arasındadır. Bu çerçevede, 2023 yılbaşında yüzde 34,6 olan TL cinsi stokun toplam stok içindeki payı 2024 yılı Ekim ayı itibarıyla 7,6 puan artışla yüzde 42,2 seviyesinde gerçekleşmiştir. Önümüzdeki dönemde de borçlanma ağırlıklı olarak TL cinsinden yapılarak borç stoku üzerindeki kur riskinin düşürülmesi amaçlanmaktadır.

Son bir yılda hızlı şekilde artan rezervler, hızla gerileyen cari açık ve dış borcun refinansmanının artması gibi nedenlerle dövize olan ihtiyaç azalmış ve ülke risk priminin dikkate değer seviyede düşürülmesiyle dış finansman maliyetleri oldukça gerilemiştir. Makrofinansal istikrar hedefine duyulan güven ve düşen maliyetler gibi sebeplerle kamu borcunda olduğu gibi, finansal kesimin ve reel sektörün borç üzerindeki refinansman riski de önemli derecede gerileme göstermiştir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; konuşmama 2023 yılı Kesin Hesap Kanunu Teklifi'ne ve sonrasında 2024 yılı beklentilerine ilişkin temel büyüklüklere değinerek devam etmek istiyorum.

2023 yılında bütçe giderleri 6 trilyon 588 milyar lira, bütçe gelirleri 5 trilyon 208 milyar lira, bütçe açığı 1 trilyon 380 milyar lira, faiz dışı açık 706 milyar lira olarak gerçekleşmiştir. 2023 yılında bütçe açığının gayrisafi yurt içi hasılaya oranı yüzde 6,4 olarak öngörülen oranın altında, yüzde 5,2 olmuştur. 2022 yılına göre 2023 yılında bütçe açığının yükselmesinde 960 milyar liralık deprem harcamaları etkili olmuştur. Deprem harcamaları hariç tutulduğunda 2023 bütçe açığının gayrisafi yurt içi hasılaya oranı yüzde 1,6 olarak gerçekleşmiştir. Harcamaların kompozisyonuna bakıldığında yüzde 49,1'inin cari transferler ve sermaye transferlerinden, yüzde 22,9'unun personel giderleri ve sosyal güvenlik devlet primi giderlerinden, yüzde 10,2'sinin faiz giderlerinden, yüzde 8,3'ünün sermaye giderlerinden, yüzde 6,9'unun mal ve hizmet alım giderlerinden, yüzde 2,6'sının borç verme giderlerinden oluştuğu görülmektedir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; içinde bulunduğumuz 2024 yılında merkezî yönetim bütçe giderlerinin 11 trilyon 213 milyar lira, merkezî yönetim bütçe gelirlerinin 9 trilyon 65 milyar lira, bütçe açığının 2 trilyon 148 milyar lira, faiz dışı açığın 851 milyar lira olarak gerçekleşeceğini tahmin etmekteyiz. 2024 yıl sonu bütçe açığının millî gelire oranının ise başlangıçta tahmin edilen yüzde 6,4'ün oldukça altında, yüzde 4,9 seviyesinde olacağını öngörüyoruz.

Bütçe giderlerinin detaylarına bakıldığında 2024 yılında personel giderlerinin 2 trilyon 678 milyar, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinin 333 milyar lira, mal ve hizmet alım giderlerinin 773 milyar lira, cari transferlerin 4 trilyon 11 milyar lira, sermaye giderlerinin 1 trilyon 93 milyar lira, sermaye transferlerinin 724 milyar lira, borç verme giderlerinin 303 milyar lira, faiz giderlerinin 1 trilyon 298 milyar lira olarak gerçekleşmesini bekliyoruz. 2024 yılında vergi gelirlerinin yaklaşık 7 trilyon 605 milyar lira, vergi dışı gelirlerin ise yaklaşık 1 trilyon 459 milyar lira olacağını öngörüyoruz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; 2025 yılı merkezî yönetim bütçesi kapsamında 227 kamu idaresinin bütçesi bulunmaktadır. Konuşmamın bu kısmında 2025 yılı bütçe teklifimize ilişkin rakamsal detayları vermek istiyorum. 2025 yılı merkezî yönetim bütçesinde bütçe giderlerinin 14 trilyon 731 milyar lira, bütçe gelirlerinin ise 12 trilyon 800 milyar lira olacağını öngörmekteyiz. Bütçe açığının gayrisafi yurt içi hasılaya oranının ise yüzde 3,1 olarak gerçekleşmesi beklenmektedir.

Deprem nedeniyle bütçe açıklarında yaşanan arızı, geçici artış sonrasında bütçe açığını yeniden hükümetlerimiz dönemdeki ortalamaya yaklaştırmıyoruz. Hükümetlerimiz döneminde mali disiplini sağlayarak bütçeyi faiz bütçesi olmaktan çıkardık, hizmet bütçesi hâline getirdik. 2002 yılında faiz harcamalarının gayrisafi yurt içi hasıla içindeki payı yüzde 14,3 iken bu oranın 2025 yılında yüzde 3,2 olacağı tahmin edilmektedir. 2002 yılında tüm bütçe giderlerimiz içinde faizin payı yüzde 43,2 seviyelerine kadar yükselmişti, bugün geldiğimiz noktada geçici olarak bazı artışlar olsa da bütçemiz içinde faizlerin payı yüzde 13,2 seviyelerindedir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; bütçeden 2023 yılında depremlerin yol açtığı hasarların bertaraf edilmesi amacıyla 960 milyar lira harcama gerçekleştirdik. 2024 yılında 1 trilyon 28 milyar lira tutarında deprem harcaması yapılacağını öngördük. 2025 yılı bütçemizde, afet risklerinin azaltılması, depremlerin yol açtığı hasarların süratle giderilmesi ve deprem bölgesinde yaşayan vatandaşlarımızın ihtiyaçları ve depreme dayanıklı şehirlerin inşası için toplam 584 milyar lira kaynak ayırıyoruz. Gördüğünüz gibi, depremle ilgili harcamalar geçici olarak bütçemizde çok önemli bir etki oluşturmuştur. Ancak şunu ifade etmek isterim: Bu, bir yapısal bozulma teşkil etmemektedir, geçici, dönemsel bir etkidir ve deprem harcamaları yatırım niteliğinde harcamalardır, ülkemizin geleceğine, şehirlerimizin geleceğine, daha dirençli şehirler oluşumuna katkıda bulunan harcamalardır. Bu harcamaların zamanla azalmasıyla bütçe açıklarımızın da oranları düşme eğilimini sürdürecektir.

2025 yılı bütçe ödeneklerinin ekonomik sınıflandırmaya göre dağılımını ise şu şekilde öngördük: Personel giderleri 3 trilyon 911 milyar lira, mal ve hizmet alım giderleri 1 trilyon 24 milyar lira, cari transferler 5 trilyon 813 milyar lira, sermaye giderleri 1 trilyon 102 milyar lira, sermaye giderleri 1 trilyon 102 milyar lira, sermaye transferleri 338 milyar lira, borç verme giderleri 306 milyar lira, yedek ödenekler 287 milyar lira, faiz giderleri 1 trilyon 950 milyar liradır. 2025 yılında merkezî yönetim bütçe gelirlerinin 12 trilyon 800 milyar liraya, vergi gelirlerinin ise 11 trilyon 139 milyar liraya ulaşacağını tahmin ediyoruz. Bütçe gelirlerinin alt kalemleri ise şöyledir: Gelir vergisi 2 trilyon 130 milyar lira, kurumlar vergisi 1 trilyon 637 milyar lira, katma değer vergisi 3 trilyon 599 milyar lira, özel tüketim vergisi 2 trilyon 121 milyar lira, diğer vergi gelirleri 1 trilyon 652 milyar lira, vergi dışı gelirler 1 trilyon 662 milyar liradır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; OVP'de öngördüğümüz makro büyüklükler çerçevesinde hazırladığımız 2025 yılı bütçesinin temel özellikleri hakkında bilgi vermek istiyorum. Her yıl olduğu gibi 2025 yılı bütçesini toplumun tüm kesimlerini gözetken ve koruyan bir yaklaşımla hazırladık. Eğitimi en öncelikli meselemiz olarak görüyoruz. Bu çerçevede, 2025 yılında toplam eğitim bütçemiz için 2 trilyon 181 milyar lira ödenek ayırdık. Böylece, merkezî yönetim bütçesinden 2002'de yalnızca yüzde 9,4

seviyesinde pay alan eğitime 2025 yılında yüzde 14,8 oranıyla yine en büyük payı ayırdık. Bu kapsamda, Millî Eğitim Bakanlığı bütçesi için 2025 yılında 1 trilyon 452 milyar lira kaynak ayırdık. Tüm çocuklarımızın kaliteli eğitime erişimini sağlamak için özellikle dezavantajlı bölgelerdeki okulların fiziki koşullarını iyileştirmeye öncelik veriyoruz. Bu kapsamda yeni dersliklerin yapımı, okulların depremlere karşı güçlendirilmesi, bilişim altyapılarının iyileştirilmesi ve internet erişiminin sağlanması gibi çalışmalar yürütülmektedir. Ayrıca, Millî Eğitim Bakanlığının yatırım bütçesini 2024 yılı ödeneğine göre yüzde 41,2 artırarak 100 milyar liradan 142 milyar liraya çıkarıyoruz. Son iki yılda eğitime ayrılan yatırım bütçesini 3,5 kat artırmış bulunmaktayız.

2023 yılında Öğretmenlik Meslek Kanunu'nu yürürlüğe koyduk, böylece öğretmenlerin kariyer imkânlarını genişlettik. Kanunla artırılan tazminat oranlarıyla 2024 yılı Temmuz ayı itibarıyla bir öğretmenimizin maaşında uzman öğretmen olduğunda yaklaşık 5.100 lira, başöğretmen olduğunda ise yaklaşık 10.300 lira artış olmasına imkân sağladık. 2024 yılı Eylül ayında toplam öğretmen sayımız 1 milyon 21 bin 836'ya yükselmiştir. Ekim ayında Mecliste kabul edilen kanunla öğretmen yetiştirme sürecinde reform niteliğinde düzenlemeler yaptık; genişleyen kariyer imkânlarından daha fazla öğretmenimizin istifade etmesini sağladık.

Yükseköğretim alanında başta yükseköğretime erişim olmak üzere birçok alanda önemli ilerlemeler kaydettik. Üniversitelerimize ayırdığımız kaynağı sürekli artırıyoruz. 2002 yılında ülkemizde 76 üniversite mevcutken bu sayıyı 209'a yükselttik; devlet üniversitesi sayısını bu dönemde 53'ten 129'a çıkardık. Yükseköğretim öğrencilerinin faydalandığı yurt yatak kapasitesi 2002 yılı sonunda 182 bin iken bu kapasiteyi 2024 yılında 993 bine ulaştırdık. 2025 yılında da yurt yatırımlarımıza devam etmeyi ve yurt kapasitemizi 1 milyonun üzerine en kısa sürede taşımayı hedefliyoruz. Eğitime yaptığımız bu yatırımların beşerî sermayemizi güçlendirmesinin yanı sıra temel amaçlarımızdan biri olan fırsat eşitliğine de hizmet etmesini bekliyoruz. Üniversitelerimizin AR-GE ve yenilik kapasitelerini güçlendirerek ülkemizin performansını yükseltmek üzere araştırma altyapısı yatırımlarına hız kesmeden devam ediyoruz. Araştırma üniversitelerini özel programlarla destekleyerek 20 devlet üniversitesine ilave bütçe tahsis ediyoruz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; eğitimle birlikte Hükümetlerimiz döneminde en fazla önem verdiğimiz konuların başında sağlık gelmektedir. Vatandaşlarımızın sağlık hizmetlerinden en iyi şekilde yararlanmalarını sağlamak amacıyla merkezî yönetim büğesinden sağlık hizmetleri için 2025 yılında 1 trilyon 106 milyar lira kaynak ayırıyoruz. Sosyal Güvenlik Kurumundan yapılacak sağlık harcamaları da dikkate alındığında, sağlık alanında kamu kaynaklarından ayrılan toplam tutar 2 trilyon 435 milyar liraya ulaşmaktadır. 2022 yılında, başta hekimlerimiz olmak üzere, tüm sağlık personelimizin sabit ek ödemeleri merkezî yönetim bütçesine alınmış ve "taban ödeme" adıyla ilave bir ödeme usulü getirilmiştir. Aynı zamanda, hekimlerimizin mali haklarının yanında emekli aylıkları da önemli oranda artırılmıştır. Sağlık hizmetlerinde insan gücü sayımız 2002 yılında toplam 379 bin iken 2024 yılı Ekim ayı itibarıyla toplam 1 milyon 448 bine çıkmıştır. Sağlık alanında insan kaynağımızı ülke genelinde adil ve dengeli bir şekilde dağıtmaya gayret ediyoruz. Sağlık Bakanlığında 2002 yılında uzman hekim başına düşen nüfus açısından en yüksek ve en düşük bölge arasında 7 kat fark varken bu fark azaltılarak 2,5 kata inmiş durumdadır. Sağlık Bakanlığı bünyesinde yer alan nitelikli hasta yatak sayısının yoğun bakım hastaları hariç tüm yataklara oranı 2002 yılında yüzde 6,4 iken 2024 yılı Eylül ayı itibarıyla yüzde 82'ye ulaşmıştır. Yani sadece ilave kapasite oluşturmadık, şehir hastaneleri başta olmak üzere, nitelikli hastanelerimizin sayısını artırarak nitelikli yatak kapasitesini de son derece yüksek bir düzeye çıkarmış durumdayız. Tüm bu yatırımların olumlu etkilerini de pandemi sürecinde hep birlikte gördük, yaşadık; sağlık altyapısı zayıf olan ülkelerin o süreçte nelerle karşılaştığını hep birlikte gördük, bu yatırımların ülkemizdeki faydasını da hep birlikte tecrübe ettik.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; sosyal devlet ilkesiyle ülkemizin sahip olduğu refahı toplumun tüm katmanlarına yaymaya kararlıyız. Sosyal güvenlik şemsiyesini toplumun tamamına yakınına kapsar hâle getirdik. Bunun yanı sıra, dünyanın en iyi işleyen ve en kuşatıcı sosyal destek sistemlerinden birine sahibiz. Bu sosyal yardım bütçemizi 2025 yılında 650,9 milyara çıkarıyoruz. 2002 yılında yüzde 0,4 olan sosyal yardım ve desteklerin millî hasılamıza oranını 2025 yılında yüzde 1,1'e yükseltiyoruz. 2025 yılında ödeme gücü olmayan vatandaşlarımızın sağlık primi giderlerini karşılamak amacıyla 130,9 milyar lira, 65 yaş üstü yaşlılarımız, bakıma ihtiyacı olan engelli vatandaşlarımız ve yakınlarına bağlanan aylıklar kapsamında 87,6 milyar lira, engelli vatandaşlarımızın evde bakımına destek amacıyla 70,2 milyar lira, engelli vatandaşlarımıza eğitim desteği için 47 milyar lira, sosyal konut finansmanının desteklenmesi amacıyla 22,9 milyar lira, ekonomik yoksunluk içinde olan çocuklarımızın ailelerinin yanında yetişmelerine imkân sağlayan sosyal ve ekonomik destek ödemeleri için 16,7 milyar lira, yoksul ailelere yönelik elektrik tüketim desteği kapsamında 9,7 milyar lira, koruyucu aile uygulaması kapsamında yaklaşık 2,2 milyar lira kaynak ayırdık.

Yeni evlenen gençlerimizi desteklemek amacıyla kurduğumuz Aile ve Gençlik Fonu pilot olarak bazı illerimizde başlamıştır. Önümüzdeki dönemde 81 ilimize yaygınlaştırılacaktır.

Kadına yönelik şiddetle mücadelede ilkemiz sıfır toleranstır. Ülke genelinde 149 kadın konukevi ve 84 Şiddet Önleme ve İzleme Merkezinde kadınlarımıza ve çocuklarımıza hizmet edilmektedir.

Çocuk bakım kuruluşlarımızda büyük bir hizmet dönüşümü gerçekleştirdik. 2024 yılı itibarıyla 1.185 çocuk evi, 119 çocuk evleri sitesi ve 62 ihtisaslaştırılmış çocuk evleri sitesinde 14.409 çocuğumuza hizmet sunuyoruz.

Engelli ve yaşlı vatandaşlarımızın toplumsal hayatın her alanına etkin katılmasını sağlayacak çalışmalarımıza 2025 yılında da devam edeceğiz.

Ekonomik politikaların odağında insan vardır. İnsana hizmet etmeyen hiçbir ekonomik politika anlam ifade etmez. Dolayısıyla, ekonomik politikalarımızdaki başarıyla, sosyal refahı artırıcı çalışmalarımızı bir bütünlük içinde planlıyor ve hayata geçiriyoruz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; vatandaşlarımızın refahını artırmaya yönelik bütçeden sağladığımız diğer sosyal amaçlı kaynaklardan da kısaca bahsetmek isterim.

2024 yılında elektrik ve doğal gazda mesken aboneleri için yaklaşık yüzde 60'a yaklaşan sübvansiyonlar uyguladık. Vatandaşlarımızın elektrik ve doğal gazı daha ucuza kullanabilmeleri için 2025 yılı bütçesinde de 472 milyar lira kaynak ayırmayı öngördük. Avrupa İstatistik Ofisi tarafından yayımlanan verilere göre, 2024 yılının ilk altı aylık döneminde Avrupa ülkeleri arasında hane halkına en ucuz elektrik ve doğal gaz sağlayan ülke Türkiye olmuştur.

2022 yılı Ocak ayı itibarıyla asgari ücreti vergi dışı tuttuk. Bu imkândan asgari ücrete kadar tüm gelir grupları yararlanmaktadır. Bu kapsamda, 2025 yılında 810,4 milyar lira gelir vergisi ve 42,6 milyar lira damga vergisi olmak üzere toplam 853 milyar lira vergi istisnası öngörüyoruz. Bu tutar, tek başına toplam vergi harcamalarımızın yüzde 28,4'ünü oluşturmaktadır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; 2025 yılında bütçemizden tarıma ayırdığımız kaynağı 705,6 milyar liraya çıkarıyoruz. Bu kapsamda, tarımsal destek programları için 135 milyar lira, tarım sektörü yatırım ödenekleri için 166 milyar lira, tarımsal kredi sübvansiyonu, müdahale alımları, tarımsal KİT ve ihracat destekleri için 204,6 milyar lira kaynak ayırıyoruz. Tarıma yönelik vergi harcamalarının 199,8 milyar lira olmasını öngörüyoruz. Tarım sektörü yatırım ödeneklerini önemli ölçüde artırıyoruz ve 166,9 milyar liraya çıkarıyoruz. Bu kapsamda, özellikle tarımsal sulama yatırımlarını önceliklendirmiş durumdayız. 2025 yılında bir önceki yıla göre tarımsal sulama yatırımlarını yüzde 79,3 artışla 108,1 milyar liraya çıkarıyoruz. Sulamalarda yaptığımız bu artış hem çiftçilerimizin gelirinde artışa yol açacak hem de artan arzla birlikte daha ucuza ve daha nitelikli bir şekilde vatandaşlarımızın gıdaya erişimini destekleyecektir. Ülkemizde ekonomik olarak sulanabilir 8,5 milyon hektar arazimizin 2024 yılı sonunda 7,2 milyon hektarı yani yüzde 84,7'si işletmeye açılmış olacaktır, 2025 yılında da 120 bin hektar alan ilk defa sulamaya

açılacak, 20 bin hektarı aşkın alanda ise açık kanaldan kapalı sisteme geçilmiş olacak, böylece toplamda 140 bin hektar alan modern sulama imkânlarına kavuşmuş olacaktır.

Diğer yandan, toplulaştırma çalışmalarımızı da hızla sürdürüyoruz. Ayrıca, iklim değişikliğinin ormanlarımız üzerinde yaptığı etkileri gidermek amacıyla çalışmalar yapıyoruz, orman varlığımızı artırıyoruz. Bir diğer yandan da yangınlarla mücadele kapasitemizi geliştiriyoruz. Yangınlarla mücadelede insansız hava aracını kullanan Avrupa'da ilk, dünyada 2'nci ülkeyiz. Kurduğumuz yangın erken uyarı sistemiyle yangına birinci derecede hassas bölgelerde ilk müdahale süresini kırk dakikadan on bir dakika seviyesine kadar düşürmüş durumdayız.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Türkiye Yüzyılı'nda 2053 Net Sıfır Emisyon Hedefi'miz doğrultusunda kimseyi geride bırakmadan, afetlere dayanıklı ve iklim dirençli kentler inşa etme vizyonuyla, yeşil dönüşümü gerçekleştirme çalışmalarımıza kararlı bir şekilde devam etmekteyiz. Küresel bir problem olan iklim değişikliğine karşı yükümlülüklerimizi kararlılıkla yerine getiriyoruz ancak burada da şunun altını çizmemiz lazım: Dünyayı bu kadar kirletenler bugün "gelişmiş" dediğimiz ülkeler. Dolayısıyla, onların sorumluluğu daha fazla ve buna yönelik olarak hem gelişmiş ülkelerin geliştirmekte olan ülkelere finans transferi hem de teknoloji transferi büyük önem taşıyor. Tabii ki hepimiz mücadele edeceğiz ama sorumluluğu daha fazla olanların katkısının daha da büyük olması adaletin gereğidir.

2017 yılında başlattığımız ve küresel çevre hareketine dönüşen Sıfır Atık Projesi iklim değişikliğiyle mücadelemize ilave güç katıyor. Bu sayede projenin başlangıcından bu yana 5,9 milyon ton sera gazı emisyonunun önüne geçtik.

2053 Net Sıfır Emisyon Hedefi'miz için temel önceliğimiz yenilenebilir enerji, enerji verimliliği ve nükleer enerjidir.

Yürütülen faaliyetler sonucunda, Türkiye bugün yenilenebilir enerji kurulu gücünde Avrupa'da 5'inci, dünyada 11'inci sırada yer almaktadır. Türkiye rüzgâr kurulu gücünde Avrupa 7'ncisi, güneş enerjisi kurulu gücünde Avrupa 8'incisi konumundadır. Jeotermalde Avrupa'da 1'inci, dünyada 4'üncü sıradadır. HES kurulu gücünde ise ülkemiz Avrupa'da 2'nci, dünyada 8'inci sırada yer almaktadır. YEKA uygulaması kapsamında Avrupa'nın ilk ve tek tam entegre güneş paneli fabrikası da kurulmuştur. Gerek güneş panellerinde gerek rüzgâr tribünlerinde yerlilik oranları her geçen yıl artırılmaktadır.

2020 yılında gerçekleştirdiğimiz tarihimizin en büyük doğal gaz keşfiyle deniz yüzeyinin 4 bin metre altından çıkardığımız doğal gazı, karaya 170 kilometre mesafeden Filyos'a ulaştırarak vatandaşlarımızın hizmetine sunmaya devam ediyoruz. Geçen yıl 3,8 milyon metreküp olan üretimimiz bugün itibarıyla 7 milyon metreküpe ulaşmıştır ve artmaya devam etmektedir. Bugünkü üretimimizde 3,5 milyon hanemizin doğal gazını kendi imkânlarımızla, kendi doğal gazımızla karşılıyoruz. Aynı şekilde, 2024 yılında tarihimizin en büyük petrol keşfine imza attık. Geçen yıl günlük 23 bin varil olan Gabar'daki petrol üretimimizi 2,5 kat artırarak 57 bin varilin üzerine çıkardık. Yurt dışında yaptığımız 40 bin varillik üretimimizle birlikte toplam üretimimiz 155 bin varilin üzerine çıkmıştır ve bu üretimimizle 6,4 milyon otomobilin yakıt ihtiyacını kendi petrolümüzle karşılıyoruz; bu çabalarımızı önümüzdeki dönemde de devam ettireceğiz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; ulaşım en temel önceliklerimiz arasında bulunmaktadır. Özellikle önümüzdeki dönemde demir yollarına daha fazla ağırlık veren bir yaklaşım sergileyeceğiz. 2023 yılı itibarıyla 10.959 kilometre olan demir yolu hat uzunluğumuz, günümüz itibarıyla 2.251 kilometresi ilk defa hızlı tren hattı olmak üzere toplam 13.919 kilometreye, 2.505 kilometre sinyalli hat uzunluğumuz 8.046 kilometreye, 2.122 kilometre elektrikli hat uzunluğumuz 7.274 kilometreye yükselmiştir. Demir yollarındaki önceliğimiz, önümüzdeki dönemde iltisak hatlarını geliştirerek üretim alanlarının pazarlarla bağlantısını güçlendirmek ve sanayimizin rekabet gücünü artırmaktır. Demir yollarının gelişmesi hem düşük karbonlu ekonomi hedefimize hem rekabet gücümüze, lojistik maliyetleri düşürmemize fayda sağlayacak; dolayısıyla, önümüzdeki dönem demir yollarına çok daha yüksek oranda kaynak tahsis edeceğiz. Birçok projemiz var, tek tek sayarak zamanınızı almak istemiyorum, zamanınız kısıtlı.

Kara yollarına baktığımızda, 2003 yılında 6.101 kilometre olan bölünmüş yol ağıma 23.552 kilometre ilave yapılarak toplam bölünmüş yol ağıma 29.653 kilometreye ulaşmıştır. 2003 yılında sadece 6 ilimiz bölünmüş yollarla birbirine bağlıyken bugün 77 ilimiz arasında bölünmüş yol hizmeti sağlanmaktadır. Bu sayede yıllık toplam -akaryakıttan, iş gücünden yapılan tasarrufu topladığınızda- 198,2 milyar lira tasarruf sağlanmaktadır.

Havaalanlarının sayısını 26'dan 58'e yükselttik ve her geçen yıl buradaki yolcu sayısının da arttığını görüyoruz. 2003 yılında sadece 34 milyon insan buradan faydalanırken bugün 2024 yılı sonu itibarıyla sayı 230 milyon kişiyi bulmuştur, gelecek yıl 240 milyona yakın insanımızın hava yolundan istifade etmesini bekliyoruz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; reel sektörümüzü destekleyerek Türkiye'nin büyümesini, yatırım, istihdam, üretim ve ihracat ekseninde daha da güçlenmesini hedefliyoruz. Reel kesim destekleri için bütçemizden 561 milyar lira ödenek öngörüyoruz. Bu kapsamda, Sosyal Güvenlik Kurumu işveren prim ödemeleri için 222,8 milyar lira, tarımsal krediler sübvansiyon desteği olarak 160 milyar lira, Halk Bankası esnaf kredileri sübvansiyon desteği için 60 milyar lira, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı teşvik ödemeleri için 31,7 milyar lira, mesleki eğitim kapsamında ödenen devlet katkısı için 29,6 milyar lira, ihracat başta olmak üzere diğer reel sektör destekleri için 56,9 milyar lira kaynak ayırdık.

Savunma sanayisinin önemini hepimiz biliyoruz. Savunma Sanayii Destekleme Fonu'na ayrılan kaynaklar da dâhil edildiğinde, 2025 yılında 1 trilyon 608 milyar lirayla savunma sanayimizi desteklemeye devam edeceğiz. Bu alanda güçlü bir siyasi iradeyle âdeta devrim niteliğinde bir dönüşüm yaşanmıştır. 2002 yılında yalnızca 62 savunma sanayi projesi yaklaşık yüzde 80 dışa bağımlılık oranıyla yürütülürken, geldiğimiz noktada yüzde 80'e varan yerlilik oranıyla proje sayımız yaklaşık 20 kat artarak 1.132'ye yükselmiştir. 2023 yılı sonu itibarıyla toplam savunma ve havacılık sektörü ciromuz 15,5 milyar dolara ulaşmıştır. İhracatımız geçen yıl itibarıyla 5,5 milyar dolardı, bu yılın on bir ayında 5,8 milyar dolar ihracat gerçekleştirdik. Geçmişte paramızı ödediğimiz hâlde alamadığımız birtakım ürünleri bugün dünyanın dört bir tarafına ihraç edecek noktaya gelmiş durumdayız. 2024 yılında uzay, hava, kara, deniz, elektronik harp ve AR-GE alanlarında birçok önemli projeyi hayata geçirmiş bulunmaktayız. 5'inci nesil millî muharip uçakları KAN ve HÜRJET'in uçuş testlerine devam edilmiş, GÖKBAY helikopterinin ilk teslimatı gerçekleştirilmiştir. KIZILELMA insansız savaş uçağının prototip üretim ve test süreçleri sürerken ANKA-3, Bayraktar TB3, TB2, Akıncı ve AKSUNGUR İHA'ların kabulleri gerçekleştirilmiştir. Yine, geçtiğimiz günlerde Bayraktar TB3, TCG ANADOLU gemisine iniş destek ekipmanı kullanmadan iniş ve kalkış yapmış ve böylece dünya havacılık tarihinde bir ilk ülkemizde gerçekleştirilmiştir. Bunun dışında da birçok projemiz sürdürülmektedir.

Geçtiğimiz dönemde TUSAŞ'ta, maalesef, hain bir terör saldırısıyla karşılaştık. Bu vesileyle, şehitlerimizi, savunma sanayisindeki şehitlerimizi, tüm şehitlerimizi rahmetle, minnetle anıyorum. Bu terör saldırısından sonra bir an bile tereddüt etmeden hemen ertesi sabah işbaşı yapan, daha çok azimle, kararlılıkla çalışan savunma sanayimizin kahramanlarını da buradan selamlıyorum. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; 2023'te yaşadığımız depremler, afetlere karşı dirençli toplumlar oluşturma ve risk azaltma tedbirlerinin önemini göstermiştir. Afet risklerini azaltmayı, afet anında etkin müdahaleyle kayıpları en aza indirmeyi ve iyileştirme çalışmalarını bütüncül bir çerçevede sürdürüyoruz. Özellikle Kahramanmaraş ve Hatay merkezli depremler sonrası bir taraftan konutları inşa ediyoruz, diğer taraftan ekonomik ve sosyal altyapıyı rehabilite ediyoruz, bir diğer yandan da ekonomik ve sosyal hayatı canlandırma yönünde birçok tedbiri eş zamanlı uyguluyoruz. Bugüne kadar 351.964 konutun ihalesi yapılmış ve inşaatlarına başlanmıştır. 155 bin konut hak sahiplerine teslim edilmiştir. Her geçen hafta bu sayı yükselmektedir. Kalıcı konutlarla birlikte bölgede 23.303 adet iş yerinin de ihalesi gerçekleştirilmiş ve yapımına başlanmıştır.

Kentsel dönüşüm konusunda da yine çalışmalarımızı hızla sürdürüyoruz. Bir diğer alan sosyal konut meselesi. Bu alanda 250 bin konutluk bir projeyi başlattık, önümüzdeki dönemde de metropol illerimiz başta olmak üzere, uygun maliyet ve ölçeklerde, enerji verimliliği yüksek ve afetlere dayanıklı sosyal konutlar temel önceliklerimiz arasında yer alacaktır.

Mahallî idarelerimiz için ayırdığımız kaynağı artırmaya devam ediyoruz. Büyükşehir ve diğer belediyelerimiz ile il özel idarelerimize ayrılan toplam kaynağı 1 trilyon 344 milyar liraya çıkarıyoruz. 2002 yılında belediyelere ayrılan bu kaynağın bütçe içerisindeki payı sadece yüzde 4 iken bu oran 2025 yılında yüzde 9,1'e yükselmiştir. Sulama projelerinden demir yollarına, havalimanlarından deniz yolu yatırımlarına, eğitimden sağlığa birçok alanda yatırımlarımıza hız kesmeden devam ediyoruz.

AK PARTİ hükûmetleri döneminde çalışanlarımızın ve emeklilerimizin aylık ve ücretlerinde enflasyonun oldukça üzerinde reel artışlar yaptık. En düşük devlet memuru aylığı 2024 yılı Temmuz ayı itibarıyla 39.177 liraya yükseltilmiştir. Kasım ayı itibarıyla 2002 yılına göre reel artış yüzde 231 olmuştur. En düşük emekli aylığı temmuz ödeme dönemi itibarıyla 12.500 liraya yükseltilmiştir.

Kamuoyunda "emeklilikte yaşa takılanlar" (EYT) olarak bilinen konu çözüme kavuşturulmuş ve 2023 yılı Mart ayından itibaren yaklaşık 2,3 milyon kişiye bu kapsamda aylık bağlanmıştır, şartları sağlayanların aylık bağlanma işlemleri de sürdürülmektedir.

2023 yılı Ocak ayından geçerli olmak üzere kamu görevlilerimizin ek göstergelerini artırdık; öğretmen, hemşire, polis, din görevlisi, şube müdürü, avukat gibi birçok kamu görevlimizi 3600 ek göstergeden yararlanır hâle getirdik. Emeklilerimizin ikramiyelerinde artışlar yaptık. Emeklilerimiz başta olmak üzere toplumumuzun tüm kesimlerinin refahını iyileştirecek adımları bütçe imkânlarımız çerçevesinde atmaya devam edeceğiz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; anayasal bir denetim kurumu olan ve denetim yetkisini Meclisimiz adına yerine getiren Sayıştay Başkanlığının denetimlerini önemsiyor, bulgular üzerinde hassasiyetle çalışıyor ve süreçleri takip ediyoruz. Son beş yılda idarelerimizin ve Hazine ve Maliye Bakanlığımızın özverili gayretleri sonucunda bulgu sayısında yüzde 30 oranında azalma gerçekleşmiştir, bundan sonra da Sayıştay raporlarını dikkatle incelemeye, oradan edindiğimiz bilgilerle çeşitli düzeltici adımlar atmaya devam edeceğiz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; istikrar içinde büyümeyi, sosyal adaleti ve afetlere dirençli şehirler oluşturmayı odağına alan 2025 yılı bütçemizi yüce Meclisimizin takdirine sunuyoruz.

Türkiye Yüzyılı'nın 2'nci bütçesi olan 2025 yılı bütçesi eğitimden sağlığa, enerjiden tarıma, ulaştırmadan sanayiye kadar tüm alanlarda kalkınma sürecimizi hızlandırmayı hedeflemektedir. Bu bütçe, ekonomimizin rekabet gücünü ve katma değerini artırıp ülkemizin uluslararası arenada gücünü pekiştirirken milletimizin yaşam kalitesini de yükseltecektir, 81 ilimize, 85 milyonu aşan nüfusumuzun tamamına, tüm kesimlere hizmet edecektir.

Sunumumu tamamlarken, Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan'a bütçe hazırlık sürecindeki güçlü liderliği ve sağladığı vizyon için şükranlarımı sunuyorum. (AK PARTİ sıralarından alkışlar) Türkiye Yüzyılı hedeflerimize yönelik adımlara Cumhuriyetçi Çatısı altında destek veren siyasi partilere ve Milliyetçi Hareket Partisi lideri Sayın Devlet Bahçeli'ye yürekten teşekkürlerimi sunuyorum. (AK PARTİ ve MHP sıralarından alkışlar) Genel Kurulda dile getirilecek her görüş ve yapıcı eleştiri için milletvekillerimize şimdiden teşekkürlerimi iletıyorum. Başta Strateji ve Bütçe Başkanlığı ile Hazine ve Maliye Bakanlığı olmak üzere bütçe teklifinin oluşturulmasına katkıda bulunan tüm kurum ve kuruluşlarımıza teşekkür ediyorum.

AK PARTİ hükûmetlerimizin 23'üncü, Cumhurbaşkanlığı hükûmet sisteminin 7'nci bütçesi üzerinde gerçekleştirilecek olan görüşmelerin ülkemize, milletimize hayırlı olmasını diliyorum, Gazi Meclisimizi ve aziz milletimizi saygıyla selamlıyorum. (AK PARTİ ve MHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN - Değerli milletvekilleri birleşime on dakika ara veriyorum.

Kapanma Saati: 13.21

İKİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 13.42

BAŞKAN: Numan KURTULMUŞ

KÂTİP ÜYELER: Mustafa BİLİCİ (İzmir), Havva Sibel SÖYLEMEZ (Mersin)

----- 0 -----

BAŞKAN - Sayın milletvekilleri, Türkiye Büyük Millet Meclisinin 29'uncu Birleşiminin İkinci Oturumunu açıyorum.

2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi ile 2023 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi'nin görüşmelerine devam ediyoruz.

Komisyon burada.

Sayın milletvekilleri, Bütçe ve Kesin Hesap Kanunu Teklifleri üzerindeki görüşmeler 26 Kasım 2024 tarihli 23'üncü Birleşimde alınan karar doğrultusunda bastırılıp dağıtılan programa göre yapılacaktır.

Başlangıçta, bütçenin tümü üzerindeki görüşmelerde siyasi parti gruplarına ve İç Tüzük'ün 62'nci maddesi gereğince istemi hâlinde görüşlerini bildirmek üzere yürütmeyi temsilen yetmişer dakika söz verilecek ve bu süre birden fazla konuşmacı tarafından kullanılabilir. Şahısları adına yapılacak konuşmaların süresi ise onar dakika olacaktır.

Şimdi, bütçenin tümü üzerine siyasi parti grupları, yürütme ve şahısları adına söz alanların adlarını sırasıyla okuyorum: Saadet Partisi Grubu adına Genel Başkan ve Kayseri Milletvekili Sayın Mahmut Arıkan ile İstanbul Milletvekili Sayın Selim Temurci; İYİ Parti Grubu adına Genel Başkan ve İzmir Milletvekili Sayın Dursun Müsavat Dervişoğlu; Milliyetçi Hareket Partisi Grubu adına Grup Başkan Vekilleri Manisa Milletvekili Sayın Erkan Akçay ile Nevşehir Milletvekili Sayın Filiz Kılıç; Halkların Eşitlik ve Demokrasi Partisi Grubu adına Eş Genel Başkanlar Adana Milletvekili Sayın Tulay Hatimoğulları Oruç ile Siirt Milletvekili Sayın Tuncer Bakırhan; Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına Genel Başkan ve Manisa Milletvekili Sayın Özgür Özel; Adalet ve Kalkınma Partisi Grubu adına Genel Başkan Vekili ve Bursa Milletvekili Sayın Efkân Ala ile Grup Başkanı ve Sivas Milletvekili Sayın Abdullah Güler; şahısları adına lehte Ankara Milletvekili Sayın Ömer İleri; yürütme adına Cumhurbaşkanı Yardımcısı Sayın Cevdet Yılmaz ve son olarak şahısları adına aleyhte Demokratik Bölgeler Partisi Eş Genel Başkanı ve Batman Milletvekili Sayın Keskin Bayındır söz alacaklardır.

Şimdi, gruplar adına ilk söz, Saadet Partisi Grubu adına Genel Başkan ve Kayseri Milletvekili Mahmut Arıkan'a aittir.

III.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI (Devam)

2.- Oturum Başkanı TBMM Başkanı Numan Kurtulmuş'un, Kayseri Milletvekili Mahmut Arıkan'ı, Saadet Partisi Genel Başkanı seçilmesi dolayısıyla tebrik ettiğine ilişkin konuşması

BAŞKAN - Sayın Mahmut Arıkan'ı Genel Kurulda Genel Başkan seçilmesi dolayısıyla tebrik ediyorum, hayırlı işlerinde, görevlerinde başarılar diliyorum. (Saadet Partisi ve CHP sıralarından alkışlar)

IV.- KANUN TEKLİFLERİ İLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER (Devam)

A.- Kanun Teklifleri (Devam)

1.- 2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi (1/278) ile Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (S. Sayısı: 162) (Devam)

2.- 2023 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi (1/277), Plan ve Bütçe Komisyonunca Kabul Edilen Metne Ekli Cetveller, 2023 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifine İlişkin Genel Uygunluk Bildirimi ile 2023 Yılı Dış Denetim Genel Değerlendirme Raporu, 225 Adet Kamu İdaresine Ait Sayıştay Denetim Raporu, 2023 Yılı Faaliyet Genel Değerlendirme Raporu ve 2023 Yılı Mali İstatistikleri Değerlendirme Raporunun Sunulduğuna Dair Sayıştay Başkanlığı Tezkeresi (3/922) ile Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (S. Sayısı: 163) (Devam)

BAŞKAN - Buyurun Sayın Arıkan. (Saadet Partisi sıralarından alkışlar)

Süreniz otuz beş dakika.

SAADET PARTİSİ GRUBU ADINA MAHMUT ARIKAN (Kayseri) - Sayın Başkanım, çok teşekkür ediyorum.

Sayın Başkan, Değerli Divan, siyasi partilerimizin çok Kıymetli Genel Başkanları, Değerli Grup Başkan Vekilleri, Grup Başkanları, muhterem milletvekillerimiz, değerli basın mensupları, televizyonları başında bizleri izleyen aziz milletimiz; hepinizi saygı ve muhabbetle selamlıyorum.

Sözlerime biraz önce aldığımız acı haberle başlamak istiyorum. Isparta'da helikopter kazası sonucu vefat eden 6 kardeşimiz şehadet şerbetini içtiler; Cenab-ı Allah mekânlarını cennet, makamlarını ali eylesin inşallah. Teknik arıza olduğu ifade edildi, umarız bu teknik arızanın da sonuna kadar gidilir, gerekli sebepler, sonuçlar kamuoyuyla paylaşılır.

Öncelikle tüm tartışmalardan sıyrılarak, 2025 bütçesinin Türkiye'mize, ülkemize hayırlar getirmesini temenni ediyorum.

22 Ekimden bu tarafa gerek Plan ve Bütçe Komisyonu Başkanımız gerekse Komisyonunda görevli milletvekili arkadaşlarımız yoğun bir gayret gösterdiler, önemli çalışmalar ortaya koydular. Ben bu noktada gayret gösteren, başta Sayın Başkan, değerli milletvekillerimiz olmak üzere, emeği geçen tüm arkadaşlarımızı da teşekkür ediyorum.

2025 bütçe görüşmelerinin ilk müzakeresini burada icra ediyoruz. Meclisin önünde bugün itibarıyla yoğun bir gündem olacak. Ben hem tutanaklara geçmesi açısından hem de bütçenin tümü üzerine bütün düşüncelerimizi özetleyen şu mısralarla sözlerime başlıyorum: "Demiri demirle dövdüler, biri sıcak biri soğuktan/İnsanı insanla kırdılar biri aç, biri toktu." Tüm tartışmalara bakış açımızın tam olarak karşılığı budur.

Değerli milletvekilleri, bütçe bizim için çok kıymetlidir. Peki, bütçe niçin kıymetlidir? Çünkü bütçe mizandır, bütçe terazidir, millî egemenliğin, bağımsızlığın temelidir. Kaynaklarımızı kendi ihtiyaçlarımıza göre yönettiğimiz ve dışa bağımlılıktan uzak bir ekonomi oluşturduğumuz için bütçe kıymetlidir. Bütçe, bir ülkenin tüm politikalarının aynasıdır; toplumun kaynaklarının adil, şeffaf, verimli bir şekilde kullanma taahhüdü olduğu için kıymetlidir. Bütçe, tarihe not düşülen bir belgedir çünkü bugünün ihtiyaçları karşılanırken gelecek nesillerimize, çocuklarımıza bizim hangi önceliklere sahip olduğumuzu anlattığı için kıymetlidir. Bütçe, sadece hesap kitap işi değil, aynı zamanda bir adalet, vicdan, sorumluluk meselesidir. Bu sorumluluğun tek adresi Türkiye Büyük Millet Meclisidir. Bu çatının altında kabul edilen bütçe ya yoksulluk, sefalet, zillet getirecek ya da refah, bolluk, izzet, denk bütçe getirecek; buna karar verecek olan milletin kendisidir, milletin iradesinin tecelligâhı olan Türkiye Büyük Millet Meclisidir. Ancak Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemiyle bütçenin Cumhurbaşkanlığı tarafından hazırlanıp Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından uygulanması bütçe yönetiminde iki başlılık oluşturmaktadır. Bu iki başlılık bütçe politikalarında bütünlüğü bozduğu için yanlıştır, ekonomi yönetiminde bağımsızlığı zayıflattığı için yanlıştır, halkın iradesini göz ardı ettiği için yanlıştır. Meclisi sadece noter makamı olarak gören Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi bu sorumluluğa gölge düşürmeye çalışsa da bizler bunun karşısında kararlı duruşumuzu devam ettireceğiz. Aziz milletimizin hak ettiğini, talep ettiğini bu kürsüden ifade ediyoruz.

Değerli milletvekilleri, bütçe, esasında bir hükümetin kimliğidir, ekonomi anlayışının yansımasıdır. O zaman, bu iktidarın 2025 bütçe rakamlarına şöyle bir bakalım: Bütçe giderleri 14 trilyon 731 milyar lira, bütçe gelirleri 12 trilyon 800 milyar lira, öngörülen bütçe açığı yaklaşık 2 trilyon lira. Bu bütçenin belki de en dikkat çekici rakamı faize ödenecek olan miktardır; 2025 yılında faiz giderinin 1,9 trilyon lira olacağı öngörülmüştür. 2025'te millî gelire oranla faiz gideri son on üç yılın zirvesinde. Buna karşılık eğitime ayrılan pay ise arkadaşlar, sadece 1 trilyon 452 milyar lira; faiz ödemesinden 450 milyar daha düşük bir rakamı eğitime ayırmışız. 2002'den bu yana iktidar bütçeler yapıyor. Bu iktidar başlamadan önce, bir önceki Hükümet döneminde, 2002'den önceki dönemde eğitime ayrılan pay yüzde 17,8 iken bugün bu pay 2025'te yüzde 9,73'e kadar geriledi. Eğitim böyleken diğerleri farklı mı? Sadece bir örneği sizlerle paylaşacağım; takdir edersiniz, tarım da eğitim gibi en stratejik alanlardan bir tanesi fakat çiftçi destek programlarına ayrılan pay sadece 135 milyar lira. Karşımızdaki bütçe öyle bir bütçe ki bunun gibi yüzlerce örnek vermek mümkün.

Özetle şunu ifade edebilirim: Çiftçiye, üreticiye, esnafa verilen desteğin hepsini toptasak faize ayrılan rakamın yanına bile yaklaşamıyoruz. 2025 bütçe rakamları üzerinden röntgen çektiğimizde üç önemli hususu görüyoruz; bu bütçe halk bütçesi değil rant bütçesidir, bu bütçe üretim bütçesi değil tüketim bütçesidir, bu bütçe gariban bütçesi değil zadedân bütçesidir.

Değerli arkadaşlar, pek çoğumuz gibi bizler de bütçe üzerine çok titiz çalışmalar yürüttük. Çok aradık; bütçenin içerisinde kadını, genci, işçiyi, emekçiyi, emekliyi, Türkiye'nin meselelerinin çözüm yollarını çok aradık ama maalesef bulamadık.

Okula giderken ailesinden harçlık alamayan, kaynak kitap almak için kırk kere düşünmek zorunda kalan öğrencimiz bu bütçede olmalıydı. Mezun olmasına rağmen iş bulamayan, yuva kuramayan, hâlâ ailesinden harçlık almak zorunda kalan ev genci bu bütçede olmalıydı. Eğitim masrafı yüzünden uykusu kaçan ailelerimiz bu bütçede olmalıydı. Açlık sınırının yarısına tekabül eden bir maaşla sefaletle itilen milyonlarca emeklimiz bu bütçede olmalıydı. İstihdama, sağlık koşullarına ve eğitime ulaşmada zorluk yaşayan engellilerimiz bu bütçede olmalıydı. Önünü göremeyen, plan yapamayan, üretmekte zorlanan sanayicimiz bu bütçede olmalıydı. İşletmesinin kapısına kilit vurmamak için büyük bir mücadele eden milyonlarca esnafımız bu bütçede olmalıydı. Yoğun çalışma koşulları altında işini yapmaya çalışan aile hekimlerimiz başta olmak üzere tüm sağlık çalışanlarımız bu bütçede olmalıydı. Ektiği ürüne bir yıl boyunca baktıktan sonra mahsulünü tarlada bırakmak zorunda kalan çiftçimiz bu bütçede olmalıydı. Yıllarca emek verip prim ödedikten sonra emeklilik hakkını kazanamayan kademeli emeklilik mağdurlarımız bu bütçede olmalıydı. Atama bekleyen öğretmenlerimiz bu bütçede olmalıydı. Kadrolu çalışma hakkından mahrum bırakılarak güvencesiz koşullarda çalışan taşeron işçilerimiz bu bütçede olmalıydı. Ama maalesef bunların hiçbirisi bu bütçede yok. Nereden anlıyoruz? Biraz önce paylaştığımız rakamlar bunun habercisi.

Bütçenin aslan payı her yıl olduğu gibi bu yıl da rantiyeciye, bir avuç mutlu azınlığa bırakılmakta. Yine en çok faiz lobisi kazanacak, yine en çok bankalar kazanacak, yine en çok 5'li çeteler kazanacak. Hâl böyle olunca milletimiz umudu bütçede değil, başka yerlerde aramak zorunda kalıyor. Sık sık haberlerde görüyoruz, şu anda Türkiye'nin en kalabalık yerleri, maalesef, ganyan bayileri, piyango satış merkezleri. Uygulanan yanlış ekonomi politikalarından dolayı ümidi kalmayan insanlarımız nasiplerini başka yerlerde arar hâlâ geldi. Devlet, vatandaşının refahını temin edemezse onlar da umudunu piyango gişelerinde, ganyan bayilerinde arar. Bir milleti ayakta tutan en önemli şey umududur. Maalesef son dönemde yaşadığımız şeyler milletimizin umudunu kaybettirmiştir.

Değerli milletvekilleri, çalışamayan, evine ekmek götüremeyen, çalışsa dahi yetiştiremeyen insanımızın geleceğinden umudunun olması mümkün değildir. İstihdam rakamlarına ve bu bütçenin getirdiği çözüm önerilerine baktıkça içimiz daha da fazla

karamakta. 2024 yılı çeyreği itibarıyla Türkiye'nin istihdam oranı yüzde 55,1. OECD üyelerinin ortalaması, istihdama katılım ortalaması yüzde 70. Biz, OECD ülkeleri içerisinde istihdama katkı anlamında son sıradayız.

Diğer taraftan, geniş tanımlı işsizlik oranına baktığımızda orada da korkunç bir rakamla karşılaşıyoruz, yüzde 26,5'lik bir rakam var. Maalesef 2025 yılı bütçesi de 2024 yılı bütçesi gibi istihdamı artıracak, işsizliği azaltacak stratejik planlardan yoksundur. Bu bağlamda, toplumun ekonomik ve sosyal refahını artıracak kapsamlı reformların yokluğu bütçede esasen "Çalışma Bakanlığı" adı altında bir bakanlığın olmadığını bizlere göstermektedir.

Bütçenin bir diğer meselesine değinmek istiyorum. Değerli arkadaşlar, bütçenin açığı her yıl katlanarak büyümektedir. 2023 yılında, biraz önce Sayın Cumhurbaşkan Yardımcımız da ifade ettiler, ek bütçe uygulanmasına rağmen bütçe açığı ve faiz dışı açık cumhuriyet tarihimizde hiç görülmemiş düzeyde gerçekleşmiştir. Bakınız, 2023 Kesin Hesap Kanunu Teklifi'ne göre bütçe giderleri 6 trilyon 588 milyar lira, bütçe gelirleri ise 5 trilyon 208 milyar lira; dolayısıyla 2023 Kesin Hesap Kanunu Teklifi'nde bütçe açığı 1 trilyon 380 milyar TL olarak gerçekleşmiş, faiz dışı açık 706 milyar TL olarak kayda geçmiştir. Burası önemli arkadaşlar, faiz dışı açık verilmesi borç sarmalına düşülmesidir, faiz dışı açık verilmesi geleceğimizin ipotek altına alınması demektir, çocuklarımızın borca esir hâle getirilmesi demektir. Yani, değerli milletvekilleri, milletin evindeki hesap bırakın çarşıda bozulmayı, evde bile doğru yapılmamış, yanlış yapılmıştır.

Tabii, bunun yanında bütçede hiç kimseyi rahatsız etmeyecek bazı ifadeler de var, hazine varlıklarının ve yükümlülüklerinin yönetimi ki 2024 yılında bu ödeneye ayrılan pay yüzde 10,79 iken 2025 yılında bu pay yüzde 12,54'e çıkmıştır. Adı böyle havalı olsa da gerçek adı bütçedeki faiz harcamalarıdır. Buradan ilan ediyorum: Bu bütçe rakamlarının tamamı vatandaşlarımızın vergilerinin faiz lobisine aktarıldığının resmi vesikasıdır. Bizim de buna rızamız yoktur.

Peki, bu devasa paraları nereden ödeyeceğiz? Vergi gelirlerine baktığımızda görüyoruz ki en büyük gelir kalemleri en adaletsiz vergilendirme sistemi olan dolaylı vergilerden, KDV'den ve ÖTV'den; 2025 yılında tüm vergi gelirlerinin yüzde 60'ından daha fazlası dolaylı vergilerden temin edilecek. Yani bütçeyi aslında iktidar değil, geçim mücadelesi veren yoksul halkın kendisi yapacaktır çünkü ya doğrudan ceplerindeki son kuruşu verecekler ya da iktidar dolaylı yollardan o cepleri boşaltacaktır. Bu bütçe ne yazık ki milletin omzundaki yükü artırmaktadır, fakiri daha fakir yapmaktadır, zengini daha zengin yapmaktadır. Dikkat ediniz, bu, iktidarın bilinçli bir tercihidir ancak bu tercih millet vicdanında hüküm giyecektir.

"Yük" diye emekliye zam yapmayan beyzadelere soruyorum: Şu ana kadar kamuda hangi tasarrufa gittiniz? Bu ülke kötü olan çok şey gördü ama kendi Bakanlığına dezenfektan satan Ticaret Bakanını ilk kez sizlerle gördü. Yine söylüyorum: Bu ülke çok şeyler gördü ama yenidoğan çete soruşturmasında hastanesi kapatılan Bakanı ilk kez sizinle gördü; yangına müdahale için kalkacak uçaklar için Cumhurbaşkanından müsaade istenmesini ilk kez sizinle gördü.

Değerli milletvekilleri, peki, niçin böyle enteresan, tasvip etmediğimiz bir bütçeyle karşı karşıyayız? Cevabı çok basit çünkü bu bütçede ilke yok. Bu bütçede önce ahlak ve maneviyat ilkesi olmasını isteriz. Bugün "yenidoğan çetesi" diye canı bir oluşum varsa, yurt dışından alınan kanser ilaçlarını yüzlerce kat kârla satan bürokratlar varsa, devletin cephanesini kendi menfaati için satan memur varsa bunun sebebi "Önce ahlak ve maneviyat." diyememektir. Bu bütçe ahlaki ölçülere ve manevi değerlere göre belirlenmiş değildir. Menfaat için her yolu mübah gören bir bütçeniz olursa ülkede hiçbir alanı ne inşa edebilirsiniz ne de ihya edebilirsiniz. Emekliye "Sen 12.500 TL'yle yaşa." demek medeniyetimizin insana bakışına tamamen aykırıdır. "Vatandaş aç bırakıp süründürelim ki devletin içindeki bir kesim büyümeye devam etsin." zihniyeti toplumsal çöküştür. "Üretimi öldür ki faiz yaşasın." anlayışı ahlaki değildir, vicdani hiç değildir.

Değerli arkadaşlar, hatırlayacaksınız, bir dönem IMF'nin acı reçeteleri ülkemizde çok konuşuldu. Şimdi, karşımızda "bütçe" adı altında AK PARTİ'nin acı reçeteleriyle karşı karşıyayız. Bakmayın geçmişte "IMF'ye borcu bitirdik, hatta biz IMF'ye borç veriyoruz." edebiyatı yapıldığına, bugün bunların hiçbirisi bir anlam ifade etmemekte. Bugünkü reçeteler IMF reçetelerinden daha acı reçetelerdir. Eleştirdiğimiz, eleştirdiğiniz IMF reçetelerinde neler vardı? Üç şey artacaktı orada. Bir, vergiler artacaktı. İki, fiyatlar artacaktı. Üç, faiz artacaktı. Peki, AK PARTİ bugün ne diyor? Vergileri artırıyor mu? Hep beraber bu Mecliste şahitlik ediyoruz. Fiyatlar artıyor mu? Zamlar sağanak yağmur gibi yağmakta. Faize gelince "Nas var, nas!" diyenler, şimdi yeniden "Faiz dünya gerçeğidir." anlayışına döndüler, dünyada bizi faiz konusunda lider yaptılar.

IMF aynı zamanda "Üç şeyi artırın." derken "Üç şeyi de azaltın." diyordu. Neydi bunlar? Birincisi, çalışanın ücretini azaltacaksınız. İkinci, çiftçinin ürününe düşük taban fiyatı uygulayacaksınız. Üçüncüsü, halkın alım gücünü azaltacaksınız. 15 milyondan fazla emekli bugün açlık sınırının altında, milyonlarca emekli 12.500 liraya mahkûm edilmiş durumda. Bu, açlık değil, artık hiçlik sınırındır.

Değerli milletvekilleri, bugün, 2025 bütçe rakamları neticesinde görüyoruz ki Türkiye yönetilmeyi beklemektedir. Maalesef, 2018 yılından bu yana test ettiğimiz Cumhurbaşkanlığı hükûmet sisteminin sonuçları ortadadır. Bu dönemde millet hâkimiyetinin yerini parti hâkimiyeti almıştır, 25 milyon hanenin yerini tek hane almıştır. Ehliyet ve liyakat rafa kaldırılmış, yandaşlık ve partizanlık esas olmuştur. Devletin kurumsal yapısı bozulmuş, yasama yürütme, yargı arasındaki denge tamamen bozulmuştur. Demokrasi gerilemiş, otokrasi tırmanmıştır. Adalet gitmiş, atalet gelmiştir. Kanunlar gitmiş, karamameler gelmiştir. Seçilmişler gitmiş, atanmışlar gelmiştir. Bakanlar gitmiş, maalesef, yerlerine danışmanlar gelmiştir.

Değerli arkadaşlar, iktidarın yetkilileri bir ara şunu dillerine çok dolamışlardı, hepimiz hatırlarız: "Dünyada devletin fabrika kurduğu zamanlar artık geride kaldı." cümlesini çok sık duymuştuk. İyi de devletin market açtığı dönemler de geride kalmadı mı? Devletin inşaat yaptığı, müteahhitlik yaptığı dönemler de artık geride kalmadı mı? "Fabrika yapmaz." dediğiniz iktidarınız, bugün hayvancılık yapıyor; Romanya'dan, Ukrayna'dan Brezilya'dan, hatta Uruguay'dan hayvan ithal edip kendi besicisinin karşısına rakip oluyor. "Fabrika yapmaz." dediğiniz iktidarınız, kendi arazileri ekilmeyi beklerken yurt dışında arazi kiralayıp kendi çiftçisinin karşısına rakip olarak çıkıyor. "Devlet fabrika yapmaz." diyenler, inşaata gelince bedava arsalarla Türkiye'nin en büyük müteahhidi olabiliyorlar.

1990'ların Türkiye'sinde iki anahtar en meşhur seçim vaadiydi; herkese bir ev, bir araba vaadi vardı. 2024 Türkiye'sinde nüfusun büyük çoğunluğu iki anahtarı artık hayal bile edemiyor. Kiraların düşürülmesine, taksit sayısının artırılmasına, kredi faiz oranlarının iyileştirilmesine razı olmuş durumda vatandaşlarımız.

Değerli arkadaşlar, işaret etmek istediğim bir başka tehlike açıklanan büyüme rakamları. Bu rakamlar göstermektedir ki Türkiye ekonomik anlamda büyük bir krizin içerisinde. Yüzde 5'in altında olan her büyüme takdir edersiniz aslında küçülmedir. Ayrıca, sergilenen bu suni büyümenin memleketimizi güçlendiren bir büyüme olmadığı açıktır. Yıllardan beri ifade ettiğimiz şekilde, bu obez bir büyümedir. Bu büyüme, memleketimizin kaslarını güçlendirmez, ekonomimizi de hantallaştırır. Obez ekonomik büyüme anlayışı yanlış bir anlayıştır. Açıklanan işsizlik oranı bunları göstermektedir, emeklilerimizin durumu bunu göstermektedir, iş kazasında kaybolan hayatlar bunu göstermektedir. İşte, iktidar, bu gerçeklerin konuşulmasını önlemek için her zaman yaptığı gibi soyut, afaki, hamaset dolu cümlelerle süreci yönetmeye gayret ediyor. Bu yüzden, yetkililerin yaptığı her açıklama güveni tesis edeceğine endişeyi artırmakta. Oysa Türkiye'nin hamasete ihtiyacı yok, Türkiye'nin gerçekten köklü, yapısal dönüşümlere ihtiyacı var.

Arkadaşlar, tekraren ifade ediyorum, Türkiye'nin artık yönetilmeye ihtiyacı var. Yaşanabilir bir Türkiye ihtiyacı daha önce hiç bu kadar hissedilmemişti. Bugün bölgemizde yaşanan gelişmeleri takip ettiğimizde yeniden büyük Türkiye ihtiyacı daha önce hiç bu kadar hissedilmemişti. Dünyada Gazze başta olmak üzere Doğu Türkistan'da, Arakan'da, Keşmir'de, Ukrayna'da, Suriye'de

yaşananları düşündüğümüzde yeni bir dünya ihtiyacı daha önce hiç bu kadar hissedilmemişti. İşte, son iki haftada, son iki günde, hatta son iki saatte Suriye'de yaşanan hadiseler... Suriye'de yaşanan süreç ne bölge ülkeleri ne de diğer aktörler tarafından doğru bir şekilde yönetilemediği için Suriye kan ve gözyaşına boğulmuş, yüz binlerce masum katledilmiş, milyonlarca insan yurdundan, evinden edilmiştir. Bu sürecin en önemli aktörlerinden biri olan Esad ailesi, sorunları akıl, uzlaşma ve sağduyuya çözmek yerine baskı, zulüm ve şiddetle ısrarcı olmuştur. Son günlerde yaşananların ve Beşşar Esad'ın gitmesiyle başlayan sürecin Suriyeli kardeşlerimiz başta olmak üzere tüm bölge için hayırlara vesile olmasını temenni ediyorum. Bu yeni sürecin en önemli gündem maddesi Suriye'nin toprak bütünlüğü ve huzuru olmalıdır. Unutulmamalıdır ki Suriye'nin toprak bütünlüğü Büyük İsrail Projesi'ne karşı hayatı bir öneme sahiptir. Bundan taviz vermek tüm bölgeyi yeni bir bilinmezliğin içine sürükleyecektir. Suriye'yi nasıl yakından takip ediyorsak Netanyahu'nun açıklamalarını da o kadar yakından takip ediyoruz. Biz Saadet Partisi olarak dün olduğu gibi bugün de barışın, huzurun, akliselimin, uzlaşının yanında olacağız. Yüzlerce yıldır ayrılmaz bir bağa sahip olduğumuz Suriye'nin istikrarına, bütünlüğüne karşı olan her yapının, her planın karşısında durmaya devam edeceğiz.

Bütçenin yanında, Suriye meselelerinin yanında bölgemizde birçok konu var. Eminim ki bu çatı altında bulunan herkesin, Türkiye'de yaşayan akliselim bütün insanların canı 7 Ekim 2023'ten bu tarafa yanmakta, Gazze'yle kalpler atmakta. 7 Ekim 2023'ten itibaren modern tarihin en büyük soykırımlarından birine imza atan terörist İsrail bölgemizi ateş çemberine çekmeye çalışmaktadır. Siyonizm arzımevut hayaliyle Gazze ile Urfa'yı, Diyarbakır ile Halep'i bir görürken, bölge ülkelerinin çoğu susmayı, sadece kınamayı tercih etmiş, hatta bazıları zulmü ticaret yoluyla desteklemiştir. Biz ilk günden itibaren "İsrail'e ticaret Filistin'e ihanettir." dedik. Hasan Bitmez kardeşimiz geçen yıl bugünlerde bütçe görüşmelerinde bu kürsüde hakkı haykırıırken son nefesini verdi. Düşüğünde bu sıralardan söylenen cümleleri unutmamak.

Arkadaşlar, siz yokken biz burada vardık çünkü biz Erbakan Hocamızı hiç bırakmadık. Sizin zikzak çizerek yürüdüğünüz yolların doğru olanlarını biz hep size göstermeye gayret gösterdik. Biz bu çatı altında siyonizmi lanetlerken, yaklaşan tehlikeyi anlatırken, sizler İsrail'e normalleşme için çabalıyordunuz. Ülkemizi dünyada İsrail zulmünü protesto edemeyeceğimiz bir ülke hâline getiriniz. Mesela, katil Netanyahu'nun İsrail'de protesto edilmesi mümkün ama Türkiye'de iktidarın istediği kadar Netanyahu'yu protesto edebilirsiniz. Ticareti dünyanın her yerinde protesto edebilirsiniz ama Türkiye'de etmeye kalkarsanız susturulursunuz, kelepçelenirsiniz, gözaltına alınırsınız, tutuklanırsınız, içeride aç bırakılırsınız. (Saadet Partisi ve İYİ Parti sıralarından alkışlar) Yetmez, başınızdaki başörtüsü dahi kesilir. Serbest bıraktığınız başörtüsü için ben teşekkür ediyorum, bunu inkâr edecek değilim.

FARUK KILIÇ (Mardin) - Hiç gerek yok.

MAHMUT ARIKAN (Devamla) - Ancak siz "İsrail'e giden petrolü kesin." diyen Şeyma kızımızın başörtüsünü cezaevinde kestiniz. (Saadet Partisi sıralarından alkışlar) İşte, serbest bıraktığınız başörtüsünün son hâli, maalesef, bu noktaya geldi. Yıllardır kullandığınız başörtüsü artık İsrail'e giden gemileri örtmeye yetmiyor. Muhafızı susturdunuz, medyayı karartıp sansürlediniz, gazetecileri hedef gösterdiniz, hak arayanları tutukladınız, Filistin konusunu da tekelinize alarak istediğiniz gibi algı yönetmeye çalıştınız; ne zamanki göğsü iman ve cesaret dolu gençler çıkıp "Biz bu oyunu bozarız." dediler, öfkeleniniz, kinlendiniz.

İsrail'e karşı net bir şekilde duramamanızın sebebi bütçedeki bu faiz giderleridir, bütçedeki bu açıklıktır; biz bunu net bir şekilde görebiliyoruz. Bu bütçeyle daha çok gemiler gönderirsiniz, bu bütçeyle daha çok algıyı yönetmeye çalışırsınız ama biz susmayacağız. Bu kürsüde bir vekilimizi kaybettik, yine de susmayacağız, hakkı söylemeye devam edeceğiz. (Saadet Partisi sıralarından alkışlar)

Hasan Bitmez kardeşimizin ruhu şad, mekânı cennet olsun. Konuşmamı bu çatının gördüğü en cesur konuşma olan Hasan Bitmez kardeşimizin konuşmasıyla sonlandırıyorum: "Onlar sanıyorlar ki bizden kurtulsalar mesele kalmayacak. Hâlbuki bizden kurtulsanız vicdan azabından kurtulamayacaksınız, vicdan azabından kurtulsanız tarihin azabından kurtulamayacaksınız, tarihin azabından kurtulsanız Allah'ın azabından kurtulamayacaksınız."

Hepinizi saygıyla selamlıyorum. (Saadet Partisi, CHP, İYİ Parti sıralarından alkışlar)

BAŞKAN - Saadet Partisi Grubu adına ikinci konuşmacı İstanbul Milletvekili Sayın Selim Temurci.

Sayın Temurci, buyurun. (Saadet Partisi sıralarından alkışlar)

Süreniz otuz beş dakika.

SAADET PARTİSİ GRUBU ADINA SELİM TEMURCİ (İstanbul) - Efendim, ben de sözlerime Isparta'da düşen helikopter sonucu hayatını kaybeden şehitlerimizi rahmetle anarak başlamak istiyorum. Ailelerine, Türk milletine, Türk Silahlı Kuvvetlerine başsağlığı diliyorum. Rabb'im şehadetlerini kabul eylesin.

Sayın Başkan, siyasi partilerimizin Muhterem Genel Başkanları, Grup Başkanlarımız, Grup Başkan Vekillerimiz ve çok kıymetli milletvekillerimiz; 2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi ile 2023 Yılı Kesin Hesap Kanunu Teklifi üzerine Gelecek-Saadet Grubu adına düşüncelerimi açıklamak üzere huzurlarınızdayım. Bu vesileyle, Gazi Meclisimizi ve bizleri ekranları başında takip eden milletimizin her bir ferdiyi saygıyla, muhabbetle selamlıyorum.

Sözlerime Şam-ı Şerif'in kurtuluşu kutlu olsun, mübarek olsun diyerek başlıyorum. Hamdolsun altmış bir yıllık Baas zulmü son bulmuş ve Suriyeli kardeşlerimiz yeni bir dönemi başlamıştır. Birileri hâlâ anlayamamış olsa da yaşanan bu süreç zulmün yanında değil, hakkın ve insanlığın yanında duran Türkiye'yi haklı çıkartmıştır ve burada bir hakkı teslim etme adına ifade etmek isterim ki bu süreç Sayın Cumhurbaşkanımızı haklı çıkartmıştır. Bu süreç Gelecek Partisini, Genel Başkanımız Sayın Ahmet Davutoğlu'nu haklı çıkarmıştır ve Suriye'nin istikrarı, Suriye'nin toprak bütünlüğü, ülkemizin güvenliği için hayati bir öneme sahiptir. Duamız ve beklentimiz odur ki inşallah Suriye'de bütün paydaşları içine alan yeni bir geçiş hükûmeti kurulur, Suriye'de yeni bir demokratik geleceğe açılan kapı açılmış olur.

Suriyeli misafirlerimiz elbette bu süreçle birlikte güven ve huzur içinde yurtlarına geri dönsün diyoruz. Suriye, emperyalist güçlerin ve onların güdümündeki terör yapılarının oyuncağı olmasın ve bölgede daha önce yaşananlar Suriye için ve hepimiz için bir ders olsun.

Değerli milletvekilleri, milletin vekilleri olarak milletin hakkını, hukukunu konuşacağız zira bütçeyi konuşuyoruz. Parlamentolar, yasama faaliyetlerinin yanında, milletin adına iktidarların vergi toplamasına, harcama yapmasına onay veren ve yapılan tüm bu işleri yine denetleyen yegâne kurumlardır. Aslında, buna işte millet adına parlamentoların bütçe hakkını kullanması diyoruz. Aslında bütçe hakkı kuvvetler ayrılığının ayrılmaz bir parçasıdır.

Biraz önce Meclis Başkanımız ifade ettiler; 22 Ekimden 29 Kasım'a kadar gerçekten ciddi müzakereler yaptık, zaman zaman tartışmalarımız oldu ama buradan milletimizin ve sizlerin huzurunda bir konuyu dikkatinize sunmak isterim. Bakın, 2023 kesin hesabı konuşuyoruz ve 2025'i, yeni bütçeyi konuşacağız. Gerek Plan ve Bütçe Komisyonunda gerek Genel Kurulda, burada kesin hesabı yani 2023'ü, bir önceki yılı yeteri derecede müzakere edemiyoruz. Bu, işin ehemmiyeti açısından, hakikaten bu Parlamentonun iş yapma biçimine yakışmıyor. Hep şunu düşünüyorum: Önceki dönem tahsis edilen bütçelerin denetimi ve kontrolü yeni bütçelerin onayı kadar önemli değil mi parlamentolar için? Dolayısıyla, bu konuda, mutlaka Meclisin bütçe denetiminin kalitesini artırabilme adına Meclisimizin mutlaka bu konuda bir düzenlemeye ihtiyacı var.

Değerli milletvekilleri, iki yıldır Plan ve Bütçe Komisyonunda gördüğüm bir tabloyu da yine sizlerle paylaşayım. Bakın, Cumhurbaşkanlığı hükûmet sistemi, artıları var, eksileri var, tartışılır ama bu sistem, bakanların sadece milletimizle değil, bakanların aynı zamanda Parlamentoyla, milletvekilleriyle de ilişkisini ve koordinasyonunu zayıflatmıştır. Hep şunu gördüm:

Sadece muhalefet vekilleri değil, iktidar vekili arkadaşlarımız da ellerindeki dosyalarıyla kendi bölgeleriyle, kendi illeriyle ilgili meseleleri bakanlarımıza, oradaki yöneticilerimize aktarıyorlar. Demek ki burada bir sorun var ve bütçe görüşmelerinin bu vesileyle de olsa daha uzun bir zamana yayılması, bütçe hakkının korunması adına sadece millet için değil, milletvekilleri için de çok önemli bir işlev görecektir.

Tabii, burada şunu söylemem gerekir: 85 milyonu ilgilendiren, milletin hayatına dokunan çok önemli kanun teklifleri bütçeler. Strateji ve Bütçe Başkanlığımızın hazırlamış olduğu bütçelerde gerek Genel Kurulda gerek komisyonlarda gördüğümüz şey şudur; olağanüstü bir dokunulmazlığı var. Sıfır değişiklikle bu bütçeleri yapıyoruz, evet, yasal bir iş yapıyoruz ama noktasına virgülden dokunmadan, sadece muhalefet vekillerinin değil, iktidar vekillerinin de bir şekilde hiçbir değişiklik önerisi kabul edilmiyor. Hatta, o kadar ileri gidiyor ki bir bakanlığın bütçesini değiştirmeden o bakanlığın programları arasında bile artırma, eksiltme yapma hakkı yok milletvekillerinin. Aslında söylediğimiz birçok şey kabul edilse de maalesef bunu başaramıyoruz ve bazen şunu düşünmek zorunda kalıyoruz: Yürütmenin Meclise sunduğu bütçelerinin o kadar bir dokunulmazlığı var ki bu dokunulmazlık âdeta milletvekilliği dokunulmazlığına eş değerdir. Dolayısıyla, bu şekli denetimi... Bu eleştiri hakkımızı elbette kullanıyoruz ama yeni anayasa çalışmalarında, mutlaka, bütçe hakkının kuşkuyla yer bırakmayacak şekilde milletin Meclisine aktarılması gerekiyor.

Şimdi, saygıdeğer milletvekillerimiz, konuşmamın bundan sonraki bölümünü şöyle iletirmek istiyorum: Bir, bu bütçenin güvenilirliği üzerinde durmak istiyorum, bütçenin adaleti üzerinde durmak istiyorum, bütçenin tutarlılığı üzerinde durmak istiyorum ve ekonominin performansı ile bütçe rakamları üzerinde zamanım elverdiği ölçüde konuşacağım.

Güvenle başlayalım. Güven, hayatın her aşamasında en temel ihtiyacımız; hele rakamları, hele bütçeyi konuşuyorsak güven olmazsa olmaz. Peki, soralım: 2025 yılı bütçemiz ne kadar gerçekçi veriler üzerinde oturuyor? Bakın, devletimizin kurumları bizim için kıymetli, Türkiye İstatistik Kurumunun verilerine inanmak istiyoruz ama TÜİK hâlâ enflasyon sepetini açıklamıyor. Soruyorum: TÜİK'in verilerine inanabilir miyiz, güvenilebilir miyiz? Zira, bu ülkede -altını çizerek söylüyorum- enflasyon oranları açıklanırken bile bir enflasyon var. TÜİK enflasyon açıklıyor, İTO enflasyon açıklıyor, ENAG enflasyon açıklıyor; bir bakıyorsun, bunların arasındaki bu rakamlar sanki farklı ülkelerin enflasyon rakamları. Ben şunu söylüyorum, bakın, değerli milletvekillerimiz: Yarın Asgari Ücret Komisyonumuz toplanıyor. Yapılması gereken, çok acil, TÜİK'in bir yaşam maliyet endeksi çıkartmasıdır. Biz gerçekçi olmayan veriler üzerinden eğer bir asgari ücret zammı yapar, memura, emekliye bu zamları yapar ve dönüp ondan sonra "Ey millet, biz sizi enflasyona ezdirmedik." dersek bu bize yakışmaz, bu AK PARTİ'ye de yakışmaz. Onun için mutlaka böyle bir endekse ihtiyaç var çünkü asgari ücret bugün bu ülkede bir şehirde bir aylık kirayı karşılamıyor. Onun için önce insanlarımızın ne kadar bir paraya geçinebileceklerini ortaya koyacak bir çalışmaya ihtiyaç var. Bakın -güvenin- enflasyon çok önemli elbette; TÜİK'in açıkladığı enflasyon rakamları sorunluysa biz bütçeyi hangi tabana oturtacağız?

Daha önemli bir şey -Mehmet Şimşek Bey de aramızdalar- Merkez Bankamız. Merkez Bankamız... Sadece 2019 yılı değil 2019 yılından sonra -sadece 128 milyar dolardan bahsetmiyorum- 400 milyar doları aşan hesaplamalar var yani kurdaki artışı engellemek için, kurdaki artışın enflasyonu tetiklememesi için, kur geçişliğini kontrol etmek için ne yapıldı? Kur düşük tutuldu ve 400 milyar doları aşan bir rakamın satıldığı söyleniyor. Merkez Bankamızın ne yapması lazım? Şeffaflığın bir gereği olarak kime ne sattı, hangi kurdan sattı bu millete açıklaması lazım çünkü rasyonelite, her şeyden önce, güvenilir bilgiyle başlar. O olmadan hiçbir şeyi yapamayız; Türkiye öngörülebilir bir ülke olmaz, Türkiye yatırım yapılabilir bir ülke olmuş olmaz.

Benim, doğrusu, güvenle başlamamın sebebi şu: Çünkü ben yeni ekonomi yönetimine çok güven cümleleri kurdum, onlara güvendiğimi ifade ettim; hâlâ güvenmiyorum. 2023 yılında, seçimlerden hemen sonra biz bütün bu güven krizini milletin zihninde çözmeleri gerektiğini onlara söyledik. Ama şu ana kadar, bakın, ne TÜİK'te ne döviz alımında -başka konular da var ama- bunlarla ilgili bir açıklama yapılmadı.

Değerli milletvekilleri, çok özel bir günde bütçe görüşmelerini yapıyoruz: Bugün 9 Aralık Dünya Yolsuzlukla Mücadele Günü. Bugün de Türkiye Büyük Millet Meclisi iktidarın önderliğinde çok güçlü bir adım atabilir. Sadece ülkemizde değil, dünyada da Türkiye'yi çok farklı bir yere taşıyabiliriz. Bakın, biz silinen vergi borçlarından bahsettik, kamu-özel iş birliği ödemelerinden bahsettik, garanti verilen ödemelerden bahsettik, kamu bankalarının görev zararlarından bahsettik, KİT'lerin zararlarından bahsettik, eş dost, akraba atamalarından bahsettik, bahsettik de bahsettik ve dedik ki: Faiz yükü ve kamuda israfı bu devlet artık çekemez. Biz şu anda, bugün, burada "Devlet aklını siyasi ahlakla buluşturma zamanı geldi." diyebileceğimiz miyiz? AK PARTİ'nin en temel kuruluş ilkelerinden biri -üç şeyden biri- malum, yolsuzlukla mücadele idi. "Bütün bu şaibelerin üzerine gideceğiz, siyasi ahlak ve şeffaflık yasasını Meclise getireceğiz." diye Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcımız burada söylerse bugün Türkiye'de yeni bir dönem başlatabiliriz. Bugün bütçeyi konuşuyoruz, iktidardan "Kamu İhale Kanunu'yla ilgili olarak Avrupa Birliğinde hangi şartlar varsa Türkiye'de de aynı uygulamayı yapacağız ve bütün bu şaibelerin üzerini açacağız." cümlelerini duyarsak inanın bugün bu bütçeyle Türkiye'de yeni bir süreci başlatabiliriz ve bu yeni sürecin en güçlü destekçisi de Gelecek Partisi olur, bizzat Gelecek Partisinin kendisi olur. Değerli milletvekilleri, bu yüzleşmeleri gerçekleştirmek zorundayız. Bunu yaparsak gerçekten Türkiye'yi aynen 2000'li yıllarda olduğu gibi tekrar ayağa kaldıralabiliriz; önce güven, önce güven.

Anayasa'mız, Türkiye Cumhuriyeti devletinin demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olduğunu söyler. Şu anda şu soruyu soruyorum: Anayasa'mızın değiştirilemez olan bu maddesine bu mevcut bütçelerimiz ne kadar hizmet ediyor değerli milletvekilleri? Buraya baktığımızda da toplumsal refahı artırmayan, gelir adaletini sağlamayan, yoksulluğu azaltmayan, emeğin, alın terinin gayrisafi millî hasıladan aldığı payı artırmayan bir bütçeye ya da bütçelere adil ve sosyal refahı sağlayan bütçeler olarak bakamayız. Bakın, verilerle konuşalım, On Birinci Kalkınma Planı'nı 2018'de yaptık; gördük yoksulluğumuz yaklaşık yüzde 20,1'di ve dedik ki: "Bu çok fazla." Hedef koyduk, 2023 hedefi, bunu yüzde 18'e indireceğiz. 2023'e geldik; bırakın hedefi yakalamayı, gördük yoksulluğu yüzde 21,6'a çıkardık.

Aynı durum gelir adaletsizliğinde var. Şu anda Avrupa Birliğinde... Bakın, 2018'de gelir adaletimiz, bu ülkede, şu andakinden çok çok daha iyi bir noktadaydı. Avrupa Birliğinde şu an itibarıyla gelir adaletsizliğinde bizden kötü bir ülke yok. Peki, hâl böyleyse, ortaya koyduğumuz bütçeler bunu gerçekleştiremiyorsa, bizim şu soruyu sormamız lazım: Neden? Çünkü bu ülkede 10 milyonu aşkın insanımız var, bu atıl iş gücü toplam iş gücünün yüzde 26,5'u. Bakın, bu oran Avrupa'da bizim yarımız kadar. Bu 10 milyonu aşkın insana biz Türkiye'de iş bulamıyoruz. Evet, istihdama katkı veriyoruz, yeni insanlar işe giriyor ama insanların artık bu ülkede, değerli milletvekillerimiz, iş bulma ümidi kayboluyor. Özellikle gençlerimiz, adaletsiz uygulamalar... Defalarca söyledik, "Şu mülakatı kaldırın." dedik, insanlarımız iş bulma ümidini kaybediyor, gidip işe başvurmuyorlar ve maalesef bu sorunu da hâlâ çözebilmiş değiliz.

Şimdi, sayın milletvekillerim, Cumhurbaşkanı Yardımcımızı dinlerken ekonomik büyümeden bahsetti. Doğrudur, Türkiye, üçüncü çeyrekte de yüzde 2,1 büyüdü. Türkiye 17 çeyrektir büyüyor ama şöyle bir hatırlatma yapayım: Türkiye, biz, 2002 yılında dünyada ekonomik büyüklükte 19'uncu sıradaydık, yerimiz iyi değildi, geriye düşmüştük. 2023 yılında biz geldik 17'nci büyük ekonomiye ve 1 trilyon doları aştık, teşekkür ediyoruz ama benim şu hatırlatmayı yapmam lazım: Bizim 2023 hedefimiz, dünyada ilk 10 ekonomi arasına girmekti. Şöyle bir soru akla gelebilir: Bugün dünyada 10'uncu büyük ekonominin gayrisafi millî hasılası nedir? 2,2 trilyondur yani biz koyduğumuz hedefin yarısına gelmemişiz. Daha da acı bir şey söyleyeyim: Türkiye, Türkiye ekonomisi, 2016 yılında, dünya ekonomisi listesinde, sıralamasında 16'ncı sıradaydı yani şu anda 20'nin içine girmeyi bir başarı gibi aktarmak, 17'nciliği bir başarı gibi aktarmak bizim bütün siyasi mazimizi inkâr olur; ben bunu asla kabul etmiyorum ve değerli

milletvekilleri, şu soruları soralım, hep birlikte soralım: Ya, büyüyoruz da neden bizim insanlarımız mutlu değil? Neden bu refahı hissetmiyor? Neden bu ülkede hâlâ bir barınma krizi var, sağlıklı gıdaya erişme krizi var? Ve neden milyonlarca insanımız hâlâ işsiz? Neden Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığımızın yardım ettiği insan sayısı her geçen yıl artıyor? Bu "Neden?"leri sorgulamamız lazım. Özellikle, yoksulluk sınırının 70 bin TL'ye dayandığı bir ortamda, biz bugün milletin vekilleri olarak "30 bin lirayı versek mi, üstüne mi artırsak; acaba asgari ücrete ne kadar zam yapılacak; yoksulluk sınırının 70 bin TL olduğu bir ülkede asgari ücreti 30 bin lira yapabilir miyiz?" tartışmasını niye yapıyoruz? Eğer refah varsa, büyüme varsa bunu neden yapıyoruz?

Bakın, bunun çok basit bir cevabı var, ekonomi literatüründe çok basit bir cevabı var, bunu sayın bakanlarımız da çok iyi bilirler; bu literatürde bunun ismi yoksullaştırma büyümedir. Türkiye, yoksullaştırılan bir büyüme yaşıyor. Türkiye, gelir adaletinin sağlanmadığı bir büyüme yaşıyor. Büyük dış borçlar, büyük açıkları, borçlanma, faiz, artan vergiler sadece, Türkiye'de, yurt içinde ve yurt dışında semirmiş birilerini ortaya çıkarıyor ama bu, asla milleti ilgilendiren bir konu maalesef olmuyor.

Şu soru aklımıza gelebilir: Ya, millî gelirden tam istediğimizi elde edemedik de acaba kişi başı millî gelirden performansımız nedir? 2023 verileriyle Türkiye, kişisel millî gelirden dünyada 69'uncu sırada; dünya ekonomisinde büyüklükte 17'nci sıradayız, kişisel millî gelirden 69'uncuyuz. Bu iki rakam Türkiye'de gelir adaletsizliğinin ne kadar büyük bir noktaya ulaştığını gösteriyor. Peki, Türkiye 2003 yılında bu sıralamada kaçınıcı sıradaydı?

Değerli milletvekilleri, 2003 yılında Türkiye'nin kişi başı gelirden dünya sıralaması ne ilginç bir tevafuktur ki yine 69'muş yani biz büyürken bizden çok daha hızlı büyüyen, gayrisafi millî hasılatlarını kişi başı artıran ülkeler varmış. Mesela, komşulardan örnek vereyim. Bulgaristan ve Romanya 2000'li yıllarda bizim kişi başı gelirimizin neredeyse yarısıydı, neredeyse yarısı. Şu an, 2023'te ne oldu biliyor musunuz? Biz 13 bin doları biraz geçtik, Bulgaristan 16 bin doları geçti -bizden 2 kat geri olan Bulgaristan 16 bin doları geçti- Romanya 18 bin doları geçti. Onun için rica ediyorum... Burada belki şey olacak ama biraz gülümsetme adına söyleyeyim: Yani az gittik, uz gittik, dere tepe düz gittik, sonunda geldik, bir arpa boyu yol ilerleyememiştik. Eğer biz bu gerçekleri bilir ve buna göre hareket edersek oturur, daha sağlam bütçeler yapabiliriz.

Değerli milletvekilleri, şimdi, dünya gayrisafi millî hasılasından eğer 2000'li yıllara yakınsak bir pay alıyorsak bizim kalkınma ve sanayi politikalarımızda bazı hatalarımız olması gerekiyor. Bizim şapkamızı önümüze koyup düşünmemiz gerekiyor. Ve düşünmemiz gereken ilk şey şu: Beşerî sermayenin kalitesini bu ülkede artırabiliyor muyuz? Beşerî sermaye demek teknoloji demek, yüksek katma değerli ürünler demek, ülkenin kalkınması, ilerlemesi demek; bunu yapabiliyor muyuz? Maalesef, OECD ülkeleri içerisinde -2024 yılı verileriyle- eğitimle ilgili meselelerde sonuncuyuz. Daha kötü bir şey, on yıl önce -2025 yılı bütçesiyle karşılaştırmalı söylüyorum- 2015 yılında bütçeden eğitime ayırdığımız pay yüzde 17,1; şu anda yüzde 10'un altına düşmüş durumdayız. Yani "beşerî sermaye" demek çok güzel, "Katma değerli ürünlerin ihracat içindeki payını artıracakız." demek çok güzel, peki, buna bütçe var mı? Buna bütçe ayırmadığınız zaman bunu niye konuşuyoruz? Önce bunları bizim çözmemiz gerekiyor.

Millî Teknoloji Hamlesi çok kıymetli bir değerlendirme. Millî Teknoloji Hamlesi'nin gerçekleşebilmesi için yapmamız gereken şey: Eğitim harcamalarımızı en az savunma, en az başka başka alanlarda yaptığımız harcamaların önüne koymamız lazım ve o iyi yetiştirdiğimiz gençlerin de bu ülkede gelecek arayacakları bir iklim oluşturmamız gerekiyor. Bunu da inşallah önümüzdeki dönemde daha fazla konuşma imkânımız olur.

Elbette değerli milletvekillerimiz, bu ülkede çok güzel şeyler de oluyor. Ne oluyor? Türkiye "Millî ve yerli üretim." diyerek millî savunmasında olağanüstü işler yaptı. Bakın, On Birinci Kalkınma Planı'nda hedef koyup da gerçekleştirdiği en önemli alan millî savunma. Yani "yerlilik" demişiz, tutturmuşuz, "istihdam" demişiz, tutturmuşuz, "ihracat" demişiz, tutturmuşuz; savunma politikalarında ve üretiminde, burada emeği geçen herkese gerçekten teşekkürlerimizi arz ediyoruz. Ben, burada, savunma sanayisinde elde edilen başarının, örneğin sanayide diğer alanlara da kopyalanması gerektiğini düşünüyorum.

Togg'a hızlıca bir parantez açacağım, sanayi demişken bunu geçemem. Togg bizim millî markamız. Plan ve Bütçeye geldi, 2 tane Çinli firma Samsun'da ve Manisa'da çok büyük imkânlarla otomotiv üretecekler. Bakın, yabancı sermayenin, hele hele direkt doğrudan gelip yatırım yapacak, üretim yapacak, istihdam oluşturacak başımızın üzerinde yeri var. Ama şunu düşünmek zorunda değil miyiz: Bu ülkede bir Devrim otomobilimiz yok muydu? Togg'un Devrim'le aynı akıbete uğramaması için - bu bütçe görüşmelerinde altını çizerek söylüyorum- Togg'u korumamız gerekiyor, Togg henüz emekleme döneminde. Eğer Avrupa Birliği'ne, gümrük birliği üzerinden bu Çinli firmalara Türkiye'de üretim yapıp Avrupa'yı onlara açıyorsak "Togg ne olacak?" sorusunu sormamız lazım ve bunun için de şöyle bir öneride bulunmak istiyorum: Milletin bir şeye sahip çıkmasını istiyorsanız, devleti yönetenlerin önce Togg'a sahip çıkması lazım. Bakın, önerim şu: Tasarruf tedbirleri paketi açılmıştı biliyorsunuz, o pakette araç alınmayacaktı belli alanlar hariç; binlerce araç alınacak. Bugün eğer burada, bu kürsüde "Kamuda bütün binek araçlar Togg olacak." denebilirse, Togg o zaman milletin Togg'u olur, yöneticilerimizin buna bindiği görülür. Kamuya yabancı hiçbir araç alınmasın; mesela buna karar verelim, bu önemli bir tasarruf olur.

Şimdi, bütçenin söylem ve eylem tutarlılığıyla ilgili birkaç örnek vereceğim değerli milletvekilleri. Cumhurbaşkanı Yardımcımızı dinledik, bakanlarımızı Komisyonda dinledik, hakikaten o kadar güzel cümleler kuruyorlar ki hepsinin altına imza atarız: Üretim, yatırım, istihdam, ihracat, tasarruf, katma değerli ürünleri artırmak, AR-GE... Bunlara kim "hayır" diyebilir? Bunların hiçbir tanesine "hayır" diyemeyiz. Hele hele ailenin korunması, kadına yönelik şiddet, sosyal yardımlar -bunlar çok önemli meseleler-bunlar o kadar güzel ifade ediliyor ki bunlara hiçbir itirazımız yok.

Ve daha önemlisi ne denildi? Sayın Cumhurbaşkanımız... Yani bütçenin tutarlılığıyla ilgili olarak bu açıklamaları milletimizin takdirine sunuyorum. 28'inci Dönem Üçüncü Yasama Yılı açıldığında Sayın Cumhurbaşkanımız geldi, burada dedi ki: "Siyonist zalimlerin hedefi Türkiye'dir; savaş kapıdadır." Şimdi, bu bütçenin tutarlılığına buradan başlayalım, eğitimi biraz önce söyledim: Eğer savaş kapıdaysa neyi bekleriz değerli milletvekilleri? Millî Savunma bütçemizin yeniden değerlendirme oranı 2025'te yüzde 43,93; bunun üzerinde artmasını bekleriz değil mi? E, artmamış. Şimdi, Cumhurbaşkanımızın söylemi ile bu bütçe birbiriyle tutarlı diyebilir miyiz?

Bakın, aile, olmazsa olmaz; aile, olmazsa olmaz. Bu ülkenin geleceği için şu anda bir beka problemi varsa ailelerde bu beka problemi yaşanıyor. Bakın, değerli milletvekilleri, TÜİK istatistikleri, 2023 yılı verileri... Doğurganlık hızı eğer bir ülkede 2,10'un altına inerse o ülke alarm veriyor demektir, nüfusun kendi kendini yenileme gücü kalmıyor demektir; 2,10. Türkiye'de şu anda bu oran 1,51; Avrupa Birliği'ndeki birçok ülkenin altında bir oran. Şimdi, burada şu hakkı yine teslim edelim: Demek ki 3 çocuk meselesi çok önemli bir meseleymiş ama biz, çocuk teşviki için kadınların evde de çalışabilecekleri yeni bir dönem başlatabilecek miyiz, buralara fazla bütçe ayırabilecek miyiz? En önemli meselelerden bir tanesi sosyal yardımlarımız; Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığımızın sosyal yardımları enflasyon oranında artabilecek mi? Peki, bütün bunların olabilmesi için ne gerekiyor? Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığımızın bütçesinin en azından enflasyon kadar, yeniden değerlendirme oranı kadar artması lazım; arkadaşlar, yeniden değerlendirme oranının yarısı kadar artmış. Şimdi, bana birisinin bu tutarsızlığı izah etmesi lazım.

Ben şöyle bir noktaya geldim -diğerlerini geçeyim- diyorum ki: Yani düşünün, TÜBİTAK'a ayrılan bütçe... Bakın, TÜBİTAK, çok önemli bir kurumumuz. 2025 yılında ödenecek faizin kırk ikide 1'ini TÜBİTAK'a ayırıp bu ülkede sanayi, kalkınma, AR-GE, inovasyon yapacağız dediğimizde laflar çok iyi olur ama bunları destekleyecek bütçeler maalesef olmamış olur.

Bu tutarsızlık, bu performans sıkıntısı nereden kaynaklanıyor? Ben yine Cumhurbaşkanlığı hükûmet sistemine geleceğim. Bakın, bu sistemin artıları ve eksileri vardır ama şöyle bir durum var: Bir Cumhurbaşkanlığı Kabinesi var, bir de

Cumhurbaşkanlığında ofisler, kurullar ve başkanlıklar var; acaba bunların arasında bir koordinasyon problemi mi var? Nasıl oluyor da Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığının getirmiş olduğu bütçeyle, siyaseten bu cümleleri kuran arkadaşlar o bütçeyle o cümleleri kurabiliyorlar? Bunlar birbirine gerçekten çok uyumsuz.

Peki, şimdi şu noktaya gelelim: Sayın milletvekillerimiz, neden bakanlıklarımıza, kurumlarımıza yeteri derecede bütçe ayıramıyoruz? Öyle ya, aileye, millî savunmaya, kalkınmaya bütçe ayıracağız. Neden bu bütçeleri ayıramıyoruz? Elbette ekonominin yapısal problemleri var, ona girecek zamanım yok ama bütçe üzerinden konuştuğumuzda, bunun bütçe açığıyla başlayan bir hikâyesi var. Şimdi, bu bütçe açığı bizim için tabii çok önemli. Aslında, bizim tarihimiz, denk bütçe yapamadığımız zaman başımıza neler geleceğini bize daima söylemiş. Siyasi bağımsızlığımızın ekonomik bağımsızlığımızla ilgili olduğunu biz biliyoruz. Bir dönem "hasta adam" diye aşağılanan ecdadımızın nasıl hasta edildiğini de biliyoruz ve cumhuriyetin kurucularının - başta Gazi Mustafa Kemal Atatürk olmak üzere- İzmir İktisat Kongresi'nde o Osmanlı mirasını bilip "Hâkimiyetiiktisadi olmadan hâkimiyetmilliye olmaz." dediklerini de biliyoruz. Dolayısıyla bizim için aslında denk bütçe olmazsa olmazdır.

Bakın, 2022 yılında bu ülkenin bütçe açığı 142,7 milyar TL'ydi; 2002 yılında 142,7 milyar TL. 2024'te revize edilen Orta Vadeli Program'la birlikte bütçe açığı 2 trilyon 148,5 milyara geldi; 2 trilyon 148,5 milyar. Ya, şimdi, birisinin şunu izah etmesi lazım: İki yılda bir devletin bütçe açığı ne olur da 15 kat artabilir? Yani savaşa girmeden bir ülkeyi savaşa girmişten beter hâle nasıl bu şekilde getirebiliriz? Bunun üzerinde çok durmamız gerekiyor.

Gelelim devlet borcuna, merkezî yönetimin borcuna: Merkezî yönetimin borcu yaklaşık 8,8 trilyon; 31 Ekim itibarıyla merkezî yönetimimizin toplam borcu 8,8 trilyon. Dağılımına bakıyoruz: Borcun yüzde 58'i döviz. Neden döviz diye bakıyoruz: Adamın biri kalkmış, 2018'de, 2019'da demiş ki: "Ben içeriden de Ayşe'den de Fatma'dan da artık döviz borçlanacağım." Şimdi, döviz arttığında bizim sadece yurt dışından aldığımız borcun miktarı artmıyor, içeriden döviz borçlarımız da artıyor ve Türkiye tarihinde son otuz yılda ilk kez şöyle bir şey oluyor: Anapara ödemelerimize -iç borç anapara ödemelerimize- ve faize bakıyoruz; faiz ödemelerimiz, anapara ödemelerimizin önüne geçmiş; bunlar izaha muhtaçtır değerli milletvekillerimiz. Ve tabii, borç olunca borcun sonunda ne oluyor? Faiz oluyor. Burada biraz önce de ifade edildi. Bakın, 1 trilyon 254'le başladık 2024'e, onun üzerine 97 milyar faiz geldi yani 1 trilyon 351 milyara çıktı 2024 faiz ödemelerimiz. Daha ilginç bir şey; geçtiğimiz yıl Mecliste -önce Plan ve Bütçe Komisyonuna geldi- 100 milyar TL'lik bir tasarruf paketi onayladık. Ya, şöyle bir düşünün; 100 milyar TL tasarruf paketi ödeyip öteki taraftan da 97 milyar ilaveyle 1 trilyon 254 milyar 1 trilyon 351 milyara çıkardığımız bir faiz var. Yani şöyle bir şey yapmışız: Tasarrufu da faiz yemiş bizim bu sene; maalesef, böyle rezil bir tabloyla karşı karşıyayız. 2025 için "1 trilyon 950 milyar" dendi -peki, devam ediyor- 2026 için 2,3 trilyon faiz ödeyeceğiz, 2027'de de 2,56 trilyon. Değerli milletvekillerimiz, bu devlet 2025, 2026 ve 2027 yıllarında 6,81 trilyon faiz ödeyecek; bugünkü kurlarla toplam 198 milyar dolar, yıllık 66 milyar dolar. Ya, böyle bir bütçe, böyle bir anlayış, ekonominin geldiği yer; burada, nerede adalet diyeceğiz, bu bütçe kimin bütçesi diyeceğiz? Hakikaten, bu, ciddi anlamda izaha muhtaçtır. Emeklimizin, işçimizin, memurumuzun yüzü böyle bir tabloda gülebilir mi? Eğer bütçe açıkları önümüzdeki yıl... Bakın, üç yıl -2025, 2026, 2027- yine ortalama 2 trilyon bütçe açığı veriyoruz. Şimdi, burada eğer çıkar şu açıklamayı yaparsak "Gayrisafi millî hasılamıza göre bütçe açığımız düşmüş..." Yoksullaştıran bir büyümede böyle tanımlamaların Türkiye için hiçbir anlamı yok, millet nezdinde de bir karşılığı yok çünkü millet maalesef bunu yaşıyor.

OECD'de gıda enflasyonunu biliyorsunuz. Bakın, tarıma ayıracağımız rakam, bu yıl Tarım Kanunu'na göre tam 615 milyardır. 61 buçuk trilyon gayrisafi millî hasıla hedefimiz var 2025'te yani 615 milyar; yüzde 1'ini ayıracaktık. Ne yapmışız? Tarım Bakanlığının tümüne 438 milyar ayırmışız. Böyle bir hâldeyiz, gıda enflasyonu nasıl mücadele edeceğiz? Toplam bütçenin binde 2'sini bile ayıramamışız.

Değerli milletvekilleri, elbette bütün bu maliyet, sonuçta vatandaşa vergi olarak yüklenmiş. Bakın, arkadaşlar, son iki yılda vergilerin artışı yüzde 236. Bakın, iki yılda bu ülkede vergiler yüzde 236 artırılmış yani bu vergiler altında millet eziyet çekerken gerçekten bunları kaldırmak çok mümkün değildir.

Başkanım, bir dakikam var mı, uzatıyor musunuz?

BAŞKAN - Uzatacağım.

SELİM TEMURCI (Devamla) - Peki, başımıza bütün bu dertler, sıkıntılar neden geldi? Bakın, iktidar partili arkadaşlarımızdan duyuyoruz "Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi rehabilite edilecek." diye ve çok mutlu oluyoruz çünkü bu hâliyle bu sistem Türkiye Cumhuriyeti devletine iyi gelmemiştir, ekonomiye iyi gelmemiştir, başta iktidar olmak üzere siyasi partilerimize iyi gelmemiştir. 15 Temmuzun arifesinde belki hızlıca yaptık bazı değişiklikleri, bazı eksiklerimiz oldu. Şunu rahatlıkla söyleyebilirim, bütçe rakamları da bunu söylüyor: Eğer bu şekilde devam edersek, eğer bir değişim yapmazsak her yıl bir önceki yıldan daha kötü olacak; bu kardeşinizin bu lafını unutmayın. Eğer bunu değiştiremezsek maalesef bu şekilde olacak. AK PARTİ'li arkadaşlarımıza şunu söylemek istiyorum, bunu bir motivasyon cümlesi olarak söyleyeceğim: Arkadaşlar, şöyle bir düşünün - insanız hepimiz, Allah hepimize hayırlı, uzun ömürler versin- yarın Cumhurbaşkanlığı makamına hiç istemediğimiz birisi geldi ve oturdu.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN - Buyurun, tamamlayın.

SELİM TEMURCI (Devamla) - Sorum şu: Şu anda Cumhurbaşkanımızın kullandığı bütün gücü ve yetkiyi böyle birisinin kullanmasına "Evet." der misiniz, bu doğru mudur? Eğer buna "Hayır." diyorsanız kuvvetler ayrılığının daha netleştiği, bu kadar yükü bir insanın sırtına yıkmayacak bir düzenlemeye mutlaka ihtiyacımız vardır.

Son olarak, Filistin'le ilgili şunu söyleyeyim: 50 binin üzerinde insanımız katledildi. Biz "Nehirden denize özgür Filistin!" demeye devam edeceğiz.

Bütçe vesilesiyle -12 Aralık 2023'te kaybetmiştik- Hasan Bitmez kardeşimi tekrar rahmetle, minnetle anıyorum.

Son sözlerim şu olsun: Arkadaşlar, biz, özgürlük mücadelesi veren insanlardık bir zamanlar, adalet mücadelesi veren insanlardık. Evet, 3 Mayıs 2024'e kadar bu ticaret devam etti, sonra kesildi; Bakanlığımız bu açıklamaları yapmak zorunda. Gençleri tutuklayarak bu mücadele verilmez diyorum ve Genel Kurulu saygıyla selamlıyorum. Bütçemiz hayırlara vesile olsun. (Saadet Partisi ve İYİ Parti sıralarından alkışlar)

BAŞKAN - İYİ Parti Grubu adına, Genel Başkan ve İzmir Milletvekili Sayın Dursun Müsavat Dervişoğlu konuşacaktır.

Buyurun Sayın Dervişoğlu. (İYİ Parti sıralarından ayakta alkışlar, Saadet Partisi sıralarından alkışlar)

Süreniz yetmiş dakikadır.

İYİ PARTİ GRUBU ADINA DURSUN MÜSAVAT DERVİŞOĞLU (İzmir) - Sayın Başkan, siyasi partilerimizin muhterem Genel Başkanları, Meclisimizin yüceliğinin hakkını vermeye gayret eden kıymetli milletvekilleri; zamanın, emeğin, alın terinin kaynağı büyük Türk milletinin her bir ferdi bu vesileyle saygılarımla selamlıyorum.

Sözlerimin başında, Isparta'da cereyan eden helikopter kazasında hayatını kaybeden 6 askerimize Cenab-ı Allah'tan rahmet, kederli ailelerine ve aziz milletimize başsağlığı diliyorum.

Bugün, 2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi ve 2023 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi üzerine partimin görüşlerini açıklamak üzere huzurunuzdayım.

Bu Genel Kurul salonunda bulunduğu var sayılanlar, arkamızdaki duvarda yazan egemenliğin sahibi olarak isimlendirilenlerdir yani milletin ta kendisidir. Bizler ise bütçede neyin nereye harcandığını ve harcanacağını sormakla vazifeli

olanlar. Gelgelelim merkezî yönetim bütçesinin yüzde 90'ından fazlası, doğrudan yürütme organı yani Hükûmet tarafından kullanılmaktadır. Nasıl, nereye, kimlere ve hangi amaçla harcanacağını talimatlarını verense biliyoruz ki tek kişidir. Tüm harcamaların ve icraatların tek ve gerçek sorumlusu, yıllardır olduğu gibi bugün de oturması gereken koltukta bulunmamaktadır. Kendisi, birçok yetkisi budanan Türkiye Büyük Millet Meclisinin elinde kalan tek ve en önemli yetki olan bütçe yetkisinin icrasına dahi saygı göstermekten maalesef uzaktır tıpkı uzun zamandır Türk milletinden ruhen, kalben ve aklın uzak oldukları gibi.

Sayın Yılmaz, lütfen kusura bakmayınız efendim, sizi iyi bir bürokrat olarak biliriz ancak burası Türkiye Büyük Millet Meclisidir yani millî Meclistir. Mevcut rejimin geçici ve yapay koşulları ne olursa olsun, millî Meclisin muhatabı da doğrudan doğruya yürütmenin başıdır, yardımcısı değil.

Değerli milletvekilleri, aziz milletim; bütçe, bugüne ait bir mesele değildir; dünün tarifi, bugünün durumu ve geleceğin de ne olacağına ilişkin bir tasavvurdur. Bizse sadece bugüne odaklanan bir iktidara rağmen yarınlara da odaklanmamız gereken bir dönemdeyiz çünkü içinde yaşadığımız zaman, aldanmaya ve aldatılmaya çok müsaittir; buradaki muhatapları da bunu iyi bilirler. Yirmi iki yıldır yanıma payı ile hedef tutturmayı birbirinin yerine ikame etmiş, bu iki kavramı kalemler arasında geçiş hâline getirmiş bir iktidarla yönetiliyor oluşumuz, mevcut risk yüzölçümünü Türkiye için maalesef çok daha tehditkâr kılmaktadır. O yüzden, tahminleri temenni olmaktan öteye taşımakla hep birlikte yükümlüyüz. Fikirleri hayallerden ayırt ederek milletçe birlik olmanın ortak dilini bulmak zorundayız. Zaman aleyhimize işlemektedir, daha fazla aldanmaya ve aldatılmaya da tahammülümüz yoktur. Türkiye, havanda su döven bu iktidarla su gibi akıp giden zamanın hızına asla yetişemez. Bundan birkaç yıl önce dünya ve Türkiye üzerinde yoğunlaşmaya başlayan fırtına bulutlarından bahsederken bugün o fırtınanın kopuşuna şahit oluyoruz.

İnsanlık, her alanda âdeta üç boyutlu bir satranç oyunuyla imtihan olmaktadır; kuşkusuz, alışlageldik güç dengeleri de bu süreçte değişmektedir. Üretim biçimi, finansal ve ticari ilişkiler, bölüşüm ve dağıtımın nasıl olacağı, sosyal ve teknolojik değişimlerin baskısı altında her ülkeyi dönüşüme zorlamaktadır. 21'inci yüzyılın ilk çeyreğini geride bırakırken internet döneminden yapay zekâ çağına geçmiş bulunuyoruz. Kendi yaşadığımız doğal çevre muhtemelen geri gelmeyecek üzere bozulmakta iken bireysel ve kümülatif bilinci bu çevre koşullarından azade bir yapay bilince ya da yapay zekâyâ taşımanın hatta devretmenin eşliğinde durmaktadır insanlık.

Türk devletini yönetenlerin değişen güç dengelerini Türkiye'nin ortak çıkarları paydasında ne derece doğru okuyabildiği ise şüphelidir zira geleneksel kırmızı çizgilerimizin çoğu geçersiz bırakılmıştır. Hatırlanacak olursa 90'lı yıllarda Türkiye, dünyanın sınırsızlaştığı iddia edilen küreselleşme döneminde sınırlarını ve bütünlüğünü korumakla uğraşmış ve bunu başarmıştı. Şimdi ise sınırların tekrar devlet ve toplumların hayat memat meselesi hâline geldiği son yirmi yılda Türkiye, bizzat öncüler tarafından bile rafa kaldırılmış küreselleşmeci bir bakışın en zararlı yönlerini kendisine rehber edinmiş bir iktidar tarafından taammüden sürekli uçurumların kenarında dolaştırılmaktadır. Egemenliğin yeniden ulus devlette temerküz ettiği bir dönemde bizler, mevcut iktidar tarafından ulus devlet egemenliğimizin sürekli aşındırılmasıyla yüz yıldır karşılaşmadığımız risklere açık hâle getirilmiş durumdayız. Kamunun üretim ve bölüşüm ilişkilerinde yeniden söz sahibi hâline geldiği pandemi sonrası süreçte, eğitim ve sağlık gibi en temel kamu hizmetlerinin kurlsızca ticarileştiği bir anlayışla savunmasız bırakılıyor. Hukuk düzeninin can ve mal güvenliğini sağlamaktan ve sürdürmekten dahi uzaklaşmış hâli düşünüldüğünde, ticarileşmeden öte anarşik bir metalaştırma süreciyle karşı karşıyayız. Toplumdaki genel ahlaki çöküşü doğuran ve besleyen faktörler de esasen burada aranmalıdır.

Bakınız, Çin ile Amerika Birleşik Devletleri arasındaki rekabet ne 19'uncu yüzyıldaki gibi sadece denizde ne de 20'nci yüzyıldaki gibi sadece kıtalar arası nükleer füzeler alanında sürmektedir. Dolayısıyla, dünün Küba ile bugünün Tayvanı ayıran şeyin ne olduğunu iyi düşünmemiz gerekmektedir. Müstakbel bir Tayvan krizinin eşliğinde dünyada 1962 yılında vuku bulan Küba krizindeki Türkiye olmamak için, mevcut konumumuzun çok iyi tahlil, tasnif ve tarif edilmeye ihtiyacı vardır çünkü dünün soğuk savaşı bugünün hem sıcak hem de soğuk savaşıdır; hem yerel hem küresel hem üretim hem de tüketim zincirlerine ilişkindir aslında bu olup bitenler; topyekündür, eklektiktir ve öngörülmezdir; başlangıcını işaretlemek kadar bitişini de tahmin etmek zordur. Bu savaşın etkileri saliseler içerisinde tedarik zincirlerinden ticarete ve fiyatlara, dolayısıyla günlük hayata doğrudan etki etmektedir. Türkiye ise bu etki ve tepkilerden 20'nci yüzyılın totaliter mantığıyla kurulmuş bir İletişim Başkanlığının mesnetsiz propaganda faaliyetleriyle kurtulacağını zannetmekte, âdeta bir hayal âleminde yaşamaya mahkûm edilmek istenmektedir. Karşı karşıya bulunduğumuz devasa sorunlar İletişim Başkanlığının algı yaratma ve yönetime kabiliyetiyle aldatma ve kandırma furyasına dönüşmüştür, gerçekler ile rüyalar birbirine karışır olmuştur ama buradan söylüyorum: Artık yeter, Türk milleti artık aldanmayacaktır ve aldatılamayacaktır! (İYİ Parti sıralarından alkışlar)

Saygıdeğer milletvekilleri, aziz milletim; bugünün en can alıcı meselelerinden biri iklim krizidir. Eğer biz iklim değişikliğinin sonuçlarını hafife alır, bugünü kurtarmayı gelecek kuşaklarımızı kurtarmaya tercih edersek sadece yükselen deniz seviyeleri ve kuruyan barajlarla değil, insanlık tarihinin gördüğü en büyük göç dalgalarıyla da yüzleşmek zorunda kalacağız. Kısaca, bugün yaşadığımız göç krizinin çok daha büyüğü karşısında boğulacağız çünkü yarın iklim krizinin kavurduğu topraklardan, susuz ve verimsiz arazilerden, boğucu sıcaklardan kaçan büyük kitleler göç yollarına düştüğünde, bugün kapatamadığımız kapı, sınır ve duvarlarımız yarın iklim felaketinden kaçınlarca çok daha büyük ve kontrolsüz bir akınla sınırdığında ne yapacağımıza şimdiden karar vermek mecburiyetindeyiz. Dünyada tüm akli başında iktidarlara iklim risklerini azaltmaya, yeşil dönüşümü hızlandırmaya, temiz teknolojileri yaygınlaştırmaya, toplumsal dayanıklılığı artırmaya odaklanırken biz hâlâ dar siyasi çıkar öncelikli, yönetilen çoğunluğun değil yöneten azınlığın konforunu önceleyen bir bütçe görüyoruz.

Geleceğin ekonomisi yapay zekâ, yenilenebilir enerji, sanal para birimleri ve yüksek teknoloji ürünlerin etrafında şekillenirken biz hâlâ arazi rantının kimlere ve hangi koşullarda dağıtılacağını hesaplayan bir iktidar görüyoruz karşımızda. Bugünün en güçlü ülkeleri verimli topraklarını korumanın, tarımsal üretimlerini güçlendirmenin yollarını ararken biz hâlâ arsa karşılığında vatandaşlık veren; hâlâ ovalarımıza, vadilerimize beton döken, döktükleri betonların ise depreme ne kadar dayanıklı olduğunu bile önemsemeyen bir aymazlıkla yönetiliyor. Sormak isterim: Büyüğünden küçüğüne, Rusya'dan Katar'a kadar petrol üreticisi ülkeler dahi ekonomilerinin dümenini yeşil dönüşüme doğru kırarken; biz Türkiye olarak sanayicilerimizin sıkıntılarını, sanayileşmenin eksikliklerini henüz hâlen giderememişken kapımıza dayanan yeşil dönüşüme acaba ne kadar hazırlanmaktayız? Topraklarımızdan geçen ticaret ve enerji yollarının, petrol ve gaz hatlarının stratejik değerini acaba ne kadar kullanabilmekteyiz? Çok geç kaldığımız, sonunda bir şekilde sahibi oluyoruz diye övünmek istediğimiz nükleer enerji dâhil olmak üzere, enerji kaynaklarımızın güvenliğini, istikrarını ve sürdürülebilirliğini ne kadar sağlamaktayız?

Evet, bunlar aslında bütçeyle ilgili konulardır çünkü hepsi, Türk milletinin kayıtsız ve şartsız egemenliğiyle doğrudan ilgilidir ancak tüm bu meselelerin ele alınış yönteminin bir kişinin ve onun yakın çevresinin güvenliğiyle ilişkilendirildiği bir iktidar boşluğu ve o boşluğun oluşturduğu zihniyet boşluğu, tüm bu ve bunun gibi yüzlerce hayati soruyu cevapsız bırakmaktadır.

Kıymetli milletvekilleri, aziz milletim; 100 yaşına 1 eklemiş cumhuriyetimiz, kurumları ve fertleriyle her gün kendisinden "bir" daha yitirmektedir. Türkiye'nin ekonomik ve sosyal göstergelerine; hele hele çarşıya, pazara, okula, hastaneye yakından bakıldığında tablo daha da kararmaktadır. Bu karanlık, başta çocuklarımızı, çalışanlarımızı yıllardır güneşin doğduğu aydınlık bir sabahın yerine zifiri karanlıkta uyanmak zorunda bırakan zihniyetin âdeta bir yansımasıdır. Aradan geçen yirmi iki yılda Kamu İhale Kanunu sınırlarımız gibi kevgire dönmüş, Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ilkelere kendini muaf tutanların hazırladıkları kalkınma planları ve programları raflarda kalırken kendilerinin kalkınma planları hayata geçmiştir. On yıl önce verdikleri taahhütler; 2 trilyon dolar millî gelir, 25 bin dolar kişi başına gelir, 500 milyar dolar ihracat, yüzde 5 işsizlik ve tek haneli

enflasyon hedeflerinin hiçbirini gerçekleştirmediği. Vatandaş vergi yükü altında ezilirken yandaşlık müessesesine bütün kamu imkânları seferber edilmiştir. "Hesap verebilirlik" ve "mali saydamlık" sadece kâğıt üzerinde kalan kavramlar hâline gelmiş, Sayıştay işlevsiz kılınmış, Meclisin bütçe hakkı devamlı olarak gasbedilmiş, hatta Anayasa Mahkemesinin kararları dahi tanınmaz hâle gelmiştir. Açıktır ki bozulma ve çürüme, sadece bugüne ait meseleler değildir; Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemiyle birlikte benzeri görülmemiş bir şekilde bu süreç hızlanmıştır.

Türkiye ekonomisi, ekonomist olduğunu iddia eden bir zatın önderliğinde felakete sürüklenmiştir. Bizlerin bu kürsüde defalarca dile getirdiği bu gerçeği, 2023 seçiminin ardından yalvar yakar göreve getirilen Bakan Mehmet Şimşek de aslında tek tek itiraf etmiştir. İzlenen politikaların irrasyonel olduğunu, net rezervimizin eksiye düştüğünü, önem alınmazsa millî gelirin yüzde 10'una ulaşacak olan bütçe açığını ve daha nice yanlışları ilk ağızdan bizzat kendisi teyit etmiştir.

Soruyorum: Türkiye Cumhuriyetinin 100'üncü yılı için tam on iki yıl önce 37 hedef ortaya koymuştunuz, sizleri tebrik ediyorum, bunların 34'ünü gerçekleştiremediniz(!) (İYİ Parti sıralarından alkışlar) Enflasyon tek haneye düşecekti, kendi iktidar döneminizin en yüksek enflasyon oranı olan yüzde 64,8'i 2023'te yakaladınız. İhracatta yüksek teknoloji ürünlerinin payı yüzde 20 olacaktı; 2011'de imalat sanayi ürünleri ihracatında yüksek teknolojinin payı yüzde 3,1 iken bunu yüzde 4'e bile çıkaramadınız. "İşsizlik oranı yüzde 5'e inecek." dediniz, 2023'ü yüzde 9,4'le bitirdiniz, görünen o ki bu yılı da 9 civarında tamamlayacaksınız. "Kayıt dışı istihdam yüzde 15'e inecek." dediniz, yüzde 26 oldu. "500 milyar dolar ihracat." dediniz, yarısını ancak geçtiniz. "Kişi başına gelir 25 bin dolar." dediniz, 13.243 doları ancak görebildiniz. "Yoksulluk sınırı altındaki nüfus azalacak." dediniz, 2011'de ortalama gelirin altında 21 milyon 730 bin kişi varken 2023'te bunun üzerine 3 milyon daha ilave ettiniz.

"Kadının iş gücüne katılım oranı yüzde 38'e gelecek." dediniz, ancak yüzde 35'e çıkarabildiniz ya da çıkarmak üzeresiniz. Bunları söylüyorum, bağışlayınız, Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcım, yani zorlamak da istemiyorum ama bütün bunları söylerken şunu da hatırlıyorum: "Annelerin annelik kariyerinin dışında başka bir kariyeri merkeze almamaları gerekir." diye beyanat veren eski bir Sağlık Bakanınızı da buradan bu vesileyle yâd ediyorum. (İYİ Parti sıralarından alkışlar)

Üstelik, On İkinci Kalkınma Planı'nda 2028 için sunduğunuz hedeflere baktığımızda, 2023 için taahhüt ettiklerinizin 2028'de bile gerçekleşmeyeceğini kendi elinizle itiraf ettiğinizi görüyoruz. "2023'te 2 trilyon dolar olacak." dediğiniz gayrisafi yurt içi hasıla için son planda 2028'de 1,59 trilyon dolar hedef alınıyor; kişi başına gelir 17.554 dolar, işsizlik oranı yüzde 7,5; ihracat da 375 milyar dolar olarak belirleniyor; yüksek teknoloji ürünlerinin ihracattaki payı yüzde 5,5 olacaktı. Bunlar, 2023 hedeflerine kıyasla mahcup ama yine de bu siyaset anlayışı sürdükçe gerçekleşmesi pek mümkün olmayan boş hayaller manzumesinden öteye geçmeyecektir.

Unutmadan, bu vaatlerin yanında bir başka vaadiniz daha vardı, bu yıl aya sert iniş de vaatlerinizin arasındaydı. Evet, inişiniz oldukça serttir ama indiğiniz yer ay değildir; iktidardan düşüyorsunuz, farkında değilsiniz. (İYİ Parti ve Saadet Partisi sıralarından alkışlar)

Değerli milletvekilleri, bugün 2025 yılı bütçesini tartışmak için bir aradayız ancak karşımızdaki bu bütçe, tartışılmasına müsaade edilmeden dayatılmış bir muhasebe defterinden farksızdır. (İYİ Parti sıralarından alkışlar) Bu, benim parlamenter olduktan sonra Meclisteki 7'nci bütçem. Binlerce doküman geliyor sistem gereği saraydan, Komisyon'da günlerce tartışma yapılıyor, akabinde binlerce sayfa tutanak tutuluyor. Bu dönemki mesaisi iki yüz elli beş saati geçmiş benim bildiğim kadarıyla.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ - İki yüz otuz beş saat.

DURSUN MÜSAVAT DERVİŞOĞLU (Devamla) - Ama el insaf, yedi yıldır şu bütçenin hiç olmazsa Komisyon'da bir rakamını ya da bir harfini değiştirmeye muvaffak olalım! Aksi takdirde, Türkiye Büyük Millet Meclisine bedava mesai yapan ve zaman kaybeden bir insanlar topluluğu muamelesi yapılmış oluyor.

Bütçe, bugün bakıldığında, dayatılmış diğer bütçelerden farksız ve bu bütçe, kendinden öncekiler gibi israfın ve başıbozukluğun bir tablosudur. Gel gör ki muhasebat müflisliği gizleyememektedir. Müflislik Türkiye'nin düşürüldüğü hâle ilişkilidir. Türk vatandaşı, dünya liginde olması gereken 1'inci ligden 3'üncü lige düşmüştür. Bir avuç azınlık, petrol şeyhleri gibi yaşarken geri kalan 80 milyon hukuksuzluktan, adaletsizlikten ve eşitsizlikten muzdariptir.

Bu rakamları çok önemsemediğinizi biliyorum ama bakalım tabloya: Hukukun Üstünlüğü Endeksi'nde 2014 yılında 59'uncu sırada iken 2023 yılında 117'nci sıradayız. Küresel Barış Endeksi'nde 2014 yılında 128'inci sırada iken 2024 yılında 139'uncu sırada, Yolsuzluk Algı Endeksi'nde 2013 yılında 53'üncü sırada iken 2023 yılında 115'inci sıradayız.

Tebessümünüzü mutlulukla karşılıyorum Sayın Grup Başkanım.

ABDULLAH GÜLER (Sivas) - Bilgi vereceğim.

DURSUN MÜSAVAT DERVİŞOĞLU (Devamla) - Tabii ki verirsiniz.

Birleşmiş Milletler Dünya Mutluluk Raporu'nda 2017 yılında 69'uncu sırada iken 2022 yılında 98, Refah Endeksi'nde 2011 yılında 66'nci sıradayken 2023 yılında 95, İnsani Özgürlük Endeksi'nde 2010 yılında 83'üncü sırada iken 2023 yılında 128, Ekonomik Özgürlük Endeksi'nde 2011 yılında 60'ıncı sırada iken 2022 yılında 138, Basın Özgürlüğü Endeksi'nde 2008 yılında 102'nci sırada iken 2024 yılında 158'inci sıraya gerilemiş bulunuyoruz. Bu rakamları ciddiye almadığınızı biliyorum, mutlaka bunlara da verilecek bir cevabınız vardır diye tahmin ediyorum.

ABDULLAH GÜLER (Sivas) - Var efendim.

BÜLENT KAYA (İstanbul) - Dış güçlerin işi(!)

DURSUN MÜSAVAT DERVİŞOĞLU (Devamla) - Ama durum o kadar vahim ki hani demişler ya deveye "Boynun niye eğri?" o da "Nerem doğru ki!" demiş.

ABDULLAH GÜLER (Sivas) - İnşallah mahcup olmazsınız.

DURSUN MÜSAVAT DERVİŞOĞLU (Devamla) - Neresi doğru ki nereyi düzelteceksiniz, onu söylemek istiyorum. (İYİ Parti ve Saadet Partisi sıralarından alkışlar)

Allah hepimizin yardımcısı olsun, bu memleket hepimizin. Aynı gemideyiz ama farklı denizlerdeyiz, öyle görünüyor. (İYİ Parti ve Saadet Partisi sıralarından alkışlar) Bu veriler ortadayken Sayın Bakan Şimşek "orta vadeli program" adını verdiği bir programla dünyanın dört bir yanını gezerek yatırımcı aramaya çıktı. Bu sıralamalara bakan hangi akli başında yatırımcının, hangi temiz paranın ülkemize geleceği ise benim tarafımdan hep merak konusu oldu ve elbette beklenen oldu ve Türkiye paranın, yatırımın en kötüsüyle karşı karşıya kaldı. Yıllarca içerideki saray ve avanesi tarafından sömürülen ülkemizin kaynakları birtakım dış yatırımcılara da peşkeş çekilecekti. Siz sürekli "Yabancı yatırımcı çekiyoruz" diyorsunuz ya ben işte ondan bahsediyorum; ekonomiden güven eksilince, öngörülebilirlik kalmayınca bırakın doğrudan yabancı yatırım çekmeyi, kendi vatandaşlarımızın yatırımlarını dahi ülkede tutamadık.

Eskiyle kıyaslayayım mı isterseniz, hani şu kara sabanla yaşadığımız döneme dönelim mi, Adalet ve Kalkınma Partisi yokken yani dünya bir gaz ve toz bulutu iken o dönemlerden bahsedelim mi? 2001 yılının son çeyreğinden 2002'nin son çeyreğine kadarki dönemde net doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının millî gelire oranı yüzde 0,61; bugün ise son dört çeyreğin verilerine bakınca bu oran 0,45'e gerilemiş durumda, üstelik gayrimenkul satışını dışarıda bırakırsak bu oran yüzde 0,22'ye düşüyor. Bu ne demek? Emlakçılıktan öteye gitmeyen bir vizyon demek. 2021 yılı Eylül ayından itibaren faizi düşürerek ucuz kredilerle kendi saray azınlığını zengin eden bu iktidar, bu defa da faizleri artırarak tefecinin kibarçası olan "carry trade"çileri mutlu edecekti. Ürünü

para etmeyen çiftçinin, açlık sınırında geçinmeye çalışan emeklinin, asgari ücrete mahkûm edilen on milyonlarca emekçinin, okula aç giden öğrencilerin mutluluğuyla ilgili bir mesele elbette Sayın Şimşek ve programının meselesi olamazdı.

Kıymetli milletvekilleri, dünyanın geçirmekte olduğu köklü dönüşümün temelinde sadece güç dengeleri, jeopolitik hamleler, enerji anlaşmaları ve ticari rekabetler yoktur. Aynı zamanda, küresel ölçekte ekonomik modeller değişiyor, teknolojinin ivmesi ve iklim krizinin dayattığı mecburi rota yeni kuralları da beraberinde getiriyor. Ne var ki ülkemiz bu büyük dönüşüme hazır olmadığı gibi, 20'nci yüzyıldan kalma açmazları 21'inci yüzyılın ortasına derinleştirerek devrediyor. İktidarın yıllardır sürdürdüğü yanlış politikalar, derin olmadığı muhakkak ama hazin stratejilerden ibaret yönetim anlayışı Türkiye'yi hızlı bir uyum sürecine sokacağı yerde, küresel trende yetişmeye çalışan ama her seferinde düşen bir koşucu hâline getirdi. Bugün Türkiye ne sanayisini güçlendirmiş ne tarımını modernize etmiş ne dijital çağa etkin bir şekilde katkı sağlamış ne de toplumsal sözleşmesini yenileyebilmiş bir ülke olarak görünüyor. Hukuktan sosyal adalete, eğitimden göç sorununa uzanan hazin stratejilerin yol açtığı derin krizler içinde savrulmaya devam ediyoruz. Diyebilirsiniz ki: "Bu durumdan kurtulmak için reforma, yeni bir toplumsal mutabakata, buna çatı olacak yeni bir anayasaya ve uzun vadeli vizyona ihtiyacımız var." Ancak yirmi iki yıllık bir iktidarda "reform" adı altında karşımıza çıkan tek gerçeklik, Sayın Erdoğan'ın tekrar Cumhurbaşkanlığına aday olabilmesi için yapılan hukuki cambazlıklar ve manevralardır. Nerede reform? Nerede anayasal dönüşüm? Nerede 21'inci yüzyılın koşullarına uygun bir siyasal, ekonomik, toplumsal uzlaşma metni? Ne yazık ki yok. Sadece kendisine özel bir zemin hazırlamak için Anayasa'yı oyuncak gibi kullanan, bu ülkeyi herkese uygun bir çatı hâline getiremeyen bir anlayışla karşı karşıyayız.

Kıbrıs Barış Harekâtı sonrası başlayan millî savunma hamlelerini devam ettirmeniz bir tarafa bırakılırsa tüm bu kaybın karşılığında övünecek bir nereden nereye hikâyesi var mıdır acaba? On yıllardır muasır medeniyet hedefini dilinden düşürmeyen iktidar, gerçek verilerin soğuk yüzüyle karşı karşıya kaldığında bırakın muasır medeniyeti, ülkeyi devraldığından daha kötü bir noktaya sürükledi.

İsterseniz yine eski Türkiye'ye gidelim yani kara saban dönemine yani o kara lastik dönemine.

AK PARTİ'nin iktidara geldiği Kasım 2002'de, TÜİK verilerine göre tüketici enflasyonu yüzde 31,8'di yani bu enflasyon oranı, aslına bakarsanız o dönemki hükümeti seçimde devre dışı bırakmış ve barajın altına indirmişti. Aynı zamanda bu oranı -o zaman makaslar açık değil TÜİK'in rakamları ile diğer enflasyon platformlarının belirlediği enflasyon arasında- yani TÜİK enflasyonu yüzde 31,8 olarak belirlemişken İTO'ya göre bu oran yüzde 31,3'tü. O dönemde zaten uygulanmakta olan ekonomik program, enflasyonu istikrarlı bir biçimde aşağıya çekiyordu. Kim iktidara gelirse gelsin enflasyonun zaten yüzde 10'un altına doğru inmesi de bütün ekonomistler tarafından bekleniyordu.

Peki, ya bugün? TÜİK'in makyajlanmış rakamlarına göre yıllık enflasyon yüzde 47,1; İTO'ya göre yüzde 58. Fiyatlar ise son üç yılda TÜİK verilerine göre 4,39; İTO verilerine göre 5,65 kat artmış. Sadece bu basit gösterge dahi, Türkiye'yi, iktidarınızın ülkeyi devraldığından daha kötü bir hâle getirmeyi başardığınızı gösteriyor.

Yirmi iki yılın sonunda enflasyonda geldiğimiz nokta ortada: Vatandaş, alım gücünü eriten, gelirini buharlaştıran bir canavarla baş başa bıraktınız, enflasyon canavarını yeniden hortlattınız; bir ahlaksızlık ekonomisi yarattınız.

Kıymetli milletvekilleri, peki, heyecanlı heyecanlı anlatılan, gazetelerde boy boy reklamları dolanan "Doğrudan yabancı yatırımlar hakkında ne diyeceksin?" diyenler de çıkabilir. Türkiye'de parça üretmeyecek, istihdam sağlamayacak, sadece kendi çıkarı için gelip pazardan pay alacak Çin otomotiv şirketlerinin Türkiye'ye gelmesine acaba yabancı yatırım mı diyorsunuz siz?

Sermaye ve insan hareketleri konusunda Hükümetin akla mantığa sığmayan bir yaklaşımı var. Çinli otomotiv şirketleri Türkiye'ye geliyor, Türk tekstil ve hazır giyim şirketleri de maalesef Mısır'a gidiyor. Nitelikli Türk insan kaynağı ABD'ye ve Avrupa'ya, nitelsiz Suriyeli ve Afgan kaçaklar ise Türkiye'ye. Bu ülke manda ve himaye rejimi altında yönetiliyor olsaydı da ancak bunlar olurdu.

TÜİK, 2008-2017 döneminde mezun olup 2018-2022 yılları arasında en az üç yıl, 2023 yılında ise kesin olarak yurt dışında bulunan vatandaşlarımızı 2023 yılı itibarıyla yurt dışına göçmüş olarak kabul ediyor. 2008-2017 dönemindeki yükseköğretim mezunlarımızdan bu kriteri sağlayanların oranlarına baktınız mı acaba? Genetik mezunlarının yüzde 18'i; elektronik mühendisliği mezunlarının yüzde 9,1'i; bilgisayar mühendisliği mezunlarının 8,4'ü; yazılım mühendisliği mezunlarının 7,8'i; ekonomi mezunlarının yüzde 7,6'sı. Bu gidenlerin alanlarında en iyileri olduğunu, hemen hepsinin en yüksek not ortalamalarıyla üniversitelerden mezun olmuş gençler olduğunu sanıyorum hepimiz biliyoruz. Daha önce doktorlarımıza dediğiniz gibi bunlara da "Giderlerse gitsinler." mi diyeceksiniz? Gitsinler ve siz de sınırlarımızdan içeri doldurduğunuz Suriyeli genetikçilerle, Afgan mühendislerle, Somalili yazılımcılarla Türkiye'nin yeşil dönüşümünü gerçekleştirecek, dijital devrimini sırtlayacak ve yüksek teknolojiye dayalı sanayi altyapısını mı kuracaksınız? En nitelikliler gidip onların yerini küresel vasatın bile altında olanlar doldurunca ülkede topyekûn vasatın altına doğru sürükleniyoruz. En nitelikli ekonomi mezunları yurt dışına göçünce ekonomiyi yönetmek de hisıma, akrabaya, Nebati Bey'e ve Kavcıoğlu'na kalıyor yani sizin gibilerle kalıyor. AKP'nin manda rejiminin sebep olduğu nitelikli beyin göçü sebep, her alanda vasatın altına sürüklenen ülkemizin durumu da aslına bakarsanız sonuçtur değerli milletvekilleri. (İYİ Parti ve Saadet Partisi sıralarından alkışlar) Peki, bu bütçede, önceki bütçelerde insan kaynağı sorunuyla çözme niyetine yönelik herhangi bir işaret var mı? Ben baktım, bulamadım, yok. Gençler neden gidiyor? Çünkü siz kendinizden başka kimseye hayat hakkı tanımıyor, her ses çıkarana ya "terörist" diye damgalıyor ya da "suçlu" diye cezaevine atıyorsunuz. İfade özgürlüğü ayaklar altına alınınca gençler kendilerine alan bulamıyorlar.

Dünya Bankasının Söz Hakkı ve Hesap Verebilirlik Endeksi'nde 2002'de 115'inci sıradayken, 2023'te 150'nci sıraya gerilemişiz. Mali'de ve Nikaragua'daki oranlarla bu noktada mukayese ediliyoruz yani bu süreçteki rakiplerimiz Mali ve Nikaragua. Mali'de askerî darbeler, Nikaragua'da Ortega rejiminin baskıcı uygulamaları var. Peki, Türkiye'de ne var? Türkiye'de, yirmi iki yıllık Adalet ve Kalkınma Partisi iktidarı ve saray sultasası var, aklı da beyni de kalmayan bir devlet idaresi var ve elbette bu yüzden de beyin göçü var. Başka ne var? Her alanda olan adaletsizlik var, sosyal adaletsizlik var, işsizlik var, umutsuzluk var. Geniş tanımlı işsizlik oranımızın yüzde 25,6'ya çıktığı bir ortamda iş bulamayan, umudu tükenen, tam zamanlı iş dahi aramayan insanlarımız var. Ben bunları içim yanarak söylüyorum. Bakın, bütün samimiyetimle söylüyorum ki salt eleştirmek için ifade etmiyorum bütün bunları. Ama Türkiye'nin bu gerçeklerin farkına varması lazım ve bu ülkeyi yönetenlerin de bunlardan ders alarak kendilerine bir çekidüzen vermesi lazım, onun için konuşuyorum. (İYİ Parti ve Saadet Partisi sıralarından alkışlar) Bu oran 2018'deki ucube sistemin öncesine kıyasla tam 9,3 puan arttı, iş bulanlar içinse ülke bir asgari ücret cehennemi, onunla beraber de bir vergi cehennemi.

Asgari ücret, adı üzerinde asgari bir yaşam standardı sunması gereken bir taban ücrettir. Bizde ise çalışanların en az yüzde 42'si asgari ücretli, yüzde 51'i ise asgari ücretin yüzde 10 fazlası veya altında maaş alabiliyor. İşe yeni başlama düzeyi olan, aslında bir istisna olan asgari ücret, Türkiye'de bir genel uygulamaya dönüşmüştür. Yani neresinden bakarsanız bakınız, insanımızın en az yarısına hak ettikleri insanca bir hayat yaşayacak kadar ücret sunamıyorsunuz. Bu asgari ücret konuşulurken Merkez Bankası yöneticilerinin 2025 enflasyon hedefleriyle uyumlu bir zam oranını savunması, iş dünyasını düşük oran taleplerinde bulunmaya teşvik etmesi ise trajikomiktir. Hangi hedefi tutturduğunuzu gördük ki şimdi asgari ücreti o hedefe uyduracaksınız.

Asgari ücreti tartışıyoruz ancak iktidardakiler tartışmıyor asgari ücreti, onlar tespit ediyor. Buraya dikkatinizi çekmek isterim: Komisyonun adı "Asgari Ücret Tespit Komisyonu." ama gerçekte ise kuru pastalar, portakal suları, karışık kuru yemişler ve

bunların eşliğinde "sarayın rakamlarını onaylama komisyonu" bu Komisyonun adı. (İYİ Parti sıralarından alkışlar) Gerçekten asgari ücreti tespit etmenin yeri ise sokaklardır. Ya, kardeşim, hiç mi sıradan insanla karşılaşmıyorsunuz Allah aşkına? Vatandaşın ağzında dişi yok, dişi, bir lokmayı çiğneyecek dişi kalmamış, bir hırkayı giyecek omzu kalmamış; siz hâlâ vatandaşın kendinizi anlamasını bekliyorsunuz. Yani siz manda yoğurdu, Medine hurması, kestane balı yiyip yataarken vatandaşın tasarrufunu da vergi diye alıyorsunuz, tasarruf etmesini de bekliyorsunuz. (İYİ Parti sıralarından alkışlar) Türkiye yıllardır orta gelir tuzağına hapis, orta sınıf da asgari ücrete zincirlenmiş durumda; sizse yolsuzluklardan dahi tasarruf etmiyor, edemiyorsunuz.

Peki, bu bütçede, bütçelerde, bütçe kalemlerinde gençlerimizi, nitelikli insan kaynağımızı ülkede tutacak hamlelerin, dijital ve yeşil dönüşüm süreçlerini finanse edecek tedbirlerin izine rastlayabiliyoruz? Maalesef hayır. 2024'ün ilk on ayında bütçenin on binde 9,4'ü gençlik programına ayrılmışken 2025'te bu oran on binde 7,8'e düşüyor. Demek ki gençlerimizin memnun olduğunu, onlara yatırım yapmamıza gerek bile kalmadığını düşünüyorsunuz.

Aynı durum istihdam programları için de geçerli. 2024'teki yüzde 3,4 olan istihdam programı payı 2025'te yüzde 2,2'ye düşüyor. Ekonomide soğuma, şirket iflasları, konkordatolar, kapanan işletmeler, yayılan işsizlik sinyalleri ortadayken siz bu programların payını azaltıyorsunuz. Bu ne anlama geliyor? Değişen küresel rekabet koşullarına rağmen iş gücümüzü dönüştürmek ve nitelikli hâle getirmek için gerekli kamu yatırımlarını bile yapamıyorsunuz. Kimsenin değişen dünya şartlarına hazırlığını önemsemiyorsunuz çünkü seçim yaklaşmadan bu konularla ilgilenmek, aslında sizin pek işinize gelmiyor.

Yoksullukla mücadele mi dediniz? 2024'te toplam program harcamalarının yüzde 2,58'i yoksullukla mücadeleye gidiyordu. Bu yıl içinde bu oran yüzde 2,83'e çıkarak bir nebze ilerleme sinyali verdi ama 2025'te bu oranı tekrar yüzde 2,51'e düşürüyorsunuz. Soruyorum: Neden? Sonra 2026 ve 2027'de tekrar artacağı öngörülüyor. Neden 2025'te düşsün de 2026'da artsın? Ben bunu merak ediyorum. Elbette siz buradan baktığınızda, yolsuzlukla ve yoksullukla mücadele eden değil yoksulluğu teşvik ve tahkim eden bir iktidar olma özelliğinizle temayüz ediyorsunuz. Yoksulluk sorununu seçim takvimine göre ayarlayan bir iktidarsınız çünkü. Çaresizliği, yoksulluğu, bağımlılığı yönetmenin hazzıyla başınız dönüyor. Bu yüzden ki insanların acısını, çaresizliğini seçim tarihine ve anket verilerine endeksleyebiliyorsunuz. Bugün her 3 çocuktan 1'i ciddi maddi yoksulluk içinde yaşıyor, 7 milyon çocuk yoksul hanelerde büyüyor, 0-14 yaş grubundaki 10 çocuktan 4'ü yoksul. Çocuklarımız beslenme eksikliği sebebiyle gelişim bozukluğu yaşıyor, bu çocukların büyük kısmı da nüfus artışının en yüksek olduğu Güneydoğu Anadolu Bölgemizde yaşıyor. Ancak "Güneydoğu" denince sizin aklınıza sadece terör siyaseti geliyor, etnik siyaseti beslemek geliyor ama yoksul ve aç çocukları beslemek gelmiyor. O bölgede çocuklar iş, eğitim, sağlık, refah için çırpınırken siz ise siyasi rant peşindesiniz. Bu bölgelerin yoksulluğa mahkûm edildiğini, ülkenin geleceğinin bu çocuklara yatırım yapmaya bağlı olduğunu maalesef göremiyorsunuz. 2025 bütçesinde de bu konuda ne bir adım ne bir stratejik planlama ne de insan kaynağını geliştirmeye yönelik bir reform göremedim. Sizin "normalleşme" dediğiniz şey gerçekten olacaksa ancak bu sorunların çözümüyle mümkün olur. Çözülmesi gereken bir sorun varsa aslında işte budur, el uzatılması gereken birisi varsa işte bu çocuklardır, normale döndürülmesi gereken bir tablo varsa o da bu utanç tablosudur.

Aziz milletim, kıymetli milletvekilleri; biz bu bütçeye karşıyız çünkü bu bütçe Türk milleti için herhangi bir ihtiyacı karşılamayan, bilakis Türk milleti adına içinde doğru şeyleri barındırmayan, Türk milletinin beklentilerinin hilafına ortaya çıkmış bir zulüm bütçesidir. (İYİ Parti sıralarından alkışlar) Bu bütçe, devletin makamlarında oturan zevatın şatafat bütçesidir; bu bütçe, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş ilkelerinden uzak, anayasal yükümlülüklerle ilgilenmeyen bir bütçedir; adaletten, şeffaflıktan ve hakkaniyetten uzak bir bütçedir. Hükûmet sürekli tasarruf tedbirlerinden bahsederken, lüks makam araçları, israf projeleri devam ederken vatandaşın temel hizmetlere erişimi kısıtlanıyor. 2025 bütçesi, tasarruf yerine israfı tahkim eden bir bütçedir; ortada gördüğümüz kalemlerden çok daha fazlasının da olduğunu biliyoruz. Bu bütçe, itibarı sosyal projelerde, fertlerin refahında değil gösteriş projelerinde arayanların bütçesidir.

Vergi sistemi adaletsiz ve baskıcıdır. 2025 bütçesi için toplam 12,8 trilyon lira gelir öngörülüyor; bunun yaklaşık 11,2 trilyon lirası vergi gelirlerinden sağlanacak ancak bu vergi gelirlerinin yüzde 66'sı dolaylı vergilerden oluşuyor yani vatandaş her alışveriş yaptığında, her yakıt aldığında, her lokma ekmeği sofraya koyduğunda bu adaletsiz sistemin bedelini ödüyor bu düzene. Peki, dolaysız vergilerin yani gelir ve kurumlar vergisinin payı ne? Yalnızca yüzde 30. Bu oran gelişmiş ülkelerde tam tersidir. Zenginden alınması gereken vergiler her zaman olduğu gibi bu ülkede garibanın sırtındadır. Vergi sistemi reformdan geçirilmeden bu ülkenin ekonomik sorunlarını çözemezsiniz; dolaylı vergiler azaltılmadan, dolaysız vergilerin payı artırılmadan hiçbir şeyi değiştiremezsiniz. "Vergi istisnalarını azaltacağız." dediniz; tasarruf paketinde yine adrese teslim vergi istisnaları çıktı, tasarruf yok. Zengine, aşırı kâr elde edene, ucuz krediyle ihya olana, onlara da vergi yok. Bari bu yapısal reform olsa diye bakıyoruz, bu bütçede o da yok.

Buradan sesleniyorum: Bu adaletsizlik sürdürülebilir değildir. Adaletsizlik her yerdedir. Özellikle en temel, en hayati iki Bakanlığın görevleri arasındadır; millî eğitimde ve sağlıktadır. Eğitim eşitlikçi ve erişilebilir olması bir ülkenin geleceğini belirler ancak 2025 yılı bütçesinde eğitime ayrılan pay 1,45 trilyon liradır; bu, toplam merkezî yönetim bütçesinin yaklaşık 10'una denk geliyor. Ne güzel değil mi? Aslına bakarsanız artmış ama Değerli Hükûmet yetkilileri, bu bütçe artmış ama okullarda sabun yok ve temizlik görevlisi yok. Eğitimde fırsat eşitsizliği her geçen gün daha da derinleşiyor. Devlet okulları kaynak yetersizliğiyle boğuşmaya, eğitimin finansmanı velilerin, ailelerin sırtına yüklenmeye devam ediyor. Millî eğitimin millî niteliği, anayasal niteliği âdeta tarumar ediliyor. Cumhuriyetin bir köylüden bir Cumhurbaşkanı çıkartan niteliği bu sistem yüzünden yok ediliyor. Sağlık ise ticarileşmekten öte artık mafyalaşmanın kucağındadır. Sağlık harcamalarına ayrılan bütçe eğitimle aynı derecede aldattıcıdır. Şehir hastaneleri projeleriyle milletin sırtına büyük maliyetler yüklenmiştir. Sağlık sektörü metalaştırılmıştır. Sağlık bir insan hakkı, bir yurttaş hakkı olmaktan ziyade insanın bedeninin, canının ticareti hâline gelmiştir. Bu özelleştirme ve piyasalaşma değildir. Bu, doğrudan doğruya cana kastetmektir, doktoruna da hastasına da düşman olan bir sistemi inşa etmektir. "Okul yaptık." dediniz, içinde eğitim yok; "Adalet sarayı yaptık." dediniz, içinde adalet yok; "Hastane yaptık." dediniz, içinde sağlık değil, yenidoğan bebeklere kıymaktan dahi çekinmeyen rant çeteleri ve çarkları var. (İYİ Parti sıralarından alkışlar) "Köprü yaptık." dediniz, parasını geçmeyenden aldınız. Bu gözü dönmüş rant canavarını 2025 bütçesi de bize göre doyuramayacaktır. Türkiye'nin gıda enflasyonu dünyanın en yüksekleri arasında yer alıyor ancak tarımsal desteklere ayrılan bütçe üretimi desteklemekten ziyadesiyle uzaktır. Çiftçilerimiz yüksek maliyetlerle mücadele ederken ithalata dayalı politikalarla üretim gerilemektedir. 2025 bütçesi kırsal kalkınmayı ve tarımı besleyecek bir vizyondan yine yoksundur. İktidar, anayasal görevini yerine getirmeyi dahi düşünmemektedir. Bu ülke kendi üreticisini desteklemeden ayağa kalkamaz değerli iktidar mensupları; üretimi artırmak, tarımda dışa bağımlılığı azaltmak durumundayız. Bu bir güvenlik sorunu, aslında hepimiz için de bir gelecek sorunudur. Biliyorsunuz, 2024 yılı bütçesi de aynı zihniyetle yapılmıştı, 2025 yılı bütçesi de yine aynı zihniyetin, aynı kurgunun maalesef devamıdır.

2025 yılı bütçesi bir zulüm bütçesidir. Bu zulüm bütçesinde ihalecilere, faize, zarar ettirilen kurumlara, paradan para kazananlara ödenek vardır ama emekliye yoktur. 2025 zulüm bütçesi yine fakirden alıp zengine veren bir bütçe, sonuçlara değil, girdilere odaklanan bir bütçe. "Eğitime şu kadar, sağlığa bu kadar pay ayırdık." diyorlar, "Ne sonuç elde ettiniz?" diye sordüğümüzda bir cevap alamıyoruz.

2025 zulüm bütçesinde işsizlik var, yoktur diyen varsa gelsin buraya, söylesin; bu bütçede umutsuzluk var. 2025 zulüm bütçesinde milletin duygularını istismar etmek var, küresel tekelleşimciye kıyak çekmek var. 2025 zulüm bütçesinde yapısal reformlara yer yok, 2025 zulüm bütçesinde zengine, yandaşa ilave vergi yok. 2025 zulüm bütçesinde çiftçi yok, öğrenci yok. 2025 zulüm

bütçesinde tasarruf yok. Şimdi, biz bu bütçeye "refah bütçesi" mi diyeceğiz? Bu bütçe elbette ki bir zulüm bütçesidir ve tarihe öyle geçecektir. (İYİ Parti sıralarından alkışlar)

Sizi millete şikâyet ediyorum. Bu milletin hakkını, hukukunu har vurup harman savurdunuz; bu büyük milleti fukaralığa mahkûm ettiniz; çiftçiye tarlasından, hayvancıyı merasından, köylüyü yuvasından uzaklaştırdınız; esnafın haciz ve icralarla kepenlerini kapatma noktasına gelmesine sebep oldunuz; gençlerin umutlarını yaktınız, geleceklerini kararttınız, onları vize kuyuklarında beklemeye mahkûm ettiniz; siz hem gidecek hem de yaptıklarınızın hesabını vereceksiniz. Bu millet size hakkını helal etmeyecek, inşallah sizi Cenab-ı Allah affeder. (İYİ Parti sıralarından alkışlar)

Değerli milletvekilleri, 20'nci yüzyıla geçerken...

CEMAL ENGİNYURT (İstanbul) - Hesap kısmında...

DURSUN MÜSAVAT DERVİŞOĞLU (Devamla) - Oradan bile laf atman yetiyor kafamı karıştırmaya.

CEMAL ENGİNYURT (İstanbul) - Arada olsun Başkanım, sen hesap sormaya devam et.

DURSUN MÜSAVAT DERVİŞOĞLU (Devamla) - Sağ ol.

Değerli milletvekilleri, aziz milletim; 20'nci yüzyıla geçerken çok zaman kaybettik, çok da geç kaldık. 21'inci yüzyılın 2'nci çeyreğine girerken de tarih tekrerrür ediyor. İktidarın tıpkı yerli ve millî gibi, demokrasi gibi, Anayasa gibi, burada tekrar etmeye dilimin varamadığı her türlü kutsallıma gibi dile getirdiği, propagandalarına malzeme ettiği her şeyi anlamsız ve geçersiz kılması yirmi iki yıllık değişmez hastalıklardır, karaktere dönüşen bir hastalıktır. Adına "Türkiye Yüzyılı" dedikleri masal için de aynı durum geçerlidir ama "masal" lafı da bir latiflik yaratmasın. Anlattıkları masallar Türk milletinin er ya da geç kâbusuna dönüşmüştür. Hepimiz bu masal kahramanlarının kimler olduklarını biliyoruz. "Türkiye Yüzyılı" dedikleri şey, işte bu rakamların, bütçelerin yol açtığı karanlık tablodur; özünde ne Türkiye vardır ne de 21'inci yüzyıl. Müflis tüccarın iş kurma vaadi gibidir bu iktidarın hâli; içinde ne cumhuriyetin asarı ne de Türk milletinin hürriyeti ve istiklali vardır. (İYİ Parti sıralarından alkışlar)

Evet, bugün, bütün veriler bizi karamsar olmaya itmektedir ama sönmeyen bir ateş gibi, umut, bu milletin yüreğinde yeşermeye devam ediyor. Haklı ve güçlü gerekçelerimiz vardır. Aşılmaz denilen aşılmışlığımız, başarılamaz denilen başarmışlığımız vardır. Bu topraklarda bu büyük milletin defalarca yazdığı büyük destanlar vardır. Elimizde Mustafa Kemal Atatürk'ün emaneti cumhuriyetimiz vardır. (İYİ Parti sıralarından alkışlar) Yeter ki Mustafa Kemal'in dediği gibi, tarih yazanlar tarihi yapanlara sadık kalsınlar; Türk milletini yönetenler yalnızca Türk milletine sadık kalsınlar. İşte, o zaman, değişmeyen hakikatimiz, cumhuriyetimiz ve istiklalimiz yeni yüzyılda kaldığı yerden insanlığı yeniden şaşırtacak bir mahiyette yolunu şan ve şerefle çizecektir.

Sayın milletvekilleri, bilindiği gibi, Suriye'de olağanüstü gelişmeler yaşanmaktadır. Altmış bir yıllık zalim Esad rejimi düşmüş, Halep başta olmak üzere Suriyeli sığınmacıların yoğun olarak geldiği vilayetler rejim kuvvetlerinden arındırılmıştır. Suriyeli sığınmacıların Türkiye'de bulunmasına sebep olan şartlar fiilen ortadan kalkmış ve artık Suriyeli sığınmacıların Türkiye'deki varlık sebebi sona ermiştir. Türk milletinin talebi, hiç vakit kaybetmeden tüm sığınmacıların vatanlarına geri dönmeleridir fakat akademik verilere ve tarihî vakalara göre uzun yıllar sonra gönüllü geri dönüş ihtimali son derece düşüktür. Dolayısıyla, İYİ Parti olarak bizim önerimiz, 2025 yılının ilk altı aylık döneminde gönüllü geri dönüşlerin teşvik edilmesi, 1 Temmuz 2025 tarihi itibarıyla Geçici Koruma Yönetmeliği'nin 11'inci maddesinin Hükûmete verdiği yetkiyle Suriyeli sığınmacılara sağlanan geçici koruma statüsünün iptal edilmesidir. (İYİ Parti sıralarından alkışlar) Sığınmacılara hiçbir şart altında vatandaşlık verilemeyeceği deklare edilmeli, Suriyelilere dağıtılan 238 bin vatandaşlık derhâl iptal edilmelidir. Suriyeli sığınmacılara tanınmış tüm ayrıcalıklar ortadan kaldırılmalıdır. Avrupa Birliği'yle para karşılığında yapılmış geri kabul anlaşması derhâl ama derhâl iptal edilmelidir. (İYİ Parti sıralarından alkışlar) Geçici koruma statüsünün iptal edilmesini müteakip kaçak duruma düşmüş tüm sığınmacıların ülkenin artık güvenli hâle gelmiş bölgelerine geri gönderilmesi esastır. Bu süreçte geri dönüşün sorunsuz, tam ve kâmil şekilde icra edilmesi için Göç İdaresinin kurumsal kapasitesini artıracak bir eylem planı da ortaya konulmalıdır. Bu eylem planı bizde var. Eğer lütfeder, muhalefetle de görüşmeyi kabul ederseniz, Türkiye'nin temel meseleleri üzerinde çözüm önerilerini de paylaşmaya hazır olduğumuzu bilmenizi isterim. Her ne şart altında olursa olsun tüm Suriyeli sığınmacılar vatanlarına geri dönecek, PKK'nın Suriye'de devletleşme süreci bertaraf edilecek ve sınırlarımızın teröristan olması engellenecektir. (İYİ Parti sıralarından alkışlar)

Emperyalist güçlerin stratejik planları ve operasyonları, Orta Doğu'da yaşanan jeopolitik gelişmeler ve iktidarın öngöründen yoksun politikaları sonucunda Türkiye Cumhuriyeti devleti 1.289 kilometrelik güney sınır hattında önemli millî güvenlik riskleriyle karşı karşıya bırakılmıştır. 1991 Körfez Savaşı, Irak'ın kuzeyinde oluşan güç boşluğunu tetiklemiş ve merkezî otorite eksikliğinden kaynaklanan belirsizlik ve kaos, Türkiye'nin sınır ötesinde yeni bir tehdit oluşumuna zemin hazırlayarak bölgede terör ve tedhiş faaliyetlerinin artmasına sebep olmuştur. İşte tam da o dönemde Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin 5 Nisan 1991'de 36'ncı paraleli kapsayan 688 numaralı -güvenli bölge- Kararı, bu bölgedeki güç boşluğunu daha da derinleştirerek PKK'nın Irak'ın kuzeyindeki varlığını tahkim etmesine sebep olmuştur. Evvela zemin hazırlanmış, sonra emperyalizm eliyle 2003 yılında gerçekleştirilen Irak işgali sonrasında bölgede 4 parçalı terör devletinin ilk adımı atılmıştır. Bu işgalin sonucunda 4 parçalı kürdistan projesinin Irak nezdinde 2 farklı varyantını oluşturan Irak Bölgesel Kürt Yönetimi ve PKK terör örgütünün bölgedeki gücü bilinçli olarak tesis edilmiştir. Emperyalistler, kukla terör devleti projesini tatbik edebilmek için, 2003'te Amerika Birleşik Devletleri işgalinden sonra hazırlanan Irak Anayasası'nda "2 toplumu" yapı diyerek Irak'ı parçaladılar. Daha sonra, 25 Eylül 2017'de Irak'ın kuzeyinde yapılan sözde bağımsızlık referandumuyla bölgede ABD güdümünde 4 parçalı terör devleti kurma projesinin provasını yaptılar.

Değerli milletvekilleri, 1979 yılında, Amerika Birleşik Devletleri'nin Sovyetler Birliği'ne karşı Afganistan'ta desteklediği, Pakistan istihbaratı ve CIA desteğiyle medreselerde yetiştirdiği El Kaide, geçmişten bugüne kadar Batı'nın hedeflerini gerçekleştiribilmesi için bir araç olarak kullanılmıştır. Sadece Afganistan'ta değil, Irak'ta da El Kaide'nin kurulması 2003 yılında Amerika'nın Irak'ı işgalinden sonra gerçekleşecektir. 2004 yılında Irak'ın El Kaidesi kurulmuş ve bu "Irak El Kaidesi" denilen yapı Suriye savaşının başlamasıyla beraber 2012 yılında "El Nusra" adı altında Suriye'ye sızmıştır. İşte, bugün Türkiye Cumhuriyeti devletinin de terör örgütü olarak tanıdığı HTŞ aslında o El Nusra'dır dolayısıyla da El Kaide'dir.

PKK-YPG elebaşı Mazlum Kobani'nin "Bizim HTŞ'yle ilişkilerimiz var ve biz HTŞ'yle hiçbir zaman savaşmadık." ifadeleri, PYD eş başkanı Salih Müslim'in "HTŞ'yle diyaloga hazırız." ifadeleri bu 2 yapının eş güdümlü olarak hareket ettiğinin bilinen bir kanıtıdır. Geldiğimiz noktada, tıpkı dün Irak'ta olduğu gibi, bugün Suriye'de ülkenin birliği ve bütünlüğü parçalanmış ve Suriye'nin yüzde 40'ı PKK terör örgütünün kontrolüne geçmiştir.

Büyük Orta Doğu Projesi kapsamında Irak ve Suriye'nin parçalanması ve bu bölgelerde PKK'ya bağlı otonom bölgeler oluşturulması Türkiye Cumhuriyeti devleti için bir beka sorunudur. Mart 2011'de Suriye savaşının başlamasıyla beraber, merkezî otorite boşluğundan yararlanan PKK, Suriye'nin kuzeyindeki bölgeleri işgal etmeye başlamıştır. PKK, işgal ettiği bölgelerde stratejik göç mühendisliği yaparak Suriyeli Arapları ve Türkmenleri Türkiye'ye sürmüş, bir PKK devletinin nüfus altyapısını oluşturmaya çalışmıştır. Emperyalizm eliyle Suriye'nin neredeyse yarısını işgal etmiş olan PKK'nın batıda Akdeniz, doğuda Irak-Sincar bağlantısını kesecek bir müdahalede bulunmak zoruridir. Münbiç'ten başlayarak güvenlik sahasının Tabka, Rakka ve Haseke bölgesini kesecek şekilde genişletilmesi, Ayn el Arap'ın teröristlerden arındırılarak PKK devleti projesinin akamete uğratılması sağlanmalıdır.

Türkiye, Suriye'deki savaştan en çok zarar gören ülkedir, diler ve umarım ki Suriye'deki barıştan da zarar görmez.

Ayrıca, bölgedeki Türkmen varlığı mutlaka korunmalıdır. Türkmenlerin yeni Suriye'nin kurucu unsuru olmaları ve anayasal bir statüye kavuşturulmaları tartışılmaz bir gerçekliktir. (İYİ Parti sıralarından alkışlar)

Türkiye'yi tarihî sorumluluklar beklemektedir. Türkiye Cumhuriyeti büyük bir devletin, Türk de büyük bir milletin adıdır. (İYİ Parti sıralarından alkışlar) İçinde yaşadığımız şu günlerde her zamankinden daha fazla birlik ve beraberliğe ihtiyacımız var. Yapılan hatalardan ders çıkarılmalı, emperyalist tuzaklara karşı da uyanık bulunmalıyız. Kimsenin bir karış toprağında gözümüz yoktur. İhtiyatlı ama aktif politikalarla millî güvenliğimizi korumak, vatan bütünlüğümüzü muhafaza etmek, hürriyet ve istiklalimizi garantiye almak mecburiyetindeyiz; bunun için verilmesi gereken her türlü doğru mücadeleyi vermeye kararlıyız, devletimizin ve milletimizin yanında olacağımızı da tüm dünyaya ilan etmekteyiz. (İYİ Parti sıralarından alkışlar)

Saygıdeğer milletvekilleri, aziz milletim; yeniden bütçeye dönelim. Bilinsin ki bu bütçe inşallah sarayın son bütçesidir, bir sonrakini yine inşallah millî Meclisimiz kendisi yapacaktır. Toplumun hiçbir kesiminin derdine çare olmayan bu zulüm bütçesine İYİ Parti olarak "ret" oyu kullanacağız. (İYİ Parti sıralarından alkışlar)

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

DURSUN MÜSAVAT DERVİŞOĞLU (Devamla) - Lütfeder misiniz Sayın Başkanım?

BAŞKAN - Bir dakika veriyorum.

Buyurun lütfen.

DURSUN MÜSAVAT DERVİŞOĞLU (Devamla) - Umutsuzluğa hiç gerek yok; Türkiye Büyük Millet Meclisi gün gelecek, Türk milletinin kendisine verdiği yetkiyle dayatılan bu Düyun-ı Umumiye defterini geçmişte olduğu gibi fırlatıp atacaktır; Türk milletinin geleceğini yine bu büyük milletin azim ve kararı kurtaracaktır. (İYİ Parti sıralarından alkışlar)

Her şeye rağmen 2025 bütçesinin hayırlara vesile olmasını temenni ediyor, Komisyondaki görüşmelere katkı sağlayan tüm milletvekillerine, uzman kadrolara, grup çalışanlarımıza, bürokratlara, Meclis emekçilerine ve süreci takip ederek kamuoyuyla buluşturan basın mensuplarına şükranlarımı sunuyorum.

Sabrınız ve dikkatiniz için hepinize teşekkür ediyor, yüce Meclisi saygılarımla selamlıyorum. (İYİ Parti, CHP ve Saadet Partisi sıralarından alkışlar)

BAŞKAN - Sayın milletvekilleri, birleşime on beş dakika ara veriyorum.

Kapanma Saati:16.03

ÜÇÜNCÜ OTURUM

Açılma Saati: 16.25

BAŞKAN: Numan KURTULMUŞ

KÂTİP ÜYELER: Mustafa BİLİCİ (İzmir), Havva Sibel SÖYLEMEZ (Mersin)

----- 0 -----

BAŞKAN - Sayın milletvekilleri, Türkiye Büyük Millet Meclisinin 29'uncu Birleşiminin Üçüncü Oturumunu açıyorum.

2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi ile 2023 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi'nin görüşmelerine devam ediyoruz.

Komasyon yerinde.

Şimdi, Milliyetçi Hareket Partisi Grubu adına ilk konuşmacı olarak Grup Başkan Vekili ve Manisa Milletvekili Sayın Erkan Akçay söz alacaktır.

Buyurun. (MHP sıralarından alkışlar)

Süreniz otuz beş dakika.

MHP GRUBU ADINA ERKAN AKÇAY (Manisa) - Sayın Başkan, muhterem milletvekilleri; 2025 Yılı Bütçe Kanunu Teklifi hakkında Milliyetçi Hareket Partisi Grubu adına söz aldım. Genel Kurulu ve aziz Türk milletini saygıyla selamlıyorum.

Muhterem milletvekilleri, bugün sabah Isparta'dan acı bir haber aldık. Bir askerî eğitim helikopterimizin Keçiborlu ilçesinde düşmesi nedeniyle 6 askerimiz şehit olmuştur. Şehitlerimize Allah'tan rahmet, ailelerine, sevenlerine başsağlığı ve sabırlar diliyoruz. Türk milletinin başı sağ olsun.

Değerli milletvekilleri, sözlerime başlarken, aziz vatanımızı bizlere emanet eden atalarımızı, cumhuriyetimizin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ü ve kahraman şehitlerimizi rahmet ve şükranla anıyorum.

2025 yılının şafağında, bütçe görüşmelerini sürdürdüğümüz bugünlerde dünyaya ve bölgemize baktığımızda gördüğümüz manzara şudur: Dünyanın aklını ve düzenini kaybettiği bir zamandayız. Her bir kıtada irili ufaklı onlarca çatışma, savaş ve iç savaş yaşanmaktadır. Sadece ülkemizin çevresinde 2 büyük savaş var. Yüzyıl önce işgal ettikleri topraklarda ellerindeki cetvellerle ülkelere sınır çizenler, şimdi, buralara toplum mühendislerini, ajan provokatörlerini, vekâlet savaşçılarını gönderiyor. Yeniden bir hesaplama çağı başlamıştır.

20'nci yüzyılın başında emperyalizmin düzenine karşı en büyük başkaldırı ve başarıyı destanlaşan bir mücadeleyle Türk milleti elde etmiştir. Bugünkü değişim anaforunda da benzeri bir hakikat saklıdır. İnsanlığın yeni yüzyılda yeni bir akla, yeni bir düzene, huzura ihtiyacı var. İşte bu nedenle "Türk Yüzyılı" diyoruz, "Türkiye Yüzyılı" diyoruz.

Değerli milletvekilleri, gündemimizdeki bütçe görüşmelerini bu stratejik bakışla değerlendireceğiz çünkü bütçe teklifleri sadece bir mali belge değil, aynı zamanda önceliklerimizin, değerlerimizin ve geleceğe dair vizyonumuzun bir ilanidir. Bütçe hakkı yasama organının mali konulardaki hak, yetki ve gücünün temel bir unsurudur; özetle ifade etmek gerekirse, millî iradenin hükümet harcamalarını ve gelir tekliflerini kontrol etme, onaylama veya değiştirme hakkıdır. Bütçe hakkı denge ve denetim sisteminin de temel taşıdır. Bütçe bir toplumun önceliklerinin belirlenmesidir ve parlamentolar, bu önceliklerin milletin ihtiyaçları ve istekleriyle uyumlu olmasını da sağlama sorumluluğunu taşır. Milliyetçi Hareket Partisi olarak, 2025 yılı bütçesini, milletimizin sosyal ve ekonomik beklentilerini dikkate alan, ülkemizin yüksek hedeflerini sahiplenmiş bir belge olarak görüyoruz.

Sayın milletvekilleri, 2025 yılı bütçemiz, istikrar, icraat ve kalkınma temasıyla makroekonomik sorunlara çözüm üreten, dezenflasyonla mücadeleye destek olan, vatandaşlarımızın beklentilerine cevap veren, küresel risklerin etkisini hafifleten bir anlayışla hazırlanmıştır. Bu yıl özellikle Rusya-Ukrayna savaşı gibi jeopolitik riskler ve emtia fiyatlarındaki artış tarihî zirvelere ulaşmıştır. Enflasyonist etkiler, başta gelişmiş ülkelere olmak üzere, dünya genelinde finansal sıkışmayı beraberinde getirmiş ve ekonomik faaliyetlerde yavaşlama beklentilerini artırmıştır. 2024 yılında dünya ekonomisinde enflasyonun istenilen seviyelere gerilememesi ve buna bağlı sıkı para politikalarının devam etmesi, Rusya-Ukrayna savaşı ve İsrail'in Filistin ile Lübnan'a yönelik saldırılarının yarattığı gerilimler belirsizlikleri artırmıştır. Dünyadaki bu belirsizlik sürerken Türkiye'nin akılcı, cesur ve kararlı politikaları ülkemizi pozitif yönde ayarlamaktadır. Covid-19 salgını, jeopolitik riskler, Ukrayna-Rusya savaşı, ekonomik operasyonlar, ticaret çatışmaları, artan siyasi mücadeleler, diplomatik gerilimler, tek taraflı yaptırımlar, spekülasyonlar ve 6 Şubat depremlerinin yol açtığı ağır ekonomik yüklerle rağmen Türkiye'nin ekonomik başarıları anlamlı ve çok değerlidir. Türkiye ekonomisi büyük zorlukları geride bırakmıştır. "Batiyoruz, tükeniyoruz." diyen felaket senaryoları alt edilmiş ve olumsuz tahminlere karşı bir başarı gösterilmiştir. Geçtiğimiz yıl uluslararası standartlara uygun, kurallara dayalı, iyi planlanmış bir ekonomik program başlatılmıştır. Programın nihai amacı sürdürülebilir yüksek büyüme ve daha adil bir gelir dağılımı sağlamaktır. Bu hedefe ulaşabilmek için fiyat istikrarı, bütçe disiplini, sürdürülebilir cari açık ve yapısal reformlar en temel unsurlardır.

Türkiye'nin ekonomi gündemi üzerine konuşurken milletimizin her bir ferдинin emek ve alın teriyle katkı sunduğu mücadelenin bir parçası olduğumuzu unutmamalıyız. Bu bilinçle Türkiye ekonomisindeki son gelişmelere baktığımızda, ekonomi yönetiminin güven veren kararlar ve istikrar vadeden tedbirlerle yürüdüğünü görmekten memnunuz. Bu çerçevede, ekonomimizde önemli atılımlar gerçekleştiğini görmemiz gerekmektedir.

Türkiye ekonomisi dört yıl boyunca kesintisiz olarak 17 çeyrektir büyümektedir. 2023 yılında millî gelirimiz 1,13 trilyon dolar, kişi başına millî gelirimiz ise 13.243 dolar seviyesine yükselmiştir. Bu yıl sonunda ise 1,33 trilyon dolarlık millî gelirle kişi başına düşen gelirin 15.500 doları geçmesi hedeflenmektedir. Para politikasında etkin bir dezenflasyon stratejisi yürütülmüştür ve 2024 yılı itibarıyla bu süreç hızlanmıştır. Ekonomik büyüme dengelenmiş, istihdam artışı sürdürülmüş, cari işlemler açığı azaltılmıştır; iyileşen Merkez Bankası rezervleri ve azalan risk primi ile finansal istikrar güçlenmiştir. Risk primi düşerken kredi notu artmış ve gri listeden çıkmıştır. Ülkemize dış kaynak girişi artmıştır. Böylece Türkiye, 2022 yılında 19'uncu sırada olduğu küresel ekonomiler arasında 2023 itibarıyla 17'nci sıraya yükselmiştir. Satın alma gücü paritesine göre ise dünyada 11'inci, Avrupa'da 4'üncü büyük ekonomi konumundayız. Büyüme oranımız 2024 yılı ilk yarı yılında yüzde 3,8, üçüncü çeyrekte ise yüzde 2'dir. Sabit sermaye yatırımları bu dönemde yüzde 4,7 artarak ekonomik büyümeye 1,2 puan katkı sağlamıştır. 2023 yılı istihdamımız 880 bin kişi artmış, 31 milyon 632 bine yükselmiştir. İşsizlik bir puan azalarak yüzde 9,4 seviyesinde gerçekleşmiştir. 2024 yılının ilk yarısından ise istihdam 1 milyon artarak 32,6 milyonu aşmıştır. Eylül 2024 itibarıyla istihdam oranı yüzde 49,7, iş gücüne katılım yüzde 54,4, işsizlik oranı ise yaklaşık 1 puanlık düşüşle yüzde 8,6 olarak gerçekleşmiştir. Alınan makro tedbirler sayesinde 2023 yılının ikinci yarısından itibaren Türk lirasında istikrar sağlanmış ve kur geçişkenliğinin enflasyon üzerindeki etkisi önemli ölçüde azalmıştır.

Ekonomimizdeki önemli gelişmelerden biri de borçluluk oranlarındaki düşüştür. Deprem nedeniyle artan bütçe açığına rağmen kamu borçluluğumuz düşük seyretmektedir. AB Tanımlı Genel Yönetim Borç Stoku oranımız 2024 yılı ikinci çeyrekte yüzde 26 olarak gerçekleşmiştir; hane halkı borçları 2 puanlık düşüşle yüzde 10'a gerilemiştir; kamu borçları ise yaklaşık 6 puanlık düşüşle yüzde 29'a gerilemiştir. Bu oranlarla Türkiye en az borçlu ülkeler arasında yer almaktadır.

Değerli milletvekilleri, ekonomi yalnızca sayılarla ölçülen bir değer ve olgu değildir, aynı zamanda bir milletin karakterini, gücünü ve geleceğini şekillendiren bir güçtür. Türk milleti olarak bu zorlu dönemde kendi kaynaklarımızla hareket ederek ekonomik bağımsızlığımızı pekiştirmek için kararlı bir mücadele yürütüyoruz. Bugün, Türkiye, tarihinin en büyük dönüşümlerinden birini yaşamaktadır. Ekonomideki bu dönüşüm sadece ekonomik büyüme değil, aynı zamanda bağımsızlık, millî egemenlik ve halkımızın refahı için verilen bir mücadeledir. Güçlü Türkiye için güçlü ekonomi, güçlü ekonomi için yatırım, yerli üretim ve istihdam en önemli hedeflerdir. Siyasal istikrarı ekonomik istikrarla perçinlemek azmindeyiz. Önceliğimiz enflasyonun düşürülmesi, fiyat ve finansal istikrarın sağlanmasıdır. Türkiye ekonomisi zor ve sorunlu süreçleri geride bırakmıştır, ekonomik huzur ve güvenliğimizi tehdit eden dalgalanmalar zayıflamıştır. 2025 yılı bütçesinin "istikrar, ısrat ve kalkınma" temasıyla hazırlanması memnuniyet vericidir. Sosyal refahın ve ekonomik kalkınmanın öncelik hâline getirilmesi, büyümenin sağladığı imkânların toplumun tüm kesimleriyle paylaşılmasına yönelik hedefler 2025 yılına umutlu bakmamızı sağlamaktadır. Türk ve Türkiye Yüzyılı sosyal, ekonomik, hukuki ve siyasi reformlarla güçlenecektir. Ekonomi yönetimine olan güvenimiz tamdır. Doğru istikamette olduklarını ve doğru politikalarla Türkiye ekonomisinin karşısına çıkan engelleri tek tek kaldırdıklarını gönül rahatlığıyla görüyoruz. Hayat pahalılığı kaderimiz olmayacaktır. Kur, faiz ve enflasyon üçgeninden sağlıklı bir yönetim sistemi, güçlü iktidar ve aziz milletimizin desteğiyle çıkacağız; ekmeğimizi büyüteceğiz, sofralarımızı dolduracağız; dar ve orta gelirli vatandaşlarımızı asla yalnız bırakmayacağız. Para, maliye ve gelir politikalarının tam bir uyum içinde uygulanması, mali disipline özen gösterilmesi, tasarruf oranlarının artması ve yapısal reformların gündemde tutulması vatandaşlarımızın yaşamına ve ülkemizin ekonomik yapısına olumlu yansımaları olacaktır. Ekonomideki istikrar, huzur ve refah Cumhurbaşkanlığı hükûmet sisteminin istikrar garantisiyle gelişecektir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; siyasetin özü toplumun huzurunu, refahını ve düzenini sağlamaktır. Bu bağlamda, siyaset yalnızca bir iktidar-muhalefet mücadelesi değil aynı zamanda bir ahlak ve sorumluluk meselesidir. Siyaseti ülke gerçeklerinden kopmadan mümkün olanı gerçekleştirme sanatı olarak görüyoruz. Siyasetimizin öznesi insan, nesnesi devlet, yüklemi demokrasi, cümlesi ise millettir. Ülkemiz bulunduğumuz coğrafyanın jeopolitik konumu gereği tarih boyunca büyük tehditlerle karşı karşıya kalmıştır. Tarihimiz birlikte yaşama inancı zayıfladığında karşı karşıya kaldığımız felaketleri hafızalarımıza kazımıştır. Bunun için, geçmişten ders alarak geleceğin koordinatlarını çizmeye gayret ediyoruz. Bu sebeple, bütün meseleleri dünya ve Türk tarihinin tecrübelerini dikkate alarak millî tarih şuuru içinde dün, bugün ve yarın perspektifiyle değerlendiriyoruz. Türkiye'nin bu zorlu süreçte ihtiyacı olan, millî birlik ve dayanışma ruhu içinde ülkemize ve devletimize sahip çıkmaktır. Türkiye Cumhuriyeti devleti, ortak tarihimizin, kültürümüzün ve özlemlerimizin canlı bir organizmasıdır. Etrafımıza baktığımızda gördüğümüz şudur: Devletsiz ve ordusuz toplumlar ayaklar altında feci şekilde ezilmektedir. Devletli olmak saadetli olmak demektir; demokrasi, hukuk, adalet, refah bütün bunlara ancak devletli olursak erişebiliriz. Başka Türkiye yoktur; gideceğimiz, geleceğimizi kuracağımız bir yurt köşesi yoktur. Bu nedenle, millî iradeyle demokrasi, hukuk ve adalet içinde devletimizi ve birliğimizi güçlendireceğiz, dirliğimizi tahkim edeceğiz. Bugün Türkiye, Cumhurbaşkanlığı hükûmet sistemi ve Cumhurbaşkanlığı'nın sağladığı istikrar ve güçlü liderlik sayesinde hem içeride hem dışarıda kararlı bir duruş sergilemektedir. Bu duruş yalnızca bugünkü meseleleri değil, nesillerin geleceğini, refahını ve huzurunu da güvence altına almayı hedeflemektedir. Devletimizin ve milletimizin bekası için sergilenen bu ortak tavır tarihimizin zor dönemlerinden biri olan bu süreçte en büyük gücümüzdür.

Muhterem milletvekili arkadaşlarım, güvenlik olmadan huzur ve esenlik olmaz, adalet tesis edilemez ve refah gerçekleşemez. İşte, bu nedenledir ki terörle mücadele Türkiye'nin öncelikli konularından biridir. Bölücü terörün yok edilmesi, Türk yüzyılında kardeşliğimizin pekişmesi amacındadır. Türkiye'nin büyüklüğü, tarihî mirası, jeopolitik ve stratejik konumu başta bölgesel terör unsurları olmak üzere pek çok dış gücün dikkatini çekmektedir. Bu terör örgütlerinin hangi ülkelerin habisi emellerine hizmet ettiğini, Türkiye'nin birliğini, bütünlüğünü tehdit ettiklerini bütün dünya âlem biliyor. Türkiye, her zaman olduğu gibi bu tehditlere karşı mücadelesini yalnızca güvenlik önlemleriyle değil aynı zamanda güçlü bir demokrasi, iç barış, dayanışma ve sağlam bir ekonomiyle de tahkim edecektir. Bölgesel stratejilerimizi daha da güçlendirerek terör örgütlerinin sınırlarımızda barınmalarına asla izin vermeyeceğiz. Nerede olursa olsun, terör örgütleri kimden ne kadar destek alırsa alsın Türkiye Cumhuriyeti'nin gücü ve azmi karşısında hiçbir yerde barınamayacaktır. Unutulmamalıdır ki terörizmle mücadeledeki en güçlü silahımız milletimizin birliğidir. Türkiye, çok partili siyaseti benimsemiş, bunu içselleştirmiş demokratik bir ülkedir. Herkesin siyasi görüşü ve partisi ne olursa olsun, terörün her türlüşüne karşı tek vücut olarak hareket etmesi mecburiyeti vardır, bugün teröre karşı verdiğimiz mücadelede herkes omuz omuza durmalıdır. Biz Türk milleti olarak ne geçmişte ne bugün teröristlerin tehdit ve şantajlarına, dış güçlerin oyunlarına boyun eğmedik ve asla da eğmeyeceğiz. Terörle mücadelede en güçlü silahımız milletimizin birliğiyle, kardeşliğiyle, kaderdaşlığıyla topyekûn, amasız fakatsız karşı duruşumuz olacaktır.

Muhterem milletvekilleri, bir ülkenin konumunu, gücünü, değerlerini ve çıkarlarını yansıtan en önemli alanlardan biri de dış politika'dır. Dünya çok sancılı bir dönemden geçmektedir. Türk dış politikası açısından dünyada ve bölgemizde yaşanan önemli gelişmeleri doğru okuyup doğru analiz etmek büyük önem arz etmektedir. Türkiye, bölge ve dünya güçlerinin politikalarının değişimlendiği ve çözüldüğü jeopolitik bir coğrafyada bulunmaktadır. 1990 yılından itibaren ülkemizin çevresinde 15 savaş yaşanmıştır ve son yıllarda, bilhassa, Akdeniz ve Orta Doğu ateş çemberine dönmüştür. Dünya ve bölgemiz bu denli ciddi krizler yaşarken Türkiye, bütün dünyada barışçıl politikalar izlemektedir. Türkiye, her bakımdan bölgemizde güçlü bir istikrar adasıdır.

Türkiye, dış politikada hem sahada hem masada meselelere mahkûm değil hâkimdir, sorunlara karşı edilgen değil etkin bir konumdadır.

Değerli milletvekilleri, Ankara'nın, İstanbul'un, İzmir'in güvenliği Beyrut'tan, Şam'dan, Bağdat'tan başlar; velhasıl, Suriye'nin ve Irak'ın güvenliği ve bütünlüğü Türkiye'nin güvenliğiyle yakından alakalıdır. Bu nedenle komşularımızın istikrarı Türkiye'nin huzur ve güvenliği için önemlidir; bu coğrafyalara sırtımızı dönmeyiz, buralardaki mazlumların çığlıklarını duymazdan gelemeyiz.

911 kilometreyle en uzun kara sınırimızın olduğu Suriye'de on dört yıldır devam eden istikrarsızlık neticesinde altmış bir yıllık Baas rejimi devrilmiştir. Sonda söyleyeceğimizi baştan ifade edelim: Türkiye Cumhuriyeti'nin hiçbir ülkenin topraklarında gözü yoktur fakat kutsal vatan topraklarımızda gözü olanlara, bu hain emelleri destekleyenlere ve terörün sırtını sıvazlayanlara hiçbir yerde müsamaha gösterilmesi de mümkün değildir. Suriye'de yuvalanan bölücü terör örgütü belası tamamen ortadan kaldırılmadan, Suriye'de anayasal düzen, huzur ve güvenlik sağlanmadan Türkiye'nin Suriye'deki faaliyetleri meşrudur, hukukidir, gereklidir. Türkiye, Suriye politikasını her zaman üç temel ekseninde yürütmektedir; millî güvenlik, bölgesel istikrar ve insani sorumluluk. Bu çerçevede, Türkiye; Fırat Kalkanı, Zeytin Dalı ve Barış Pınarı Harekâtları ve Astana süreci olmak üzere her türlü uluslararası toplantı ve görüşmelerde Suriye politikasını somut olarak göstermiştir. Baas rejiminin katliamlarından kurtulmak için Türkiye'ye gelen milyonlarca Suriyeli kardeşimize kucak açtık, onları koruduk. Öte yandan, Türkiye'nin Suriye'de attığı her adım daima uluslararası hukuktan kaynaklanan haklarına dayanarak gerçekleşmiştir.

Ayrıca, Suriye'de nasıl ki terör koridoru projesine engel olmuş ve terörle mücadelede önemli başarılar elde ettiysek bugün de bu kazanımlardan vazgeçmemiz beklenmemelidir. Suriye'de son günlerde yaşanan önemli gelişmeler karşısında da bir köşeye geçip sessizce bekleyemeyiz. Suriye'nin sarsılan toplum ve devlet yapısı karşısında emperyalizmin maşası olan terör örgütlerinin ülkemizi tehdit etmesine, oldubittiye girmesine asla müsaade etmeyeceğiz.

Değerli milletvekilleri, Türkiye, Suriye'nin istikrarı için yıllardır büyük çaba göstermiş ancak Baas rejimi ve bazı odaklar bu fırsatı değerlendirmemiştir. Suriye'de artık siyasi ve diplomatik olarak yeni bir gerçek durum vardır. 8 Aralıkta muhaliflerin Şam'a girmesiyle kanlı Esad rejimi sona ermiştir. Esad, yıllarca kan kusturduğu Suriye'den onursuzca kaçmıştır.

Türkiye'nin öncelikleri Suriye'nin toprak bütünlüğü, terör örgütlerinin temizlenerek sınır güvenliğimizin sağlanması, Suriye'nin yeniden imarı ve mülteci konusudur. Yeni dönemde terör örgütlerinin ülkemize yönelik tehditlerinin tamamen ortadan kaldırılması önceliğimizdir. Huzurun ve barışın hâkim olduğu, hiçbir ayırım yapılmaksızın tüm Suriye vatandaşlarının temsil edildiği, hak ve özgürlüklerinin teminat altına alındığı, farklı kimliklerin yan yana barış içinde yaşadığı, terörden arınmış, huzur içinde yaşayan üniter bir Suriye en büyük temennimizdir. Suriye'nin toprak bütünlüğü ve egemenliği korunarak Suriye vatandaşlarının barış içinde bir arada yaşaması için gerekli şartlar hızla oluşturulmalıdır. Bu kapsamda, Suriye içindeki tüm tarafların dâhil olduğu iyi bir geçiş dönemi tesis edilmelidir. Kapsayıcı bir anayasa hazırlanmalı, adil ve şeffaf seçimler yapılmalı, Suriye'deki terör yapılanmalarına son verilerek barış ve huzur ortamı sağlanmalıdır.

Türkiye, Suriye'nin millî birliği, beraberliği, egemenliği, toprak bütünlüğü ve Suriye halkının refahı için elinden geleni yapmıştır ve yapacaktır. Bundan sonra da Suriye'nin acılarının dindirilmesi, yaralarının sarılması, birliğinin, bütünlüğünün ve güvenliğinin sağlanması için her türlü desteği vermeye hazırız. Türkiye, en zor zamanlarda olduğu gibi bugün de yarın da kardeş Suriye halkıyla dayanışma içinde olacak, Suriye halkının birliği, istikrarı ve huzuru için siyasi ve ekonomik olarak yeniden yapılanma sürecinde de yanlarında yer alacaktır. Yıllardır vatanlarından uzak yaşayan Suriyeli kardeşlerimiz de onurlu, güvenli ve gönüllü bir şekilde vatanlarına kavuşacaklardır. Suriye, Suriyelilerindir; yaşanan son gelişmeler kardeş Suriye halkına hayırlı olsun diyorum.

Netice itibarıyla, Suriye'de barış ve istikrar için samimi bir iş birliği gereklidir; gerek iç unsurların gerekse de uluslararası aktörlerin ülkenin daha fazla istikrarsızlığa sürüklenmesini engellemesi gerekmektedir. Suriye'nin huzur, istikrar ve barış ortamına kavuşması, iç otoritenin tekrar kurulması temennimizdir. Türkiye, bugüne kadar olduğu gibi bundan sonra da üzerine düşeni yapmaktan geri kalmayacaktır.

Suriye'yle bir santimetre bile sınırı olmadığı hâlde Suriye'ye çöreklenenlerin, sınırlarımızın hemen yanında sağa sola bomba yağdıranların, Suriye'nin kuzeydoğusunda bölücü terör örgütünü besleyip destekleyenlerin bölgemizde ne aradıklarını ve hangi hakka dayanarak burada bulunduklarını sorgulamak, dahası kendilerinin pılsını pırtısını toplayıp gitmelerini istemek en doğal hakkımızdır. Öte yandan, ülkedeki geçiş sürecinde DEAŞ, PKK-YPG gibi terör örgütleri ve uzantılarının fırsatçılık yapması da engellenmelidir; bilhassa, herhangi bir PKK uzantısının Suriye'de meşru bir aktör olarak görülemeyeceğinin de altını çizmek isteriz. Bunun yanı sıra, sınırlarımızın hemen ötesinde konuşlanan terör örgütünün etkisiz hâle getirilmesinden rahatsızlık duyanların büyük bir yanlışlık içerisinde ve demokrasi ile hukuka aykırı bir tutum içerisinde olduğunu da vurgulamak isterim.

Değerli milletvekilleri, Türk devletleri arasında kapsamlı iş birliğini teşvik etmek amacıyla 3 Ekim 2009'da Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan ve Türkiye tarafından imzalanan Nahçıvan Anlaşması'yla Türk Konseyi kurulmuştu ve Türk Konseyi 12 Kasım 2021 tarihinde İstanbul Zirvesi'nde Türk Devletleri Teşkilatına dönüşmüştür. İstanbul Zirvesi'nde Türk dünyasının gelecekteki iş birliğini sağlayacak maddeler içeren Türk Dünyası 2040 Vizyon Belgesi de kabul edilmiştir. 2040 Vizyon Belgesi tam anlamıyla hayata geçirilince Türk dünyasının entegrasyonu da sağlanmış olacaktır. 2040 Vizyon Belgesi kapsamında oluşturulan Türk Dünyası Ortak Alfabe Komisyonu 9 ile 11 Eylül 2024 tarihleri arasında Bakü'de yaptığı toplantıda 34 harften oluşan ortak Türk alfabesi önerisi üzerinde uzlaştı; ortak alfabe ortak geleceğimize yönelik atılan büyük bir adımdır.

2040 Vizyon Belgesi'ndeki hedeflerden biri de dilde, fikirde, işte, iradede birliktir. Türk Devletleri Teşkilatı, Türk ve Türkiye Yüzyılı hedeflerine emin adımlarla yürümektedir. Türk Devletleri Teşkilatı on beş yılda yaklaşık 5 milyon kilometrekare toprağa sahip üye ülkeleriyle Türk dünyasının jeopolitik konumunu güçlendiren uluslararası bir teşkilat hâline gelmiştir. Türk Devletleri Teşkilatının kurulması binlerce yıllık Türk tarihinin en önemli hadisesi ve kazanımıdır.

Ayrıca, şu anda Türk devletleri coğrafyası dünyada en barışçıl ve istikrarlı bölgedir. Türk dünyasının entegrasyonu Türk milletinin tarihî sorumluluğudur. Bu entegrasyon Türk devletlerinin bir araya gelerek daha güçlü bir geleceğe adım atmalarını sağlayacaktır. Ekonomik, kültürel, eğitim, güvenlik alanlarında daha yakın iş birliği hem Türk halklarının refahını artıracak hem de bölgesel ve küresel düzeyde Türk milletinin etkisini pekiştirecektir. Ezcümle diyebiliriz ki: Türk Devletleri Teşkilatı Türk'ün nizam kurma kudretinin kutlu nişanesidir. Başta Sayın Cumhurbaşkanımız ve bilge liderimiz olmak üzere Türk devrinin mimarları olan Türk Devletleri Teşkilatı devlet başkanlarına teşekkür ve şükranlarımızı sunuyoruz.

Değerli milletvekilleri, Türkiye'de Cumhurbaşkanlığı hükûmet sistemi ve Cumhuriyet'iyle birlikte siyasi istikrar kalıcı olarak sağlanmıştır, Türkiye'nin kurumsal kapasitesi ve organizasyon yeteneği her alanda güçlenmiştir. Konu; vatan, millet, devlet olunca tavizimiz yoktur, teslimiyetimiz söz konusu değildir, hiçbir engel Türk ve Türkiye Yüzyılı istikametindeki kutlu yürüyüşümüzü durduramayacaktır. Siyasi yarış ve rekabetimizi demokratik, meşru ve hukuki zeminde yürütme mecburiyetimiz vardır. İstiklal Şairi'miz Mehmet Akif Ersoy'a bu vesileyle bir kez daha kulak verelim: "Girmeden tefrika bir millete, düşman giremez/Toplu vurdukça yürekler, onu top sindiremez." Kavgayla, kutuplaşmayla, siyasi kör dövüşleriyle kaybedilecek zamanımız yoktur. Huzur içinde, terörsüz Türkiye amacımızdır. Zaman, adil ve adaletli bir şekilde bölüşüp çoğalma zamanıdır; zaman, bir ve beraber olup zalimlerin oyununu bozma zamanıdır. Aziz Atatürk'ün şu sözleriyle yolumuzu aydınlatacağız: "Asla şüphem yoktur ki Türklüğün

unutulmuş büyük medeni vasfı ve büyük medeni kabiliyeti bundan sonraki inkişafıyla atının yüksek medeniyet ufkunda yeni bir güneş gibi doğacaktır."

Konuşmama son verirken Milliyetçi Hareket Partisi olarak 2025 yılı bütçesine olumlu oy vereceğimizi ifade ediyor, bütçenin milletimiz için hayırlı olmasını diliyor, muhterem heyetinizi ve aziz Türk milletini saygıyla selamlıyorum. (MHP, AK PARTİ, İYİ Parti ve Saadet Partisi sıralarından alkışlar)

BAŞKAN - Milliyetçi Hareket Partisi Grubu adına ikinci konuşmacı, Grup Başkan Vekili ve Nevşehir Milletvekili Sayın Filiz Kılıç.

Sayın Kılıç, buyurun. (MHP ve AK PARTİ sıralarından alkışlar)

Süreniz otuz beş dakika.

MHP GRUBU ADINA FİLİZ KILIÇ (Nevşehir) - Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; ben de bugün düşen helikopterde şehit olan askerlerimize Allah'tan rahmet, kederli ailelerine sabırlar diliyorum. Şehadet şerbetini içenlerden biri de seçim bölgem Nevşehir'den Hüseyin İpek kardeşimizdi; kendisine de Allah'tan rahmet, kederli ailesine sabırlar diliyorum. Aziz milletimizin başı sağ olsun.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; 2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi ile 2023 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifinin tümü üzerine Milliyetçi Hareket Partisi adına söz almış bulunmaktayım. Gazi Meclisimizi ve aziz Türk milletini saygılarımla selamlıyorum.

Sözlerimin başında cumhuriyetimizin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk ve kahraman silah arkadaşlarını ve aziz şehitlerimizi rahmet ve minnetle anıyorum.

Değerli milletvekilleri, ayağımın tozuyla Ermenilerin işgalinden azat ettiğimiz topraklardan geldim, sevdamız Karabağ'dan geldim. Can Azerbaycan'ımızın Millî Meclisinin 106'ncı kuruluş yılı dönümü vesilesiyle düzenlenen "Parlamentarizm: Gelenekler ve Perspektifler" başlıklı konferans dolayısıyla Azerbaycan Millî Meclisinde bir konuşma yaptım. Heyetimizle birlikte Füzuli, Şuşa, Hankendi ve Hocalı şehirlerini ziyaret ettik. Şunu söylemeliyim ki azatlığına kavuşan Karabağ çok değil dört yıl içerisinde inşa ve ihyâ olmuştur. Türk, beklenendir; Türk, gittiği yere baharı götürür.

Şu an içinde bulunduğumuz hafta 5-11 Aralık İnsan Hakları ve Demokrasi Günü olarak kutlanmaktadır. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, tüm devlet ve sivil toplum organizasyonlarını davet ettiği kurulda yapılan oylamayla 10 Aralık tarihini İnsan Hakları Günü olarak kabul edilmesine karar vermişti. Birleşmiş Milletler Genel Kurulunca 10 Aralık 1948 tarihinde İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi kabul edilmiş ve Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. Birleşmiş Milletler Filistin halkına uygulanan zulme "Dur!" diyemeyerek kuruluş amaçlarından uzaklaşsa da bizim mazlum milletlere sahip çıkma gayemiz her daim devam edecektir çünkü biz Hacı Bektaş Veli'nin hoşgörüsünden geliyoruz, Sulucakarahöyük'te Hacı Bektaş Veli, hemen yanında Kırşehir'de Ahi Evran, Konya'da Mevlâna, Ankara'da Hacı Bayram Veli'nin halkı irşat ettiği gelenekten geliyoruz. Aslan ile ceylanın dost olduğu, muhabbet ateşinin daima yandığı, hırsların, kinlerin aşkla yok olduğu düsturdan geliyoruz; hoşgörünün, dostluğun ve kardeşliğin filizlenip dünyaya dal budak saldığı bir iklimden geliyoruz. Millî birlik ve beraberlik düsturunun "Bir olalım, iri olalım, diri olalım." çağrısıyla ete kemiğe büründüğü ve bütün dünyaya haykırıldığı toprakların çocuklarıyız. 13'üncü yüzyılda insanlığa dostluk, kardeşlik, barış, birlik, beraberlik ve hoşgörü mesajları veren Hazreti Hünkâr'ın ifadesiyle tevhidimiz "Bir olalım, iri olalım, diri olalım." sözü üzerine kurulmuştur. "Ezelden ebade açık durur kapımız." sözüne uygun bir şekilde Türk'ün kapısı her daim gönülleri aydınlatmaya devam etmiştir.

Devlet ve siyasetin varoluş ülküsü insana hizmettir. Siyasi hedefler milletimizin millî ve manevi değerleriyle birleşmeden sonra söylenen hiçbir söz millet vicdanında karşılık bulmayacaktır. Siyaset demokratik bir rekabettir ancak millete rağmen siyaset antidemokratiktir. Milliyetçi Hareket Partisinin siyaset anlayışının merkezinde millet vardır. Biz, siyaseti milletin huzur ve refahının teminine yönelik politikalar geliştirmesinin yolu olarak görmekteyiz. Biz, siyaseti, Duverger'in tanımladığı gibi bir savaş biçimi olarak görmüyor, Weber'in ifade ettiği şekilde insanların birbiri üzerinde egemenlik kurma aracı olarak değerlendirmiyoruz, Batı'nın sınıf çatışmalarına dayanan ve toplumu düşman kamplara ayıran kriz ve gerilim süreci olarak tanımlamıyoruz. Bizler, siyaseti, Machiavelli'nin önerdiği gibi pragmatik ve çıkar ilişkilerine dayalı bir sistem olarak algılamıyoruz. Amacına ulaşmak için her türlü ahlak kaidesini hiçe sayan Machiavelli'nin düşüncesine karşı Yusuf Has Hacib'in düsturları diyoruz, doğru sözü Kül Tigin Kitabesi'nde arıyoruz.

Milliyetçi Hareket Partisi, Türkiye merkezli yeni bir medeniyet ve yeni bir dünya tesis etme anlayışını kendisine siyasi misyon olarak kabul etmiştir. Bu misyon hem Türkiye'yi lider ülke konumuna taşıyacak hem de bütün mazlum milletlerin hür ve onurlu bir şekilde yaşamasına vesile olacaktır. Partimiz, temel görüş ve ilkelerine bağlı kalarak dünyadaki değişimi ve gelişimi doğru okumak suretiyle program, hedef, politika ve projelerini milletimizin ve insanlığın yararını gözeterek sürekli geliştiren dinamik bir partidir. Ülkemizde güçlü bir üretim ekonomisinin tesisi ve istikrarlı ekonomik büyümenin sağlanması suretiyle, üreten, istihdam yaratan ve üretilen değerden her kesimin adil pay almasını sağlayan, sosyal refah düzenini oluşturmak partimizin temel amaçlarındandır. Partimize ait Üreten Ekonomi Programı da ülkemizin kendi imkân ve şartları ile doğal ve beşerî kaynaklarını dikkate alan, ileri teknoloji kullanan, yenilikçiliği, verimliliği ve istihdamı gözetken, gelirin adil bölüşümünü esas alan, rekabet gücü yüksek üretim ekonomisini tesis etmek ve sosyal dokuyu güçlendirmek amacını taşımaktadır.

Türk milleti asil ve alicenap bir millettir, milletimiz kanaat ve şükür erdemine sahiptir. Bugüne dek kur ve fiyat artışlarından kaynaklanan olumsuzlukları görüyor, dar gelirli ve sabit gelirli vatandaşımızın sıkıntı çektiğini biliyoruz. Gerçekleştirilen ekonomik politikalar ışığında enflasyon canavarının belini kıracağız. Devletimiz kudretlidir, milletimiz büyüktür. Her türlü zorluğun üstesinden bugüne kadar beraber geldik, üzerimize oynanan sinsi kuşatmaları bir bir bozduk ve bozmaya da devam edeceğiz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; bütçe, devletin gelecek dönem için gerçekleşmesi tahmin edilen gider ve gelirlerinin karşılıklı tahminlerini gösteren bir cetveldir. Bütçe, dayanağını Anayasa'nın 130, 160, 161 ve 165'inci maddeleri ile 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'ndan alan hukuki bir belgedir. Yasama organının bütçe kanun teklifini kabul etmesiyle bütçe hakkı doğmaktadır. Bütçe hakkı, yasama tarafından yürütmenin denetlenmesini sağlamaktadır. Bütçe, planlama ve yönetim ile denetim ve istikrar gibi fonksiyonları yerine getirirken aynı zamanda gelir dağılımının adil olması, kaynakların etkin bir şekilde tahsis edilmesi ve ekonomik istikrarın sağlanması amaçlarını taşımaktadır.

Milliyetçi Hareket Partisi Grubu olarak Genel Kurulda görüşülmeye başlanan 2025 Yılı Bütçe Kanunu Teklifi'ni olumlu bulduğumuzu ve destekleyeceğimizi belirtmek istiyorum. Malumlarınız olduğu üzere 2025 yılı bütçesi Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçişimizin ardından hazırlanan 7'nci bütçedir. Cumhuriyet İttifakı'nın dik duruşuyla desteklediği Türk ve Türkiye Yüzyılı'nın bütçesinin geçen sene olduğu gibi bu yıl da en büyük payı eğitime ayrılmıştır. Eğitimin niteliğinin daha da artırılması isteği bütçede de açıkça görülmektedir. Eğitimin niteliğinin artırılmasındaki en önemli ölçüt de hiç kuşkusuz öğretmenlerimizin özlük haklarının ve çalışma şartlarının iyileştirilmesi, maddi ve manevi beklentilerinin mümkün olan en üst seviyede temin edilmesidir. Sorunsuz öğretmen sorunsuz eğitim, huzurlu öğretmen huzurlu öğrenci ve aile demektir.

2025 Yılı Bütçe Kanunu Teklifi, 2026 dönemini kapsayan orta vadeli program ile 2024-2028 dönemini kapsayan On İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda yer alan makroekonomik hedef, politika ve önceliklere uyumlu olarak hazırlanmıştır. Bu kapsamda, ödenek tutarlarının tahsisi, yatırımı, üretimi, istihdamı artıracak; 6 Şubat depreminin yaralarını saracak; eğitimde fırsat

eşitliğini, kaliteli sağlık hizmetini, kadın ve gençlerimizin önünü açacak; çalışan ve emeklilerimizin yaşam standardını yükseltecek; muhtaçlarımızı sosyal koruma şemsiyesi altına alacak bir anlayışla hazırlandığından şüphemiz yoktur.

Eğitim, bir milletin yegâne kimlik kaynağıdır. Bir milletin kimliği, gelişmişlik düzeyi, ekonomisi, hayat standartları eğitim düzeyiyle eş değer seviyededir. Eğitim politikalarının temel amacı, Türk milletine mensubiyetin gurur ve şuuruna sahip, manevi ve kültürel değerlerimizi özümsemiş, düşünme, algılama ve problem çözme yeteneği gelişmiş, sorumluluk duygusu ve toplumsal duyarlılığı yüksek, yeni gelişmelere açık, bilim ve teknoloji üretimine yatkın, girişimci, demokrat, kültürlü, erdemli, inançlı ve milliyetçi nesillerin yetiştirilmesidir. Temel eğitimin her Türk vatandaşının hakkıdır. Düsturuyla ayırım gözetilmeksizin herkese açık olması genellik ve eşitliğin gereğidir. Nitekim atılan kararlı adımlar ve uygulanan doğru politikalar sayesinde eğitimde fırsat eşitliği sağlanmış, kız öğrencilerimizin oranı erkek öğrencilerimizi geçmiştir. Eğitim sistemi, çocuklarımızın hayatının her alanında Türk milletine değer kazandıracak, onu geliştirecek ve kalkındıracak bir donanımına sahip olmalı, bilgi toplumunun gerektirdiği beceriler ile uluslararası rekabet yeteneğine sahip, teknoloji kültürü gelişmiş insan gücü olmasını sağlayacak şekilde yapılandırılmalıdır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; istikrar ve güven, Türkiye'nin tüm meselelerini cesaretle çözme iradesini gösteren bir siyasetin eseridir. Demokrasimizin saygınlığı da cumhuriyetimizin yükselişi de hukuk devletimizin işleyişi de vatandaşlarımızın huzuru da siyasi ve iktisadi kalkınma da yine bu iradenin sağlamlığına bağlıdır. Çünkü toplumlar siyasetin ne kadar güçlü bir şekilde konsolide olmasının rekabetiyle gelişirler. Çok şükür ki bu güçlü irade Cumhurbaşkanımız ve Sayın Genel Başkanımızın şahsında da kendisini göstermektedir. Bu bütçe de Cumhurbaşkanımız ve Sayın Genel Başkanımızın diğer bütçelerinde olduğu gibi ülkemizin dört bir tarafına ihtiyaç duyduğu yatırımı götüren, reel kesimi destekleyen, ekonomik ve sosyal kalkınmaya odaklanmış, toplumsal refahı, ekonomik ve mali istikrarı gözetilen bütçedir.

Merkezi bütçeler, öz itibarıyla, vatandaştan alınan verginin nerelere, nasıl harcanacağını beyanıdır. "Ey vatandaşım, biz senden aldığımız emanet parayı burada ve şunlar için harcayacağız, şunları yapacağız." demektir. Millî çıkar konusundaki hassasiyetimiz ve samimiyetimiz ortadadır. Türkiye, her alanda gelişen ve değişen ülke olma yolunda ilerlemenin yanı sıra "Türk ve Türkiye Yüzyılı" diyerek Cumhurbaşkanımız 21'inci yüzyılı Türk asrı yapmaya ahdüpeymân etmiştir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; istikrar, icraat ve kalkınma diyoruz; sadece demekle kalmıyoruz, programlarımızı da ona göre oluşturuyoruz. 2025 yılı bütçesinin istikrar, icraat ve kalkınma temasıyla hazırlanması memnuniyet vericidir. Sosyal refahın ve ekonomik kalkınmanın öncelik olarak değerlendirilmesinin yanı sıra, büyümenin sağladığı imkânların toplumun bütün kesimleriyle paylaşılmasının hedeflenmesi, 2025 yılına umutlu ve iyimser bakışımızı desteklemektedir. Ülkemizin kalkınmasını hızlandırmak ve şehirlerimizi geleceğe taşımak için tarım, sanayi, teknoloji ve turizm alanlarında yapılacak yatırımların artırılması gerektiğini vurguluyoruz. Bu bağlamda özellikle sanayimizdeki pozitif ivmenin en önemli itici gücü şüphesiz organize sanayi bölgeleridir. 65 binin üzerinde fabrikamız organize sanayi bölgelerinde üretim yapmaktadır; 2,5 milyonu aşkın vatandaşımız istihdam edilmektedir.

Organize sanayi bölgelerinin en önemli bileşenlerinden biri de mesleki eğitim merkezleri ve meslek okullarıdır. Üreten ülke Türkiye, güçlü sanayi, güçlü ekonomi hedeflerine ulaşmak için mesleki eğitimin yaygınlaştırılması büyük önem arz etmektedir. Özellikle küçük ve orta ölçekli işletmeler için önemli bir sorun olan çırak, kalfa, usta bulma sorunu mesleki eğitimin "İş Arayan Değil, İş'te Aranılan Nesil" parolasıyla yapılan çalışmalar kapsamında aşılmaya başlanmıştır. Bu şekilde ara eleman ihtiyacımız kısa sürede içerisinde bitecektir.

Böyle bir dönemde özellikle piyasada stokçuluk olarak bilinen faaliyetlerin önüne geçilmesi, haksız fiyat artışlarının engellenmesi amacıyla ilgili bakanlıklarımız denetimlerini yapmaktadır. Haksız fiyat artışları ve stokçulukla devletimizi ve milletimizi zor duruma sokmaya çalışanların hangi güç odaklarına hizmet ettiği de ayrı bir merak konusudur. Tekraren ifade etmeliyim ki ekonomik refah ve gelir dağılımındaki adaletsizliğin sebebi olan enflasyonun etkisinin azaltılması hususunda atılacak her türlü adımı ve yaptırımı destekleyeceğimizi defalarca bu kürsüden ifade ettik, şimdi de ediyoruz.

Ekonomik ölçekte kalkınma, üretim ve sanayile olur. Pandemi de dâhil büyüme performansı sergileyen Türkiye ekonomisi son dört yılda on yedi çeyrektir üst üste büyümektedir. Türkiye ekonomisi 2024 yılının üçüncü çeyreğinde yüzde 2,1 oranında büyürken, net mal ve hizmet ihracatının büyümeye katkısı 2,2 puan olmuştur. Büyümenin ana itici gücü dış ticaret olmuştur. Bu veriler bize gösteriyor ki üreten güç Türkiye'dir ve inşallah süper güç Türkiye olacaktır.

Bilge liderimiz Devlet Bahçeli'nin adını verdiği millî muharip uçağımız KAAAN, Türkiye'nin otomobili Togg, Bayraktar TB2, KIZILELMA gibi başarılarımız artık gösteriyor ki yükselen güç Türkiye'dir, üreten güç Türkiye'dir ve inşallah süper güç Türkiye olacaktır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Genel Başkanımız Sayın Devlet Bahçeli bölgemizde giderek genişleyen ve dünyayı sarmakta olan yangın karşısında bilge lider hususiyeti ve devlet adamı tecrübesiyle siyasi tarihimiz açısından dönüm noktası oluşturan bir çağrı yapmıştır. Bu davet yalnızca içeriği değil, dışarıya da güçlü bir mesaj iletmektedir; yerel siyasi figürlerin yanı sıra uluslararası güç odaklarına yönelik bir adım olarak öne çıkmaktadır. Genel Başkanımız yaptığı bu çağrı küresel aktörlerin bölgedeki planlarını altüst etmiştir. (AK PARTİ sıralarından alkışlar) Kirli hesapları bir çırpıda bozmuş, tuzakları bertaraf etmiştir. Coğrafyamızda söz sahibi ve egemen olanın kim olduğu, milletin vicdanını temsil eden, varlık refleksini yansıtan en kararlı siyasi partinin liderinin ifadeleriyle bir kez daha hatırlatılmıştır. Dört bir tarafımızda devam eden çatışmalara karşı iç cephemizi genişletmemiz ülkemizin hayrına olacaktır çünkü söz konusu vatandır, vakit tamamdır. (MHP ve AK PARTİ sıralarından alkışlar)

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; ateş çemberi Türkiye'ye doğru gelmektedir. Zira emperyalizmin bölgedeki son taşeronu İsrail'in faaliyetleri Türkiye'nin güvenliğini ve bölgesel çıkarlarını tehdit etmektedir. İsrail başta olmak üzere Orta Doğu'da kurulan bölge devletlerinin hemen hepsinin haritaları İngiliz siyaset mühendisliğinin mahsulüdür. Gazze başta olmak üzere işgal altındaki Filistin topraklarında yaşanan soykırımın durdurulması noktasında uluslararası toplum kötü bir sınav veriyor. Uluslararası barış ve güvenliğin korunmasından sorumlu Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi toplanıp karar dahi alamıyor, daha doğrusu almak istemiyor. Netanyahu hükümetinin ırkçı zihniyeti, Gazze'deki mezalimin gölgesindeki Batı Şeria'da Filistinlileri yerlerinden etmeye ve ilk kıblemiz olan Mescid-i Aksa'nın statüsünü değiştirmeye niyetleniyor. İsrail'in kan ve gözyaşını tüm bölgeye yayma hedefi Lübnan ve İran'a yönelik saldırılarda da açıkça görülmektedir. Hedefte Türkiye vardır. Kudretli devletimiz her türlü tehdidi ve tehlikeyi bir çırpıda bertaraf edecek güçtedir Allah'a şükür. Türkiye Cumhuriyeti devleti İsrail'i durdurmak ve 1967 sınırları temelinde başkenti Doğu Kudüs olan Filistin devletini esas alan kalıcı barışı tesis etmek için ikili ve çok taraflı platformlarda gereken gayreti göstermektedir. Türk dünyasının da bu soykırım karşısında kararlı bir duruş sergileyeceğinden şüphemiz yoktur. Rusya-Ukrayna arasındaki savaşlar, Kıbrıs sorunu, Balkanlardaki anlaşmazlıklar, güney sınırlarımıza mücadir alanlardaki stratejik hesaplar, İsrail'in katliam ve soykırımları, İslam ülkelerinin sessizliği ve düşmanca hedefler devamlı tetikte ve teyakkuzda olmamızı gerektirmektedir. Irak ve Suriye coğrafyası Türk milletini bilir, Türk milleti de o gönül ve kültür coğrafyalarını yüreğinde taşır. Türkiye Cumhuriyeti devletimiz Astana süreciyle Suriye'deki çatışmalara ara verilmesini sağlamış ve rejime halkıyla barışma fırsatı tanımıştı. Son aylarda Sayın Cumhurbaşkanımızın ve Sayın Genel Başkanımızın öncülüğünde başlatılan diplomatik inisiyatif Suriye rejimi tarafından reddedilse de yaşanan gelişmeler bu tutumun yanlış olduğunu bir kez daha ortaya koydu. 7 Aralık 2024 itibarıyla Suriye halkı ülkelerinin geleceğini kendi iradeleriyle belirleyebilecekleri yeni bir döneme adım attı. Türkiye, Suriye'nin yeniden inşası, toprak bütünlüğünün korunması ve halkın güvenliğinin sağlanması için üzerine düşen her türlü sorumluluğu üstlenmeye karardır, geçmişte olduğu gibi şimdi de karardır; bu, millî vicdanının bir görevidir. Bölge ülkeleri ve uluslararası

aktörlerle iş birliğimizi önümüzdeki süreçte daha da güçlendireceğiz. Bu çabalar sayesinde milyonlarca Suriyelinin evlerine güven içinde dönmesi ve gönüllülük esasıyla dönmesi mümkün olacaktır. İnaniyoruz ki Suriye halkını daha aydınlık ve umut dolu günler bekliyor. Bu sürecin barış ve istikrarla sonuçlanması için çabalarımız devam ediyor, bundan sonra da etmeye devam edeceğiz. Mücavir coğrafyalarımızda Türkiye'ye musallat olabilecek, bölgesel krizi yaygınlaştıracak hiçbir silahlı hareketlenme ve hesaplaşmayı doğru ve meşru göremeyiz. Son altı günden bugüne yaşanan gelişmeler ışığında bir kez daha anlaşılmıştır ki tüm dünya bir yana, Türkiye bir yanadır ve Türkiye büyük bir devlettir, Türkiye çok büyük bir devlettir. Türkiye Cumhuriyeti devleti bölgesinde güç olmasının yanı sıra küresel güç konumuna da gelmiştir. Türk ve Türkiye Yüzyılı'nda hem barışı hem de nizamı getirecek yegâne güç Türkiye'dir. Esad kaçmış, Suriye vatani, milletiyle buluşmuştur, diktatörlük bir kez daha yenilgiye uğramıştır. Türk gittiği her yere yere barışı götürendir. Şen olsun Halep diyorum, kutlu olsun Şam diyorum. Darısı Suriye'nin kuzeydoğusuna diyorum, Türkiye'ye elini uzatan kazanır diyorum. Sayın Genel Başkanımızın ifadeleriyle sınırlarımızın dibinde orayı burayı bombalayanların, Suriye'nin kuzeydoğusunda bölücü terör örgütünü palazlandırıp pırpışlayanların ne aradıklarını, hangi hak ve hukuka dayanarak bölgemizde konuşlandıklarını sormak ve bununla kalmayıp "Pılınızı pırtınızı toplayın, gidin." demek en tabii hakkımızdır. Bu kapsamda, istiklal onurumuza, istikbal haklarımıza adam gibi destek veremeyenlerle, yerel seçimlerde aldıkları belediyeleri yönetemeyenlerle, uçuk konser paralarıyla milletin hakkını yiyenlerle görülecek hesabımız vardır.

GÖKHAN GÜNAYDIN (İstanbul) - Araştırma önergesini reddedenlere bakınız.

FİLİZ KILIÇ (Devamlı) - Geleceğe güvenle bakmak varken cahilce polemikler yapmak yalnızca krizseverlere hizmet, yalnızca Türkiye'nin düşmesini gözleyenlere himmettir. Türkiye, büyüyen, güçlenen ve zenginleşen bir ülkedir, dönemsel sorunlar geçicidir. Geleceğin yol haritasını geçmişin tecrübeleriyle çizmekten başka yolumuz yoktur. Ne kadar geçmişe bakarsak o kadar ileriye görmemiz mümkündür. Nice badirelerden geçerek bugünlere geldik, hamdolsun onurumuzdan, şerefimizden, varoluş haklarımızdan asla vazgeçmedik. Biliyoruz ki bir Türk dünyaya bedeldir. Dünyalar bizim olsa da bu cennet vatandan tavizimiz düşünülmemelidir; geçmişte de düşünmedik, bundan sonrasında da asla ve kata düşünmeyeceğiz.

Türkiye, bölgesinde parlayan bir yıldız, sivriken bir ülkedir. Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin teşvik ve tesiriyle gücümüze güç katacağımız bir gelecek önümüzdedir. Türkiye'nin kaybedecek yılları yoktur, geleceğimizi ipotek ettirmeye kimsenin hakkı yoktur. Bugün Türkiye'de siyasi istikrar tam ve hâkimdir. Türk milletinin birliğinin, dirliğinin bozulması için çalışan hainlerin, Türkiye düşmanlarının, PKK'yı Kürt kardeşlerimize mal etmeye çalışan bedhahların oyunlarını bozma mücadelemiz sonuna kadar devam edecektir. Kürt kökenli kardeşlerimiz Türk milletinin şerefli mensuplarıdır. Alçak hedef sahipleri aklını başına alsın, Türk ile Kürt kardeşler; bölücü ve şifreli mesajlarla ayırmak isteyenler millet düşmanıdır. Bin yıllık kardeşlik hukukumuz üzerinde hesap yapanlara müsamaha gösteremeyiz. Türk milleti dokuz yüz elli üç yıldır Anadolu coğrafyasını yurt tutmuştur. Yaklaşık 9,5 asırdır bu aziz vatan coğrafyasını evi, hanesi, ocağı ve namusu bellemiştir. Fetihlerle sevinmiş, bozgunlarla üzülmüştür; acılara katlanmış, hüznüleri yenmiştir; felaketleri göğüslemiş, ızdırapları geçirmiştir. Her ne olursa olsun büyük milletimiz asaletinden bir şey kaybetmemiş, merhametinden ve şefkatinden uzaklaşmamış, iddiasından ve ideallerinden ayrılmamış, ülküsünden ve ilkelerinden taviz vermemiştir. Bir olmuş, iri olmuş ve diri olmuştur. Kederlerini ağıtlara dökmüş, coşkusunu türkülerle buluşturmuş, şenliğini oyunlarla büyütmüş, sevdasını şiirlerle perçinlemiştir. Bu doğrultuda, bin yıllık sürede solmayacak, silinmeyecek, sökülmeyecek bir kardeşlik gülünü filizlendirmiştir. Türk milleti etnik kimlik, tanım ve tasniflerle yapay ayrımların çekim alanına kapılmamış, bin yıllık kutlu varlığını harabeye çevirecek oyunlara düşmemiştir. Kiblemiz tek, dualarımız aynıdır. Türkiye bizimdir, Türkiye hepimizdir. Cumhuriyet Türkiye'nin huzurlu ve güvenli yönetimi için vardır. Cumhuriyet istiklalin koruyucusu, istikbalin mimarıdır. Cumhuriyet Türkiye'nin ve onun 2 lideri bu cennet vatan için canhıraş çalışmaktadır; sayelerinde Turan kurulmuştur.

6 Kasım 2024 tarihinde Kırgızistan'ın ev sahipliğinde Bişkek'te gerçekleştirilen Türk Devletleri Teşkilatının 11'inci Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi Türk dünyasının geleceği adına büyük bir heyecan kaynağı olmuştur. Bu zirve hem ideallerimize yeni bir ivme kazandırmış hem de hedeflerimize ulaşma yolunda daha sağlam adımlar atmamıza vesile olmuştur. Sayın Genel Başkanımız Devlet Bahçeli bu konunun önemine değinmiş ve "Ülkümüz Turan'dır, ülkemiz Kızılelma'dır." demiştir. Türk dünyasının güçlendirilmesi, ekonomik entegrasyon, sürdürülebilir kalkınma, dijital gelecek ve herkes için güvenlik temasıyla düzenlenen bu zirve, Türk devletleri arasında iş birliğini pekiştiren 8 yeni anlaşmanın imzalanmasıyla taçlanmıştır. Türk Devletleri Teşkilatı on beş yıl gibi kısa sayılabilecek bir geçmişe sahip olmasına rağmen, İsmail Gaspıralı'nın "Dilde, fikirde, işte birlik." fikrini kurumsal bir yapıya dönüştürerek somut bir güç birliğine evrilmiştir. Bu, Türk dünyasının tarihsel birikiminin modern bir yapıya taşınması ve ortak bir geleceğe doğru emin adımlarla ilerlemesinin de göstergesidir.

Türk dünyasının kültür unsurları sekiz köşeli Türk devletleri bayrağıyla da somutlaştırılmış, Türk Dünyası 2040 Vizyonu planlanan hedefler doğrultusunda adım adım gerçekleştirilecektir. Bu yolda atılan her yeni adım Türk devletleri arasındaki bağları daha da güçlendirecek ve ortak kalkınma hedeflerine ulaşmada bizleri daha da yakınlaştıracaktır. Türk Dünyası 2040 Vizyonu'nun hayata geçmesi için milliyetçi-ülkücü hareket üzerine düşen her sorumluluğu eksiksiz ve zamanında yerine getirmeye karardır. Hiç şüphesiz, Türkistan yeniden tarihiyle buluşacak ve Türk milletinin yükselme dönemi başlayacaktır. Türk Devletleri Teşkilatı, dünya çapında barış, huzur, güvenlik, istikrar ve refahın sembolü olmaya, kararlılığın içinden çıkarak tüm dünyaya aydınlık sunmaya adaydır ve bu rolü hakkıyla yerine getirebilecek kapasiteye de sahiptir.

Turan yolunda önemli bir adım da ortak alfabe çalışmasında atılmıştır. 2022'de başlayan bu girişim 2024 Eylülünde başarıyla tamamlanmış, 34 harften oluşan ortak alfabe üzerinde anlaşma sağlanmıştır. Bu gelişme Türk dünyasının birliğine yönelik tarihî bir adımdır ve bölgesel hatta küresel anlamda Türk milletinin yeniden güçleneceğinin bir göstergesidir. Türk Akademisi ve Türk Dil Kurumu tarafından geçtiğimiz eylül ayında Bakü'de düzenlenen Ortak Alfabe Komisyonu toplantısında "Ortak Türk Alfabeti" projesi üzerinde mutabakata varılması tarihî bir adım teşkil etmektedir. Artık, Türk dünyasının her köşesinde birlik, dayanışma ve ortak bir hedef için adımlar atılmaktadır. İstikbalin iradesi, dünyanın öne çıkan itibar ve iddiası Türk milletidir. Türkiye'nin terörle mücadeledeki kararlılığı, güney sınırlarımız boyunca terör devleti kurma hedefini akamete uğratması, mavi vatan stratejisindeki kalıcı adımları, Doğu Akdeniz'deki dengeleri lehine çevirerek oyunları boşa çıkarması, Kıbrıs'ı millîlik rotası doğrultusunda yeniden şekillendirilmesi, Karabağ'ın Ermeni işgalinden kurtarılması, Türk dünyası ve güçlü iş birliğinin pekiştirilmesi, savunma sanayisindeki yerli ve millî üretim hamleleri, Ayasofya'nın ibadete açılması gibi gelişmeler aslında Türkiye'ye muarız olanların endişeleridir. Cumhuriyet Türkiye'nin millî birliğini, tarihî haklarını, ekonomik çıkarlarını, toplumsal huzurunu, bekasını ve refahını koruma konusunda sarsılmaz bir iradeye sahiptir. Gücünü ve birliğini tüm dünyayı yeniden gösterecek, Türk milleti büyük bir dirilişe imza atacak ve geleceğin süper gücü Türkiye olacaktır.

Bütçe çalışmalarına katkıda bulunan bakanlıklarımıza, bürokratlarımıza, Komisyon üyelerimize, bu dönemde çalışmaları ve konuşmalarıyla Genel Kurul çalışmalarına katkı sunan milletvekillerimize ve Gazi Meclisimizin bütün emekçilerine teşekkür ediyor, bütün heyeti saygı ve sevgiyle tekrar selamlıyorum.

Teşekkür ederim. (MHP, AK PARTİ ve Saadet Partisi sıralarından alkışlar)

BAŞKAN - Değerli milletvekilleri, birleşime otuz beş dakika ara veriyorum.

Kapanma Saati:17.35

DÖRDÜNCÜ OTURUM

Açılma Saati: 18.16

BAŞKAN: Numan KURTULMUŞ

BAŞKAN - Sayın milletvekilleri, Türkiye Büyük Millet Meclisinin 29'uncu Birleşiminin Dördüncü Oturumunu açıyorum. 2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi ile 2023 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi'nin görüşmelerine devam ediyoruz.

Komisyon yerinde.

Şimdi sıra, Halkların Eşitlik ve Demokrasi Partisi Grubu adına ilk konuşmacı, Eş Genel Başkan ve Adana Milletvekili Sayın Tulay Hatimoğulları Oruç'ta.

Buyurun. (DEM Parti sıralarından alkışlar)

Süreniz otuz beş dakikadır.

DEM PARTİ GRUBU ADINA TULAY HATIMOĞULLARI ORUÇ (Adana) - Sayın Başkan, değerli milletvekilleri ve ekran başında bizleri izleyen değerli halklarımız; hepinizi sevgiyle, saygıyla selamlıyorum.

Buradan bir selamımı, düşüncelerinden dolayı, siyasi çalışmalarından dolayı, özgür kalemlerini kullandıkları için hapisanede bulunan, düşüncelerinden dolayı hapsedilmiş olan değerli arkadaşlarımıza gönderiyorum. (DEM Parti sıralarından alkışlar)

Yine, buradan bir selamımı, bu ülkenin aydınlık yüzü olan, çektiği acılara rağmen "barış" demekten bir adım bile geri durmayan Barış Annelerine gönderiyorum. (DEM PARTİ sıralarından alkışlar)

Ve bir selamım da her gün şiddete maruz kalan ama her şeye rağmen hakları için mücadele etmekten geri durmayan sevgili kadınlara; binlerce kez selam olsun. (DEM PARTİ sıralarından alkışlar)

Değerli halklarımız, insanlığa bir gelecek sunmayan kapitalizmin krizinin bedelini ne yazık ki bütün dünya ölçeğinde halklar, yoksullar, işçiler, emekçiler ödemektedir. Kendi krizini aşamayan kapitalizm, devlet şiddetiyle bu krizi aşmaya çalışıyor ve insanları susturmaya çalışıyorlar. Normal koşullarda sürdürülemez bir durumda olduklarını bildiklerinden ötürü muhalefetten akılları başlarından çıkıyor, korkuyorlar muhalefetten; burada, bu salonda korktukları gibi. İşçiler ya haklarını isterse; emekçiler, yoksullar ya örgütlenirse; sendikalar ya grev kararı alırsa; kadınlar, gençler bu ülkede "Demokrasi olsun, karnımız doysun." diye sokağa çıkarsa bu iktidarın da aklı başından çıkıyor; Türkiye'de küresel sermayenin ve onu koruyan bütün devlet aklının da aklı başından çıkıyor, bundan korkuyorlar. Kürt'ün, Alevi'nin eşit yurttaşlık talebinden korkuyorlar ve bunun için egemenler, her yerde olduğu gibi Türkiye'de de çok tedirginler ve olası bir durumu engellemek için her türlü zorbalığı kullanmaktadırlar.

Kapitalizmin neoliberal politikalarını en iyi uygulayan ülkelerden biri Türkiye'de AKP olmuştur. Türkiye'yi küresel sermayenin ihtiyaçlarına göre dizayn etti ve yurttaşını âdeta aslanın ağızına attı. Bundan dolayı da AKP iktidarına emperyalist güçler madalya takmalıdır. Türkiye'de en fazla özelleştirmeyi yapan, en fazla kamuya ait malları satan, kamu iktisadi teşekküllerini özelleştiren bu iktidarın ta kendisidir; yerli ve yabancı sermayeye satmaktan geri adım atmadı ve sonra çıkıp "Biz yerliyiz ve millîyiz." gibi yalanları ortaya atıyorlar. Erdoğan "Ben bu ülkeyi şirket gibi yöneteceğim." dedi; gerçekten şirket gibi yönetti ama şirketi de batırdı. İflasın üzerini örtmek için "Açız." diyen insanlara "Yoksuluz." diyen insanlara "terörist" yaftasını yapıştırdılar ve hapishaneye koymaya başladılar.

Değerli yurttaşlarımız, konuşmamın başında da belirtmiştim, insanlık ve dünyamız bir çağ dönüşümünün eşiğindedir ve şimdi yeni bir dönüşüme daha hazırlanılıyor. Geliştirilen yapay zekâyla, 5G teknolojileriyle, teknoloji ve dijital dünyada dünyanın bütün geleceğini değiştirecek yepyeni bir uygarlığın kapılarını aralayan devrimler sürecinden geçiyoruz. Şayet teknolojinin bu gelişimini dünyadaki susuzluğu gidermek için, açlığı gidermek için, yoksulluğu gidermek için, barışı ve huzuru tesis etmek için kullanacak olsalar dünyada büyük insanlık kazanır ama ne yazık ki bunu böyle kullanmıyorlar ve yapay zekâyı, 5G teknolojisini ne yazık ki bu ülkede ve bütün dünyada insanlığı yok etmek için kullanıyorlar, silah üretimine kullanıyorlar ve üretim ilişkilerini ve biçimini bozmak için kullanıyorlar.

Değerli halklarımız, küresel sermaye -başlarken de ifade ettim- küresel krizini sadece yurttaşın üzerinde kemer sıkma şeklinde uygulamıyor; aynı zamanda, bütün dünya ölçeğinde savaş ve çatışmaları kışkırtarak bu krizden çıkmaya çalışmaktadır. Yakın zamanda yaşadığımız tarihe dönüp bakacak olursak, 11 Eylülde İkiz Kulelerin bombalanması, akabinde Afganistan'ın işgali, 2010'da Tunus'ta başlayan ve Orta Doğu, Kuzey Afrika'ya yayılan Arap Baharı'na müdahaleler... Arap Baharı'nı emperyalist güçler Arap kışına çevirmiştir. Savaş her yerde; Rusya ve Ukrayna'dan baktığımızda savaşın Batı'ya yayıldığını görüyoruz, Çin-Tayvan denklemine baktığımızda, savaşın diğer bölgelere yayıldığını görüyoruz ama savaş bu koşullarda ne şekilde yayılırsa yayılsın, en nihayetinde, hâlâ Orta Doğu ve Afrika ülkelerinde emperyalist güçlerin paylaşım savaşlarının, üçüncü dünya paylaşım savaşlarının bölgesel suretini görmekteyiz.

Çok açıktır ki Suriye'deki gelişmelere baktığımızda, bölge yeniden dizayn ediliyor. Orta Doğu'da süren savaşların nihai amaçları ortadadır: İran'ı etkisizleştirmek ve yapabilirlerse savaşa çekmek, Rusya'yı sınırlamak, Çin'in Kuşak-Yol Projesi'nin önünü kesmek ve küresel sermayenin başka bir bloktan yükselen bir tehlike olarak açığa çıkmasını engellemek; tüm bunların sonucunda, Asya-Pasifik hattını engellemek ve gerekirse savaşları bu anlamda büyütmek; bütün hedefleri bu. Suriye'deki gelişmeleri de biz bunlardan bağımsız olarak ele alamayız.

Buradan Türkiye Büyük Millet Meclisine şunu hatırlatmak istiyorum: Türkiye'nin neden iç barışa ihtiyacı olduğunu hep birlikte daha çok anlayalım diye şunun altını kalın kalın çiziyorum: Henüz yeterince gündeme gelmemiş gibi gözükse de kuzey hattından Kızıldeniz, daha güneyde Doğu Akdeniz ve Kıbrıs'a varacak gerilimin dinamiklerinin taşları döşenmektedir.

Ve böylesi bir süreçte, yine İsrail'in Gazze'ye müdahalesini de bundan bağımsız düşünemeyiz. Bugün Gazze'de Filistinliler katledilirken başta Türkiye olmak üzere, Türkiye'de mevcut iktidar olmak üzere ne yazık ki bütün dünya sınıfta kaldı. Gazze'de insanlar ve çocuklar katledilirken bu saldırıları durdurabilecek bir adımı yeterince ortaya koyamadınız, koyamadı bütün dünya.

"Ulus devlet" anlayışının yol açtığı bitimsiz, çözülmeyen sorun yumağıyla karşı karşıyayız. Ulusçuluk, siyasal İslam, mezhepçilik, erkek egemen ideoloji milyonları yerinden ve yurdundan etmiş durumdadır. Bakın, emperyalist güçlerin müdahaleleri sonucunda uzunca bir zamandır Orta Doğu ve Kuzey Afrika'da devam eden çatışmalar doğrudan Türkiye'yi de bizim evimizi de kapımızı da etkilemektedir. Suriye'deki bu gelişmelerin, içinde İran'ın da olduğu daha büyük bir savaş ortamının ve koşullarının altının çizildiğini, bunun üzerine özel çalışıldığını belirtmemiz gerekiyor. Bu planları aklımızdan bir an bile çıkarmadan Suriye'deki son gelişmeleri değerlendirmeliyiz, daha büyük bir savaşın kapılarının açılacağını bilen bir yerden değerlendirmeliyiz. Emperyalist güçlerin imalatı olan El Kaide, El Nusra ve daha sonra El Nusra'nın Suriye'deki uzantıları olan IŞİD ve HTŞ dâhil olmak üzere çok sayıda irili ufaklı örgütün buradan türediğini çok iyi biliyoruz ve bu türeyen örgütler şimdi bir kez daha sahne almış durumdadır.

Türkiye'deki iktidarın imalatı olan, daha önce "Özgür Suriye Ordusu" olarak ismini bildiğimiz, daha sonra da "Suriye Millî Ordusu" olarak ismi değişen, Türkiye'de eğitilip donatılan bu çete örgütü şu anda Suriye'de yine faaliyet yürütmektedir. Suriye'de bir vekâlet savaşı yürütmektedir Suriye Millî Ordusu. Kimlere saldırmaktadır şimdi? Kuzeydoğu Suriye'deki Kürtlere ve Suriye halklarına karşı kullanılmaktadır. Bu iktidarın Türkiye ve bölgeye yaptığı en büyük kötülük; Kürt sorununda çözümsüzlüğü sürdürmek, Neosmanlıcı hayallere kapılmak ve bunların peşine giden bir dış siyaset izlemek, bunun için de Selefi cihadist örgütlerle iş birliği yapmak, onları desteklemek.

Ve bütün bunların Türkiye'ye nasıl bir fotoğraf şeklinde döndüğüne de bakacak olursak değerli halklarımız, bakın, ülkemize bunların geri dönütleri nasıl oldu? Türkiye'yi bölge ülkelerinin neredeyse tamamıyla kavgalı bir hâle getirdi. Türkiye'de Ankara Gar katliamı, Suruç ve Reyhanlı katliamları, Antep düğün saldırısı, katliamı ve burada sayamadığım çok sayıda katliamı bu eğitip donattıkları, destekledikleri, sınırı onlara açtıkları örgütler gerçekleştirdi. Yani, bu iktidarın eğitip donattıkları, Türkiye'nin yurttaşlarının katili oldu.

LEYLA ŞAHİN USTA (Ankara) - Daha neler ya!

TULAY HATIMOĞULLARI ORUÇ (Devamla) - Maaşlarını kıstığınız zaman, zam yapmadınız diye, vaktiyle Esad'a görüşme teklifinde bulunduğunuz diye Reyhanlı sınırında Türk Bayrağı'nı yaktılar ve sesinizi çıkaramadınız.

"Güvenlik" adı altında izlediğiniz politikalarla baktığımızda, 2011 Suriye savaşının başladığı gün ile bugünü kıyasladığımızda, Türkiye'nin kuruluşundan bugüne kadar Türkiye'nin sınırları hiçbir zaman bu kadar güvensiz olmamıştı. Kuzey ve doğu Suriye'de yaşayan Kürtler, demokratik, farklı halklarla ortak yaşam kültürünü benimsemiş, kadın özgürlükçü bir anlayışa sahiptir; sekülerdirler aynı zamanda. Biz bu kürsüden defaatle söyledik: Bu özellikleri haiz olan Kürt halkı mı komşumuz olsun, İŞİD ve türevi örgütler mi komşumuz olsun?

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) - Böyle bir şey yok ya. Esad'ı mı savunuyorsunuz?

TULAY HATIMOĞULLARI ORUÇ (Devamla) - Buradan şunu da hatırlatmak isterim: Kamuoyunda "Rojava" diye bilinen kuzey ve doğu Suriye'de, oradaki topraklarda yaşayan insanları bu kürsüye çıkararak biraz önce öyle bir anlatıldılar ki sanki orada yurttaş yok, sivil yok, herkes eli silahlı beklemekte. Biz, koca kentlerden, milyonlarca insanın yaşadığı kentlerden bahsediyoruz. Ankara'nın göbeğinde, siz her sabah çocuklarınızı nasıl okula yolluyor, hastaneye gidiyorsanız, nasıl işe gidiyorsanız işte orada da böylesi sivil insanlar yaşıyor. Dolayısıyla, o coğrafyayı iyi bilmek ve iyi anlamak gerekiyor.

LEYLA ŞAHİN USTA (Ankara) - İnsanlar hapisanelerdeydi ya.

TULAY HATIMOĞULLARI ORUÇ (Devamla) - Orta Doğu'daki soykırımın kıskacında Suriye'yle ilgili tavrımız çok nettir. Çetelerin kimi bölgelerde hâlâ devam eden müdahaleleri derhâl son bulmalıdır, silahlar susmalıdır. Suriye'nin kaderini Suriye halkları demokratik, barışçıl bir zeminde belirlemeli ve orada demokratik bir anayasa yapım sürecine katkı verilmelidir, dış müdahaleler derhâl bitmelidir. Bu mesajı burada herkes verdi, evet; demokratik bir Suriye'den bu kürsüde herkes bahsetti ama bu kürsüde demokratik bir Suriye'den bahsedenler yani iktidar ve ortağı şunu söyledi: "Demokratik Suriye." Ama arkasından ne yaptı? Bugün elimize ulaşan haberlere göre Ayn İsa'da çoğu çocuk ve kadından oluşan 12 sivil TSK güçlerinin SİHA'larıyla katledildi.

LEYLA ŞAHİN USTA (Ankara) - TSK'ye böyle bir şey söyleyemezsiniz.

GÜLÜSTAN KILIÇ KOÇYİĞİT (Kars) - Leyla Hanım, dinleyecek misiniz; Genel Başkanımız konuşuyor ya, Grup Başkan Vekilisiniz, ayıp ya!

TULAY HATIMOĞULLARI ORUÇ (Devamla) - Münbiç günlerdir bombalanıyor ve orada sivillerin oturduğu yerler bombalanıyor. Türkiye'de iç barış diyeceğiz, barış diyeceğiz ama Münbiç'i, Ayn İsa'yı, Tel Rıfat'ı vuracağız; böyle bir dünya yok, olamaz. Buradan çağırımızdır: Türk Silahlı Kuvvetleri orada gerçekleştirdiği bu saldırılara son vermelidir.

Suriye'de yaşayan Araplar, Kürtler, Ermeniler, Türkmenler, Dürziler, Arap Alevileri, Nusayriler, İsmaililer, Asurlar ve burada sayamadığım tüm farklı halklar ve inançlar bir arada yaşam kültürüne sahiptir ve herkesin temsil edildiği ortak, kapsayıcı bir demokratik anayasanın oluşması için katkı vermeliyiz hep beraber. Kürtlerin statüleri mutlaka ve mutlaka tanınmalıdır. Demokratik Suriye, demokratik Orta Doğu diyorsak oradaki Kürt kardeşlerimizden korkmayacağız, çekinmeyeceğiz; oradaki Kürt kardeşlerimizle beraber ortak yaşamın yollarını bulmalıyız, bunun için de bu Parlamento çalışmalıdır.

Değerli halklarımız, değerli milletvekilleri; ne yazık ki baş döndürücü yapısal dönüşümler içinde Türkiye, dış siyasette rotasını kaybeden bir ülke konumuna gelmiştir. Dış siyasetin iç siyasetle oldukça ilintili ve birbirini çok yoğun etkilediği bir dönemden geçiyoruz. Bu, sadece bizim ülkemiz için değil bütün dünya ülkeleri için böyledir. Türkiye'nin dış politikası şu an rasyonel değil ve Batı ile Avrasya arasında sıkışmış durumda. Bir sarkaç siyaseti yürüttüler, "Aradaki çatlaklardan nasıl faydalanabiliriz?" diye çalıştılar ama Türkiye'nin geldiği hâl ortadadır. Bölgesel riskleri genel anlamda değerlendirebilmeliyiz. Bu ülkeyi yönetenler, tercihlerini mutlaka ve mutlaka halklardan yana yapmalıdır. Demokrasi karşıtı güçlerle, insanlık dışı güçlerle iş birliğine mutlaka son verilmelidir. Tarihin çöplüğünde çürümüş fikirlerle beslenen Neosmanlıcı ideolojiye eklenilen hamasi siyasetle yol gidilemeyeceği açıktır, bu hakikatle barışık olunmalıdır. Orta Doğu'da Kürt halkının kazanımları aynı zamanda Türk halkının da kazanımıdır, bunu aklımızdan bir an bile çıkarmayalım. Kürtlerin ve Türklerin demokratik zemindeki ittifakı bütün Orta Doğu'ya önemli bir model olacaktır. Çok söyledik, içeride Kürt sorununu çözmüş bir Türkiye'nin Orta Doğu'da barış rolü üstlenebileceğini, bunun samimi olabileceğini, böyle bir modeli gösterebileceğini buradan da defaatle söyledik.

Yeryüzü ve özellikle coğrafyamız gerçekten savaştan, kandan çok yoruldu. O nedenle buradan bütün dünyaya seslenmek istiyorum: Bakın, dünya nükleer silahların tehdidiyle karşı karşıya, dünya üçüncü büyük dünya savaşının eşliğinde; böylesi bir zamanda barışın sesi çok daha gür, çok daha cesur yükselmelidir. Bütün dünyada savaş karşıtı güçlerin barış hareketini oluşturma, enternasyonalist bir barış hareketinin oluşması şu an her şeyden çok bütün dünya halkları için elzemdir ve acil bir biçimde bunun oluşması gerekiyor.

Dünya ve bölgede kaostan derinleştiği bu tabloda Türkiye'nin bu konuda üzerine düşeni yapması lazım değerli arkadaşlar ve bugün biz bütçeden bahsediyoruz; bütçeyi konuşurken savaşın ve çatışmaların, özel harp politikalarının maliyetini de konuşmak durumundayız. Kırk yılı aşkındır devam eden savaşta ve çatışmalarda sadece Kürt sorunu odaklı olan harcamalara baktığımızda 3 trilyon dolardan daha fazla para harcanmış. Neye harcanmış bu paralar? Mermiye, tanka, topa, İHA'lara, SİHA'lara harcanmış ve bu kadar büyük bir bütçenin halklar için, işçiler, emekçiler için kullanıldığını düşündüğümüzde inanır Konya'daki, Trabzon'daki Türk işçi kardeşimizin de karnı doyacaktır; Diyarbakır, Batman, Şırnak, Ağrı, Muş, Siirt ekonomisi endeksinde en yoksullar sıralamasında yer almayacaktır.

Vakit kaybetmeden hem siyasetin, Meclisin hem de toplumun bu konuda çok büyük bir görev ve sorumluluk üstlenmesi gerekiyor değerli arkadaşlar. DEM PARTİ olarak onurlu bir barışın hem içeride hem dışarıda sağlanması için bizler hiçbir fedakârlıktan kaçınmadan çalışma yürüteceğimizi burada bir kez daha ilan ediyoruz. (DEM PARTİ sıralarından alkışlar)

Değerli milletvekilleri, ekranı başında bizleri izleyen yurttaşlarımız; bütçe soğuk rakamların ürünü değil tamamen siyasi tercihlerin planlanmasıyla ilgilidir. Biz her fırsatta söyledik, Cumhuriyet İttifakı'nın bütçesinde milyonlarca yurttaşımız yok; işçi, emekçi, yoksullar, esnaf, çiftçi, kadınlar, çocuklar, engelliler yok. Doğayı talan etmek için var olarak görüyorlar ve ben buradan Kaz Dağları'nda devam eden direnişi selamlıyorum, başarı diliyorum, hep birlikte mücadele edeceğiz diyorum. Bir avuç yandaşın kazancı var, 5'li çetenin kazancı var. Ülke parsel parsel satıldı, kamuya ait hiçbir şey bırakmadılar.

Şimşek geldiğinde enflasyon yüzde 38,21'di; şimdi "Düştü." dedikleri enflasyon rakamlarına baktığımızda, rakamların sarayda hazırlanmış olduğu TÜİK verilerine göre enflasyon 47,09 ama gerçek enflasyon yüzde 80. Faiz yüzde 8,5 idi, şimdi yüzde 50 oldu; bu, dünyadaki en yüksek faizlerden biri. Dolar kuru 21,14'tü, şimdi 35 TL'ye dayanmış durumda ve bütün baskılamalara rağmen.

Değerli Türkiye halkları, bakın, Türkiye'yi bu anlamda, bahsini ettiğimiz bu anlamda ikiye bölmüş durumda bu iktidar; bir tarafta yoksul çoğunluk yani bu toplumun yüzde 81'i, diğer tarafta zengin azınlık. Bu, beytülmale yapılan en büyük ihanettir ve bu ihanet tarihe bu şekilde geçecektir.

Değerli halklarımız, değerli milletvekilleri; yaz boyunca bizler DEM PARTİ olarak "Ekmek ve Adalet" buluşmaları gerçekleştirdik. Aynı zamanda Kadın Meclisimizle beraber "Eşit ve özgür bir yaşamda ısrarcıyız, derinleşen kadın yoksulluğuna karşıyız." kampanyasını sürdürdük ve Türkiye'nin çok farklı yerlerine gittik doğusuyla, batısıyla, kuzeyiyle, güneyiyle; işçilerle, emekçilerle, yoksullarla buluştuk, ev emekçisi kadınlarla buluştuk; bir dokun, bin ah işit! Gördüğümüz manzarayı kısaca özetleyecek olursak şuydu: Sebze halinin kapısında çürük sebze ve meyveyi evine yemek olarak götürmek için bekleyen kadınları gördük; günde on saat çalışıp 600 TL yevmiye alan mevsimlik tarım işçilerini gördük; merdiven altı atölyelerde güvencesiz, karın tokluğuna çalışan işçi, emekçiyi gördük; hem maddi hem manevi hiçbir garantisi ve güvencesi olmayan ev emekçisi kadınları gördük; Karadeniz'de topladığı çayın, Urfa'da, Antep'te topladığı fıstığın, Antalya'da, Manisa'da ekilen domates, biberin maliyetini çıkaramayan üreticileri gördük; AKP'nin neredeyse ülkenin bütün varlığını peşkeş çektiği 5'li çeteyi Karun kadar zengin eden ve hormonlu ekonomik büyümenin rakamlarını da veren inşaat sektöründe çalışan işçilerin yaşadıklarını gördük; MESEM aracılığıyla sermayeye ucuz iş gücü olarak kullanılan çocukların çocukluğunun ve emeğinin nasıl çalındığını gördük; samanın bile ithal edildiği bir yerde hayvancılığın bitirilmeye, bitmeye yüz tutmuş olan hâlini gördük; depremzedeleri gördük. Biraz önce burada Cumhurbaşkanı Yardımcısı sunumunu yaparken "Bütçe açığı vermemizin temel nedenlerinden biri deprem." dedi. Pandemi zamanında da pandemiydi, pandemiden önce de Allah bilir neydi, hatırlamıyorum ne demiştiniz. Ve bakın, depremzedeler -iki sene dolmak üzere- hâlâ aynı yerdeler, hâlâ atılmış doğru düzgün bir adım yok birkaç bölge haricinde ve iktidarın sunduğu bir çözüm önerisi yok. Özellikle Hatay'da, devlet tarafından her daim üçüncü insan muamelesi gören Hatay'da hâlâ yıkılmayı bekleyen konutlar var, insanlar konteynerlerde yaşıyor. Rezerv alan tartışmaları, başka tartışmalar ve şimdi de deprem bölgesinde mücbir sebep hâlinin 30 Kasım'da bitirilmesi. Buradan bir kez daha çağırımızı yineliyoruz: Deprem yaralarını sarmak için bu bütçede en büyük pay zaten buna ayrılmalıdır; bunu ayırdığınız için bütçe açık vermiyor, zenginlerden vergilerini affettiğiniz için açık veriyor bütçe; bunu da buradan hatırlatmak isterim.

Bakın, TÜRK-İŞ 2024 Kasım ayı raporunda açlık sınırını 20.561,65 TL, yoksulluk sınırını 66.976,07 TL olarak belirlemiş. Asgari ücret 2024'te 1 kez artırıldı ama asgari ücreti artırmaktan imtina edenler bu açlık ve yoksulluk sınırını görmeden, yurttaşın hâline bakmadan hareket ediyorlar, hareket ediyorsunuz. Burada 50 milyon yurttaşımız açlık ve yoksulluk sınırının altında yaşamaktadır ve bu çok zor bir süreç.

Şunu iyi bilelim ki bu bütçede emekli yok, bu bütçede emekli olduğu için geçinemediğinden dolayı Konya'da çatıdan düşüp yaşamını yitiren yaşlı amcamız yok, üniversiteliler yok, motokurye işçileri yok, Soma'da kaybettiğimiz 301 işçimiz yok, İliç'te kaybettiğimiz 9 maden işçimiz yok; canice katledilen, istismara uğrayan çocuklar yok; Narinler, Şirinler yok bu bütçede; çocuklarını çalışmak zorunda olduğu için barakada bırakan ve 5 çocuğunu yanarak kaybeden kadın ve o yanarak giden çocuklar yok. Engelliler bu bütçede yok, emeği görülmeyen kadınlar bu bütçede yok; yok, yok, yok! Bu bütçede gerçekten halk yok; bu bütçede sermayenin çıkarları var, bu bütçede zengin bir avuç sınıfın çıkarı var ve 2025 bütçesinin de hikâyesi budur.

Sevgili kadınlar, bu bütçede en çok olmayan bizleriz. Bu bütçenin toplumsal cinsiyete duyarlı bir bütçe olması için biz, DEM PARTİ olarak her fırsatta mücadele ettik. Kadınlar her gün şiddete uğruyor, katlediliyor; Ayşenur Halil, İkbâl Uzuner; İŞİD'vari yöntemle canice, vahşice katledildi kadınlar. Türkiye'de kadına yönelik şiddetin haddi hesabı yok ama kadınlar bu bütçede yok. Kadına yönelik şiddetle ilgili caydırıcı yasalar yok, olan yasaları da mevcut olan erkek yargı erkeklerin lehine kullanılıyor. İstanbul Sözleşmesi'nden çekildiniz, 6284 sayılı Kanun'u tartışmaya açtınız. Kadınların en önemli kazanımlarından biri olan nafaka hakkını tartışmaya açtınız. Sığınmaevi yok, gündeme bile gelmiyor ve biz buna, bu bütçe asla kadın bütçesi olamaz diyoruz.

Kadınların toplumsal ve kamusal alana etkin katılımını oldukça önemsemekteyiz. Bunun için bizler DEM PARTİ olarak eş başkanlık ve eşit temsiliyeti önemsiyoruz. Özellikle belediyelerimizde, belediyelerimizde kadın müdürlükleri başta olmak üzere, kadın dairesi başkanlığı olmak üzere, kadın destekevleri, sığınmaevleri ve burada sayamadığım çok önemli faaliyetler var, kadınlarla ilgili çok önemli çalışmalar var. Ama bu iktidar ne yapıyor biliyor musunuz; kadının adını belediyeden de silmek için, eş başkanlık sistemimizi de yok saymak için ne yapıyorlar? Halkın iradesini, Kürt'ün iradesini, seçilmiş iradesini, seçme ve seçilme hakkını ortadan kaldırmak için kayyım atıyorlar. Oysa olması gereken bu kadın kurumlarının desteklenmesidir ve atanan kayyımın ilk işi belediyelerimizdeki kadın kurumlarını kapatmak oldu.

Sevgili kadınlar, bizler enseyi karartmayacağız; bütçemizi kendimizin yapacağı günler elbette gelecek, kadın bakanlığımızı kuracağımız günleri göreceğiz hep beraber. Bakanlığımızın en önemli faaliyeti, kadına yönelik şiddetle etkin mücadele olacaktır. Ulaşılabilir nitelikte ana dilinde kreş ve bakım merkezlerini kuracağız. Yaşadığımız baskılara rağmen biz kadınlar bedenimiz, emeğimiz ve kimliğimiz için mücadele etmeye devam edeceğiz. Sizler yasaklarsanız da "...³ demeye devam edeceğiz. (DEM PARTİ sıralarından alkışlar)

(Mikrofon kapandı)

TULAY HATIMOĞULLARI ORUÇ (Devamla) - Evet, bu bütçede ne olmalı ya da halktan yana olan bir bütçede ne olmalı? Ekmek ve adalet için bütçe şiarıyla hareket etmeliyiz. Geliri olmayan ya da belli gelirin altındaki hanelere insan onuruna yaraşır bir yaşam için temel gelir sağlamalıyız. İhtiyaç sınırına kadar elektriği, suyu, doğal gazı, interneti ücretsiz kamu hizmeti olarak sağlamalıyız. Acil müdahale olarak temel gıda ürünlerinin üzerindeki KDV kaldırılmalı ve raflardaki temel gıdaların fiyatı sabitlenmelidir. Vergi işçinin, esnafın, küçük ölçekli işletmelerin belini bükmüş durumdadır. Etnaf kepenk kapatıyor, büyük sermaye sahipleri ise vergi kaçırıyor; bundan dolayı servet vergisi olmalı; azdan az, çoktan çok vergi alınan bir sistem inşa edilmelidir.

Yoksul ailelere kira desteği sağlamalıyız. Ataması yapılmayan öğretmenlerin atamasını yapmalıyız. KHK'lileri maddi ve manevi tazminatlarını karşılayarak görevlerine iade etmeliyiz. Asgari ücret, şu an için, DEM PARTİ olarak ifade ettiğimiz gibi, 35 bin TL olmalıdır ama bunun enflasyon karşısında eridiğini biliyoruz, o nedenle üç ayda bir yükselen enflasyon oranına göre de güncellenmesi gerektiğinin altını özellikle çiziyoruz.

Türkiye'de tarım bitirildi. 2002'de AKP iktidara geldiği günden bugüne kadar uyguladığı tarım politikalarıyla Türkiye ihracatçı bir ülkeken ithalatçı bir ülke konumuna geldi. Eti ithal ediyoruz, buğdayı, ipliği ithal ediyoruz. Türkiye bu hâle gelmeli miydi? Ama siz getirdiniz ne yazık ki. Toprağıyla, havasıyla, suyuyla, Çukurova'sıyla, Harran Ovası'yla, Konya Ovası'yla, meralarıyla dünyanın en önemli tarım ülkelerinden biri olan Türkiye'de, bizler söz veriyoruz, bu ülkenin yönetimine geldiğimizde radikal bir tarım politikasıyla tekrar eski pozisyonumuzu da aşan bir yere geleceğimize kesindir. "Bunun için kaynak yok." demeyin. Vergide adaleti sağlayarak, kamulaştırma yapılarak, hayalî ekonomik büyüme yerine reel üretimi önemseyerek, savaş, çatışma, özel harp politikalarına para ayırmaktan vazgeçerek, kamu-özel iş birliği projelerine giden garanti ödemelerini durdurarak, Türkiye Varlık Fonunu kapatarak -ki Türkiye Varlık Fonu bu iktidarın paralel bütçesi gibi çalışıyor- bütçe dışı fonları bütçeye dâhil ederek, örtülü ödeneği ortadan kaldırarak ve şimdi burada sayamadığım birçok çözüm yoluyla elbette bu ülkenin kaynakları, bu bütçenin kaynağı yaratılır, yaratmalıyız. Ekmek ve adalet için bütçe yapmak mümkün; yeter ki bütçe yaparken merkezimize insanı, doğayı, barışı ve adaleti alalım, bunu yapmak mümkün ama Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemiyle bunu yapmak mümkün değil. Dolayısıyla, bu sistemin kökten değişmesi gerekir. "Bu sistemle hukukun üstünlüğü olacak." dediniz, üstünlerin hukukunu

³ Bu bölümde hatip tarafından Türkçe olmayan kelimeler ifade edildi.

yarattınız. "Askerî vesayet rejiminden kurtulacağız." dediniz, sarayın vesayeti artık bütün kurumların üzerinde olmuş durumda. Bu sebeple diyoruz ki Türkiye'nin içinde bulunduğu çoklu krizi yani ekonomik, sosyal, siyasi krizi aşmak elbette mümkün ama bunun için radikal, köklü değişimlere ihtiyaç var. Bu sistem, bu hâliyle artık daha fazla gidemez, bunu götüremez. Bu çoklu krizlerin çıkış yolu demokratik bir akılla mümkündür; tekçi değil, çoğulculukla mümkündür; demokratik bir Türkiye'yi inşa etmekle mümkündür. Türkiye'de yaşayan farklı halkları ve inançları "şu kökenli" "bu kökenli" diye ifade etmeden... Tıpkı nasıl "Türk kökenli" demiyorsak herkes bu ülkenin eşit yurttaşı; Türk'ü de, Kürt'ü de, Laz'ı da, Arap'ı da, Çerkez'i de. Herkesin kendi diliyle ve inancıyla bu ülkede eşit bir şekilde yaşadığı ve bu eşitliğin demokratik bir anayasayla garanti altına alındığı bir Türkiye elbette bu sorunları bu şekilde aşabilir. Demokratik bir cumhuriyeti hep beraber inşa edebiliriz. Demokratik cumhuriyeti inşa etmemiz için 85 milyon yurttaşımızı kucaklayan bir politika yürütmek zorundayız; cesur olmak zorundayız, sorunlarımızla yüzleşmek zorundayız, aksi takdirde bunları başarmak mümkün değildir. Bunun için de radikal bir demokrasi mücadelesi vermek zorundayız, aksi takdirde başaramayız.

Değerli halklarımız, değerli işçi kardeşlerim, ekranları başında bizleri izleyen değerli yurttaşlarımız; bizler bu sorun yumağına rağmen asla enseyi karartmayacağız. Baskılara rağmen bu toplum bu gidişata, bu sisteme, bu rejime rızalık vermiyor, vermeyecek. Fabrikalardan, alanlardan, sokaklardan yoksulların, işçilerin, emekçilerin, kadınların, doğa ve insan hakları savunucularının seslerini hep beraber duyuyoruz ve biz, onlarla birlikte aktif olarak mücadele yürütüyoruz. Bizler Türkiye halkları olarak köklerimizden aldığımız gelenekle, bilinçle, mücadele kültürüyle ve birikimiyle yolumuza devam edeceğiz. Umud her gün büyüyorsa mücadelemize olan sarsılmaz güvenimizdendir. Bize dayatılan değil hak ettiğimiz özgür ve onurlu bir yaşamı hep birlikte kuracağız. Bunun sözünü burada bütün Türkiye halklarına, 85 milyon yurttaşımıza veriyoruz; bizler mücadeleyle kazanacağız. Bizler "77" 1 Mayıslarında özne olmuş bir toplumuz, 15-16 Haziran işçi direnişlerinde başarmış bir toplumuz; TEKEL direnişlerinde, barış mücadelelerinde, kadın mücadelelerinde başarmışız. Bu köklerimiz ve bu birikimimizi asla unutmadan demokratik bir Türkiye, demokratik bir cumhuriyet için hep birlikte çalışmaya devam edeceğiz.

Genel Kurulu saygıyla selamlıyorum. (DEM PARTİ sıralarından alkışlar)

BAŞKAN - Halkların Eşitlik ve Demokrasi Partisi Grubu adına ikinci konuşmacı, Eş Genel Başkan ve Siirt Milletvekili Sayın Tuncer Bakırhan.

Sayın Bakırhan, buyurun. (DEM PARTİ sıralarından alkışlar)

Söz süreniz otuz beş dakikadır.

DEM PARTİ GRUBU ADINA TUNCER BAKIRHAN (Siirt) - Sayın Başkan, siyasi partilerin Sayın Genel Başkanları, çok değerli milletvekili arkadaşlar; hepinizi saygıyla sevgiyle selamlıyorum.

Yine, bizleri ekranları başında izleyen değerli halklarımıza da selam ve sevgilerimi gönderiyorum.

Yine, haksız hukuksuz bir şekilde, şu anda Türkiye'nin dört bir yanında cezaevlerinde bulunan arkadaşlarıma, yol arkadaşlarıma da selam ve sevgilerimi gönderiyorum. (DEM PARTİ sıralarından alkışlar)

Yine, bugün Isparta'da yaşanan helikopter kazasında yaşamını yitirenlere Allah'tan rahmet, ailelerine başsağlığı diliyorum.

Artvin'de de bir heyelan yaşanmıştı. Orada yaşamını yitiren yurttaşlarımıza Allah'tan rahmet, ailelerine başsağlığı dileyerek konuşmama başlamak istiyorum.

Değerli milletvekilleri, Orta Doğu'da tarihî anlara tanıklık ediyoruz. Suriye'de altmış bir yıldır iktidarda olan Baas rejimi dün itibarıyla çöktü. Suriye halkı hem öncesinde hem de 2011 yılından sonra yaşanan iç savaşta büyük acılar, zulümler ve katliamlar yaşadı. Suriye, insanlık tarihinin medeniyet merkezlerinden biri olmasına rağmen baskı, zulüm, yok sayma, ölüm ve şiddetten bir türlü kurtulamadı. Bugün Suriye'de yeni bir döneme girme fırsatı var; artık, kin, öfke, intikam duygularıyla değil, demokratik bir düzen yaratma isteğiyle hareket etme zamanıdır. Suriye'de demokratik bir yönetimin ülkeyi yönetmesini arzuluyoruz. Suriye'de kurulacak geçici hükümet demokratik bir sürece geçişin hazırlıklarını yaparak bunu dünyaya deklare etmelidir.

Suriye, Suriyelilerindir; Suriye halkının ortak iradesine bütün güçler saygı göstermelidir. Suriye'de yaşayan bütün halkların ve inançların hakları demokratik bir anayasayla güvence altına alınmalıdır. Suriye'de geçmiş benzeri bir siyasal iktidara dönüşün yolu artık kapanmalıdır; demokrasi, siyasal çözümün harcıdır.

Değerli milletvekilleri, Suriye'de Baas rejiminin devrilmesinden sonra atılacak her kurşun iç karmaşayı büyütecek, Suriye'yi daha derin bir savaş ve istikrarsızlık adasına dönüştürecektir. Hızla ateşkes sağlanmalı, biçimsiz savaşların adresi olan yeni bir Lübnan'ın, Libya'nın ortaya çıkması engellenmelidir.

Altmış bir yıllık Baas rejiminin devrilmesinden sonra oluşacak psikolojik ve siyasal enerjinin yeni fay hatlarını tetikleyerek hemen sınırlımızda büyük bir karmaşa yaratması Orta Doğu'nun ve Türkiye'nin istikrarsızlaşmasını getirecektir. Suriye'nin yeni döneminde halkların bir arada yaşamı konuşulurken Münbiçe saldırmak Suriye ve Türkiye'de çözüm arayışlarını baltalama girişimidir, bu bir akıl tutulmasıdır; bundan vazgeçilmesi gerekiyor.

Türkiye olan biten gelişmelerden azade değildir. Bu sebeple, AKP iktidarının Kürt kazanımlarına dönük yeni bir saldırısı Suriye'de istikrarı başka bahara bırakacak, Orta Doğu'daki ateşi harlayacaktır. Bu konuda AKP iktidarını Suriye'ye dönük barış ve çözüm politikasını yürütmeye ve kuzey doğu Suriye yönetimiyle diyalog içerisine girmeye çağırıyoruz. Radikal Selefi grupların Arap Alevilere, Dürzilere, Süryanilere, Hristiyanlara, Kürtlere, Ermenilere, Türkmenlere, Çerkezlere herhangi bir saldırı olmaması için başta Birleşmiş Milletler olmak üzere bölgede bulunan bütün güçlere büyük bir sorumluluk düşüyor. Suriye'nin geleceği halkların ve inançların demokratik katılımıyla inşa edilmeli, ortak irade esas alınmalıdır.

Değerli milletvekilleri, başta Türkiye olmak üzere dünyanın her yerinde yaşamak zorunda bırakılan, ülkesine dönmek isteyen Suriyelilerin geri dönüşlerinin güven içerisinde gerçekleştirilmesi, mal, sağlık ve yaşam güvencelerinin sağlanması için uluslararası kamuoyuna ve güçlere de çağrı yapıyoruz.

(Uğultular)

BAŞKAN - Sayın Bakırhan, bir saniye...

Değerli arkadaşlar, salonda, Genel Kurulda çok yoğun bir uğultu var. Hatibin daha etkili konuşmasını sağlamak, daha rahat dinlenilmesini temin etmek için uğultunun azaltılmasını, kaldırılmasını istirham ediyorum.

Buyurun Sayın Bakırhan.

TUNCER BAKIRHAN (Devamla) - Sağ olun.

Değerli arkadaşlar, dünyada ve bölgede tarihsel kırılmaların yaşandığı bir dönemden geçiyoruz. Bu tarihsel kırılmalar döneminde küresel istikrarsızlığı körükleyen çoklu çatışmalar hızla yayılıyor. 2025 yılına başta ABD-Çin arasında artan jeopolitik gerilimler olmak üzere küresel güvenlik, askerî yarış, iklim değişikliği, darbeler ile göç hareketliliği gölgesinde giriyoruz. Siyasal ve sosyal açıdan birçok kıyamet fragmanı belirmeye başlıyor. Küresel güçlerin devasa tehditlere karşı çözüm üretmekte çaresiz kaldığı bir dönemi yaşıyoruz. Orta Doğu'da tanık olduğumuz tablo bu dönemin özeti ve gerçeğidir.

Genel tabloyu, ABD ve İngiltere istihbarat şeflerinin uluslararası bir gazete için kaleme aldıkları ortak bir makalede görmek mümkündür. Her iki şef "Dünya düzeni son kırk yıldan bu yana en büyük savaş tehdidiyle karşı karşıya." dediler yani neyin olacağını aslında itiraf ettiler. Avrupa güvenlik mimarisini ve küresel ekonomik dengeleri değiştiren Ukrayna savaşı bütün yoğunluğuyla devam ediyor. Son NATO toplantısında Rusya açık düşman ilan edilmiş, savaşa kaynak artırımına gidilmiştir.

Afrika'dan Asya'ya, Amerika'dan Orta Doğu'ya birçok alanda sıcak savaşlar sürüyor, sistemler ve değerler de değişime uğruyor. Egemenlerin tam tekmil dibe doğru yarış hâline geçtiği bu dönemde her şey âdetâta yeniden resetleniyor; büyük güç rekabeti, jeoekonomik rekabet, dijital egemenlik, kültürel kutuplaşma, demokrasi ve otoriterizm şeklinde tezahür ediyor, tüm ülkeler yeniden çok kutuplu bir dünyaya çekiliyor. Böylece, tarafların olduğu, kamplaşmanın yükseldiği bir dönem hayal ediliyor. Tüm yaşananların sonucu olarak kültürel ve politik kutuplaşmalar üzerinden aşırı sağ popülizm güçleniyor, göçmenlik, azınlık hakları, İslamofobi, cinsiyet ve kimlik politikaları gibi meseleler birer yönetim aracına dönüşüyor, nefret ve ırkçılık üzerinden yönetimler tahkim ediliyor. Birleşmiş Milletlere göre yükselen savaş ve şiddet, dünya çapında 160 milyon kişiyi yerinden etti. Demokrasi ile otoriterlik arasındaki mücadele dünyanın her yerinde çatışmaya devam ederken, otoriter rejimler neden oldukları krizi fırsat olarak tanımlıyorlar. Sonuç olarak, tüm bu olay ve olguların cereyan ettiği yer Orta Doğu olmaktadır. Dünyaya ne söylediğiniz değil, Orta Doğu'da ne yaptığınız belirleyicidir. Küresel ve bölgesel güçler arasındaki sancılarının bedelini, maalesef, Orta Doğu halkları ödüyor; Suriye'de bitmeyen çatışmalar, İran'daki teyakkuz hâli, Irak'taki belirsizlik ve hepsinin ortasında İsrail'in saldırıları altındaki Filistin ile Lübnan var. Orta Doğu'da taşlar yerinden oynarken Türkiye'nin bundan etkilenmeyeceğini düşünmek büyük bir yanılgıdır. Bir yandan küreselde, diğer yandan Orta Doğu'da yaşanan gelişmelere bakıldığında etrafımızı saran ve yaklaşan büyük fırtına görülmelidir. Hepimizi etkileme potansiyeli olan bu yangından nasıl kurtulabiliriz? İşte, siyaset bütün kurumlarıyla buna yoğunlaşmalı ve bir yol bulmalıdır. Bu yolu ortak bir akılla bulabiliriz. Bu fırtınadan devlet akıllı, onarıcı ve adaletli bir geçiş dönemiyle çıkabilir. Bu, evrensel bir çözüm yoludur. Ya toplumsal birlikteliğimizi, demokrasi, hak ve özgürlükleri güçlendireceğiz ya da bu ateş çemberinin büyüyerek bize doğru gelmesini bekleyeceğiz.

Saygıdeğer milletvekilleri, dünyada paylaşım savaşları, Orta Doğu'da büyük çalkantılar yaşanıyor. Orta Doğu kimliği dayalı gerilimler, ideolojik çatışmalar ve stratejik rekabetlerle sarsılıyor. Yüz yıllık düzen yeniden kurulurken iç barışı güçlü ve ekonomisi güçlü olan ülkeler sonucu doğrudan etkiliyor. Tarih boyunca savaşta ordular yer alır ama kazanan iç barışı ve ekonomisi güçlü ülkelerdir. Bugün Türkiye, Orta Doğu'da yüz yıllık kırılmaların yaşandığı bu dönemde ekonomik iç barış konusunda en kırılgan dönemi yaşıyor. Kırılgan ekonominin temel nedeni AKP'nin yanlış politikalarıdır. Emek ve sermaye, yoksul ve zengin, aç ve tok arasındaki uçurumu büyüten iktidar yüzünden toplumsal barış gittikçe imkânsız hâle geliyor. Yoksulluk sınırının 70 bin lirayı geçtiği bu dönemde 50 milyon insan yoksullukla mücadele etmeye çalışıyor. Bir yandan, sadece bir haftada 1,5 milyar Türk lirası kredi takibine düşerken, diğer yandan, bir haftada 1,5 milyar TL kazanç elde edenler var. Ekonomik iç barışın altına döşenen dinamit günün sonunda büyük bir çürüme getiriyor, sistem çürüdükçe toplumsal yaşam daha fazla zarar görüyor. Bir halkın belli kesimlerine yönelik yürütülen yoksullaştırma, yok sayma, inkâr politikaları, bumerang etkisi gibi yönetim sistemine ve topluma tümüne bir çürütme dayatıyor.

2025 bütçesine baktığımızda sosyal yardım ve destekler için bütçeden ayrılan pay 651 milyar Türk lirası iken sadece faize ayrılan pay bunun 3 katı olarak 1 trilyon 950 milyar Türk lirasıdır. Şimdi, bu bütçe yoksulun, işçinin, kadının, emekçinin, memurun, dezavantajlı grupların bütçesidir diyebilir miyiz? Elbette diyemeyiz. 2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi'niz bu çürümeyi büyütmeye pusulasıdır. Milyonlarca insan açlıkla mücadele ederken, kredi borçları ve icralar alıp başını giderken, esnaf sıftah bile yapamazken teklif ettiğiniz bu bütçe sorunları daha da derinleştirecektir. Bakın, bu bütçe teklifinde büyük çoğunluğu aç, yoksul, işsiz halktan toplanan 12 trilyon 800 milyar Türk lirası gelir bekleniyor. Yoksulun, emekçinin alın terinden alınan bu kaynak üç kıyak kesime aktarılıyor. Faize 1 trilyon 950 milyar Türk lirası, savaş ve güvenlik harcamalarına 1 trilyon 608 milyar Türk lirası, teşvik, istisna, muafiyet, garanti ödeme altında sermayeye 3 trilyon Türk lirası aktarılıyor yani halkın bahçesinden toplanan 12 elmanın 6,5'ünü faiz lobilerine, zenginlere, savaş baronlarına aktarıyorsunuz, geriye kalan 5,5 elmayı "85 milyon insan paylaşsın." diyorsunuz.

Değerli milletvekilleri, öyle bir düzen ki erkek egemen sistem toplumsal yaşamın kılcal damarlarına kadar etki ediyor. Özellikle iktidarın politikalarıyla ataerkil tahakküm her gün kadınlara sömürü, yoksulluk ve katliam dayatıyor. Dünyada yükselen sağ, erkek, cinsiyetçi siyaset rüzgârının yelkenleri en çok AKP iktidarı tarafından şişiriliyor. Kadın düşmanlığı iktidar siyasetinin temel kodları olarak hayata geçiriliyor; haksızlık, hukuksuzluk en çok kadınlara karşı uygulanıyor, yoksulluğu en derinden kadınlar yaşıyor. Siz, yoksulluğun kökünü kazıyamıyorsunuz, aksine derinleştiriyorsunuz; kurduğunuz sadaka düzeniyle halk yetinsin istiyorsunuz. Düşünün, bir ülkede insanlar birbirine iyi haber olarak artık sadece marketlerdeki indirimleri söylüyor.

Bu korkunç tabloya son vermenin yolu güçlü iç barışın ve güçlü ekonominin kurulmasıdır. Türkiye halklarının daha fazla faiz ve savaş politikasına değil, güçlü bir toplumsal barışa ve demokrasiye ihtiyacı vardır. Bunun yolu da gelir ve servet dağılımında adaletten, baronlar ve lobiler yerine yoksullar ve emekçilerin esas alınmasından geçer. Bu yola girilmediği takdirde ne yazık ki 2025 yılı içerisinde yeni bir ek bütçe yapmak zorunda kalınacaktır. Ek bütçe demek zaten sefalet içerisinde yaşayan halka yeni vergiler, ek maliyetler getirmek demektir.

Değerli milletvekilleri, DEM PARTİ olarak en sonda söyleyeceğimizi en başta ifade edelim. Bu ülke hepimizin ortak vatanıdır, bu ortak vatanda eşit ve özgür birer vatandaş olarak yaşayabilir, bütün halkların, inançların huzur ve barış içinde yaşayacağı bir yeni Türkiye'yi hep beraber kurabiliriz. Türkiye'nin sınırları dışındaki Kürtler, Araplar ve Türkmenler Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının akrabaları, soydaşlarıdır, bunlarla iyi ilişkiler kurulması uzun vadede bölge barışı için son derece önemlidir. Konjonktürel güç dalgalanmalarını ve dönemsel değişim zeminlerini bölgesel barış arayışlarının önüne koymak orta ve uzun vadede bu topraklara ve halklara yapılmış en büyük kötülük olacaktır. Daha önce de belirtmiştim, Türkiye, sınırları dışında yaşayan Kürtlerle hasımlık değil hısımlık yapmalıdır. Hasımlık Türkiye'ye kazandırmaz, hısımlık kazandırır. Suriye'de siyasal denklemin yeniden kurulacağı bir süreçte Kürtlerle diyalog emin olun Türkiye'ye de büyük kazandırır. Türkiye izleyeceği barışçıl politikalarla Orta Doğu'da örnek bir ülke olabilir. Türkiye'nin sınırları dışındaki Kürtler Türkiye için tehdit değildir, bir barış imkânıdır, bunu Türkiye Cumhuriyeti devletinin değerlendirmesi gerekir. İnkâr ve dışlama bir siyaset olamaz, olmalıdır. Orta Doğu'da barışın sağlanması adına bölgesel bir ittifak, sosyal, ekonomik ve kültürel etkileşim şarttır. Bu konuda iktidarın atacağı adımlara her türlü desteği vermeye hazırız. Bakın, son yirmi yılda Kürtler demokratik çözüm için toplam 12 tane çözüm ve yol haritası sundu: Demokratik çözüm bildirgesi, Kürt sorununda çözüm ve çözümsüzlük ikilemi, demokratik çözüm ve barış, büyük barış çabası, özgür birliktelik ve barış hamlesi, barış planı, toplumsal barış ve demokratik katılım yasası, barış için yol haritası, yol haritası ve demokratik kurtuluş ve özgür yaşam süreci. Bu başlıklı önerilen çözüm projeleridir. Bu çözüm metinlerinde bugünkü tüm krizler için reçeteler bulunmaktadır. Hepsi devletin arşivlerinde mevcuttur. Maalesef, bu çözüm fırsatları değerlendirilemedi, dikkate bile alınmadı. Aksine, Kürt meselesini çözümsüzlüğe sevk eden bastırma raporları hazırlandı. Bugüne kadar hazırlanan raporların bazılarını hatırlatalım: Abdülhalik Renda Raporu, Cemil Uybadın Raporu, Hamdi Bey Raporu, Ali Cemal Bardakçı Raporu, Şark İslahat Planı, Şükrü Kaya Raporu, Hüseyin Alpdoğan Raporu ve daha adını saymadığım onlarca rapor Kürt sorununun inkârı için yazıldı. Yani Kürtler çözüm için yol haritaları, raporlar hazırlarken maalesef, Kürtleri inkâr eden raporlar hazırlanıyor. Peki, sormak istiyorum: Bu raporların hangisi başarılı oldu? Bu raporlar, sorunu büyütmenin dışında bir işe yaradı mı, bir işlev gördü mü? Hep birlikte yaşıyoruz ve şahidiz. Bakın, bu ülkenin hafızasında inkârın dışında çözüm arayışları da var. Bu çözüm arayışlarına sahip çıkmak gerekir. Devlet, 93'te Özal üzerinden temasta bulundu, 96'da Başbakan Necmettin Erbakan temas kurdu, 97'de Genelkurmay doğrudan ilişki kurdu, 99'da Genelkurmay devlet tarafından yüz yüze temas kurdu, 2000 ile 2005 arasında askerî kanat sürekli görüşme yaptı, 2005'ten sonra 2010 ağırlıklı olmak üzere yürütme erki görüşmeler yaptı. 2013-2015 arasında yaşanan süreç, Dolmabahçe mutabakatı gibi tarihî bir noktaya geldi. Yani 93'ten bu yana onlarca çözüm şansı doğdu. Bu

imkânlar maalesef barışa evrilemedi, barış imkânı her ıskalandığında maalesef inkâr, devletin resmî dili olmaya devam etti. Bakın, tarihsel bir anekdot aktarayım: 1964 yılında bu Mecliste kürsüye çıkan Adalet Partisi Edirne Milletvekili İlhami Ertem "Türkiye'de hiçbir iktidar doğu ve batı ayrımını yapmamıştır." deyince, emekli milletvekili Mustafa Remzi Bucak, kendisine bir mektup yazar ve şöyle der: "Birkaç safdili aldatabilirsiniz ama tarihi asla." Biraz önce çıkıp konuşan arkadaşlar da yine benzer bir ayrımın olmadığını söylediler ama maalesef ne bizi ne de tarihi asla aldatamazsınız. Altmış yıl önce söylenen sözün aynısını bu kürsülerden hâlen duyuyoruz. Peki "Yok." demekle sorun çözüldü mü? "Ayrım yok." demekle sorun ortadan kalktı mı? Cumhuriyet yüz yıldır Kürt meselesinde patinaj yapıyor, bütün dünya yüz yıl öncesinde bambaşka bir yere evrildi ama bu akıl yüz yıldır bir arpa boyu yol alamadı. Kürtler yüz yılda çok değişti, çok dönüştü; peki siz neden bir milim değişmiyorsunuz? Yine ortada çok basit bir soru var: Kürt sorununun barışçıl, demokratik bir şekilde çözümünden yana mısınız, değil misiniz? Bunu gerçekten Türkiye halkları merak ediyor.

Meşhur bir hikâyedir: 1950'lerde Kahire Radyosu ilk Kürtçe yayına başlayınca büyükelçi apar topar devlet erkânına çıkıp "Kürtçe yayın yapamazsınız." der. Bunun üzerine yetkililerin büyükelçiye "Türkiye'de Kürtler var mı?" sorusuna büyükelçi "Yok." deyince "Madem Kürt yok, o zaman neyi sorun yapıyorsunuz?" cevabını gülerek verir. Bunun üzerine büyükelçi sessiz sedasız bir şekilde konuşmadan ayrılır. İşte Kürt sorununu inkâr, Kürtlerin haklarını inkâr bu çağda sadece sizi gülünç duruma düşürür. Dünya halklarını tanıdığı, IŞİD karanlığına karşı aydınlığın sembolü olan ve bin yıldır ortak kader etrafında yaşadığınız bu halkı inkâr etmeniz sizi tarif etmediğiniz gülünç durumlara sokar. Biz "Bu mesele demokratik yollardan çözülsün, bu tarihî hatadan dönelim." dedikçe derdest edilmekle tehdit ediliyoruz; "Diyalog." dedikçe tüm çalışanlarımız tutuklanıyor; belediye alıyoruz, zoraki el konuluyor; "Seçilmişlere saygı." diyoruz, kayyım yoluyla milyonların onuru ve iradesiyle oynanıyor. Böylesi bir gerçekle maalesef, karşı karşıyayız.

Değerli milletvekilleri, yüz yıllık hafızası olan, hayatını şiddet, açlık, göç yollarında harcamış, yakınlarını kaybetmiş bir Kürt düşünün; çatışmalı süreçte çocuğunu kaybetmiş bir Türk düşünün. Bu Kürt, bu Türk hâlâ barış istiyorsa yapmamız gereken, bu insanların uzattığı barış eline sopayla vurmak değildir; yapmamız gereken "Bunca acıya rağmen barış istiyor." diye bu insanların önünde saygıyla eğilmek ve gerekeni yapmaktır. Biz tüm yaşamımız, hafızamız, mücadelemizle buradayız; biz barıştan yanayız. Zapatistalardan dediği gibi, ayaklarımız tarihin çamuruna batsa bile başımız aydınlık yarınlara bakıyor. (DEM PARTİ sıralarından alkışlar)

Değerli milletvekilleri, 1 Ekimden itibaren Sayın Bahçeli'nin başlattığı tartışmaları olumlu ve önemli gördüğümüzü belirttik, "Bu konuda, Türkiye'nin barışı için elimiz açık." dedik, "Biz DEM PARTİ olarak bu konuda üzerimize düşen sorumluluğu yerine getirmeye varız." dedik. Muhâlefet partilerinin büyük çoğunluğu demokratik çözüm ve barış konusunda çok kararlı bir biçimde bir irade ortaya koydu. Belki ilk defa büyük bir ortaklaşmaya şahitlik ediyoruz; bu, oldukça kıymetli bir tutumdur, tarihî bir fırsattır; bu fırsatı heba etmeyelim. Türkiye'nin gerek Filipinler Moro başta olmak üzere dış dünyadaki deneyimleri gerekse de 1993'ten bu yana içerideki barış arayışları kapsamlı bir barış külliyyatı oluşturmuştur. Yine, ana muhalefet partisinden hem 1990'lardaki Kürt raporları hem de bugünkü tutumu çok önemlidir. Ana muhalefette de önemli bir çözüm hafızası bulunuyor. Aslında bu birikimle birlikte Kürt meselesinin çözümüyle ilgili külliyyat oluşmuştur, teşhis konulmuş, reçete yazılmıştır; şimdi barış zamanıdır. (DEM PARTİ sıralarından alkışlar)

Değerli milletvekilleri, bulunduğumuz bölgede emperyalistlerin halkları birbirine kırdırma politikasına karşı Türk-Kürt ittifakını demokratik bir zemine çekerek barış ve kardeşlik projesini başlatmamız gerekir. Bugün, tarihî Türk-Kürt ittifakının test alanı Rojava'dır. Rojava'da Kürt'ün kazanımlarını kendisine düşman gören anlayış bu tarihî ittifaka en büyük zararı verir. Gelin, Kamışlı'dan, Kobani'den Ankara'ya tarihî birlikteliği eşit ve adil bir temelde yeniden kuralım. Bu konuda iktidara büyük görevler düşmektedir. Özellikle Cumhurbaşkanı Sayın Erdoğan'a yapıcı bir görev düşüyor. Sayın Erdoğan, Kürt meselesi Türkiye'nin çözüm bekleyen en tarihsel meselesidir. Bu meseleyi çözerek tarihe geçme fırsatı sizlerin önünde beklemektedir. DEM PARTİ olarak bu konuda üzerimize düşeni yapacağımızı Meclis huzurunda bir kez daha ifade etmek istiyorum. Bu Meclis bir çözümle anılmalı ve yüzünü başka yere çevirmeden Ankara çözümünü sunmalıdır. Şayet Ankara vizyonu varsa Ankara çözümü de olmalıdır. Eğer gerçek ve köklü bir çözüm arayışında samimiysek, bu çözümü dışarıda değil Türkler ile Kürtlerin ortak geçmişinde ve geleceği birlikte inşa kararlığında bulmalıyız. Başka ülkelerin başkentlerinden güç devşirmekten kaçınılmalı, bu kritik süreçte fırsatçılık arayışına girmek kimseye kalıcı bir çözüm sunmaz.

Değerli milletvekilleri, 11'inci yüzyılda, 16'ncı yüzyılda, 20'nci yüzyılda Türkler ile Kürtler, tarihin en kritik kavşaklarında ittifaklar yapmış, birlikte hareket etmişlerdir. Malazgirt Savaşı'ndan beri bin yıllık tarihsel ittifakı hep beraber yeni yüzyıllara taşıyabiliriz. Gelin, Malazgirt ruhundan Eşme ruhuna uzanan tarihsel ittifakı hep beraber yeni yüzyıllara taşıyalım. Yüz yıldır başkaldırı ve bastırma ikileminde acı dolu bir tarih yaşadık; insanlar öldü, göç yollarına düşürüldü, köyler yakılıp yıkıldı, ekonomik kaynaklar şifa getirmek yerine dert getirmeye kullanıldı. Bin yıl boyunca kazandıran ortak kader düşüncesi yüz yılda kaybettiren bir inkârla karşılandı. Yüz yıldır geriye gidiyoruz, kazandığımız hiçbir şey yok ama kaybettığımız canlarımız, ekonomik kaynaklarımız var. Bu yüz yıllık parantezi kapatmak, başkaldırı ve bastırma ikileminden kurtulmak için hızlıca adım atmalıyız. Türk-Kürt ittifakında "kazan-kazan" siyasetini esas alalım, kader ortaklığımızı güçlendirelim. Türkler ile Kürtler arasındaki bin yıllık birliktelik bir tesadüfün değil, ortak bir kader birliğinin sonucudur. Bu birliktelik, mecburiyetin değil gönüllü bir dayanışmanın ve tarihsel bir ittifakın ürünüdür. Bugün bu köklü bağların ışığında, dönemsel fırsatçılıkların ve paranoyaların ötesine geçerek geleceği birlikte kurgulamak zorundayız. Bugün, iktidar akıllı, hâlâ sınır güvenliği paranoyasını gidermek için sonuç üretmeyen çabalar içerisinde.

Bakın, sizi beş yüzyıl öncesine götürelim: Kanuni Sultan Süleyman Kürtlerle birlikte yaşamayı hem sınırların hem imparatorluğunun güvenesi olarak gördüğünü ifade etmiştir. Beş yüzyıl önce çizilen reçete bugün için hâlâ geçerlidir. Bugün Türk'ün güvenliği, Kürt'le eşit ve demokratik bir yaşam kurmasından geçer. Bölgesel karmaşadan korunmanın temeli eşitlik ve demokrasiyle güncellenmiş bir Türk-Kürt ortaklığıdır.

Önemle altını çizmek isterim ki Kürtleri eski Kürt olarak gören, onları yönetme sevdasıyla yanıp tutuşanlar bir yanlış yaşıyor. Bu yanlış, herkes için bir yenilgidir. Böylesi bir yanlışta ısrar, tarihî Türk-Kürt ittifakına büyük zararlar verecektir. Türkiye Cumhuriyeti devleti, bu ülkede yaşayan bütün vatandaşların olduğu gibi Kürtlerin de kendini ait hissedeceği bir devlet olmalıdır. Devletten beklentimiz, tüm vatandaşları ayrımsız kucaklayan, farklılığını kabul eden, demokratik ve kapsayıcı bir kerim devlet olmasıdır.

(Uğultular)

BAŞKAN - Sayın Bakırhan, bir saniye...

Değerli arkadaşlar, gerçekten bilmiyorum...

Değerli arkadaşlar, burada dayanılmaz bir uğultu sesi var yani buraya kadar ses çoğalarak geliyor. İstirham ediyorum, hatibe haksızlık yapmayın, hatibi dinleyenlere, Genel Kurula haksızlık yapmayın; biraz daha sakın bir şekilde dinlersek herhâlde daha faydalı olur.

Buyurun.

TUNCER BAKIRHAN (Devamla) - Çok önemli bir yerde sesler araya girdi, eğer arkadaşlar dinlemek isterlerse tekrar edeceğim.

Türkiye Cumhuriyeti devleti, bu ülkede yaşayan bütün vatandaşların olduğu gibi Kürtlerin de kendini ait hissedeceği bir devlet olmalıdır. Devletten beklentimiz, tüm vatandaşları ayımsız kucaklayan, farklılığını kabul eden, demokratik ve kapsayıcı bir kerim devlet olmasıdır. Gerçek ve demokratik Türkiye böyle inşa edilir, gerçek Türkiyelilik kimliği de bu değerler etrafında oluşturulur. Geçmişteki hatalardan ders çıkarmak ve bu hatalar üzerinde ısrar etmemek zayıflık değil, gerçek bir olgunluk göstergesidir. Bu yaklaşım, yalnızca tarihsel ittifakımızı derinleştirmekle kalmaz, aynı zamanda barışı güçlendirmek ve kalıcı bir uzlaşmayı inşa etmek için de sağlam bir zemin oluşturur. İşte, bu sağlam zemine sigorta sunan bir açıklama İmralı'dan geldi. Sayın Abdullah Öcalan "Tecrit devam ediyor." dedi ama peşinden de "Koşullar oluşursa bu süreci çatışma ve şiddet zemininden hukuki ve siyasi zemine çekecek teorik ve pratik güce sahibim." dedi. (DEM PARTİ sıralarından alkışlar)

İktidara soruyoruz: Çözüm konusunda teorik ve pratik gücünüz var mı? Bu soruyu günlerdir tüm Türkiye merakla bekliyor. Madem derdiniz Kürt meselesini çözmek ve bunun adresi olarak Öcalan'ı gösteriyorsunuz -bu doğru bir tercihtir- o hâlde neden İmralı'nın kapılarını kapalı tutmaya devam ediyorsunuz? Neden barışa tecrit uyguluyorsunuz? Barışta ısrar etmek, toplumsal dayanışmayı büyütmek ve geleceğimizi kardeşlik temelinde inşa etmek hem bugünü anlamlandırmanın hem de yarınları kurtarmanın en doğru yoludur. Türkiye'nin bütün vatandaşlarının barış ve kardeşlik içinde yaşayacağı ülkeyi demokratik bir anayasayla kurabiliriz, 2'nci yüzyıla herkesi kapsayan bir anayasayla girebiliriz.

Konuşmama son vermeden önce önemli bir çağrıda bulunmak istiyorum: 2025 yılında, cumhuriyetin 103'üncü yılında yeni bir başlangıç yapabiliriz. Bu Meclis, demokratik cumhuriyetin kuruculuğunu üstlenme şansına sahiptir. 85 milyonun kendisini ait hissedeceği bir ülkeyi var etme onuru bu Meclise ait olsun. Yüz yıldır bu toprakların hasret kaldığı, yer ile göğü dolduran barış sesini duymanın zamanıdır, ufukta asılı duran barışı bu topraklara indirmenin zamanıdır.

Bu duygularla, hepinizi ve ekranları başında bizleri izleyen tüm halklarımıza selam, saygı ve sevgilerimi yolluyorum. (DEM PARTİ sıralarından ayakta alkışlar; CHP ve MHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN - Şimdi sıra, Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına Genel Başkan ve Manisa Milletvekili Sayın Özgür Özel'de.

Buyurun. (CHP sıralarından ayakta alkışlar)

Sayın Özel, süreniz yetmiş dakika.

CHP GRUBU ADINA ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) - Türkiye Büyük Millet Meclisinin Sayın Başkanı, Değerli Divan, siyasi partilerin kıymetli Genel Başkanları, Eş Genel Başkanları, Grup Başkanları, Grup Başkan Vekilleri ve kıymetli milletvekilleri, Genel Kurulda ve Mecliste görev yapan değerli emekçiler ve televizyonları başında bizi izleyen kıymetli halkımız; hepinizi Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına sevgi ve saygıyla selamlıyorum.

Sözlerime başlarken, bugün Isparta'da helikopter faciasında hayatını kaybeden 6 şehidimize Allah'tan rahmet, acılı ailelerine ve milletimize başsağlığı diliyorum.

Yine, geçtiğimiz hafta sonu Artvin Arhavi'de gerçekleşen heyelan faciasında hayatını kaybeden ve bugün cenazelerine ulaşılan Giresun Bulancaklı 4 kardeşimize Allah'tan rahmet ve ailelerine başsağlığı dileyerek başlamak istiyorum.

Daha önce bu kürsüden defalarca dile getirdiğim gibi, bütçe hakkı, insanlık ve demokrasi tarihi açısından monarşilere ve tek adam rejimlerine karşı zorlu mücadeleler sonunda ağır bedeller ödenerek edinilmiş en önemli haktır. Bu hak, seçilmişlere, vergiyi toplayan sağ el ile gelirleri dağıtan şefkatli sol elin dengesini adalet ve kendi vicdan terazilerinde kurmanın ağır sorumluluğunu yükleyen bir haktır. Bu nedenledir ki milletten bütçe yapma yetkisini almış olan ve bugün bu salonda bulunan milletvekilleri, egemenlik hakkını temsil ettikleri yurttaşlara karşı hiçbir zaman unutulmayacak bir mesuliyeti taşımaktadırlar. Dolayısıyla, bu çatı altında yapılan bütçe görüşmelerini sadece rakamlardan ibaret görmek, el kaldırıp indirilerek geçilecek rutin bir işlem olarak değerlendirmek, milletin beklentilerine ve bu Meclise verdiği yetkiye açık bir istismar olarak kayıtlara geçecektir.

Bugün, milletiyle birlikte Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran ve bu devletin ilk bütçelerini yaparak az zamanda büyük bir kalkınmayı başaran Cumhuriyet Halk Partisinin Genel Başkanı olarak karşınızdayım. Geçen sene bugünlerde yeni seçilmiş bir Genel Başkan olarak bu kürsüdeydim. O gün, bugünden farklı olarak ana muhalefet partisi ve son seçimlerin 2'nci partisiydik, şimdi ise milletin iradesiyle 31 Mart seçimlerinde Türkiye'nin 1'inci partisi olan Cumhuriyet Halk Partisinin Genel Başkanı olarak bu kürsüde olmanın hem gururunu hem de sorumluluğunu taşımaktayım. (CHP sıralarından alkışlar)

1980 darbesi tanklarla bütün örgütlenmelerin, bütün siyasi partilerin, bütün sendikaların üstünden geçtiğinden beri siyaset kalesinin barışı kapısı Cumhuriyet Halk Partisine kapalıydı. Biz, bu kapıyı, kurucumuzdan aldığımız ilhamla ve onun mirası olan üç anahtarla yani daha çok kadınlarla, gençlerle ve bilimle açtık; kadınların ve gençlerin enerjisini, bilimin gücünü partimizin yüzyıllık tecrübesiyle birleştirerek açtık.

Cumhuriyet Halk Partisi devlet kuran bir partidir. Partimizin ve tüm üyelerinin devlete karşı saygısıyla, devlet çağırdığında askere koşmasıyla, vergisini vermesiyle ve devleti zor duruma düşürecek her durumda doğru yerde durmasıyla övünürüz. İlkelerimizden biri de devletçiliktir zaten ama ne zaman ki devleti yönetenler iktidarı şahsileştirmiş, devleti liyakatle ve adaletle yönetmek yerine kendi çıkarlarına alet etmiş, devlet-parti ayırımını ortadan kaldırmışsa o zaman birileri devletin karşısına dikmiş demektir ve eğer devlet ile millet karşı karşıya gelirse her zaman millet kazanır. Kenan Evren asker kökenli bir başbakan adayı işaret ettiğinde milletin onu seçmediği gibi, 15 Temmuz akşamı Atatürk'ün değil Fetullah'ın askerleri olanlara milletin göğsünü siper ettiği gibi 31 Mart seçimlerinin hikâyesi de bundan ibarettir. Devleti milletin karşısına dikenler için tarih tekerrür etmiştir. (CHP sıralarından alkışlar)

Atatürk'ün cepheden doğru haberler versin diye kurduğu Anadolu Ajansı ile 86 milyonun vergisiyle hayatına devam eden TRT'nin muhalefete kapalı, tek sesli yayın organlarına dönüştürüldüğü, kaymakamların seçim gezilerine katıldığı, valilerden il başkanı performansı beklendiği, AK PARTİ'nin seçim kaybettiği illerde valilerin "Başarısız oldun." diye görevden alındığı, göz bebeği ordumuzun mensuplarından hiç yaşamadıkları ve hiç yaşamayacakları beldelerde, ilçelerde oy kullanmalarının istendiği bir dönemde devlet ile millet karşı karşıya getirilmiştir. Cumhuriyet Halk Partisiye böyle bir ortamda yine milletle aynı tarafta durmuş, devlet ile millet yarışmış ve yine millet kazanmıştır. İçinde siyasi partilerin değil milletin ta kendisinin olduğu, bölünmeyi, kavgayı çatışmayı değil birlik ve beraberliği savunan Türkiye ittifakı kazanmıştır. Türkiye ittifakını bir araya getiren, millet ile devleti yerel yönetimlerimizle buluşturan halkçı ve kamucu yönetim anlayışımızdır. Bunu genel siyasete taşıma iddia ve irademizi de samimi bulan yurttaşlarımız, ülke yönetiminden beklediğinin kalkınmacı, dayanışmacı, refah temelli bir yönetim olduğunun en güçlü mesajını yine o gece vermiştir.

İşte, biz, nasıl ki belediyelerimizde, yerel yönetimlerde bu anlayışla kamu hizmetlerini götürüyor ve bu hizmetleri merkezine alan bütçelerle yurttaşlarımızın karşısına çıkıyorsa, aynı güçteki bir vizyon ve o vizyonun bütçelerini de merkezî düzeyde yapma iddiasındayız ama iktidar seçmenin sandıkta verdiği mesajı almamış, bundan ders çıkarmamıştır. İktidar, bu Meclise getirdiği bütçeyle yine yanlış tarafta durmakta ve yanlış tarafta durmakta ısrar ettiğini 86 milyona göstermektedir.

Bu bütçe kalkınmacı değildir, bu bütçe dayanışmacı değildir, bu bütçe refah temelli değildir. Vergi toplarken adaletli değildir, yine ağır vergi yükü yoksulların ve ücretlilerin sırtındadır. Hakça bölüşüm yoktur, bütçe imkânları bu toplumun büyük bölümünü oluşturan yoksulların değil, zengin bir çevrenin lehine kullanılmaktadır. Siyaset öncelik belirleme işidir; iktidar siyasi tercihinin ne olduğunu önlarinizdeki bütçe teklifinin maddelerinde ikrar etmektedir.

31 Mart akşamı seçim sonuçlarını değerlendirdiğim konuşmamda "Her türlü ayrımcılığa karşı birlik ve beraberliğimize sahip çıkıyoruz; kibir değil, tevazu kazanmıştır." demiştim. "Bizim başarımız kimsenin hezimetini olmayacaktır. Bu sonuçları bizleri

rehavete sevk edecek bir galibiyet olarak değil, seçmenin bize açtığı bir kredi olarak görüyoruz." demiştik. Milletin sandıktaki mesajını doğru okumaya gayret ettik. Millet, siyasete "Kavgayı bırakın, benim derdimi çözün." dediği için, anormal siyaseti normale çevirmek için mücadele verdik.

Bu sene yeni yıla girerken Türkiye'nin 2'nci partisi olarak, Sayın Meclis Başkanımızı ve Mecliste bizden sonra temsil edilen partilerin Genel Başkanlarını milletvekili sayılarına göre sırasıyla tek tek aradım ve yeni yıllarını tebrik ettim. O gün Genel Başkan seçildiğimde beni aramayan Sayın Erdoğan'ı aramamıştım. Yerel seçimlerden sonra 10 Nisan Ramazan Bayramı'nda, bu kez Türkiye'nin 1'inci partisi olmanın verdiği sorumlulukla, Sayın Erdoğan dâhil 16 Genel Başkanımızı arayarak bayramlarını kutladım. 2 Mayıs'ta Sayın Erdoğan'ı Adalet ve Kalkınma Partisinin Genel Merkezi'nde ziyaret ettim, 11 Haziranda kendisini partimizde ağırladık. Aynı zamanda, diğer siyasi partilerin Sayın Genel Başkanlarını, Sayın Eş Genel Başkanlarını partimizde ağırladık ya da talep ettiğimiz randevularla onları genel merkezlerinde, Meclisteki makamlarında ziyaret ettik.

Yaptığım her görüşmede elbette güncel, sıcak siyasi konuları da konuştum ama ısrarla emeklilerin, asgari ücretlilerin, çiftçilerin, atanmayan öğretmenlerin, adalet bekleyenlerin sorunlarını gündeme getirdim çünkü normaldi buydu, normal olan zaten buydu.

"Normalleşme nedir?" diye soranlara bir kez daha ifade edeyim: Normalleşme, siyasetin kısır kavgalarından, şahsi tartışmalardan arınıp sadece milletin gündemine yoğunlaşmaktır. Normalleşme, anormal siyasetin konforuna kapılarak ülkeyi kutuplaştırıp yerini sağlamlaştırmak isteyenlere karşı milletin konforunu düşünen bir siyaseti var etmektir ancak iktidar bu konfordan kurtulmayı kendi adına maliyetli gördüğü için attığı her adımda bu konuda bir samimiyet ortaya koymamıştır. Bu Meclisin emekliye hakkını vermek için mesai yapması normaldir ama onu konuşmayıp, kavgaya edip bu Genel Kurul Salonu'nun mermerlerine kan dökmek normal değildir. Bu Mecliste emekçiler için, atanmayan öğretmenler için, kadınlar ve çocuklar için önerge verilmesi normal, bunları görmeyip, duymayıp, el kaldırıp reddetmek ise anormaldir. Hatay'ın seçilmiş milletvekili Can Atalay'ın bugün burada oturması ve aldığı oyları veren Hatay halkını temsil etmesi normaldir ama cezaevinde bir siyasi esir gibi tutulması normal değildir. Tayfun Kahraman'ın serbest kalması, Vera'nın babasına kavuşması, Gezi tutuklularının özgürlüğü hukukun gereği olduğu için normaldir.

Biz, 86 milyonun tamamı için "Karşımızda ne yapıyor?" diye bakmadan, "Bundan kim siyasi menfaat sağlıyor?" diye düşünmeden, bütün millet için normal olanı yapmaya, talep etmeye, bunun için mücadele etmeye devam ediyoruz. Biz, hiçbir suni gündemin, hiçbir çıkar kavgasının milletin sesini bastırmasına artık izin vermiyoruz, bundan sonra da vermeyeceğiz. (CHP sıralarından alkışlar)

Biz, bu anlayışla, yerel seçimlerden hemen sonra, bir yandan iktidarın çaresiz bıraktığı vatandaşlarımıza destek olmak için belediyelerimizde var gücümüzle çalışmaya başladık, bir diğer yandan da mağdur olan ve hak arayan hangi kesim varsa onlara ses olmak için meydanlara çıktık; İstanbul'da eğitim mitingi, Ankara'da emekli mitingi, Hayrabolu'da buğday, Rize'de çay mitingi, Gebze'de emek, Giresun'da fındık, Gaziantep'te fıstık mitingi, Manisa'da çiftçi mitingi, İstanbul Beşiktaş'ta teröre ve şiddete karşı yaşam hakkı mitingi yaptık ama bugün iktidarda olanlar bu sorunları duymaya, görmeye, konuşmaya yanaşmadılar. Adalet ve Kalkınma Partisi yirmi iki yıl sonra ilk kez seçim kaybetti ama "Ben neden kaybettim?" diye düşünmek, milletin sandıktaki mesajını doğru okumak yerine anormal siyasette ısrarı tercih etti.

Bugün milletimiz kendi menfaatinin Türkiye'nin menfaatinin üstünde gören bir iktidara ve onun adaletsiz politikalarına muhataptır. Yerel seçimlerden bu yana tam da bu amaçla hem bize hem de millete suni gündemler dayatılmaktadır. Önce "yeni anayasa" denilerek gerçek gündeme sis etkisi yapacak yapay bir tartışma başlatıldı, 86 milyon insan yalnızca tek bir kişinin siyasi ikbalinin anayasal kılıfa uydurulması için meşgul edildi. Bunun için Anayasa'nın ilk 4 maddesi bile hedef alındı, tartışmaya açılmaya çalışıldı. Bu tartışmayla vatandaşın gerçek gündemi ve gerçek sorunları üzerine bir sis perdesi çekilmek istendi.

Bu nedenle, Cumhuriyet Halk Partisi şekerle kaplanan zehri yutmamış, millete de yutturmamıştır. Cumhuriyet Halk Partisi mevcut Anayasa'ya uymayanlarla Anayasa masasına oturmamıştır, oturmayacaktır. (CHP sıralarından alkışlar)

İktidar bundan sonuç alamayınca, millet hayat pahalılığı altında ezilirken, kadınlar, çocuklar, bebekler şiddete uğrarken dikkatleri başka yöne çekmek için "İsrail bize saldıracak." tartışmasını başlatmayı tercih ettiler.

Cumhuriyet Halk Partisi Türkiye'nin nasıl bir tehditle karşı karşıya olduğunu anlatılması için Mecliste kapalı oturum talep etti. Kamuoyunun bilmediği hiçbir şeyin söylenmediği kapalı oturumla kumarcaya ortaya çıktı ve bu gündem üzerinden vatandaşın sırtına yeni vergiler yüklemeyi de amaçlayan kanun teklifi dahi geri çekildi. Ardından "Türkiye'de Kürt sorunu yoktur." diyen iktidar "Öcalan gelsin, Mecliste konuşsun, bu iş çözülsün." diyerek başka bir tartışmayı başlatmayı tercih etti. "Ben yaptım oldu." anlayışıyla yeni bir dayatma içine girdiler. Ancak Cumhuriyet Halk Partisi tarihsel birikimiyle Kürt sorununun çözümünün doğru tarifini Türkiye'nin önüne koymaktadır. Bu sorun demokratik, barışçıl yollarla mutlaka çözülmelidir. Önerimiz, samimi, şeffaf, toplumsal mutabakata dayalı bir sürecin, hiçbir aktör dışlanmadan, 86 milyonu temsil eden Meclis zemininde yürütülmesidir.

Cumhuriyet Halk Partisi aynı zamanda, şehit aileleri ve gazilerin rızasının alınmadığı, onların "Evet." demeyeceği hiçbir sürecin de içinde olmayacağını daha ilk günden ifade etmiştir. (CHP sıralarından alkışlar)

İktidar hiçbir adımdan istediği sonucu elde edemediği için bu kez milletin seçme hakkını elinden alacak, Türkiye'yi yeni bir karanlığa sürükleyecek bir sürece tamah etmektedir. Sandıkta kazanılamayan belediyeler masabaşı operasyonlarıyla işgal edilmeye çalışılmaktadır. Türkiye'nin en büyük ilçesi Esenyurt'un Belediye Başkanı Ahmet Özer'e bir şafak operasyonu ile FETÖ'vari kumpas kurulmuştur. Hiçbir suçlama, delili olmayan soruşturmadaki ve elde edilen hukuka aykırı aramadaki belgelerin hiçbir tanesi bir iddianameye temel olacak nitelikte olmadığı için bir gizli tanık üretilmiştir. 200 sanıklı davaya dört günde iddianame yazmakla övünen bir savcı, tek sanıklı davada kırk gündür iddianame yazamamaktadır. Ardından, Ovacık Belediyemize kayyum atanmıştır. On iki yıl önce savcının talebiyle katıldığı cenaze töreni kılıf yapılarak kumpas kurulup ceza verilmiştir. Her iki örnekte de adalet yoktur, demokrasi yoktur; FETÖ taktikleri vardır, kumpaslar vardır, uydurma deliller vardır. Bizim belediyelerimizin yanında DEM PARTİ belediyelerine de aynı hukuksuzluklar uygulanarak kayyumlar atanmıştır. Bugün, 31 Martta halkın seçtiği 8 belediyeye, siyasi hırslarına yenilen, seçim sonuçlarını tanımayan, devlet gücünü kötüye kullanan bir iktidarın işgali vardır. Yani iktidar yine yanlış tarafta durmaktadır, milleti karşısına almaktadır ama biz kötülüğe teslim olmadık, olmayacağız. Bugüne kadar iktidarın tüm oyunlarını nasıl bozduysak milletin birlikte bu oyunları yine yerle bir edeceğiz. Devletin karşısına diktiğinizde millet kazanmıştır, yine millet kazanacaktır. (CHP sıralarından alkışlar) Kayyum hukuksuzlukları üzerine bu Meclisin çatısı altında demokrasimiz açısından tarihî bir mutabakata varıldığını ise memnuniyetle kayıtlara geçirmiyim. Partimiz Cumhuriyet Halk Partisi, DEM PARTİ, İYİ Parti, Saadet Partisi, Gelecek Partisi, DEVA Partisi, Demokrat Parti, Yeniden Refah Partisi, Emek Partisi ve Türkiye İşçi Partisi kayyum düzenlemesinin kaldırılması için Meclise ortak bir kanun teklifi verdi. Milliyetçi Hareket Partisinin de bu alanda bir düzenleme talebini dile getirmesini çok önemli bulduğumu ifade etmek isterim. Kanun teklifine verilecek destek ya da amaca matuf yapılacak ortak bir çalışma bu hukuksuzluğu ortadan kaldıracak ve Türkiye'nin önünü açacaktır. Artık bu demokrasi ayıbına son vermenin zamanı gelmiştir.

Belediyelerimize yapılan saldırıların en ağır şüphesiz kayyumlardır ama bununla sınırlı değildir. Milletin gönlünden düşen iktidar, belediyelerimize karşı her alanda topyekûn bir saldırı başlatmıştır. Seçim gecesi yirmi iki yıl sonra ilk defa kaybeden Sayın Erdoğan balkona çıkıp "Dik duracağız ama dikleşmeyeceğiz." dese de milletin bu beklemediği davranışıyla dikleşmeden bir an bile durmamaktadır; bu bir siyasi hazımsızlıktır. İktidar bu hastalığını tedavi etmek yerine, kendine oy vermeyen seçmenleri

cezalandırmayı, millete âdeta meydan okumayı tercih etmektedir. Milletın gönlünden düşersınız, geri kazanmanın yolu çalışmaktır. Milletın gönül kapısı kendini anlayana, çalışana, anlamaya çalışana açıktır ama milleti yok sayarsanız, onun kararlarına direnirseniz gözünden düşersınız, işte bunun çaresi yoktur. AK PARTİ bu yaptıklarıyla milletin gözünden düşmüştür. Geçen hafta Tayyip Bey "Cumhuriyet Halk Partisi nasıl oluyor da bu kadar oy alabiliyor, bu kadar belediye kazanabiliyor?" demekteydi. Nasıl bu kadar belediye kazandığımızı söylerken derin bir sorgulama içinde olduğunu samimiyetle ortaya koymuştur, haksız da değildir. Sayın Erdoğan da ölçmektedir, biz de ölçüyoruz. Tayyip Bey'in şaşırıldığı 31 Mart sonuçları değil 31 Ekim sonuçlarıdır. Vatandaşın belediyelerimizden ortalama memnuniyeti yedi ayın sonunda yüzde 58'e yükselmiş durumdadır. Çünkü Cumhuriyet Halk Partili belediye başkanları iyi hizmet ediyorlar. Cumhuriyet Halk Partisi son seçimlerin 1'incisi olduğu gibi, Sayın Erdoğan'ın önündeki anketlerde de bizdeki anketlerde de açık farkla Türkiye'nin 1'inci partisidir. (CHP sıralarından alkışlar) Sayın Erdoğan esas buna isyan etmektedir. Bu isyanın arkasında iktidarın durduramadığı icraatlarımız vardır, 81 ilde sayısı 653'e çıkan, 2025'te 1.000'e yükseltme hedefini koyduğumuz kreşlerimiz vardır. Bu kreşler şehit, gazi çocuklarına ücretsiz, yoksul ailelerin evlatlarına özel sektörün onda 1'i fiyata hizmet vermektedir. Bunu görüp o kreşleri kapatmak isteyenler suçüstü yakalanmıştır. Hodri meydan dedik. "Kreşleri kapatın, yoksa gelip biz kapatırız." diyenler kadınlar, çocuklar, aileler tepki gösterince gönderdikleri yazıları inkâr edip geri adım atmak zorunda kaldılar. Buradan bir kez daha söylüyorum: Biz kreş yapmaya devam edeceğiz. Gelin, bir garibanın evladını o kreşlerden çıkarın da görelim. (CHP sıralarından alkışlar)

Sayın Erdoğan'ın isyanının arkasında elbette sadece kreşler yoktur. Sayın Erdoğan'ın isyanının arkasında, 4 çeşit yemeği yarım çorba fiyatına sunan, yurt genelinde sayıları 76'ya yükselen kent lokantalarımız vardır. Sayın Erdoğan'ın isyanının arkasında sayıları 70'i bulan öğrenci yurtlarımız vardır çünkü iktidar Türkiye'deki öğrencilerin sadece yüzde 13'üne yetecek kadar yurt yapmıştır, bu rakam İstanbul özelinde yüzde 2,6'dır. Yurt yapma sorumluluğu iktidardadır ama belediyelerimiz, evlatlarımız tarikatların, cemaatlerin kucağına itilmesin diye sorumluluk almış, ellerini taşın altına koymuştur. Sayın Erdoğan'ın isyanının arkasında "CHP gelirse sosyal yardımlar kesilir." kara propagandasına karşı sosyal yardımları tam 4,8 kat arttıran belediyelerimizin şefkatli sol elleri vardır. Sayın Erdoğan'ın isyanının arkasında üreticilere her türlü desteği veren, tarlada kalan ürünleri satın alıp yoksul vatandaşlara dağıtan belediyelerimizin hizmetleri vardır. Sayın Erdoğan'ın isyanının arkasında temelde bir düzenin sona ermiş olması vardır. Sayın Erdoğan Ankara'yı parsel parsel satanların, İstanbul'da helikopterle kupon arsaları bulup Arap şeyhlerine pazarlayanların, İstanbul'a ihanet edenlerin düzeninin sona ermiş olmasına isyan etmektedir. (CHP sıralarından alkışlar)

Bugün "SGK borçları" tartışması, yıllarca AK PARTİ'li belediyelerin yediği ve hesaplarını ödemediği yemeğin faturasını faiziyle ve bir seferde CHP'li belediyelere ödetme gayretinin girişimidir. Belediye şirketlerinin borçlarını sözde kaynağında kesecek bir işe tenezzül edilmektedir. Cümle âlem bilmektedir ki bu gelirler kesildikten hemen sonra Plan ve Bütçe Komisyonuna sevk edilecek bir kanun teklifiyle şirketlerin faizleri affedilecek, anapara borçları taksitlere bölünecektir. Burada yapılacak düzenlemeler belediye şirketleri yararlanmasın diye, belediyelerin birikmiş -kendi döneminizde de yükseltilmiş- yüksek faizli borçları bir seferde kaynağından kesilmeye çalışılmaktadır. Milletimiz bilsin ki iktidarın kastettiği para belediye işçilerinin çocuklarının rızkıdır; kastedilen para yoksulların kent lokantasında yediği yemek, kastedilen para kreşlerdeki hizmetlerimizdir; öğrencinin bursu, garibanın sosyal yardımını yani kastedilen para milletin parasıdır. Bugün karşımıza milletin parasını millettten kesip millete zulmetmeye çalışan bir anlayış dikilmiştir. Bizim iktidarımızın bütçesinin görüşüldüğü günlerde, bırakın var olan kreşlere, yurtlara, kent lokantalarına saldırıyı, bunları genel bütçeden yatırım planına alacak ve her mahalleye yayılacak bir büyük dayanışmacı ve kalkınmacı bütçeyi bu salonda hep birlikte görüşeceğiz.

Evet, AK PARTİ yıllarca seçim kazanmış ve kazanmaya alışmıştır ama AK PARTİ'nin zaafı, alışık olmadığı, bilmediği şey, seçim kaybetmektir. Kaybetmek aslında hazmetmektir, bir sonraki seçimi kazanmak için hatayı kendinde aramaktır; rakibine çelme takmak, tuzak kurmak, belediye hizmet aracının tekerini geceleyin sinsice indirmek değildir. Bugün yapılan iş, siyasi hazımsızlıkla millete meydan okumak, yine milletin karşısında durmaktır; millet bunu asla affetmeyecektir.

İktidar, tüm bu hukuksuzlukları hem muhalefeti sindirmek hem de ülkenin gerçek gündemini konuşturmamak için yapıyor ama biz gerçek gündemi konuşmaya inatla devam edeceğiz.

Bugün Genel Kurulda bütçe görüşmelerini gerçekleştiriyoruz ancak asgari ücretle çalışan milyonlar yarın başlayacak olan Asgari Ücret Tespit Komisyonu toplantısına kilitlenmiş durumdadır. Asgari ücretlilerin Avrupa Birliği ülkelerindeki toplam çalışanlara oranı yüzde 9'dur, Almanya'da bu oran yüzde 6'dır çünkü asgari ücret, çalışanın bir yıl kıdem aldıktan sonra hızla uzaklaşması gereken bir ücrettir. Oysa ülkemizde asgari ücretle çalışanların oranı on yıl önce yüzde 38'ken bugün yüzde 57'ye yükselmiştir. Asgari ücret kıdemle hızla uzaklaşması gereken bir ücretken, maalesef, tüm emekçileri yutmaya çalışan bir canavar hâline gelmiş, asgari ücret temel ücrete dönüşmüştür.

Bugün 17.002 lira olan asgari ücret vatandaşın cebine ilk girdiği 1 Şubat gününde açlık sınırı 16.257 liraydı ve asgari ücret açlık sınırından sadece 745 lira fazlaydı. Seçimden önce "Asgari ücrete yılda 3-4 kez enflasyon ayarlaması yapacağız." diyenler bir yılda bir kuruş zam yapmadılar. Bugün asgari ücretin alım gücü verildiği güne göre 6 bin lira düşmüş, ocak ayının 11.004 lirasına gerilemiştir. Bugün asgari ücret açlık sınırının 3.500 lira altındadır. Bir işçinin açlık sınırında maaş alabilmesi için otuz gün değil ayda kırk gün çalışması gerekmektedir. On bir ay önce asgari ücretle 42,5 kilo dana kıyma alırken şimdi 26 kilo almaktadır; yapılmayan zam nedeniyle her ay 16,5 kilo kıyma asgari ücretlinin sofrasından çalınmaktadır. On bir ay önce asgari ücret 5,5 çeyrek altın alırken bugün 3 çeyrek altın almaktadır. Hele hele iktidarınızın başına dönersek, 2002'de 7 çeyrek altın alan asgari ücret şimdi 3 çeyrek altın almaktadır. Bir emekli bir sefer 1 çeyrek altını cebinden düşürse dönüp bütün gün o altını arayacak durumdadır ama iktidarınızın yirmi iki yılının sonunda bir emekli değil her emekli, bir kez değil her ay, 1 altın değil 5,5 altın kaybetmiştir. Bir şey kaybedildiği yerde bulunur. Emekliler kaybettiklerini bir sandıkta, 3 Kasım 2002 sandığında kaybettiklerini bilmekte, önlerinde bulacakları ilk sandıkta kaybettiklerini geri alacaktır. (CHP sıralarından alkışlar)

Diğer yandan, asgari ücrete adaletli bir zam talebi 3 büyük işçi sendikası konfederasyonunun ortak talebidir. DİSK'in, TÜRK-İŞ'in, HAK-İŞ'in söyledikleri artık alın terinin daha fazla sömürülmemesine yöneliktir. Bugün için asgari ücretlinin gerçek enflasyonu yüzde 80'i aşmışken yani bir asgari ücretlinin standart harcamaları bir yıl öncesine göre yüzde 80 artmışken, TÜİK enflasyonu bile yüzde 47'ye işçiye yüzde 25-30 zammın makul olduğunu ifade eden insafsızlar vardır. Aç kalan asgari ücretli bu rakamlara alıştırmaya çalışılmaktadır, biz bu oyuna gelmeyeceğiz. Cumhuriyet Halk Partisinin 2025 yılının sadece ilk yarısı için asgari ücret önerisi 30 bin liradır. "Bizim asgari ücret teklifimiz 30, bunun altında yokuz." demekteyiz. (CHP sıralarından alkışlar) Ve asgari ücretle ilgili, 2016 yılından bugüne yani "Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi" denilen bu dengesiz, denetimsiz sisteme bahane olan süreçten bugüne "Dünyada asgari ücret ne olmuş, bugün ne olmuş?" diye bakarsanız, 2016'dan 2024'e kadar, euro bazında, Yunanistan'da asgari ücret 693 eurodan 969 euroya çıkmış, yüzde 41 zaman almıştır; Almanya'da sekiz yıllık asgari ücret zammı yüzde 42'dir; Estonya'da asgari ücret zammı yüzde 91'dir; savaştaki Ukrayna'da yüzde 250, asgari ücrete en çok zam yapan Moldova'da yüzde 474'tür. Almanya gibi sistemi tam oturmuş bir ülkede asgari ücret euro bazında yüzde 42'lik zamlarla artarken Türkiye'deki artış yüzde 6,8'dir ve euronun nasıl baskılandığı düşünüldüğünde, gerçek anlamda, asgari ücretin dünyada euro bazında gerileyen tek asgari ücret olduğunu utançla ifade etmek durumundayım.

Bir de yıllardır "asgari ücretliyi enflasyona ezdirmedik hamdolsun." propagandasını yapanlara soruyorum: Hangi enflasyona ezdirmediniz? 2021-2024 arası sadece son üç yılda asgari ücretin brüt artışı yüzde 459'ken dana etinin enflasyonu

yüzde 738, kuzu eti enflasyonu yüzde 719, ilaç enflasyonu yüzde 669, kira enflasyonu yüzde 580 ve bu üç yıldaki karma gıda enflasyonu yüzde 509'dur. Bu durumda sizin asgari ücretliyi hangi enflasyona ezdirmediğinizi TÜİK verilerinden bulup çıkarmanızı bekliyoruz. Benim gördüğüm, sadece pinpon topu vardır, pinpon topu dışında tüm enflasyonlara emekli ezdirilmiştir. (CHP sıralarından alkışlar)

Tabii, Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçişte her şeyin yetkilisi olan Erdoğan'ın önemli bir ekonomik tespiti vardı, "Faiz sebep, enflasyon sonuç." diyordu. Birazdan eleştirilerimizi yanıtlamak üzere bu kürsüye gelecek olan Cumhurbaşkanı Yardımcımız Sayın Cevdet Yılmaz'a soruyorum: Siz hangisine katılıyorsunuz; "Faiz sebep, enflasyon sonuçtur." deyip bütün dünya enflasyonla mücadele için makul faiz artışları yaparken inadına faizleri indirip enflasyonu bu noktaya getiren Erdoğan'a mı katılıyorsunuz yoksa biraz önce yanınızda oturan ve "Biz geldik, bu irrasyonel işleri bıraktık." diyen Mehmet Şimşek'in rasyonaliteye döndüğüne mi inanıyorsunuz? Erdoğan mı irrasyoneldir, Mehmet Şimşek mi gerçekleri çarpıtmaktadır? Buradan bu iki tezden hangisine katıldığınızı duymak hepimiz için önemlidir.

Akla ve bilime aykırı bu politika sayesinde bir yandan da seçimler yaklaşırken Tüketici Güven Endeksi'ni 90'ın üzerine çıkarabilmek... Piyasaya para pompalama noktasında bu parayı Kredi Garanti Fonu üzerinden yüzde 8 faizle öyle fevkalade selektif bir şekilde, övündüğünüz bir seçicilikle yandaşlara, zenginlere dağıttınız. Yatlar alındı, kotralar alındı, hepiniz biliyorsunuz, yazlıklara, her türlü lüks harcamaya gitti bu para; o para şu anda hâlen yüzde 8'le ödeniyor. Aynı günlerde, zor durumda kalan esnaf Esnaf Kefalet Kooperatifinden yüzde 9'la kredi kullandı ve taksitleri ödenirken "Faizler arttı arkadaşlar." denildi, yüzde 9'la alınan esnaf kefalet kredisi yüzde 25'le ödeniyor ama Kredi Garanti Fonu'ndan yüzde 8'le alınan kotra marinada duruyor, yüzde 8'le geri ödeniyor. İşte, bu yapılan büyük bir insafsızlıktır, bu yapılan siyaset açısından tercih belirleme işidir. Siz kotracıların, siz zenginlerin tarafındasınız; biz esnafın, gariban vatandaşın tarafındayız. (CHP sıralarından alkışlar)

"Esnaf" demişken seçimlerden önce meydanlara çıkıp da esnafa dönüp "9000 iş günü olan prim gün sayısı sorununuzu biliyorum, inşallah, ilk iş 7200 güne indireceğiz." diyen Erdoğan'ın o sözünü bir kez daha tüm esnafın adına size hatırlatmak isterim.

Şimdi size daha net soruyorum: Asgari ücret 2025 yılının ilk yarısı için 30 bin lira olmalıdır fakat bu, ona bu parayı ödeyecek olan küçük esnafın sırtına bırakılamaz, KOBİ'lerin sırtına bırakılamaz; bunun için bir kanun teklifimiz var. Malum, eğer asgari ücret 30 bin liraya çıkarsa SGK'nin prim tahsilatı 1 trilyon lira artacaktır. Bu 1 trilyonun dörtte 1'ini biraz aşar bir tutarda bir teşvik sistemi getirirseniz yani 1 ile 10 arası çalışanlar için çalışan başına 6 bin lira, 10-50 arası için 3 bin lira olmak üzere artan noktada azalan bir teşvik sistemiyle bu yük küçük esnafa yük olmaktan çıkar. Asgari ücretin berberde çalışan kardeşim için 30 bin lira, onu berberde çalıştıran ustası için 24 bin lira olmasını; asgari ücretin lokantada çalışan garson için 30 bin lira, lokantayı işleten küçük esnaf için 24 bin lira olmasını ve bu paranın da devletin cebinden çıkmamasını öneriyoruz. Önerimiz Meclis kayıtlarındadır, Türkiye Büyük Millet Meclisinin değerli mensuplarına emanettir. Biz, kamu yararı yaratacak yatırımlarla canlandırıp kalkındıracağımız bir ekonomide çalışanlar asgari ücrete mahkûm olmasınlar, geçim sıkıntısı yaşamasınlar, asgari ücret temel ücret olmasın diye bir büyük mücadelenin içindeyiz, ciddi bir hazırlığın içindeyiz.

Sayın Erdoğan 2024 yılını "Emekliler Yılı" ilan etmişti, etmez olaydı; emekliye ilk darbe daha yılın ilk başında vuruldu. En düşük emekli maaşı 7.500 liradan 10 bin liraya çıkarıldı. TÜİK'in 2023 enflasyonu yüzde 64 iken emekliye yüzde 33 zam yapıldı. Emekliler bu oranla daha yılın başında enflasyona ezdirildi. Milyonlarca emekli altı ay boyunca 10 bin lira maaş aldı.

Yurt dışındaki temaslarımızda, Türkiye'de en düşük emekli maaşının 280 euro olduğunu söylediğimde, yabancı liderler, birlikte görev yaptığımız diğer ülkelerin liderleri yanlış telaffuz ettiğimi düşünüp "2.800" diye düzeltmeye kalktılar; dedim ki: Hayır, 280 euro Türkiye'de en düşük emekli maaşı. Bana Alman mevkidaşım "2.800 olmasın?" diye soruyor. Aynı şey Sosyalist Enternasyonalin bir konsey toplantısında "Türkiye'de emekliler 280 euroyla geçinmek zorunda kalıyorlar." denildiğinde simultane tercümana itiraz yapılarak dile getirildi. Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcım, emeklileri geçen yılın ilk altı ayında mahkûm ettiğiniz 280 euro emekli maaşının yabancı dile, Almanca'ya, İngilizce'ye tercümesi yoktur, bunu yapmaya hiçbirinin hakkı yoktur. (CHP sıralarından alkışlar)

İkinci altı ayda ise en düşük emekli maaşı 12.500 liraya çıkarıldı, sadece yüzde 25 zam yapıldı. Bugün 4 milyon emekli 12.500 lira alıyor; 16 milyon emeklinin ortalama maaşı ise 15 bin liradır. Bu maaşla emekli, kira öderse aç kalmaktadır, karnını doyurursa sokakta kalmaktadır. 2002'de en düşük emekli maaşı 1,5 asgari ücretken şimdi 0,7 asgari ücrettir, asgari ücretin yüzde 70'indedir yani hiç dokunmasanız yılbaşında emekli maaşı 25.500 lira olacaktı. En düşük emekli maaşıyla 2002'de 8 çeyrek altın alınırken bugün sadece 2,5 çeyrek altın alınabilmektedir, 5,5 çeyrek altın kayıptır.

Şimdi, emeklilerimize karşı yeni bir ihanet planının içinde olanlar var; en düşük emekli maaşının 13.500 ile 15.000 lira arasında olmasını dillendirmeye kalkıyorlar, 2025 yılında da açlık sınırının altında kalsın istiyorlar. Torununa harçlık veremeyen, yılda bir kez memleketine bile gidemeyen, pazar dağıldıktan sonra ezilmiş sebze ve meyveleri toplarken yüzünü kapayan emeklileri görmüyorlar. Cumhuriyet Halk Partisi olarak tartışmasız talebimiz şudur: Emekliye geçim hakkı, bir asgari ücret şarttır. (CHP sıralarından alkışlar)

Güzel ülkemiz ne yazık ki her alanda çöküş yaşıyor. Tarımda kendi kendine yetebilen 7 ülkeden bir tanesi olan Türkiye, bugün ithalata bağımlı hâle gelmiştir; mercimek, nohut, kuru fasulye bile tarihimizde ilk kez ithal edilmektedir. Çiftçi sayımız yirmi yılda 2,8 milyondan 2,3 milyona düşmüştür. Nüfus 20 milyon artarken ve oransal olarak 500 bin çiftçinin artması gerekirken bırakın artmak, 500 bin çiftçi kayıptır yani 500 bin çiftçi yılmıştır, bırakmıştır. Bugün Türkiye'de çiftçilerin yaş ortalaması 58'e tırmanmıştır. Bugün her genç 4 çiftçiden 3'ü "Gelecek sene asgari ücretli bir iş bulursam bu işi bırakmayı düşünüyorum." demektedir. Bugün Türkiye'de her 3 çiftçiden 2'si döndürülemez borçlara sahiptir çünkü iktidar yıllardır çiftçinin hakkını vermemektedir. 2025 yılı için öngörülen gayrisafi millî hasıla 61 trilyondur. Kanuna göre yüzde 1'i çiftçiye verilmelidir, bu para 615 milyar liradır. Bu kanun 2006 yılında Cumhuriyet Halk Partisi ile AK PARTİ'nin müşterek oylarıyla çıkmıştır ama bugün getirdiğiniz bütçede destekler, bu para 135 milyar lira olarak ayrılmıştır yani kanun yüzde 1 iken binde 2 reva görülmekte, çiftçiye hakkının beşte 1'i verilmektedir. Biz Cumhuriyet Halk Partisi iktidarında bütçe yaptığımızda yasalara uyan bir hukuk devletini var edecek, çiftçilere hakları olan yüzde 1'lik desteklemeyi mutlaka vereceğiz. Uyarıyoruz: Çiftçi yok sayılırsa millet aç kalır. Fiyatlar çiftçi için ucuz, tüketici için pahalıdır. Burdur'da bizzat girdiğim fasulye tarlasında sabah kopardığımız fasulye 8 liraya satılırken öğleden sonra gittiğim Bursa pazarında 80 liraya satılmaktadır ve aynı fasulye o gün İstanbul'da 120 lira, Bodrum'da 200 liradır.

Çiftçimiz kan ağlarken besicimiz de âdetâ kan çekmektedir. Dana etinin kilosu besiciden 345 liraya alınmakta, markette 650 liraya satılmaktadır. Sayın Erdoğan Türkiye'de kırmızı etin pahalı olduğunu fark etmiş, çare olarak da Güney Amerika'dan hayvan ithalatını bulmuştur. Bu yıl 520 bin baş sığır ithal edilecektir. Bu ithalatlar zaten 2010'dan beri yapılmakta, bu yüzden üretici üretimden kopmakta ve sorun esas olarak buradan kaynaklanmaktadır. Üreticiye destek için kurulan Et ve Süt Kurumunu bir ithalat kurumuna dönüştürenleri milletimize şikâyet ediyoruz. Biz Et ve Süt Kurumunu gerçek işlevine kavuşturacağız. Kamuya düşen, vatandaşın sağlıklı beslenmesini ve gıdaya erişimini güven altına almaktır, bunun için de kurumlara ve kurallara ihtiyaç vardır. İktidar o kurumları yıkmıştır, biz kurumları da kuralları da ayağa kaldırmaya kararlıyız.

Çiftçilere hakkını vermeyen iktidar çocuklara da acımamaktadır. Ülkemizde yaklaşık 10 milyon çocuk yoksulluk içinde, 2 milyon çocuk derin yoksulluk içindedir. Bir et çeşidini günde bir kez tüketilebilen çocukların oranı sadece yüzde 12'dir. Türkiye'de 3 öğrenciden 1'i kahvaltı yapmadan okula gitmekte, 5 öğrenciden 1'i okulda hiçbir şey yiyememektedir. Öğrencilere ücretsiz bir öğün

yemek verilmesi teklifimizi seçimlerde sahiplenip seçim sonrası vazgeçmişsiniz ve burada Cumhur İttifakı milletvekilleri olarak bu konuda verdiğimiz kanun teklifini de sizler reddettiniz. Her yandaşa kaynak bulan iktidar nedense çocuklarımızın karnını doyurmak için kaynak bulamamaktadır. Cumhuriyet Halk Partisinin, Türkiye ittifakının ilk bütçesinde o kaynağı bulduğumuzu da çocuklarımızı doyurduğumuzu da sizler gözlerinizle göreceksiniz. (CHP sıralarından alkışlar)

Okul kantinlerindeki fiyatlar çocuklarımızın beslenme sorununu gerçek gündemlerimizden biri olarak önümüze koymaktadır. İstanbul Yenibosna'da pazar yerinde çalışan çocuklar "Harçlık için çalışıyorum." dediler bana. Simit fiyatı kantinde 20 lira, küçük su 10 lira, çay 20 lira, tost 50 lira; öğrenci su alsa aç kalıyor, simit alsa susuz kalıyor. Hele hele bir öğrenci sabahleyin bir çay, bir simit alsa öğlen de o tostu değil ayanla, kolayla, suyla katık etse toplam verdiği para 100 liradır, ayda 2.500 liradır. Sayın Erdoğan'ı dinleyip 3 çocuk yapan babanın çocuğuna vereceği, su ve tost yiyen çocuğuna vereceği toplam harçlık 7.500 liradır. Bugün kantinlerde veresiye defteri vardır. İktidarımızda günde 3 kap sıcak yemeği öğrencilerimize verecek bir bütçeyi bu Meclisten geçireceğiz.

Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcısı, eğer buradan bir talimatınız olursa Cumhuriyet Halk Partili belediyeler bölgelerindeki hatta yakınlarındaki tüm okullarda öğrencilere sıcak yemek vermek ve ücretsiz, sağlıklı su vermek için göreve hazırdır. (CHP sıralarından alkışlar) Sadece buradan bir talimatınızı bekliyoruz. Bunu yapmak isteyen belediyelerimizin okul kapılarında engellendiğini de milletimize şikâyet etmek isterim.

Şimdi, çocuklara gelecek kuramayan iktidar, gençlere de umut verememektedir. Tüm dünyada "NEET" kavramıyla ifade edilen ev gençleri vardır. Bu gençler ne eğitimde ne istihdamdadır. Buna Avrupa çok dertlenmektedir, Almanya bu sorunla çalkalanmaktadır. Almanya'daki ne işte ne eğitimde olan çocuk oranı, genç oranı yüzde 6'dır. Avrupa'nın kara kara tasalandığı oran yüzde 9'dur. Türkiye'de bu oran yüzde 25'tir yani her 4 gençten 1'i ne eğitimdedir ne istihdamdadır. Bugün her 4 gençten 3'ü "İmkânım olsa yurt dışında yaşamak isterim." demektedir; deyim yerindeyse gençlerimizin yüzde 75'i valizleri kafada toplamış durumdadır.

Meclisimizde bazı sayın genel başkanlarımız farklı beka sorunları tarif etmektedir ve şöyle demektedirler: "Dünyanın gelişmiş ülkeleri üzerimizde hesap yapıyorlar, hayal kuruyorlar." Kursunlar, bu beka sorununu yüz yıl önce nasıl bertaraf ettiysen onu bertaraf etmek, bu ülkenin toprakları üzerinde hesap yapanlara haddini bildirmek boynumuzun borcudur. Ama esas beka sorunu gelişmiş ülkelerin bu topraklarda hayal kurması değil bu ülkenin evlatlarının dörtte 3'ünün gelişmiş ülkelerde hayal kurmasıdır. İktidarımızda bu ülkenin her görüşten gençlerine Anadolu'da ve Trakya'da hayal kurdurmayı taahhüt ediyoruz, söz veriyoruz. (CHP sıralarından alkışlar)

Öyle bir adaletsiz düzenin içindeyiz ki artık toplumun canına tak etmiştir, vergide adaletsizlik bunun doruk noktasıdır. 2025 bütçesi olarak getirdiğiniz bütçede dolaylı vergilerin oranı yüzde 65'tir. Dolaylı vergiler dünyanın en adaletsiz vergisidir, zengin-fakir ayırt etmeyen vergi türüdür; fabrikatör ile o fabrikada çalışan işçinin, bekçinin mandiraya gidip peynire aynı vergiyi vermesidir; Türkiye'nin en pahalı cipine binen ile otuz yıllık yorgun bir traktörü sürenin mazota aynı vergiyi vermesidir. Bu oran yüzde 65'tir. Vergilerin yüzde 20'si de maaş alanların eline bile değmeden kesinti yoluyla kesilmektedir. Gerçekten para kazananlardan alınması planlanan vergi bu bütçede yüzde 14,5'tur, gerçekleştirmelerin ise yüzde 11'lerde olduğunu geçen seneden tecrübe etmiş durumdayız. Türkiye'nin kaynaklarını emen Hükümetin övündüğü projelerin müteahhidi 44 firmanın 37'si geçen sene hiç vergi vermemiştir, matrahsız beyannameler bu 37 şirkete aittir. Kırk haramiler elini cebine atmamakta ama devlet elini çalışanların, mavi, beyaz, gri yakalıların ceplerinden çıkarmamaktadır. Bu vergi düzeni yoksulu ezen, zengini kollayan bir düzendir ve yine, bu bütçede 701 milyar liralık kurumlar vergisi istisnası getirilmektedir. "Kaynak, kaynak, kaynak" diyorsunuz, sadece beşte 1'i etkin teşviğe giden, beşte 4'ü birilerinin cebinde kalan yerde aradığınız kaynağı bulabilirsiniz. Biz yaptığımız bütçelerde yapacağımız etki analizleriyle doğru teşvikleri devam ettirip kalkınacağız, yanlış yapılanları ise doğru olanlara kaydırıp hep birlikte büyüyecek ve zenginleşeceğiz.

Konuşmanın başında cumhuriyetin ilk bütçesine atıf yapıp 1924'te Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk bütçesinin görüşmelerini hatırlatmıştım. Maliye Vekili Abdülhalik Bey kürsüden şu açıklamayı yapmıştı: "Halkı ezen aşar vergisini hızla kaldıracacağız." Daha bir yıl olmadan sözlerini tuttular, üreticinin ürettiğinden onda 1'ini alan aşar vergisini kaldırdılar. Bugün aşar vergisini kaldırmış bu Meclisin 100'üncü yılında öyle adaletsiz bir vergi sistemi vardır ki bugün 12 maaş alan beyaz yakalıların 3 ila 4 maaş kadar vergi ödediklerini biliyoruz. 33 bin lira maaş alan bir çalışan yıl boyunca 3 net maaşını vergi olarak vermektedir, 66 bin lira maaş alan yani yoksulluk sınırında maaş alan bir beyaz yakalı 4 maaşını vergiye veriyor. Eskiden beyaz yakalılar "Maaşım bu kadar ama 16 maaş alacağım." derken bugün 12 maaş alan beyaz yakalı maaşının 4 tanesini de vergiye vermektedir. Bu Meclis aşarı kaldırmıştır ama çalışanlar Erdoğan'ın aşırı vergisine muhataplırlar. Eskiden 16 maaş alanlar 8 maaşa çalışmakta, 4 maaşlarını Erdoğan'ın aşar vergisine ödemektedirler; bu vergiye isyan ediyoruz. (CHP sıralarından alkışlar)

Diğer yandan da "kaynak" dediğimizde kaynak bulamayanlar -kanunda görev- kanunun çıktığı günden beri, tam on sekiz yıldır, 2006'dan beri Sayın Erdoğan'da, bir dönem Sayın Binali Yıldırım'da, son yedi yıldır yine Sayın Erdoğan'da olduğu hâlde vergi cennetlerinin listesini bir türlü yayınlamamaktadır. Oysa kanun açıktır, vergi cennetleri bellidir; yarın sabah eğer Resmî Gazete'de vergi cennetleri yayınlanırsa o cennetlere giden gelen paradan yüzde 30 vergi alınacaktır. Bermuda'ya, Lüksemburg'a, Virjin Adaları'na, Man Adası'na, Cayman'lara, Malta'ya, Seyşeller'e kim para gönderiyorsa on sekiz yıldır kayırdığınız odur. Siz yapmıyorsunuz; iktidarımızın ilk üç kararnamesinde, bakanları atadıktan, üst düzey devlet yetkililerini atadıktan sonra çıkacak ilk kararnamede bu listeyi yayınlayacağız, sizinkileri vergiye bağlayacağız. (CHP sıralarından alkışlar)

İktidar hem alacağı vergiyi almıyor hem de yoksullardan adaletsizce topladığı vergiyi birilerinin cebine aktarıyor. "Vatandaşın cebinden bir kuruş çıkmayacak." dediğiniz kamu-özel iş birliklerine, köprülere, otoyollara, tünellere maalesef bu bütçede 204 milyar lira yatırdınız. "Bunların hiçbirine bir kuruş çıkmıyor." diyenlerin, onların yerinde yeller esiyor. Yerine oturanlar, 204 milyar lira bu yıl için, üç yıl için 678 milyar lirayı ayırmışlardır.

Biz Cumhuriyet Halk Partisi olarak asla bu yatırımlara karşı değiliz, âlâsını yapacağız, daniskasını yapacağız ama bunu birilerini zengin etmek için bu modelle yapmayacağız. Siz değil misiniz 10 bin liralık emekli maaşını 12.500'e getirirken öfleyen pöfleyen? 33 milyar lirayı zor bulanlar, vergi ödemeyen yandaşlarına 204 milyar lira kaynak ayırmışlar. Bir diğer yandan da bunlara ödeme yaparken dolar bazında, euro bazında, kendi ülkelerinin enflasyonu da etkilenecek bir seferde... Ama Çayırhan'daki termik santrali yirmi yıl birileri işletmiş, dünyanın parasını kazanmış, bir mucize olmuş, kesilen, altın yumurtlayan tavuk dirilmiş, bizim kümese geri gelmiş "Bir daha keselim." diyorsunuz. Onu verdiğiniz kişiye kömürü veriyorsunuz, onu verdiğiniz kişiye santrali veriyorsunuz, alım garantisini veriyorsunuz "Parayı öderken TL öde, 6 taksitte öde." diyorsunuz. Utanmasaydınız, bir de üstüne kırmızı fiyonk yapsaydınız. Kime veriyorsunuz Çayırhan'ı, kimin malını kime veriyorsunuz? (CHP sıralarından alkışlar)

Bu yüzden şu kadarını söyleyeyim ki: İktidarımızın ilk gününde bu projelerde hemen Türk lirasına döneceğiz, hukuk gözetilerek buraya kamu yararı gözüyle yeniden bakacağız -bu kısmı Selin Hanım yazdı, eğitilmiş hanımefendi, utanmış, diyememiş- kamulaştıracamız, kamulaştıracamız! (CHP sıralarından alkışlar)

Ekonomide durum kötüyken yönetimden ne beklerin? Elbette tasarrufa kendisinden başlaması. Yaptınız bir tasarruf genelgesi; genelgeye göre araçlar sınırlandırılacak, pek çok sınırlama gelecekti. Bir örneğe değineyim: Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcım, 120 bin araç için yazı yazdınız "İhtiyaç fazlalarını belirleyin, kiralamayın, geri kalanı da satın." diye. Belirlenen ihtiyaç

fazlası bin araç arkadaşlar, bin araç. 120 bin araçtan 119 bini lazım, bini ihtiyaç fazlası ve bu bin araç daha elden çıkarılmadan bu bütçeye 3.544 yeni araç satın alımı konulmuş durumdadır. Yani, sizler o araçlarla, o uçaklarla, o şatafatlarla devam eder ve tasarruf etmezken Devlet Su İşlerinden emekli Mithat amca, bankadan emekli Emel teyze, asgari ücretli kardeşim Muammer, babadan kalan maaşla idare etmeye taşıyan Leyla kardeşim boş buzdolabına bakacak, akşam pazarında ezik ürünler toplayacak. Böyle adalet olmaz! İktidar, tasarrufu yoksuldan ve işçilerden yapıyor. 2.500 engelli öğretmeni atamıyorlar "Tasarruf etik." diye övünüyorlar. Zaten iktidarın derdi halka refah sağlamak da değil, öyle olsaydı Varlık Fonuna kamu bankalarını, sigorta şirketlerini, limanları, Türk Hava Yollarını devredip, sonra Cumhurbaşkanı Erdoğan Varlık Fonunun başına kendisini atayıp, ondan sonra da Varlık Fonunu Sayıştay denetiminden çıkarmazdınız. Biz geldiğimizde, Sayıştay, Varlık Fonu başta olmak üzere denetimden kaçırılan tüm kurumları denetleyecektir.

Ekonomik kriz derinleşirken iktidar ülkeyi herkes için güvensiz hâle getirdi. Bugün çocuklarımız güvende değil. Yapılan araştırmalarda toplumun yüzde 86'sı çocukların güvende olmadığını söylüyor. Henüz 8'inde bir kız çocuğu Narin, kaybolduktan on dokuz gün sonra derede bir çuval içinde taşların altında bulundu. "Dicle'nin kenarında bir koyunu kurt kapsa sorumlusu benim." diyen bir kamu yönetim anlayışından geliyoruz; Hazreti Ömer'den vasiyettir. 8 yaşında bir kız çocuğunu koruyamadık, katillerini tespit edemedik ama bütün köyün bildiğini, "O köyde dostlarımız var, konuşmam." diyen milletvekilinizin bildiğini savcılar bilemiyor, bulamıyor. Araştırmalara göre iki buçuk yılda 64 çocuk Narin gibi yaşamını yitirmiştir.

Bugün çocukların ve gençlerin karşı karşıya kaldığı bir diğer büyük tehdit ise hepinizin bildiği gibi uyuşturucudur. Emniyetin resmî raporlarına göre 2023'te ele geçirilen "kristal" denilen metamfetamin miktarı 2019'a oranla yüzde 2 bin artmıştır. Uyuşturucu ne yazık ki okul önlerine kadar inmiştir. Anneler-babalar, iktidar olsun, muhalefet olsun gördüğü her milletvekiline, ulaştığı her siyasetçiye "Evladlarımızı bu beladan kurtarın, uzak tutun." diye feryat etmektedir. Zaman zaman birbirini çekemeyen, Sayın Erdoğan sevgisini paylaşamayan halef-selef iki Bakanı dört yılda yüzde 2 bin artan uyuşturucu miktarının sorumluluğunu paylaşmaya davet ediyorum.(CHP sıralarından alkışlar) Uyuşturucu kullanımındaki bu artışın sebepleri araştırılmalıdır ama yapılan araştırmaların pek çoğunda alkoldeki astronomik ve adı konmamış düşmanca uygulanan yaşam tarzı vergisinin yüksekliğinin etkili olduğu tespiti dikkat çekmek istiyorum.

Çocuklar gibi kadınlar da güvende değildir. OECD'ye göre Avrupa'da kadına karşı şiddette maalesef 1'inci sıradayız. Neredeyse 4 kadından 1'i şiddete maruz kalıyor. Kadınların yüzde 70'i geceleyin sokaklarda güvende yürüyemediklerini söylüyorlar.

Bu iktidar emeklilere, emekçilere, bu iktidar madencilere, bu iktidar esnafa, çiftçiye verdiği sözleri tutamamıştır. Seçime iki gün kala depremzedelere "Bir yılda 650 bin konut yapacağız. Bir yıl sonunda hepiniz evlerinize kavuşacaksınız." deyip iki yıl dolarken sadece yüzde 25'i, mesele Hatay'sa sadece yüzde 12'si... 4 depremzededen 3'ü koyteylerde, 4 depremzededen 3'ü çadırdadır ya da gurbettedir Türkiye'de. Hatay'da ise evine kavuşanların oranı sadece yüzde 12'dir. Hiçbir söz tutulmamıştır ama bir tek söz tutulmuş, tutulmaya devam edilmiştir; sadece HÜDA PAR'a verdiğiniz İstanbul Sözleşmesi'ne dönmeme sözü ısrarla tutulmaktadır. Cumhuriyet Halk Partisinin ilk iktidar haftasında İstanbul Sözleşmesi Türkiye Büyük Millet Meclisinde yeniden kanunlaşacaktır. (CHP sıralarından alkışlar)

Bu ülkede bebekler de güvende değil. En az 12 yenidoğan yavrumuz ihmalin, denetimsizliğin, para için gözü dönmüşlüğün kurbanı oldu. On dokuz ay önce bilinen ama bebekler ölmeye devam ederken tedbir alınmayan bir ihmalden bahsediyoruz. Bugün bir kamu görevlisinin dahi ifadesi alınmıyor, mahkemelerde âdeta bir tiyatro oynanıyor. Sistem biliyor ki: "Sarı öküzü versem ucu bize kadar geliyor." Bugün yenidoğanları öldüren, bilmediğimiz yenidoğanların ölümüne sebep olmuş olan ya da herhangi birimizin yakınlarını, büyüklerini yoğun bakımlarda telef eden sistem, bu iktidarın sağlıklı ticarileştiren, denetimsizleştiren sistemidir. Bu sistemde özel hastaneler ruhsatlar almakta, bonservisler gibi ruhsatlar almakta. İnanabiliyor musunuz, sadece yenidoğan ünitesini istediği birine kiralamakta, o kirayı çıkarmak isteyenler çeteleşmekte, kendi aralarında paslaşmakta, devleti soymakta, bebeleri öldürmektedirler. Sağlığı ticarileştiren bu vicdansızlığın, bu denetimsizliğin hepinizin yüreğini yaktığını biliyorum. Susuyorsunuz, susuyorsunuz ama hepimiz gerçek sorumluları biliyoruz; sarı öküzü bırakın, vicdanınıza sarılın. (CHP sıralarından alkışlar)

Dış politika, üzerinde ciddiyletmemiz gereken, Türkiye'nin ana meselelerinden bir tanesi. Ülkemizin ve partimizin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün tüm dünyada bilinen "Yurtta barış, dünyada barış." sözünü hatırlamanın tam da zamanı. Atatürk'ün dış politikada bize nasıl bir miras bıraktığını biliyoruz; "Yurtta barış, cihanda barış." vizyonunu bıraktı, komşularla iyi ilişkiler bıraktı. Devam eden yıllarda hem Cumhuriyet Halk Partisi hükûmetleri ve diğer pek çok hükûmet bu vizyona uygun hareket etti; komşuların iç tartışmalarından uzak durdu, komşudaki devlet dışı unsurlarla muhatap olmadı, komşunun toprak bütünlüğünü savundu. Ancak AK PARTİ iktidarlara bunun tam tersini yaptı; dış politikada kurumlar dışlandı, bu Parlamento dışlandı, en önemlisi, Dışişleri Bakanlığı, kadrolarıyla, birikimiyle ve geleneğiyle dışlandı. Kıbrıs Barış Harekâtı sırasında dönemin Başbakan Yardımcısı Erbakan 18 Temmuz günü, dönemin Başbakanı Bülent Ecevit 20 Temmuz günü harekât hakkında ilk bilgilendirmeyi kapalı oturumla bu salonda yaptılar. Oysa Suriye'de olan bu kadar olay karşısında Parlamento tamamen görmezden gelindi.

Suriye'deki maceracı yaklaşım 2011 yılından itibaren vatandaşlarımızın canına kasteden büyük bir güvenlik tehdidini yarattı ve bizi büyük bir göç sorunuyla karşı karşıya bıraktı. Türkiye'nin ödediği maliyeti görmezden gelemez; on üç yılda hiçbir şey olmamış gibi, tüm hataların bedelini halkımız ödememiş gibi, Aylan bebekler ölmemiş, Ege'de boğulmamış gibi hareket edemeyiz. Öncelikle geçmişteki hatalardan ders almalıyız, maceracı dış politika yaklaşımından hızla uzaklaşmalıyız.

Komşumuz Suriye'yi senelerdir otoriterlikle yöneten Esad dönü devrildi tıpkı Irak'ta, tıpkı Libya'da olduğu gibi. Atatürk'ün bir tek adam rejimi değil, otoriter bir rejim değil de bizlere demokratik bir cumhuriyet bırakmasının, her ne kadar yıpratılsa, aşındırılsa da ayakta olan kurumları ve kurallarıyla bir demokrasiyi bize emanet etmiş olmasının önemini bir kez daha hatırlamakta fayda var. Yani başımızda bir ülke paramparça hâle geldi, her parça bir başka küresel gücün elinde oyuncak olma riskiyle karşı karşıya. Şimdi, artık Suriye'de daha fazla kan dökülmeden, iç savaşı kesin bir şekilde sonlandırmanın, tüm Suriyelileri temsil eden bir geçiş hükûmeti kurmanın zamanıdır. Suriye'de şimdi yaraları sarmanın, demokrasiyi inşa etmenin, insanca bir rejim kurmanın zamanıdır. Biz, Suriye halkı için iyi olanın yanındayız. Biz, Suriye'nin komşularını, bölgedeki uluslararası aktörleri iç savaşın bitirilmesine katkı vermeye, insan haklarına ve hukukun üstünlüğüne dayalı tüm Suriye'yi temsil edecek demokratik bir rejimin kurulmasına yardımcı olmaya çağırıyoruz.

Biz Türkiye'de ana muhalefet partisiyiz, yurt dışına çıktığımızda Türkiye'nin partisiyiz. Temsil ettiğimiz tüm uluslararası kuruluşlarda, kurumlarda Türkiye'nin, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin, Azerbaycan'ın haklarını savunduk, savunmaya devam ediyoruz. Biz doğruya "doğru" yanlışa "yanlış" diyen bir noktadayız. Örneğin, Rusya-Ukrayna ilişkilerinde taraf olunmayıp denge politikası izlenmesini doğru bulduğumuzu her platformda ifade ettik. Suriye'yle ilgili dünden beri yapılan açıklamalarda Suriye'nin toprak bütünlüğüne yapılan vurgu, demokratik ve özgür seçimler noktasındaki sağduyulu açıklamaları dikkatle takip ediyoruz. Bizim de iktidara çağrımızdır: Türkiye, Suriye'ye maceracılıktan uzak, fatih heveslerinden uzak bir pozisyon, barışçıl bir pencereden bakmalıdır. Türkiye'nin Suriye politikası siyasi propagandaların malzemesi olmayacak kadar önemlidir. Trollerin akıl dışı heyecanları olabilir, sözde yorumcular, sözde uzmanlar, sırtında yumurta küfesi taşımayanlar macera şeklinde koşabilirler ancak devlet ciddi olmak zorundadır, soğukkanlı olmak zorundadır. Suriye'de demokratik, kapsayıcı, hukukun üstünlüğüne dayalı bir rejim inşasından yana olmayan kesimlerden uzak durulmalı, terörün ve şiddetin son bulması için çözümler üretilmelidir.

Ülkemizdeki Suriyelilerin evlerine dönmelerine yardımcı olacak kapsamlı bir geri dönüş programı hazırlanmalıdır. Bugün ülkemizdeki sığınmacılar meydanlarda sevinç gösterilerinde bulunuyorlar. Bu sevinç dönüşü sevinci ise buna iştirak ediyoruz ancak iktidarın bir an önce yanıtlaması gereken, meydanlarımızda gösteri yapan bu kadar sığınmacının nasıl gönderileceği sorusudur.

Bizim Suriye'ye dair önceliğimiz, oradaki askerlerimizin güvenliği, Türkiye'nin ve yurttaşlarımızın güvenliği, Türkiye'nin çıkarları ve huzurudur; ne kimsenin maşası olmayı kabul ederiz ne de başka memleketlerde yangına maşayla müdahaleyi doğru buluruz. Cumhuriyet Halk Partisi Suriye'nin toprak bütünlüğünden yanadır, demokrasi, barış ve istikrar ortamından yanadır, Suriye halkından ve iradesinden yanadır. Aksi hâlde yanı başımızda istikrarsızlık üretecek Afganistan gibi bir yapıyla yaşama riskimiz ortadadır. Böyle bir ülkeye Türkiye'deki Suriyeliler de dönmeyecektir, aksine Türkiye yeni göç dalgalarına da maruz kalabilecektir.

Buradan Türkiye'nin 1'inci partisinin Genel Başkanı olarak Avrupa'ya da sesleniyorum: Cumhuriyet Halk Partisi ilk seçimlerde iktidar olacaktır ve Cumhuriyet Halk Partisi yalnızca sınır komşularıyla değil, Avrupa'yla da iyi ilişkiler içinde olmayı istemektedir. Cumhuriyet Halk Partisi, yurttaşların esenliğini ve güvenliğini sizden gelecek hiçbir teklife değişmeyecektir, hakkaniyetli olmayan hiçbir pazarlığa oturmaz. İktidarımızda, Türkiye, komşularının yanında duracak, hem de Avrupa sisteminin parçası olduğunu ısrarla savunacaktır. Türkiye, Doğu ile Batı arasındaki barışçıl köprüdür, öyle olmalıdır. Kurucumuzun gösterdiği hedef, milletimizi muasır medeniyetler seviyesine...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN - Devam edin.

ÖZGÜR ÖZEL (Devamla) - Onun işaret ettiği yerde güçlü parlamentolar, hukukun üstünlüğü, mütevazı liderler, zengin halklar, kişi başına 45, 50, 55 bin dolar millî gelirler var. Birilerinin gözünü diktiği tarafta ise zengin liderler, fakir halklar, kişi başına 4.500 dolar millî gelir var. Bizim rotamız Atatürk'ün koyduğu hedeftir, çağdaş uygarlık seviyesine ulaşmaktır, Avrupa Birliğidir. 32'si Avrupa'da toplam 85 siyasi partinin üyesi olduğu, Başkan Yardımcısı olduğum Sosyalist Enternasyonal, partimizin Avrupa Birliği üyeliği mücadelesine tam desteğini açıklamış, 85 siyasi parti bu konuda imza atmıştır.

Biz, söyledığımız sözlerin vatandaşına ne etki oluşturduğunu ölçtüğümüz gibi milletin beklentilerini de ölçüyoruz. Bu kürsüye çıkmadan önce halka "Bütçe yapma yetkisi doğrudan sizde olsa bu parayı nereye ayırırdınız?" diye sorduk. Yüzde 37'si tarıma önem vereceğini, yüzde 28,5'u eğitime para harcayacağını, yüzde 19'u sanayiye ve savunma sanayisine, yüzde 14,2'si sağlığa, yüzde 1,7'si çevreye, yüzde 0,3'ü de diyanete para ayıracağını ifade etmiştir. Halkımız tarımı, sağlığı, eğitimi öncelerken, iktidar ise faizi, garanti ödemelerini ve vergi alınmayan zenginleri öncelemektedir.

İşte, önümüze konulan bütçenin rakamları bunlardır: Bütçe geliri 12,8 trilyon, gideri 14,7 trilyon, açık 1,9 trilyon liradır ve Hükûmetin bu bütçeye koyduğu faiz gideri 1,9 trilyon liradır. Uygulanan akıl dışı politikalarla bütçemiz faize rehin verilmiştir.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN - Sayın Özel, toparlayın.

Buyurun.

ÖZGÜR ÖZEL (Devamla) - Vatandaş boşuna mı "En önemli sorunum ekonomi." diyor? Cebindeki 200 lirayla basıldığı ilk gün, tedavüle girdiği ilk gün, 1 Ocak 2009'da 132 dolar alıyordu, bugün en büyük banknotumuz 6 dolar etmiyor. 200 liraya 2009'da 76 litre benzin alıyordu; bugün 5 litre almıyor, 4,5 litre benzin alıyor; 76 litre, 4,5 litre. 200 liraya 2009'da 500 ekmek alırken bugün 20 ekmek alıyor. Bugün PTT'nin sattığı posta pulu 175 lira ancak en büyük banknotla bir tane pul alınabiliyor, paramız pul olmuştur.

Gelelim bütçenin kimin için hazırlandığına. Bu bütçe kimin bütçesi biliyor musunuz: Bu bütçe maaşları asgari ücrete eşitlensin diye 66 milyar lira bulunamayan emeklilerin değil, 701 milyar liralık vergisi silinen zenginlerin bütçesidir.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN - Sayın Başkan, toparlayın lütfen.

ÖZGÜR ÖZEL (Devamla) - Bu bütçe atanamayan öğretmenler için kaynak yaratma bütçesi değil, ihalelere servet transfer etme bütçesidir. Bu bütçe sözde tasarruf yapmak için bir öğün yemek verilmeyen yoksul öğrencilerin değil, lüks araçların yanı sıra artık uçaklardan korvoy yapanların bütçesidir. Bu bütçe açık sınırının altında maaşla geçinen emeklinin, asgari ücretlinin değil, bugüne kadar kur korumalı mevduattan 1,8 trilyon lira ödenenlerin bütçesidir. Bu bütçe staj ve çıraklık mağdurlarının, emeklilikte adalet isteyenlerin değil, kamuda 3-4 kıyak maaş alanların, yönetim kurulu üyeliği kapanların bütçesidir. Bu bütçe hakkı olan desteği alamadığı için ürünü tarlada kalanların, ürünü yola dökenlerin değil, adrese teslim ihaleler verilenlerin, teşviklerle semirtilenlerin bütçesidir. Bu bütçe ekmek parası için yerin yüzlerce metre altında ter döken madencilerin değil, "Madencilerin fitratında ölüm var." diyenlerin bütçesidir. Bu bütçe yoksulluk nedeniyle derme çatma bir barakada yanarak ölen 5 kardeşin değil, "Yoksulluğa isyan etmeyin, sabredin." derken lüks makam arabalarında sıra sıra dizilenlerin bütçesidir. Bu bütçe depremedelerin bütçesi değil, rezerv alan uygulamasıyla rant peşinde koşanların; tevazunun değil, kibrin ve şatafatın bütçesidir.

Millet 31 Mart seçimlerinde Türkiye'de bir iktidar değişim sürecini başlatmıştır. İktidara düşen, milletin iradesine saygı duymaktır. Saygı duymamanın iktidara da millete de hiçbir faydası yoktur.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

ÖZGÜR ÖZEL (Devamla) - Başkanım, bir iki dakikada bitiriyorum, sürmez bile.

Bu yanlış yoldan bir an önce dönülmeli; kayyım atayarak, hukuktan uzaklaşarak, yoksulları ezerek bu ülkeye daha fazla zarar verilmemelidir. Bu ülkenin insanlarına daha fazla yazık edilmemelidir, Türkiye hızla hukuka dönmeli, adalet hâkim kılınmalı, Meclisin seçilmiş bir milletvekili daha fazla hapiste tutulmamalı, gençler konuşmalı, itiraz edebilmeli, kayırmacılığa son verilmeli, mülakat derhâl kaldırılmalı, eğitimde bilim esas alınıp her ne kadar ihtiyaç varsa o kadar öğretmen atanmalı, emekli, asgari ücretli, memur artık hakkını almalıdır. Demokratik bir ülkede iktidardan bunları yapması beklenir ama bu iktidar ilk seçimde tecelli edecek milletin kararına hukuk dışı yöntemlerle direnmeyi amaçlamaktadır. Bu şahsi beka direnişi tarihin hiçbir döneminde başarılı olmamıştır, bundan sonra da olmayacaktır. Bu yüzden artık sandık milletin önüne konulmalıdır, kararı halk vermelidir, kararı millet vermelidir. Bu millete daha fazla zulüm edilmemelidir. Biz bunları yapmaya geliyoruz. Gülmeyen yüzleri güldürmeye, doymayan karınlarını doyurmaya, olmayan adaleti getirmeye, eşitliği getirmeye geliyoruz, bu ülkeyi ayağa kaldırmaya geliyoruz. Yüzyıl önce olduğu gibi yine kurtarmaya, yine halkın iktidarını kurmaya geliyoruz.

Hepinizi saygıyla selamlıyorum. (CHP sıralarından ayakta alkışlar; İYİ Parti ve Saadet Partisi sıralarından alkışlar)

BAŞKAN - Sayın milletvekilleri, birleşime on dakika ara veriyorum.

Kapanma Saati: 20.45

BEŞİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 21.01

BAŞKAN: Numan KURTULMUŞ

KÂTİP ÜYELER: Mustafa BİLİCİ (İzmir), Havva Sibel SÖYLEMEZ (Mersin)

----- 0 -----

BAŞKAN - Sayın milletvekilleri, Türkiye Büyük Millet Meclisinin 29'uncu Birleşiminin Beşinci Oturumunu açıyorum.

2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi ile 2023 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi'nin görüşmelerine devam ediyoruz.

Komisyon yerinde.

Şimdi, Adalet ve Kalkınma Partisi Grubu adına ilk konuşmacı Genel Başkan Vekili ve Bursa Milletvekili Sayın Efan Ala. Buyurun Sayın Ala. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

Süreniz otuz beş dakikadır.

AK PARTİ GRUBU ADINA EFKAN ALA (Bursa) - Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, ekranları başında bizleri izleyen saygıdeğer vatandaşlarım; sözlerime başlarken sizleri hürmet, muhabbet ve saygıyla selamlıyorum.

2025 yılı bütçemiz, ülkemiz ve milletimiz için hayırlı uğurlu olsun. AK PARTİ kadrolarına üst üste, kesintisiz 23 defa bütçe yapma yetkisi veren aziz milletimize şükranlarımı arz ediyorum. Bu bütçenin hazırlanmasında emeği geçen bütün arkadaşlarımıza teşekkürlerimi sunuyorum.

Sözlerimin başında, bugün Isparta'da elim bir kaza sonucu şehit olan askerlerimize Yüce Allah'tan rahmet, ailelerine ve aziz milletimize başsağlığı diliyorum.

Yine, Artvin ve Çankırı'da kaza ve heyelanda hayatlarını kaybeden vatandaşlarımıza Allah'tan rahmet diliyorum, kederli ailelerine başsağlığı diliyorum.

Değerli milletvekilleri, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulumuzda görüşmekte olduğumuz 2025 yılı bütçemiz; yatırımı, istihdamı, üretimi, ihracatı destekleyen ve sosyal refah artışını hedefleyen bir anlayışla hazırlanmıştır. Bütçemiz, sürdürülebilir kalkınmayı ve istikrarlı bir büyümeyi hedeflemektedir. Eğitimi ve sağlığı, nitelikli beşerî sermayeyi, katma değerli üretimi ve teknolojik dönüşümü öncelemektedir. Değerli arkadaşlar, bu bütçe, istikrar, icraat ve kalkınma bütçesidir. Bu bütçe, Cumhuriyet olarak Türkiye Yüzyılı vizyonumuzla eğitim, sağlık, adalet, savunma, güvenlik, tarım, sanayi, enerji, ulaştırma ve diğer tüm alanlardaki hedeflerimizi destekleyecek bir bütçedir. Nihai amacımız, sürdürülebilir bir büyüme, rekabetçi bir ekonomi ve artan refahla adil bir gelir dağılımı sağlamaktır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; 2025 yılı bütçesini, küresel ve bölgesel düzeyde artan riskler ve belirsizliklerin yaşandığı bir konjonktürde görüşüyoruz. Uluslararası ticarete artan korumacılık, yüksek borçluluk, gelişmiş ülkelerde seçimler sonrası ortaya çıkan politika belirsizlikleri, doğal afetler, salgın hastalıklar ve göçler tüm dünyayı ve bölgemizi yakından etkilemektedir. Amerika Birleşik Devletleri ve Çin arasındaki ticaret ve teknoloji savaşları, uluslararası ticaret kurallarını altüst eden koruma önlemleri ve ek vergiler, tüm dünyadaki üretim maliyetlerini ve dış ticaret süreçlerini doğrudan olumsuz etkilemektedir. Teknoloji ve üretim savaşları, başta makine ve otomotiv sektörü olmak üzere Sanayi Devrimi sürecindeki temel sektörlerdeki ana aktörlerin hayatta kalma mücadelesine sahne olmaktadır. Diğer taraftan, uluslararası ticaretin ana transfer yollarında yaşanan terör ve benzeri krizler, bir taraftan üretim maliyetlerini artırırken diğer taraftan tedarik zincirlerini bozmaktadır. 2020 yılında sert ekonomik daralma yaşayan dünya ekonomisi, jeopolitik gerilimler ve çatışmalar nedeniyle bugüne kadar dalgalı bir seyir izlemiş, 2023 yılında 3,3 oranında bir büyüme kaydedebilmiştir. Son dönemde risk ve belirsizlikler artmakla birlikte, 2024 ve 2025 yıllarında küresel ekonominin yıllık yüzde 3,2 oranıyla büyümeye devam etmesi beklenmektedir.

Değerli arkadaşlar, bütün bunları şunun için aktarıyoruz: Biz, dünyanın önemli bir ülkesiyiz. Dünyada ve bölgemizde olan gelişmeleri hem etkiliyoruz hem de o gelişmeler bizi etkiliyor; önemli bir aktörüz, belirleme konusunda faaliyetler ve siyaset üretiyoruz ama gidişatı dikkate almayan, rasyonel olmayan politikalarından da uzak duruyoruz. O nedenle, dünyada ve yakın coğrafyamızda ne olup bittiğini çok iyi analiz ederek yolumuza devam etmemiz gerekiyor. Bu bakımdan, değerli arkadaşlarım, bu dünyada genel olarak ve yakın coğrafyamızda da çok daha güncel, sonuçlarını yakından gördüğümüz pek çok çatışma ve belirsizliğin olduğu böylece bir ortamda Türkiye, uyguladığı politikalar ve uluslararası ilişkilerde yürüttüğü etkin sonuç alıcı diplomasi sayesinde yoluna kararlılıkla devam etmektedir. (AK PARTİ sıralarından alkışlar) Yirmi iki yıllık AK PARTİ hükümetleri döneminde ülkemiz; bölgesel düzeyde gücü sürekli artan, küresel düzeyde etkinliği yükselen, attığı her adım dikkatle takip edilen güçlü bir ülke hâline gelmiştir.

Değerli milletvekilleri, değerli arkadaşlarım; 2023 yılı millî gelirimiz, Türkiye Yüzyılı'na girerken ilk defa, ilk defa 1,1 trilyon doları aşarak Türkiye Cumhuriyeti tarihinde rekor kırmış ve ülkemiz, ilk defa millî geliri 1 trilyon doları aşan ülkeler arasına girmiştir. (AK PARTİ sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Zayıf dış talep ve asrın felaketi olan depremle 11 ilimizdeki yıkıma rağmen 2023 yılında ekonomimiz, on dört yıllık kesintisiz büyüme eğilimine devam etmiş, yüzde 5,1 oranında büyüyerek dünya ortalamasının üzerinde bir oranı yakalamıştır.

Hükümetlerimiz döneminde millî gelirimizi 3,5 kat artırdık. 2023 yılı itibarıyla kişi başına millî gelirimizi 13.243 dolara çıkardık. Bu rakamın yıl sonu itibarıyla 15 bin dolara ulaşmasını da bekliyoruz. Değerli arkadaşlar, saygıdeğer milletvekilleri; bu durum, Türkiye ekonomisinin nitelik değiştirmesidir, Türkiye'nin lig atlamasıdır. 1950'li yıllardan beri orta gelirli ülkeler grubunda, orta gelirde veya orta gelir altında olan ülkeler grubundaki ülkemiz, AK PARTİ iktidarları döneminde ilk defa üst orta gelirli ülkeler grubuna yükseldi. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

GÖKHAN GÜNAYDIN (İstanbul) - Bir tek vatandaş fark etmiyor.

EFKAN ALA (Devamlı) - Şimdi, önümüzdeki dönemde de bu ülkeyi yüksek gelirli ülkeler grubuna çıkaracağız; bunda kesinlikle kararlıyız.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; geçtiğimiz bütçe döneminde son bir yılda istihdam güçlü artışını sürdürmüştür, işsizlik oranları önemli düzeyde gerilemiştir. 2023'ün üçüncü çeyreğinde 31 milyon 690 bin kişi olan çalışan sayısını 2024 yılının üçüncü çeyreğinde 33 milyona ulaştırdık. Böylece, son bir yılda her şeye rağmen 1 milyon 44 bin ilave istihdam sağladık. İhracatımızı 36 milyar dolar seviyesinden alıp 262 milyar dolara çıkararak cumhuriyet tarihimizin rekorunu kırdık. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

Şimdi, tabii, çıkan konuşmacılar genelde bizi bizim rekorlarımızla ölçüyorlar; o rekorları biz kırdık, yine kırarız, yine kıracağız, orada sorun yok. (AK PARTİ sıralarından alkışlar) Ama bizden önceki dönemlerle kıyaslayınca gerçekten tarih yazdık, başarılarından başarıya koştuk ve gerçekten büyük başarıları imza attık her alanda; onlara değineceğiz tabii. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

GÖKHAN GÜNAYDIN (İstanbul) - Hiç pazara çıkıyor musun Sayın Efan Ala, hiç pazara çıkıyor musun? Ya, bir pazara git, bir pazara git; bak ne diyecekler sana!

EFKAN ALA (Devamlı) - Biz oradan geliyoruz, biz pazardan geliyoruz; siz daha yolunu yeni öğrendiniz. Yahu, biz oradan geliyoruz; Cumhurbaşkanılarımız pazardan, sokaktan geliyor. (AK PARTİ sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

GÖKHAN GÜNAYDIN (İstanbul) - Ben seni hiç görmedim pazarda; yarın bi pazara git, pazarda ne diyecekler bir bak, yarın bir git! (AK PARTİ sıralarından gürültüler)

MEHMET BAYKAN (Konya) - Ayıp oluyor ama bir dinle!

GÖKHAN GÜNAYDIN (İstanbul) - Dayanamadın değil mi oradan yine, dayanamadın oradan.

EFKAN ALA (Devamlı) - Küresel ve bölgesel konjonktürdeki olumsuz gelişmelere rağmen temel makroekonomik...

Arkadaşlar, bakın, Genel Başkanlarımız da burada...

BAŞKAN - Sayın Ala, müsaade eder misiniz.

Değerli arkadaşlar, müzakerelerin şu anına kadar herkes gerçekten büyük bir olgunlukla konuşmacıları dinledi, Sayın Ala'yı da olgunlukla dinleyelim. Bütün gruplar kendi adına konuşmalarını yapacak. Lütfen arkadaşlar, laf atmayalım.

ALİ MAHİR BAŞARIR (Mersin) - Ala olgun yalanlar söylüyor.

GÖKHAN GÜNAYDIN (İstanbul) - Pazara çıksın dedik, bir şey demedik ki.

BAŞKAN - Buyurun.

EFKAN ALA (Devamla) - Sayın Başkan, ben burada sabahtan beri -işimiz tabii bu- büyük bir memnuniyetle Genel Başkanları, parti sözcülerini dinliyorum. Takdir edilir ki birçoğuna itirazım vardır, katılmadığım çok fikir beyan edildi ama önemli olan, herkesin burada fikirlerini, özellikle de katılmadığımız fikirlerini ifade edebilmesidir. (AK PARTİ sıralarından alkışlar) Ben oradan hiçbir zaman söz atmadım, laf atmadım. Şimdi sözümü yükseltiyorum, sesimi değil. (AK PARTİ sıralarından alkışlar) Siz de çıkın efendim, çıktığınızda yapıyorsunuz zaten; ben de oradan tek kelime ve tek cümle söylemedim. O bakımdan, ben de fikirlerimi söylüyorum; katılmadığınız şeyler olacaktır, zaten biliyoruz biz bunları ama hepimize düşen şey, burada konuşurken dinlemek ve itirazlarımızı da daha sonra yapmak. Zaten size ilişkin bir şey de söylemiyorum, kendi politikalarımızı, dünyaya bakışımızı anlatıyorum.

GÖKHAN GÜNAYDIN (İstanbul) - Vatandaşın itirazı bunlar, bizim değil vatandaşın. Bir pazara çık sen!

EFKAN ALA (Devamla) - Vatandaş biz yirmi iki yıldır bihakkın temsil ediyoruz, bihakkın temsil ediyoruz; iradeyi en iyi şekilde temsil ediyoruz değerli kardeşlerim. (AK PARTİ sıralarından alkışlar) Siz, sandıkla daha yeni hemhâl oluyorsunuz. Neyse...

GÖKHAN GÜNAYDIN (İstanbul) - Ya, ya! Senin yaşın kadar siyaset yaptım ben.

EFKAN ALA (Devamla) - Yani iktidarın yolunun oralardan geçtiğini bütün partilerin bihakkın bilerek ona göre davranmasından ben büyük bir memnuniyet duyarım.

Değerli arkadaşlar, küresel ve bölgesel konjonktürdeki olumsuz gelişmelere rağmen temel makroekonomik göstergelerde öngörü ve hedeflerimizi gerçekleştiriyoruz. Öngördüğümüz takvimle uyumlu olarak enflasyonda düşüş süreci devam etmektedir. Vatandaşlarımız müsterih olsun, biz ekonomi programımızı kararlılıkla uyguluyoruz, planladığımız şekilde sonuçları alıyoruz. Enflasyonu, öngördüğümüz takvimde tek haneli rakamlara in-di-re-ceğiz! (AK PARTİ sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Cari işlemler açığının millî gelire oranını yüzde 1'in altına düşürdük. Brüt uluslararası rezervlerimiz ise 156 milyar doları aştı.

MURAT EMİR (Ankara) - Kaç lira faiz veriyorsunuz? Faizi söyle, faizi!

EFKAN ALA (Devamla) - Uluslararası kredi derecelendirme kuruluşları da bu olumlu gidişatı teyit ederek Türkiye'nin kredi notunu üst üste yükseltti hatta bazıları 2 kademe birden artırdı. Değerli kardeşlerim, önceden yarışa girmişlerdi düşürmek için. Rezervlerdeki artış, risk primindeki düşüş ve Türk lirası mevduatları artışı, ekonomi politikalarının doğru yönde ilerlediğinin ve piyasalarda olumlu bir hava oluştuğunun somut göstergeleridir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; makroekonomik göstergelerdeki bütün bu olumlu gelişmeler, ülkemize yönelik yatırımcı bakışını da pozitif yönde etkilemektedir. Sadece bir rakamı takdirlerinize arz edeceğim, AK PARTİ hükûmetlerine kadar elimizdeki veriler bunlar: 1973'ten 2002'ye kadar Türkiye'ye gelen doğrudan yabancı yatırım miktarı 15,1 milyar dolar. AK PARTİ hükûmetleri döneminde yani iktidara geldiğimiz 2002'den bugüne kadar, değerli kardeşlerim, 269,3 milyar dolar yabancı yatırım gelmiş; biz 2007'de 22 milyar dolar dışarıdan yabancı yatırım aldık. Dolayısıyla, değerli kardeşlerim, yirmi iki yıldır uyguladığımız bu politikalar sonuçlarını vermektedir. Elbette, dünya konjonktüründen kaynaklanan problemler dolayısıyla içeride de bazı problemler yaşadık; onları da giderecek olan, o başarıları imza atmış olan bu lider, bu kadro ve bu ekiptir. (AK PARTİ sıralarından alkışlar) Önümüzdeki dönemde, dünya ekonomisindeki gelişmeleri dikkate alarak Türkiye'nin yatırım, üretim ve ihracat üssü olmasını sağlayacak, AR-GE ve yenilikçi ekosistemi güçlendirecek, yeşil ve dijital dönüşümü hızlandıracak, verimliliği artıracak ve beşerî sermaye kalitesini yükseltecek politikalara, değerli kardeşlerim, daha fazla ağırlık vereceğiz. Orta vadeli programda ortaya koyduğumuz politikalarla enflasyonu tek haneye düşürerek fiyat istikrarını sağlamak, cari işlemler dengesini yapısal olarak iyileştirmek, katma değeri yüksek ve teknoloji yoğun üretimi artırmak, rekabet gücümüzü yükselterek kalıcı refah artışı sağlamak temel hedefimizdir.

Siyasetimizin ve uyguladığımız ekonomik programın temel amacı; emeklimizin, işçimizin, memurumuzun, çiftçimizin, esnafımızın, gençlerimizin, toplumumuzun her kesiminin refahını artırmaktır. Biz bu hedefleri gerçekleştirme hususunda kararlıyız, 2025 yılı bütçemiz de bu programın bir adımıdır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; dünya, bugün küresel terör, düzensiz göç, artan işsizlik, çevresel tahribat ve siber tehdit gibi sorunlarla birlikte ciddi bir belirsizlik ve öngörülemezlikle karşı karşıyadır. Küresel ticaret savaşları, yükselen yabancı karşıtlığı ve İslam düşmanlığı, bölgesel çatışmalar güncel ve yakıcı bir hâl almıştır. Bu gelişmeler, dünyada ekonomik yönden içe kapanmayı ve korumacılığı beslerken siyasal yönden gelişmiş ülkelerde bugüne kadar "marjinal" olarak tanımlanan aşırı siyasal akımları beslemeye başlamıştır. Bu akımlar bazı ülkelerde ana muhalefet konumuna yükselmiş, bazı ülkelerde de iktidar ortağı olmuşlardır. Bu ülkeler ne yazık ki bir demokratik durgunluk, hatta bir demokratik gerileme dönemine girmiştir. Uluslararası kuruluşlar ise maalesef yapıları itibarıyla adaletsiz, fonksiyonları bakımından da etkisiz durumdadırlar.

Mevcut gelişmeler henüz küresel çapta bir sıcak çatışmaya dönüşmemiş olsa da her zamankinden daha tedbirli ve dikkatli olmak mecburiyetindeyiz. Bütün bu gelişmelere rağmen Türkiye olarak ihtiyatlı iyimserliğimizi muhafaza ederken küresel sistemdeki adaletsizliklere, zulüm ve haksızlıklara itiraz ediyor; Cumhurbaşkanımızın ifadesiyle "Dünya 5'ten büyüktür ve daha adil bir dünya mümkündür." diyoruz. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

Değerli milletvekilleri, yukarıda kısaca değindiğim bölgesel çatışmaların önemli bir kısmı etrafımızda cereyan etmektedir. Suriye'de 2011 yılında başlayan, yarım milyondan fazla insanın ölümüne, milyonlarcasının yerinden edilmesine ve ülkede büyük bir yıkıma yol açan bir dönemin ardından Suriye halkı ülkesinin geleceğine kendisinin karar vereceği bir aşamaya varmıştır.

İçinde bulunduğumuz dönem, esasen, ülkemizin Suriye özelinde takip ettiği politikanın ve önceliklerin ne kadar isabetli olduğunu ortaya koymuştur; aynı zamanda, endişelerimizin de haklı çıktığını göstermiştir. Özellikle son aylarda Sayın Cumhurbaşkanımızın Suriye'de yaklaşan süreci öngörerek başlattığı inisiyatiflerin ne kadar önemli olduğu ortaya çıkmıştır. Başından bu yana Suriye'ye yönelik yürüttüğümüz politikamızın ana unsurlarını terörün Suriye topraklarından temizlenmesi, ülkenin birlik ve toprak bütünlüğünün korunması suretiyle siyasi süreçte ilerleme kaydedilmesi ve Suriyelilerin güvenli ve gönüllü bir şekilde ülkelerine dönmesi oluşturmıştır. Bu amaçlar doğrultusunda gelişme kaydedilmesi için Suriye'de sükûnetin sağlanmasına odaklanan ülkemiz Astana süreciyle çatışmaların durulmasını sağlamış ancak bu değerlendirememiştir. Suriye'deki kronik sorunların çözümsüzlüğüyle halkta yükselen memnuniyetsizlik dalgası rejimin saldırıları nedeniyle yaşanan sivil kayıplarla birleşince Suriye Baas rejimi tarihe karışmıştır.

Bundan sonraki aşamada artık ileriye odaklanmalıyız. Suriye halkının önünde yeni bir gelecek imkânı mevcuttur. Aynı zamanda üstlenilmesi gereken büyük bir sorumluluk bulunmaktadır. Bundan sonraki süreçte huzurun ve barışın hâkim olduğu, farklı etnik grupların yan yana barış içinde yaşadığı ve komşuları için istikrarsızlık üretmeyen bir Suriye tesis edilmesini arzu ediyoruz. Suriye halkının intikam duygusuna kapılmadan, etnik çatışma yaşanmasına mahal vermeden düzenli bir şekilde geçiş sürecini yönetmesi gerekmektedir. Bunun için de Suriyeli muhaliflerin birlik içinde olması ve kapsayıcı bir geçiş hükûmetini süratle tesis etmeleri önem taşımaktadır, bugün de bunun çalışmalarını paylaştılar. Sonuçta devlet kurumlarının sekteye uğramadan

faaliyet göstermesi bu geçiş sürecinin düzen içinde yürümesinin ana koşullarından biridir. Neticede, haksızlık ve zulme uğrayan Suriye halkı daha iyi koşullara kavuşma imkânı bulmuştur.

Türkiye, bundan sonra da Suriye'nin yaralarının sarılması; birliğinin, bütünlüğünün ve güvenliğinin sağlanması için ne yapılması gerekiyorsa sorumluluk üstlenmeye hazırdır. (AK PARTİ sıralarından alkışlar) Nitekim, bu amaca yönelik olarak hem yerel düzlemede hem de bölgesel ve uluslararası düzeyde temaslarımızı ilk andan itibaren sürdürüyoruz. Bölge lkeleriyle ve uluslararası aktörlerle bu konuda çalışmalarımızı önümüzdeki günlerde de sürdüreceğiz, daha da yoğunlaştıracağız. Bu sayede, evlerini terk etmek zorunda kalan milyonlarca Suriyeli'nin kendi topraklarına dönmesi de sağlanmış olacaktır. Neticede, istikrarın tesis edilmediği bir Suriye sahasının bölge ve uluslararası toplum açısından birçok ilave sorun yaratacağı hatırdı tutulmalıdır. Terör örgütlerinin her daim yaptıkları üzere, mevcut ortamdan istifade etmeye çalışabilecekleri açıktır. Sahadaki kontrolszlğn yaratabileceği güvenlik riskleri de dikkate alınarak terör örgütlerinin oldubittilerine fırsat verilmeyecektir. Türkiye, Cumhurbaşkanımız liderliğinde Suriye'de barış ve istikrarın sağlanması için uluslararası platformlarda her türlü çabayı göstermekte, somut ve kapsayıcı zmler üretmektedir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Filistin'de eşsiz zulümler işleniyor. İsrail'de Netanyahu hkmeti bir yılı aşkın süredir devlet terörü uyguluyor, Lübnan başta olmak üzere çatışmayı bölgeye yaymaya alışıyor. İsrail'in bu saldırganlığı ve uluslararası hukuku hiçe sayan tutumu tüm bölgeyi büyük bir felaketin içine sürüklüyor. Türkiye, ilk günden beri uluslararası kurum ve kuruluşları sorumluluk almaya davet etmektedir. Biz, çare iki devletli zm diyoruz; biz, başkenti Doğu Kudüs olan bağımsız, egemen, coğrafı bütünlüğe sahip bir Filistin devleti diyor ve öneriyoruz; bunun için çalışıyoruz ve bütün dünyaya ağırda bulunuyoruz. Soykırım suları Netanyahu ve eski Savunma Bakanı hakkında Uluslararası Ceza Mahkemesi tarafından verilen tutuklama kararından büyük bir memnuniyet duyduğumuzu ifade etmek isterim. Türkiye olarak Suriye ve Filistin konusu başta olmak üzere, Orta Doğu'daki bütün gelişmeleri ciddiyle takip ediyor ve Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın yürüttüğü baş döndürücü liderler diplomasisiyle bölgenin istikrar kazanması için gerekli her türlü adımı atıyoruz.

Diğer taraftan, Rusya ve Ukrayna savaşında yine en etkili inisiyatif alan Türkiye Cumhuriyeti ve Sayın Cumhurbaşkanımızdır. Türkiye bu bölgelerde tarihİ sorumluluğunun gereğini yerine getirmekte, gönül coğrafyamızda barış ve huzura katkı sağlamaktadır.

Değerli arkadaşlar, böyle bir dönemde Türkiye'yi istikrar adası olarak korumak; birliğini, dirliğini tahkim etmek her birimize düşen tarihİ bir sorumluluktur. Hem Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın ve hem de Milliyetçi Hareket Partisi lideri Sayın Devlet Bahçeli'nin Cumhur İttifakı olarak ortaya koydukları stratejik hedef ve politikaların bölgemizde yaşanan bu gelişmeler dikkate alındığında Türkiye'nin huzuru, güvenliği ve istikrarı için ne kadar önemli olduğu ve hayati öneme sahip olduğu daha iyi anlaşılacaktır. (AK PARTİ ve MHP sıralarından alkışlar)

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; AK PARTİ bir başarı hikyesidir. Yirmi iki yıllık AK PARTİ iktidarları döneminde milletimizin desteğiyle, Türkiye ekonomisini bu kadar çalkantılı bir coğrafyada istikrar içinde 3 kattan fazla byttğmz belirttiim. Siyasette bir makas değişimi gerçekleştirdik. Siyaseti vesayetten kurtardık, millİ iradeyi idareye hâkim kıldık. Bütün darbe girişimlerini püskürttük. Son sözü vesayet odaklarının temsilcilerinin söylediği bir Türkiye'den son sözü millİ iradenin söylediği ve yüzde 52 oyla gelip Türkiye'yi yöneten Cumhurbaşkanımızın söylediği bir Türkiye'ye geldik. (AK PARTİ sıralarından alkışlar) Türkiye Büyük Millet Meclisinin üzerinde hiçbir g tanınmayan bir ülkeye geldik. Her şeye burada karar verilebilir; buyrun, verin.

Demokrasiyi güçlendirdik, devletin kurumlarını da güçlendirdik. Artık darbeler, bildiriler ve muhtıralar tarihe gömüldü. Bu sayededir ki değerli kardeşlerim, devletin kurumlarını da güçlendirdik ve bu sayededir ki bugün Libya'dan Kosova'ya, Irak'tan Somali'ye kadar dünyanın 16 farklı yerinde Türk Silahlı Kuvvetleri, ordumuz barış ve huzura katkı sağlıyor, terörle mücadelede tarih yazıyor. Hem demokrasiyi güçlendirdik hem kurumları güçlendirdik; AK PARTİ'nin farkı budur. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

Biz bu süreçleri yönetirken karşılaştığımız her engeli milletimizle beraber aştık. Bu siyasal değişimin sağladığı imkânlarla da birçok alanda devrim niteliğinde işler yaptık. Bunları da darbe girişimleri, muhtıralar, kapatma davaları, 367 garabeti, terör gibi birçok saldırı ve engellemelere rağmen gerçekleştirdik.

Değerli kardeşlerim, bu tuzaklar kurulurken her seferinde AK PARTİ'nin ve hiçbir şart altında millet iradesini teslim etmeyen bu hareketin lideri Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın arkasında duran milletimizi saygıyla selamlıyorum. Bütün başarıların asıl sahibi aziz milletimizdir. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

Değerli milletvekilleri, burada iktidarımız boyunca yaptıklarımızı saymaya kalsak saatler yetmez ancak her biri daha önce yapılsa on yıllarca konuşulacak olan bazılarını da hatırlatmadan geçersek kendimize haksızlık etmiş oluruz.

Savunma sanayisinde devrim niteliğinde başarıları imza attık. Bugün dünyada insansız hava aracı üretebilen, İHA ve SİHA'ları üretebilen birçok ülkeden biriyiz. Savunma sanayisi ihracatımız 5,6 milyar doları aştı, bu alandaki istihdam 91 bine ulaştı. Savunma sanayisindeki bu başarılarla terörle mücadelede de ytem değiştirdik, terörle mücadeleyi artık sınırlarımızın dışında ve yuvalandıkları yerlerde yapıyoruz. Bu nedenledir ki terör rgtleri TUSAş saldırısıyla savunma sanayimizi hedef aldı. Değerli arkadaşlar, bu saldırılar bizi yolumuzdan döndüremez ancak bizim azim ve kararlılığımızı artırır. Bu vesileyle tekrar şehitlerimize Allah'tan rahmet, aziz milletimize başsağlığı diliyorum.

Değerli arkadaşlar, Türkiye'nin gururu yerli otomobilimiz Togg'u biz ürettik, biz! (AK PARTİ sıralarından alkışlar) Bundan gurur duyuyoruz.

YÜKSEL SELÇUK TRKğLU (Bursa) - şimdi de gözden çıkardınız.

EFKAN ALA (Devamla) - TÜRK SAT 6A uydusunu geliştirdik, uydu filomuzu 9'a çıkardık. Arkadaşlar, bunlar tarihİ başarılarıdır.

Türkiye'nin ilk nükleer santralini biz inşa ediyoruz. Karadeniz'de doğal gazı, Gabar'da da petrol çıkardık. Türkiye'nin enerji kaynaklarını milletimizin hizmetine sunuyoruz.

Her biri dünya çapında birer proje olan Marmaray'ı, Avrasya Tüneli'ni, Yavuz Sultan Selim Köprüsü'n, Osmangazi Köprüsü'n, Çanakkale Köprüsü'n biz yaptık.

Yusufeli, Deriner, İlisu Barajları gibi her biri dünya çapında projeleri milletimizin hizmetine sunduk.

Türkiye'yi hızlı trenle biz buluşturduk; otoyolları 1.700 kilometreden 3.700 kilometreye, bölünmüş yolları 6.000 kilometreden 29.500 kilometreye biz çıkardık ve Türkiye'nin ulaşımına ağ atlattık. İstanbul Havalimanı'nı biz yaptık ve değerli kardeşlerim, İstanbul'u dünyanın buluşma noktası hâline getirdik.

MAHMUT TANAL (şanlıurfa) - İstanbul'da havalimanı yok muydu?

EFKAN ALA (Devamla) - Değerli arkadaşlar, sadece İstanbul'dan Türkiye'nin nüfusundan fazla yolcu dünyanın çeşitli bölgelerine uçuş yapmaktadır. Türkiye'ye gelen turist sayısı 61 milyona, turizm gelirlerimiz 60 milyar dolara ulaştı. Turizmde dünyanın ilk 5 ülkesinden biri hâline geldik.

Değerli milletvekilleri, Kahramanmaraş'ta geçen hafta Sayın Cumhurbaşkanımız 155.000'inci deprem konutunun teslimini yaptı. 2024 yılının sonuna kadar 201.668 bağımsız bölümü daha teslim edeceğiz. 2025 yılının sonunda da 452.983 bağımsız bölümü teslimatını yapacağız. Devletimiz tüm imkânlarıyla halkımızın yanındadır, şehirlerimizi yeniden inşa ediyoruz. (AK PARTİ sıralarından alkışlar) Van, Bingöl, Elâzığ ve İzmir depremlerinde de aynı başarıları imza attık. Daha nceki

depremlerde ilk önce hükümetler enkazın altında kalıyordu; şimdi, bu büyük felakette devletimiz, Hükümetimiz, milletimiz bütün imkân ve kabiliyetiyle seferber oldu. Bugüne kadar Türkiye genelinde TOKİ vasıtasıyla 1 milyon 437 bin konutu inşa ettik ve milletimizin hizmetine sunduk.

Bugün artık unuttuğumuz KÖYDES projesiyle Türkiye'nin kronikleşmiş kırsal kesim problemlerini çözdük.

Her bir ile üniversite açtık, gençlerimiz ve geleceğimiz için 1.600'den fazla AR-GE ve tasarım merkezi kurduk, üniversitelerde harçları biz kaldırdık.

Hastanelerde memur, işçi, BAĞ-KUR ayrımını biz kaldırdık; şehir hastanelerini biz inşa ettik, sağlıkta devrim yaptık, hastanelerde rehin kalma ayıbına biz son verdik.

Değerli milletvekilleri, Avrupa Birliğine tam üyelik katılım müzakerelerini biz başlattık.

AK PARTİ olarak yaptığımız bazı işler var ki bunları da AK PARTİ'den başkası yapamazdı, yapmazdı. "Bin yıl sürecek." denen 28 Şubatı on yılda tarihin çöp sepetine gönderdik. (AK PARTİ sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) İnanç özgürlüklerinin önündeki engelleri biz kaldırdık; gençlerimizi "başı açık" "başörtülü" olarak ayıran anlayışa biz son verdik.

İnsanlar çocuklarına istedikleri ismi koyamıyordu.

Yirmi dört saat yayın yapan televizyon kanalını biz kurduk.

Cemaat vakıflarının mülklerini iade ettik. Toplumsal barışın önündeki engelleri kaldırdık; biz ayırtırmadık, birleştirdik.

Atatürk Kültür Merkezi'ni de yeniden inşa ettik, Taksim'e camiye de biz yaptık, Ayasofya'yı da biz açtık. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

Bunları yapan hareketin lideri Sayın Recep Tayyip Erdoğan, kadrosu AK PARTİ, arkasındaki güç de aziz milletimizdir; saygıyla selamlıyoruz. (AK PARTİ sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; biz Türkiye'yi büyütmek, bu ülkeyi Türkiye Yüzyılı hedeflerine ulaştırmak, gençlerimizi bu yüzyılın fırsatları buluşturmak konusunda kararlıyız. Türkiye'yi bu amaçlarına ulaştıracak; dünyanın en gelişmiş, en kalkınmış, en müreffeh, en güçlü 10 ülkesi arasında yer almasını sağlayacak eş zamanlı, çok alanlı yapısal reformları ardı ardına yapmaya devam edeceğiz.

Değerli milletvekilleri, şu hususun altını özellikle çizmek isterim: Siyasetin bir ülkedeki temel fonksiyonu pozitif bir siyasi iklim oluşturmaktır. Onun için diyoruz ki: Gelin, 12 Eylül darbe anayasasının oluşturduğu sıkıntılı atmosferden bu ülkeyi kurtaralım.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN - Sayın Ala, buyurun.

EFKAN ALA (Devamla) - Yeni sivil bir anayasa yapalım, Türkiye'nin geleceğini prangalardan kurtaralım, demokrasimizi güçlendirelim; gençlerimizin önünü açalım, fırsatlarını çoğaltalım. Biz, bu kapsamda, siyasal ve ekonomik alanda gerekli reformları yine yapacağız, demokrasimizin temel hak ve özgürlüklerini güçlendirecek adımları yine atacağız. Üretim teknolojilerinden dijital dönüşüme, yapay zekâdan bulut teknolojilerine kadar birçok alanda, başta gençler olmak üzere, tüm toplum kesimlerinin önünü açacak; ülkemizdeki üretim ekosistemini en üst düzeyde destekleyecek reformları hayata geçirmeye devam edeceğiz.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Yirmi iki yıl yetmedi mi? Urfa'da elektrikler yok, Urfa'da elektrikler yok!

EFKAN ALA (Devamla) - Bu çağ, yalnızca bir teknolojik yenilik dönemi değil aynı zamanda ekonomik, sosyal ve stratejik açıdan da yepyeni bir dönemin kapılarını aralamaktadır.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Urfa'da elektrikler yok. Nerede çağ atlamışız? Allah Allah!

EFKAN ALA (Devamla) - Bu kapının ardında duran fırsatları en iyi şekilde değerlendirmek bizlerin sorumluluğundadır.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Urfa'da elektrikler yok ya! Nerede çağ atlamışız?

EFKAN ALA (Devamla) - İnsanlık, bilgiye erişim ve üretim biçimini köklü bir şekilde değiştiren dijital çağın tam ortasındadır. Yapay zekâ, büyük veri, nesnelerin interneti gibi teknolojiler sadece ekonomiyi değil, toplumsal yapıyı ve uluslararası güç dengelerini de yeniden şekillendirmektedir. Dijitalleşme, eğitimden sağlığa, sanayiden tarıma kadar her alanda köklü değişimlere yol açmaktadır.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Başkanım, Urfa'da elektrikler yok, elektrikler!

EFKAN ALA (Devamla) - Bu dönüşümde yer almak artık bir tercih değil, bir zorunluluktur. Dijital teknolojilerinin etkin kullanımı Türkiye'nin küresel rekabet gücünü artırmak için kritik bir fırsat sunmaktadır. Türkiye, bu alanda güçlü bir başlangıç yapma potansiyeline sahiptir.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Elektrikler yok doğru düzgün.

EFKAN ALA (Devamla) - Değerli arkadaşlar, AK PARTİ olarak bu anlayışla çalışarak kalkınmamızı sürdüreceğiz, sivil toplumun...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN - Sayın Ala, toplayın.

Buyurun.

EFKAN ALA (Devamla) - Efendim, sözümü çok kestiler, istirham ediyorum.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Başkanım, çağ atlayan ülkede Urfa'da elektrikler yok. Nasıl çağ atlamışız?

EFKAN ALA (Devamla) - Hâlen bağıyorlar ama olsun, ben bir şey demeyeceğim artık.

Sayın Genel Başkan veya başka arkadaşlarımız konuşurken hiçbir şey söylemedim; lütfen, istirham ediyorum arkadaşlar, daha sonra ayrı ayrı dinler ve tartışırız.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Efendim, çağ atlamışız, elektrikler yok ama...

EFKAN ALA (Devamla) - Evet değerli arkadaşlar, kalkınmamızı sürdüreceğiz; sivil toplum, insan hakları ve demokrasimizi güçlendirecek tüm toplum kesimlerinin huzur ve refahını artıracacağız.

MEHMET TAHTASIZ (Çorum) - Anayasa'ya uyacak mısınız?

EFKAN ALA (Devamla) - Sayın Başkanım, değerli milletvekilleri; sözlerimi bitirmeden önce dile getirilen bazı hususlara yönelik de küçük değerlendirmelerde bulunmak istiyorum.

Değerli Genel Başkan, biz belediyeler konusunda eleştiriler yapıyoruz çünkü milletimiz de bu eleştirileri bizlere iletiyor. Bizim yaptığımız, belediyelerimize teslim ettiğimiz hizmetlerin gerektiği şekilde yürütülmesini arzu ediyoruz. AK PARTİ belediyeçiliği kimseden bir şey öğrenecek değil çünkü Recep Tayyip Erdoğan'la başlanmış bir markadır ve defalarca seçimlerde de bunu başarmıştır. Sonunda bir ikaz verdi ama bilin ki onları toparlıyoruz. Siz bakmayın -bizdeki birçok araştırmaya bakıyoruz- AK PARTİ yine 1'inci parti olarak artık sahalarda değerli kardeşlerim. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

Biz, deprem ve kentsel dönüşümle ilgili bir şeyler yapsın belediyeler istiyoruz. Burada biz de destek oluruz çünkü bu millete bu acıları yaşatmamalıyız.

SIRRI SAKİK (Ağrı) - Efkân Bey, siz belediyelere niye kayyum atıyorsunuz?

EFKAN ALA (Devamla) - SGK borçlarınızı ödemiyorsunuz. Peki, SGK borçlarınızı ödemiyorsunuz değerli kardeşlerim, ne yapıyorsunuz? Eser belediyeçiliği yerine konser belediyeçiliği yapıyor, 94 milyonu konsere harcıyorsunuz bizim itirazımız bunadır. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

SIRRI SAKİK (Ağrı) - Ama siz de bizim belediyeleri gasbediyorsunuz.

SEZAİ TEMELLİ (Muş) - Kayyum belediyeçiliği yapıyorsunuz.

EFKAN ALA (Devamla) - Değerli arkadaşlar, sadece İstanbul Belediyesinin bütçesi, bizim birçok bakanlığımızdan, Dışişleri, İçişleri, Adalet, Gençlik ve Spor ve Ticaret Bakanlıklarından daha fazla. Onun için kaynak da var. Bizim size tavsiyemiz, bunlar işlerini yapsın ve kaynakları doğru kullansınlar.

MEHMET TAHTASIZ (Çorum) - "İstanbul'u kaybeden Türkiye'yi kaybeder." dediniz ya o yüzden...

EFKAN ALA (Devamla) - Üniversite gençlerimizin yurtlara yerleşme oranı yüzde 97'dir, bunu Bakanımız da açıklamıştır değerli kardeşlerim. Orada Sayın Genel Başkan'a verilen bilgiler yanlış olabilir. Onun için bu yüzde 97'dir Sayın Genel Başkan.

SİRRİ SAKIK (Ağrı) - Bize niye kayyum atıyorsunuz, kayyum, kayyum?

EFKAN ALA (Devamla) - Anaokullara, kreşlere gelince; arkadaşlar, kreşlerle bizim bir derdimiz yok ama Sayın Genel Başkan, biz anaokullarını açma izni getirdik, Cumhuriyet Halk Partisi Anayasa Mahkemesine götürdü ve iptal ettirdi, biz ne yapabiliriz?

GÖKHAN GÜNAYDIN (İstanbul) - Ah, zavallı, ah!

EFKAN ALA (Devamla) - Şimdi, evet, burada ekonomiye ilişkin değerlendirmeleri yaptınız. Elbette eleştiri her partinin hakkıdır ama eleştirmek bir proje, bir program değildir arkadaşlar. Popülist polemiklerle ekonomi yönetilemez, gelir artmaz. Biz, Cumhur İttifakı olarak bütün toplum kesimlerinin refahını artıracak, enflasyonu düşürecek, istihdamı, üretimi artıracak, ihracatı artıracak, Türkiye'yi dünyadaki en büyük ekonomilerden biri hâline getirecek ekonomi programımızı ve politikalarımızı uyguluyoruz. Eğer alternatif politikanız yoksa gelin bu programa destek verin ve millette güveni de daha artıralım, Türkiye'yi hedeflerine daha hızlı taşıyalım değerli kardeşlerim. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

Sayın Genel Başkan, son söz olarak şunu söylemek isterim, Anayasa konusunda çokça şunu söylüyorsunuz: "Anayasa uygulanmıyor."

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN - Sayın Ala, toparlayın.

Buyurun.

EFKAN ALA (Devamla) - Ben orada çok samimi bir fikrimi paylaşayım: Sayın Genel Başkan, zaten kendi uygulamasını bile garanti altına alamayan bir Anayasa, değişiklik ihtiyacını bağırtıyor demektir, bağırtıyor demektir. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

GÖKHAN GÜNAYDIN (İstanbul) - Ya, Anayasa'yı siz uyguluyorsunuz be!

EFKAN ALA (Devamla) - Şimdi, onun için meseleyi...

GÖKHAN GÜNAYDIN (İstanbul) - İnsan bunu da söyleyebilir mi ya! Anayasa'yı uygulamayan sensin! Anayasa kendi kendine mi uygulatmıyor kendini? İnsaf be kardeşim ya! Allah'ım, Ya Rabb'im ya!

EFKAN ALA (Devamla) - Değerli arkadaşlar, şimdi, daha geçtiğimiz seçimde Cumhuriyet Halk Partisi 6'lı bir masa kurdu. Masanın birinci ve en önemli gündemi neydi? Anayasa değişikliği. E, siz de onu söylüyorsunuz.

GÖKHAN GÜNAYDIN (İstanbul) - Ya, arkadaş, laf atmayalım diyoruz da... Bu olur mu yani Allah'ını seversen!

EFKAN ALA (Devamla) - Ama biz de kurulduğumuzdan beri, iktidara geldiğimizden beri Anayasa değişikliğini söylüyoruz, fırsat buldukça da Anayasa değişikliğini referanduma götürüyoruz, her seferinde de milletin onayını alıyoruz.

Son söz...

GÖKHAN GÜNAYDIN (İstanbul) - Ya, ne içiyorsanız bize de verin ya, vallahi! Ne içiyorsanız bize de verin!

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN - Buyurun.

EFKAN ALA (Devamla) - Mesele şudur, konu şudur: Siz, 82 darbe anayasasından memnun musunuz, değil misiniz? "Bunu değiştirelim." diyor musunuz, demiyor musunuz? O da, takdir de sizindir değerli kardeşlerim. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

ALİ MAHİR BAŞARIR (Mersin) - Biz, 2017 anayasasından da memnun değiliz.

EFKAN ALA (Devamla) - Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, aziz vatandaşlarım; sözlerimi bitirirken 2025 yılı bütçemizin ülkemize ve milletimize hayırlı uğurlu olmasını temenni ediyorum, sizleri hürmet, muhabbet ve saygıyla selamlıyorum. (AK PARTİ ve MHP sıralarından alkışlar)

GÖKHAN GÜNAYDIN (İstanbul) - Size karada ölüm olmaz Efan Bey.

Az A Haber izleyin, az A Haber izleyin.

EFKAN ALA (Bursa) - Yahu, ayrı fikirde olabilirsiniz, bir şey demiyorum.

GÖKHAN GÜNAYDIN (İstanbul) - Vallaha karada ölüm olmaz size.

BAŞKAN - Adalet ve Kalkınma Partisi Grubu adına ikinci konuşmacı, Grup Başkanı ve Sivas Milletvekili Sayın Abdullah Güler.

Buyurun Sayın Güler. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

Süreniz otuz beş dakika.

AK PARTİ GRUBU ADINA ABDULLAH GÜLER (Sivas) - Saygıdeğer Başkanım, siyasi partilerimizin değerli Genel Başkanları, Grup Başkanları, Grup Başkan Vekilleri, değerli milletvekilleri; AK PARTİ hükûmetlerimizin 23'üncü, Cumhurbaşkanlığı hükûmet sisteminin 7'nci ve Türkiye Yüzyılı'nın 2'nci bütçesi olan 2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi ve 2023 Yılı Kesin Hesap Kanunu Teklifi hakkında konuşmak üzere AK PARTİ Grubumuz adına söz almış bulunuyorum. Bu vesileyle Genel Kurulumuzu ve ekranları başında bizleri izleyen aziz milletimizi sevgi ve saygıyla selamlıyorum.

Sözlerimin başında, bu sabah Isparta'da -Kara Havacılık Okulu- eğitim uçuşu sırasında düşen askerî helikopterde şehit olan 6 kahraman askerimize Allah'tan rahmet diliyorum, mekânları cennet olsun.

Özellikle üzüntümü bir hususla da aydınlatmak isterim: Kara Havacılık Okulu Komutanı Tuğgeneral İsa Baydilli Sivas Şarkışlalı bir hemşehrimizdi, kendisiyle de yakın zamanda tanışma imkânımız olmuştu. Hakikaten bu ülkeye dair zihni ve kalbi müthiş olan bir insandı, sevdası ayrıydı; bu ülkenin birliğine, beraberliğine, gelişmesine, kalkınmasına heyecanı çok yüksek bir askerimizdi. Ben bu vesileyle de kahraman askerimiz Tuğgeneral İsa Baydilli'ye hassaten bir hemşehrim olarak, yakın bir dostumuz olarak tekrar rahmet diliyorum, mekânı cennet olsun.

Ayrıca, Arhavi-Artvin sınırında heyelan sebebiyle araçları toprak altında kalan 4 genç kardeşimiz var Giresun Bulancaklı -Hasan Turan Vekilimizin de yakın akrabaları olur birkaç gencimiz- onlara da ben Allah'tan rahmet diliyorum.

Bugün cenaze merasiminden geldiler; Çankırı-Ankara kara yolunda trafik kazasında aynı aileden 5 vatandaşımız Rahmetirahman'a kavuştular. Onlara da tekrar Allah'tan rahmet diliyorum, mekânları cennet olsun.

Saygıdeğer Başkanım, değerli milletvekilleri; geçen yıl yine bütçe görüşmelerine buradan genel bir çerçeve çizmiştim, demiştim ki: Çeşitli raporlarla bırakın bilimsel nesnellliği, ortalama bir vicdani sorumluluk dahi taşımayan, sipariş üzerine yapılan, hedefleri belli olan endeks listeleriyle ülkeler belli yerlere yerleştirilmeye çalışılıyor ve yerleştirildikleri o yerden dönüp o ülkelere sistem dayatılıyor. O konuşmamda örnekleriyle teker teker anlatmıştım, tekrar etmeyeceğim, sadece şu kadarını söyleyeyim: Gazetecileri gözünü kırpmadan öldüren, sadece masum insanları değil bizzat insanlığı katleden İsrail'i basın

özgürlüğünde, hukukun üstünlüğü endekslerinde çok üst sıralara koyabilen; hatta bazı ülkelerde devlet yapısı var mı, yargı var mı, bağımsız seçimler var mı diye şüphe duyduğumuz ülkeler sıralamasında bile ülkemizi çok alt sıralara yazan ve bizlere dayatan bir akıldan bahsetmişim ve eklemişim "Hiçbir bilimsel veriye dayanmayan; belli bir çıkara, belli bir hesaba, belli bir siyasi beklentiye dayanan; küresel planın uygulamaya dökülmesinin bir aracı olmak dışında hiçbir anlamı olmayan böylesi raporları kabul etmiyoruz ve reddediyoruz." demişim.

Geçen yıl yaptığım konuşmayı şunun için hatırlattım değerli arkadaşlar: Geçen zamanda gördük ki o küresel plan kesintisiz işliyor hem daha kıyıcı hem daha şedit hem de çok daha yıkıcı bir şekilde ve ne yazık ki endekssever bazı muhalif kesimler o sözde raporları, o raporlarda işlenen tezleri mutlak doğru olarak kabul edip o yalanlar üzerine siyaset etmeyi inşa etmeye devam ediyorlar; farkında olarak ya da olmayarak o küresel plana gönüllü olarak hizmet ediyorlar.

Değerli arkadaşlar, geçtiğimiz günlerde bu kirli ilişkilerin ortaya döküldüğü dört dörtlük bir skandal ortaya çıktı, basınımızda çok fazla yer almadı ne hikmetse. Dünyada büyük yankı uyandıran Panama Belgeleri, Pandora Belgeleri, Pegasus Projesi gibi geniş çaplı belge ve veri sızıntılarını dünya gündemine taşıyan, önde gelen araştırmacı gazetecilik kuruluşu, Organize Suç ve Yolsuzluk Raporlama Projesi'nin kurulduğu 2008'den bu yana en büyük fon sağlayıcısının ABD Hükümeti olduğu, Washington'un bu kuruluşun yöneticilerini veto hakkı olduğu ortaya çıktı. Yani yılda 20 milyon euro bütçesi olan, 200 kişinin çalıştığı bu kuruluş, başından beri bir ABD "devlet projesi" olarak piyasada iş yapıyordu. Bağımsızmış gibi raporlar yayınlayan, hedef ülkelerle ilgili sızıntıları ortaya döken bu kuruluş meğerse bağımsız değilmiş. Bütçesinin yüzde 50'sinden fazlası ABD tarafından karşılanıyormuş ve ona hizmet ediyormuş. Şaşırdık mı? Tabii ki hayır. Peki, ABD'nin dış politika ve ekonomik çıkarlarıyla uyumlu olması ve bunları ilerletmesi gerektiğini belirten, ABD Dış Yardım Yasası'na uymak zorunda olan bu sözde bağımsız, önde ABD'ye ve ABD politikalarına bağımlı kuruluş neler yapmış, biliyor musunuz, bir özetleyelim: 2015 ve 2019 yılları arasında ABD Dışişleri Bakanlığı "Rus medya alanını dengeleme" adı verilen bir görev için bu kuruluşa 2,2 milyon dolar bağışta bulunmuş. 2019 ve 2023 yılları arasında Avrasya'da araştırmacı gazeteciliği güçlendirme misyonu için 1,7 milyon dolar sağlanmış. Bu coğrafi alan Rusya, Çin ve Orta Asya'yı kapsıyor. Sadece bunlar mı? Daha benzer pek çok proje için milyonlarca dolar fon aktarılmış ve bu tetikçi kuruluş sahaya sürülmüş. Bu sözde bağımsız kuruluş Rus oligarklarını, siyasileri araştırıp yolsuzlukla ilişkilendiriyor, Venezuela'daki yolsuzlukları ve uyuşturucu trafiğini ortaya çıkarmak ve ABD karşıtlığıyla bilinen Nicolas Maduro'yu hedefe koymak için raporlar hazırlıyor. Malta'dan Kıbrıs'a sözde suç ve yolsuzlukları araştırıp dünyaya duyuruyor ve tesadüfe bakın ki bu raporların hepsi daha sonradan küresel bir operasyona da altlık teşkil ediyor. Peki, bu sözde bağımsız kuruluş ABD'yle ilgili bugüne kadar tek bir şey ortaya koymuş mu? Onun da cevabını bu kuruluşun kurucusu Sullivan veriyor, diyor ki: "Politikamız şudur: Bir ülkeyi kendi parasıyla haberleştirmiyoruz." Ne güzel değil mi. Peki, demek ki neymiş arkadaşlar? Parayı veren düdüğü çalıyormuş. Bağımsız gibi pazarladıkları kuruluşlara kendi düdüklerini kaldırıyorlarmış.

Değerli arkadaşlar, göstermeye çalıştığım aslında şudur: Kabul etmesek de görmemiz gerekiyor ki dünyada hâkim bir yapı var, bir akıl var. Akılımızı araçsallaştırarak, cambaza bak oyunlarıyla özneleri yitirerek ihtiyacımızın ne olduğundan tatminin ne olduğuna kadar, siyasal tavırlarımızdan özgürlük anlayışımıza kadar her şeyi o yapı belirlemeye çalışıyor. Günlük hayatta özgür iradeyle yaptığımız sandığımız çoğu şey aslında bir yönlendirme sonucu yaptığımız şeyler olabiliyor. O yüzden, size dayatılan raporları, aklınızla oynayan endeksleri elinize alıp "Türkiye neredeymiş?" diye bakıp oradan siyaset üretmeye kalkarken bir kez daha düşünün. Ünlü düşünce adamı Baudrillard'ın "simülasyon çağı" diye tarif ettiği algılarla bezenmiş yalanlarla değil, ülkemizin gerçekleriyle anlamaya çalışın derim.

Bakın arkadaşlar, sadece endeksler mi? Kültürel değerlerden ekonomik sistemlere, hemen her konuda bir sistem dayatmasıyla karşı karşıyayız. Öyle ki kendi sistemlerinin övgüsünden ibaret olan tezler yazdırıyorlar, o tezleri sözde en değerli ödülleriyle taltif ediyorlar ve o görüşlerin her türlü pazarlamasını yapıp finalde diyorlar ki: "Eğer ekonomik refah istiyorsanız bizim size dayattığımız sisteme göre yapılındı." Bizdeki küresel plana gönüllü yazılan muhalifler de "İşte, kurtuluş reçetemiz." diyerek, aslında neyi sipariş ettiklerini bilmeden, neye taşıyıcılık yapmak için yazıldıklarını fark etmeden oradan bir siyaset üretmeye çalışıyorlar. Oysa "öteki" dedikleri, dünyanın geri kalanına kurtuluş reçetesi olarak kendi sistemlerini dayatan küresel aklın doymayan iştahı yüzünden dünya uzun bir süredir çıkmazın içinde debelenip duruyor. Geldiğimiz noktada artık tablo açıktır. Batı'nın inşa ettiği düzen artık çözüm üretmemektedir, sorunların ana kaynağı hâline gelmiştir. Onlara göre demokrasi, yalnızca kendi çıkarlarına hizmet eden bir araçtan ibaret hâle gelmiştir.

Bakın, daha birkaç gün önce, sözde demokrasi havarisi Avrupa Birliği'nin üye ülkelerinden Romanya'da bir seçim oldu, değil mi? NATO ve Batı karşıtı bağımsız bir aday sürpriz bir şekilde ilk turda 1'inci olunca Romanya Anayasa Mahkemesi 2'nci tur seçimlerde oy verme işlemi başlamasına rağmen cumhurbaşkanı seçimlerinin ilk tur sonuçlarını iptal etti. Neden acaba? Demokrasi değil mi(!) Avrupa Birliği ülkesi değil mi(!)

Peki, başka bir örnek vereyim: ABD Başkanı Biden vergi kaçakçılığı ve sahtecilikten ve diğer bazı suçlardan hüküm giyen oğlunu Başkanlık yetkisini kullanarak resmen affetti. Hukukun üstünlüğü değil mi(!) Endekslerde üst sıralarda.

İnsan hakları söylemleri, mazlumların kanyıyla yazılmış bir tiyatro sahnesine dönüşmüştür. Ekonomik refahları sömürü düzeni üzerine kurulmuştur. Onların "güçlü" dediği zayıfı ezendir, onların "refah" dediği mazlumları sömürerek kazanılandır ama bizim güç anlayışımız, mazlumun gözyaşını silmek, adaleti hâkim kılmaktır. Biz, başkalarının yoksulluğuyla zenginleşmeyi asla kabul etmiyoruz. Irak'a, Afganistan'a, Suriye'ye neyi reva gördüklerini hepimiz biliyoruz.

(Uğultular)

BAŞKAN - Sayın Güler, müsaade eder misiniz.

Değerli arkadaşlar, Genel Kurulda fevkalade yüksek seste bir uğultu var, lütfen bunu sonlandıralım, hatibi dinleyelim.

Buyurun.

ABDULLAH GÜLER (Devamla) - Batı'nın insanlık pazarlarken insanlığı nasıl katlettiğini hepimiz gördük. Sadece insanları değil, sadece halkları değil, girdikleri her yerde kadim kültürel hazineler dâhil her şeyi yağmaladıklarını, hiçbir şey bırakmadıklarını hepimiz gözlerimizin önünde izledik. Orta Doğu'da çöl prensesi Palmira'yı yağmalayan, Bağdat Ulusal Müzesi'nden beş bin yıllık tarihî eserleri ABD askerlerinin gözetiminde çalan bir akıl bize medeniyet öğretmeye çalışıyor; nasıl unutturuz? Adaletten, barıştan, insan haklarından bahsedenlerin dünyayı nereye sürüklediklerini görmüyor muyuz? Her birinin utanmadan destek verdiği katil devlet İsrail'in Gazze'de kadın, çocuk, yaşlı, sivil demeden uyguladığı soykırımı yok mu sayacağız? Sözde barış güvercinleri uçura uçura üçüncü dünya savaşının kapılarını daha fazla araladıklarını, nükleer savaş olasılığını her geçen gün daha reel bir şekilde tedavüle soktuklarını izlemiyor muyuz? Attıkları her bir adım maskelerini düşürürken utanmak yerine hâlâ kurtuluş reçetesi olarak kendi sistemlerini dayatıyor, sözde o sistemi uygulayan ülkeleri örnek olarak gösteriyorlar. Bir Afrika'dan bir Asya'dan örnek çıkarıp "İşte bakın, siz de onlar gibi olabilirsiniz." diye hikâyeler anlatıyorlar. Oysa biraz daha yakına gidip bakınca o örneklerin orada yaşayanlar için nasıl bir trajedi oluşturduğunu görüyorsunuz ama bunu göstermiyorlar. Örnek gösterdikleri ülkelerdeki gelir dağılımı eşitsizliklerini, bu eşitsizliklerin ortaya çıkardığı sosyal ve ekonomik sorunları yok sayıp açıkça bizlere yalan söylüyorlar. Bugün Batı bize güçlü olmayı, kendi kurallarını oynamak olarak öğretmeye çalışıyor. İnsanlığı katledenler insanlık için kurtuluş reçetesi dayatacaklar, biz de kabul edeceğiz; öyle mi? Açıkça söylenmesi gerekir ki bize dayatılan, bize sınır çizen ve bizi kendilerine benzetmek için çırpınan sistemi reddediyoruz çünkü bu sistem krizler üretmekten başka bir işe yaramıyor. İnsanlar açlıktan ölüyor, savaşlar "barış" adı altında pazarlanıyor. Ekonomik yardımlar ülkeleri daha da

bağımlı hâle getiriyor ama biz, dünyanın buna mahkûm olmadığını biliyoruz. Biz bu oyunu değiştirebiliriz çünkü bizim tarihimiz, başka bir dünyanın mümkün olduğunun açıkça kanıtıdır. Biz bu düzenin bir parçası olmayacağız çünkü biz, mazlum milletlerin umudu, kendi yolunu çizen bir ülkeyiz. Biz, tarihimize ve kültürümüze yaslanarak dünyaya yeni bir söz söylemeye hazırız. Biz, yüzyıllardır hakikatin, adaletin ve haysiyetin bayrağını taşımış bir milletiz. Bugün bu bayrağı daha yükseklerle kaldırmak, yalnızca bölgemizde değil, tüm dünyada bir umut ışığı yakmak için buradayız. Türkiye artık eskisi gibi başkalarının tanımlarıyla yetinen bir ülke değildir; Türkiye yalnızca bir küresel güç olmayı değil, var olan bir çürümüş düzene karşı da alternatif bir sistem kurmayı da hedeflemektedir. Türkiye artık kendine güveniyor; ekonomimiz, altyapımız, savunma sanayimiz, teknolojimiz güçleniyor ve gelişiyor ancak mesele yalnızca güçlü olmak değil, bu gücü nasıl kullandığımızdır. Bizim meselemiz kendi yolumuzu çizerken dünyaya da yeni bir yol gösterebilmektir; bu yol, insanı merkeze alan bir sistemdir, adaleti merkeze alan bir düzendir. Bizim iddiamız yalnızca kendimiz için değil, insanlık için bir kurtuluş reçetesi sunmaktır. Dün olduğu gibi bugün de burada bir milletin kaderini değiştirecek bir iradeyi ortaya koyuyoruz. Bu irade ne Batı'nın korkusudur ne de Doğu'nun çekingenliğidir; bu irade, Anadolu'nun bağrından kopan hakikatin ta kendisidir. (AK PARTİ sıralarından alkışlar) Ve bu hakikat dünyaya yeni bir yol, yeni bir umut olacaktır. Sayın Cumhurbaşkanımızın dediği gibi, dünya 5'ten büyüktür ve daha adil bir dünya mümkündür. (AK PARTİ sıralarından alkışlar) Dolayısıyla AK PARTİ hükümetlerimizin hazırladığı 23 bütçenin de Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçtikten sonra hazırladığımız 7 bütçenin de bu doğrultuda hazırlanmış olduğunu, her şeyiyle bize ait olduğunu ve bizden renkler taşıdığını ifade etmek isterim.

ORHAN SARIBAL (Bursa) - Bize ait değil, sadece size ait; halkın değil bu bütçe!

ABDULLAH GÜLER (Devamla) - Kıymetli milletvekilleri, cesaret dediğimiz şey sadece meydan okumak değildir; cesaret, hakikatin peşinden gitmek, zor olanı seçmektir; cesaret, kendi yolunu çizmektir. Bizim cesaretimiz Batı'nın ezberlerini bozmak, kendi hikâyemizi yeniden yazmak... Çünkü biz, sadece kendimiz için değil insanlık için adaletin, hakkaniyetin ve merhametin teminatı olmak zorunda olduğumuzun bilincindeyiz. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

Sayın Başkanım, değerli milletvekilleri; bütçeler hükümetlerin hangi alanlara ne kadar kaynak ayıracağını, hangi alanlardan ne kadar kaynak toplayacağını gösteren, ekonominin yıl içindeki seyrini sayısal olarak ifade eden mali tablolarıdır. Bu nedenle, bütçeler ekonomik olduğu kadar sosyal yönleriyle de önem arz etmektedir. Bütçeler, aynı zamanda, hükümetlerin uygulayacağı maliye politikalarının önceliklerini belirleyen siyasi metinlerdir. Diğer bir ifadeyle, bütçeler hükümet programlarında belirlenen hedeflere ulaşmada en önemli araçtır. Peki, bu bütçemiz ne getiriyor, elimizde ne var, neyi hedefliyoruz? Öyle ya, ifade ettiğim gibi, AK PARTİ olarak bir iddiamız var; eğer bir iddia sahibi iseniz o iddiayı destekleyecek bir zemininizin olması elzemdir. Size üstünde durduğumuz o sağlam zeminle ilgili bazı rakamlar vermek istiyorum.

Değerli arkadaşlar, ben bir kapasiteden bahsediyorum. Ben, milletvekilliğimden önce dört buçuk yıla yakın Toplu Konut İdaresi Başkanlığında Hukuk Başmüşavirliği ve Başkan Danışmanlığı yaptım. 1983 yılında kurulan ve 2003 yılına kadar hizmet eden -ki kuruluşundan bugüne kadar hizmet edenlere şükranlarımı arz ediyorum- Toplu Konut İdaresi Başkanlığının ürettiği konut sayısı toplam 41.500 yani yılda 2 bin konut üretiyor; 1983 kuruluş, 2003 yılı AK PARTİ iktidarına kadar yılda 2 bin konut. Değerli arkadaşlar, 6 Şubat depremlerinden itibaren, haziran ayında yani bundan yaklaşık bir buçuk yıl önce başlayan ve Allah'ın izniyle, bu ayın sonunda 200.000'inci konutu teslim eden bir kapasiteden bahsediyorum. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

ORHAN SARIBAL (Bursa) - Bir de harcadığınızı söyleyin!

ABDULLAH GÜLER (Devamla) - Bakın, yılda 2 bin konut üreten bir kapasiteyi AK PARTİ, Sayın Cumhurbaşkanımızın liderliğinde bir yere taşıyor. Nereye taşıyor? Arkadaşlar, yılda 100 bin konut üreten bir kapasiteye taşıyor. (AK PARTİ sıralarından alkışlar) Siz bu kapasiteye ulaşamazsanız hamaset yaparsınız; "Onu vereceğim, bunu vereceğim, şunu şöyle dağıtacağım." Neyle yapacaksınız? Kapasiteniz yok.

GÖKHAN GÜNAYDIN (İstanbul) - Onu TOKİ yapmadı, yüksek fiyatlı ihaleler yaptı! Yüksek fiyatlı ihaleler yaptı onu, TOKİ yapmadı!

ABDULLAH GÜLER (Devamla) - Biraz sonra ben anlatacağım, o kapasite... Size de örnek vereceğim, belediyelerde kullanın.

CAVİT ARI (Antalya) - Seçim öncesi "Yaptınız." diyen sizsiniz.

ABDULLAH GÜLER (Devamla) - Değerli arkadaşlar, bu bütçeyle, 14 trilyon 731 milyar TL'lik bütçeyle... Yani ilk görevi teslim aldığımızda, 2003 yılında, toplam bir yılda yaklaşık 70 milyon aziz milletimizin ürettiği 238 milyar dolarlık gayrisafi millî hasılayı geçen sene 1 trilyon 130 milyar dolara, Allah'ın izniyle, bu sene, 2024 yılında 1 trilyon 350 milyar dolarlık kapasiteye ulaştırılan bir güçten bahsediyoruz. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

REŞAT KARAGÖZ (Amasya) - Ne yaptın bu parayı, niye dağıtmıyorsunuz!

ABDULLAH GÜLER (Devamla) - Peki, arkadaşlar, sadece bir yılda 70 milyonun ürettiği tüm gayrisafi millî hasıla 238 milyar dolardı, şu anda bizim ürettiğimiz, bizim kapasitemizi yansıtan 2025 yılı bütçemizin büyüklüğü tam 435 milyar dolar. (AK PARTİ sıralarından alkışlar) Bu kapasiteyle konuşuyoruz; ortaya koyduğumuz iddianın karşısı bu.

GÖKHAN GÜNAYDIN (İstanbul) - 30 milyon insan çorba kaynatamıyor bu memlekette! Ekonomi 20'nci büyük ekonomi de 30 milyon insan çorba kaynatamıyor!

MEHMET BAYKAN (Konya) - Dinle!

ABDULLAH GÜLER (Devamla) - Arkadaşlar, Genel Başkanınıza çok söyleyeceğimiz söz vardı, bir kelime söylemedik ya.

GÖKHAN GÜNAYDIN (İstanbul) - Çok özür dileriz, büyük laf ettik yani!

MEHMET BAYKAN (Konya) - Dinle, dinle!

SELAMİ ALTINOK (Erzurum) - Sen de her şeye konuşuyorsun kardeşim! Genel Başkanınızın yanında ayıp değil mi?

MEHMET BAYKAN (Konya) - Dinlemesin öğren!

BAŞKAN - Sayın Güler, devam edin.

Buyurun.

GÖKHAN GÜNAYDIN (İstanbul) - Çok özür dileriz yani(!)

ABDULLAH GÜLER (Devamla) - Ben ne diyorum, siz ne diyorsunuz ya! (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

GÖKHAN GÜNAYDIN (İstanbul) - Aynı fikirdeyim, aynı fikirdeyim Abdullah Güler.

ABDULLAH GÜLER (Devamla) - Ya, Genel Başkanınız var yani.

GÖKHAN GÜNAYDIN (İstanbul) - Yani belki buna cevap verirsin diye söylüyorum.

ABDULLAH GÜLER (Devamla) - Bakın, arkadaşlar, nezakete davet ediyorum. Genel Başkanınız... Gerek yok.

GÖKHAN GÜNAYDIN (İstanbul) - Nezaket dışı bir şey söylenmedi.

ABDULLAH GÜLER (Devamla) - Burada konuşuyoruz, anlatıyoruz, varsa iddianız cevap verirsiniz.

MEHMET BAYKAN (Konya) - Kendinizi yormayın Sayın Başkan, devam edin.

GÖKHAN GÜNAYDIN (İstanbul) - Meseleyi açın diye söylüyoruz, nezaket dışı ne var burada?

SELAMİ ALTINOK (Erzurum) - Nezaketsizlik yapmamış... Dinleyin ya!

GÖKHAN GÜNAYDIN (İstanbul) - Çok sağ ol Sayın Valim. Sen bana söylersen susmam gereken zamanı, ona göre ayarlayayım ben. Yeter ya, yeter ya!

SELAMİ ALTINOK (Erzurum) - Her şeye atlıyorsun ya! Dinle kardeşim, dinlemiyorsun ki ya! Genel Başkanın yanında, dinlemiyorsun.

GÖKHAN GÜNAYDIN (İstanbul) - Yeter, yeter, Sayın Valim, yeter!

BAŞKAN - Sayın Güler, devam edin.

ABDULLAH GÜLER (Devamla) - Peki, arkadaşlar, evet, 14 trilyon 735 milyar dolar. Peki, biraz önce Genel Başkan dedi ki: "Biz belediyelerde şu hizmeti yapıyoruz, bu hizmeti yapıyoruz." Bakın, ben belediyeçiyim arkadaşlar. 2009-2014 yılları arasında İstanbul Büyükşehir Belediyesinde Meclis Üyeliği ve Komisyon Başkanlığı yaptım. Bu sene İstanbul Büyükşehir Belediyesinin kabul edilen bütçesi -merkezî olarak yani İETT, İSKİ ve kurumsal- 545 milyar TL, şirketleriyle beraber 1 trilyon TL. Göreceğiz, 1 trilyon TL'yi nereye harcamışlar, bir yol mu yapmışlar? 5393 sayılı Belediye Kanunu açık, 14'üncü madde ne der? Der ki: Altyapı, ulaşım, çevre, atık su, içme suyu ve diğer ulaşım, metro gibi hizmetleri yapmanız gerekiyor. Değil mi? Aziz milletimiz bu bütçeyi veriyor size emanet olarak, lütfen, o projeksiyonunuzu, var ya, böyle çok özel planlamalarınızı yöneltin oraya. Şu 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 14'üncü maddesindekileri şu 1 trilyonla şöyle borçsuz harçsız bakalım nasıl yapıyorlar bir görelim. Getirin buraya, görelim arkadaşlar. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) - 50 milyar faize gidiyor.

ABDULLAH GÜLER (Devamla) - Bakın, getiremezsiniz. Niye biliyor musunuz? Bakın, arkadaşlar, getiremezsiniz.

GÖKHAN GÜNAYDIN (İstanbul) - Orada 100 mülkiye müfettişi var, 100!

ABDULLAH GÜLER (Devamla) - Şimdi, 2019'un Şubat ayında, biz İstanbul Büyükşehir Belediyesini devrettiğimizde Sosyal Güvenlik Kurumuna sadece 200 milyon borç var, sadece 200 milyon; resmî kayıtlar orada.

GÖKHAN GÜNAYDIN (İstanbul) - Ya, araştırma komisyonu kuralım dedik, hangi dönemden kalmış gel araştır.

ABDULLAH GÜLER (Devamla) - Peki, Eylül 2024 yılında...

GÖKHAN GÜNAYDIN (İstanbul) - Araştırma komisyonu kuralım dedik ona bile "Hayır." diyorsun ya!

ABDULLAH GÜLER (Devamla) - Ya, bir susun arkadaşlar, bir susun! Allah Allah!

GÖKHAN GÜNAYDIN (İstanbul) - Gel araştıralım dedik, hangi yıldan kalmış.

ABDULLAH GÜLER (Devamla) - 2024 Eylül ayında ne olmuş? 8,3 milyar TL'ye çıkmış; Allah Allah. Sosyal Güvenlik Kurumu borcunu dahi ödeyemeyen bir belediye altyapı yapacak öyle mi? Metro yapacak öyle mi? Yol yapacak, içme suyu getirecek, atık suyu getirecek öyle mi? Allah Allah, hayret!

CAVİT ARI (Antalya) - Size rağmen yapılıyor, size rağmen!

ABDULLAH GÜLER (Devamla) - Peki, İstanbul Büyükşehir böyle yapıyor, Ankara ne yapıyor?

CAVİT ARI (Antalya) - Size rağmen güzel şeyler yapıyor.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) - Yüzde 60 oy alıyor.

ABDULLAH GÜLER (Devamla) - 2019'da onun 200 milyon; onun da 5,9 milyar TL. Allah Allah.

GÖKHAN GÜNAYDIN (İstanbul) - Vatandaş ne yaptığını görüyor, vatandaş!

ALİ ÖZTUNÇ (Kahramanmaraş) - Dolar kaç liraydı? Dolar kaç liraydı, şimdi kaç para oldu dolar, onu söyle.

ABDULLAH GÜLER (Devamla) - Peki, yirmi beş yıldır İzmir'i yöneten, bu seneki bütçesi 45 milyar TL...

ALİ ÖZTUNÇ (Kahramanmaraş) - Dolar kaç paraydı, şimdi kaç para oldu dolar, onu söyle.

ABDULLAH GÜLER (Devamla) - Bakın, İzmir Büyükşehir Belediyesinin bu sene kullandığı bütçe 45 milyar TL, seneye ne kadar kullanacak? 84 milyar TL kullanacak. Peki, İzmir Körfezi gibi -yirmi beş yıldır yönetiyorlar- malum, hiçbir canlının yaşayamayacağı hâle gelmiş bir körfez kirliliği var. Ne kadar harcamışlar arkadaşlar?

EDNAN ARSLAN (İzmir) - Bakanlık ne yapıyor, Bakanlık!

ABDULLAH GÜLER (Devamla) - 5393 sayılı Belediye Kanunu gereğince atık su, çevre hizmetleri, altyapı, içme suyu noktasında bu parayı harcamanız lazım.

CAVİT ARI (Antalya) - Körfezi temizleyecek olan sizsiniz! Körfezi temizleyemeyip gelip burada anlatmayın, sizin sorumluluğunuz.

ABDULLAH GÜLER (Devamla) - 45 milyar TL'nin bir kuruşunu bile harcamamışlar. Niye acaba? Niye acaba? (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

CAVİT ARI (Antalya) - Körfezi siz temizleyeceksiniz.

HASAN TURAN (İstanbul) - Başkanım, paraları nereye harcamışlar?

ABDULLAH GÜLER (Devamla) - Şimdi, arkadaşlar, Genel Başkan dedi ki: "Gençlerimiz bu ülkenin geleceğine dair güvensizlik duyuyorlar."

HASAN TURAN (İstanbul) - Konsere vermişler Başkanım.

ABDULLAH GÜLER (Devamla) - Evet, "konser belediyeçiliği" diye bir kayıt da girdi. Arkadaşlar, şu anda hemen Google'dan girin, önünüze çıkar, Euronews...

GÖKHAN GÜNAYDIN (İstanbul) - Ya, niye reddettiniz be komisyonu? Komisyonu niye reddettiniz?

CAVİT ARI (Antalya) - Kültür Bakanlığı ne kadar harcamış Kültür Yolu Festivallerine, bir de onu açıklayın. Kültür Yolu Festivallerine kaç para harcadınız, bir açıklayın bakalım. Sizin Bakanınız açıklayamadı, bir belediyenin konserinden bahsedeceğinize Bakanınızın cevap veremediklerinden bahsedin. Cevap veremediniz hiçbirine, sizin Bakanınız cevap veremedi.

ABDULLAH GÜLER (Devamla) - Ah nezaket, ne güzel bir şeymişsin sen.

Evet, gerçekler acıdır arkadaşlar, gerçekler adamı rahatsız eder, rahatsız olur insanlar, rahatsız etmeye devam edeceğiz.

GÖKHAN GÜNAYDIN (İstanbul) - Sen rahatsız falan etmiyorsun, sen konuşmaya devam et. Senin konuşman yarıyor bize, devam et sen.

CAVİT ARI (Antalya) - Kültüre karşısınız, konsere karşısınız, her şeye karşısınız.

ABDULLAH GÜLER (Devamla) - Tabii, arkadaşlar, İmam Gazali der ki: "Sakin cevizi size sunulduğu gibi görmeyin. Cevizi size sunulduğu gibi görürseniz onu bir kabuk zannedersiniz ama cevizi kırarsanız içinde şifalı ve vücuda faydalı cevizin ham maddesini görürsünüz." Biraz önce, maalesef, arkadaşlar bize cevizin kabuğunu gösteriyor, biz içini gösteriyoruz. Niye rahatsız oluyorsunuz ki? İçini gösteriyoruz arkadaşlar. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

MURAT EMİR (Ankara) - O yüzden de hep ceviz kırıyorsunuz!

ABDULLAH GÜLER (Devamla) - Arkadaşlar, fırsattan istifade, evet, anaokulu yapmışlar, tebrik ediyoruz. Her ne kadar CHP iptal ettirse de...

GÖKHAN GÜNAYDIN (İstanbul) - Anaokulu değil, kreş, kreş...

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) - Anaokulu ile kreş farklı.

GÖKHAN GÜNAYDIN (İstanbul) - Evet, farkını öğren.

ABDULLAH GÜLER (Devamla) - Kreş yaptılar.

Ya, bu 80 tane kreşin maliyeti ne acaba; bir sunarlar mı acaba? 80 tane kreş yaptılar ya; kaç tanesi kiralık, kaç tane bina yapılmış? Yapsınlar.

MURAT EMİR (Ankara) - Yapsan bilirdin, hiç yapmadın ki o yüzden bilmiyorsun!

CAVİT ARI (Antalya) - Sizin yapamadıklarınız yapıldı.

ABDULLAH GÜLER (Devamla) - Yani şu 1 trilyonluk bütçeyi nereye harcadılar bize bir sunsalar; çok merak ediyoruz.

GÖKHAN GÜNAYDIN (İstanbul) - Mülkiye müfettişlerine sormuyor musun, mülkiye müfettişlerine sormuyor musun sen o rakamları?

CAVİT ARI (Antalya) - O yüzden kapatmaya çalışıyorsunuz!

ABDULLAH GÜLER (Devamla) - Arkadaşlar, bu arada güçlü yapısı ve yüksek büyüme oranlarıyla millî gelir büyüklüğümüz cumhuriyet tarihinin rekorunu kırmıştır; geçen sene 1 trilyon 180 milyar dolara, inşallah, bu sene 1 trilyon 350 milyar dolara gayrisafi millî hasılayı ulaştırmış olacağız.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Dolar kaç para oldu? Dolar kaç para oldu, dolar?

ABDULLAH GÜLER (Devamla) - Değerli arkadaşlar, bu başarı kuşkusuz son yirmi iki yılda elde ettiğimiz kazanımların sonucudur. Bu veriler Sayın Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan'ın liderliğinde Türkiye ekonomisinin Türkiye Yüzyılı'na sağlam adımlarla başlangıç yaptığını da göstermektedir.

Bu dönemde sanayide çalışan sayımız 3 milyon 900 binden 6 milyon 700 bine çıkmış, sanayi üretimimiz 3,2 katına çıkmış, yıllık ihracatımız 36 milyar dolardan 262 milyar dolara çıkmış, ihracatımızın dünyadaki payı yüzde 0,55'ten 1,07'ye yükselmiş. Orta yüksek ve yüksek teknoloji ürünlerinin ihracatını 10,3 milyar dolardan 97,2 milyar dolara çıkardık. Türkiye bugün Çin'den Orta Avrupa'ya kadar uzanan kuşakta en fazla ürünü rekabetçi şekilde en fazla ülkeye ihraç edebilen bir ülkedir. 2002 yılından bu yana Türkiye'nin AR-GE harcamalarını 1,2 milyar dolardan 16,1 milyar dolara yükselttik. Aynı dönemde tam zaman eş değer AR-GE personeli sayımız 29 binden 291 bine çıkmıştır. 1.327 AR-GE merkezi ve 332 tasarım merkezinde gerçekleştirilen 96 binden fazla AR-GE projesini desteklemeye devam ediyoruz. Sayıları 2'den 104'e çıkan teknoparklarımız da yenilikçi fikirler, katma değerli ürünler üretmeye devam ediyor. 11.086 girişimin inovasyonu sürdürdüğü teknoparklarımızda yürütülen proje sayısı 78 bini aşmıştır. Türkiye'yi üst gelir grubu ülkeler arasına taşımak ve aziz milletimizi daha müreffeh kılmak için teknoloji devriminin fırsatlarını değerlendirerek atılımımızı hızlandırıyoruz. On İkinci Kalkınma Planı'mız doğrultusunda, 2028'e kadar yüksek ve orta yüksek teknoloji ürünlerin ihracatını 97 milyar dolardan 176 milyar dolara çıkaracağız. İleri teknoloji üretim üssü hâline geleceğiz inşallah. Bu amaçla, tarihimizin en büyük ölçekli teşvik programı HIT-30 Yüksek Teknoloji Yatırım Programı'nı ilan etmiş bulunuyoruz. Yirmi iki yılda 5 misline çıkan uluslararası nitelikli bilimsel yayın sayısı ile ülkemiz dünyada 22'nci sıradan 14'üncü sıraya yükselmiştir. Geçerli tescile sahip sınai mülkiyet portföyümüzü yirmi iki yılda 93 binden 2 milyona çıkardık. 2023 yılında 1.826 uluslararası araştırma raporuyla uluslararası patent araştırma ve inceleme otoriteleri arasında 9'uncu sırada yer aldık.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Türkiye ekonomisi AK PARTİ iktidara gelene kadar siyasi ve ekonomik istikrarsızlıkların gölgesinde kalarak potansiyelinin altında bir performans sergilemiş, IMF gözetiminde kurulan iktisadi yapı ayrıcalıklı bir kesimin maalesef çıkarına hizmet etmiştir. Bu dönemin en önemli yapısal sorunlarından biri olan kamu maliyesi alanında gerekli reformun yapılmaması kamu açıklarının artmasına, makroekonomik dengelerin bozulmasına ve sürekli ekonomik kriz üretmesine neden olmuştur. AK PARTİ'den önceki dönemde IMF'yle 19 farklı stand-by antlaşması ve 15 defa borç ötelemesi yapılmış olması ekonomimizin de içinde bulunduğu dramatik durumu gözler önüne sermektedir.

Değerli milletvekilleri, siyasi ve ekonomik saldırılar karşısında hükûmetlerimiz önemli sınamalardan geçmiştir; 17-25 Aralık FETÖ darbesi, yine, 15 Temmuz hain darbe teşebbüsü. Bu sınamaları da aziz milletimizin desteği, teveccühleri ve kararlı duruşuyla atlattık. Ancak, diğer taraftan küresel düzeyde de ortaya çıkan 2008 dünya finansal krizi, 2020 yılı başında ortaya çıkan ve deyim yerindeyse tüm dünyaya kepenk kapattıran pandemi dönemi, 2022'de küresel emtia piyasasını altüst eden Rusya-Ukrayna savaşı, 2023 yılının Ekim ayında başlayan ve hâlen devam eden İsrail'in Filistin halkına uygulamış olduğu, katil İsrail'in uygulamış olduğu insanlık zulmü ve sonrasında yaşanan gelişmeler sonucunda savaşın İran-Lübnan ve Suriye dâhil tüm Orta Doğu'ya yayılma riski de yine hükûmetlerimizi siyasi ve ekonomik olarak sınanan küresel düzeyde yaşanan önemli gelişmeler olmuştur. Bütün bunların ardından 2023 yılı Şubat ayında yaşadığımız, "asrın felaketi" olarak nitelendirilen, 11 ilimizi birden etkileyen 50.000'den fazla vatandaşımızın kaybına yol açan, aynı zamanda ekonomimize 100 milyar doların üzerinde yük getiren Kahramanmaraş merkezli deprem felaketi sonrasında Hükûmetimiz bütün imkânları seferber etmiş ve yaraları da hızlıca sarmaya devam ediyor. Sayın Cumhurbaşkanımız liderliğindeki AK PARTİ hükûmetleri yaraları sarmasını bilmiş, tüm bu siyasi ve ekonomik sınamalardan yüz aklıyla, başarıyla geçmiştir. Türkiye'nin siyasi ve ekonomik sorunları aşma konusundaki başarısı ve direnci teyit edilmiş, Türkiye ekonomisi yirmi iki yıl boyunca birkaç çeyrek dışında sürekli büyüme göstermeye devam etmiştir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; 2025 bütçemiz 14 trilyon 738 milyar büyüklüğünde olacaktır. 2002 yılından beri eğitimde kalite artışını ekonomik ve beşerî kalkınmamızın ana unsurlarından biri olarak gördük ve eğitimi en öncelikli meselemiz olarak kabul ettik. Bu bakış açısının bir yansıması olarak eğitim bütçemizi 2025 yılında 2 trilyon 181 milyar liraya yükselttik. Böylece merkezî yönetim bütçesinden 2002 yılında yalnızca yüzde 9,4 seviyesinde pay alan eğitime 2025 yılında yüzde 14,8 oranıyla en büyük payı ayırdık. Bu kapsamda Millî Eğitim Bakanlığı bütçesi için 2025 yılında 1 trilyon 452 milyar lira da kaynak ayırmış olduk. Millî Eğitim Bakanlığının yatırım bütçesini 2024 yılı ödeneğine göre yüzde 41,2 artırarak 100 milyar liradan 142 milyar liraya çıkarıyoruz. Son iki yılda eğitime ayrılan yatırım bütçesini 3,55 kat artırmış bulunmaktayız. Peki, eğitime verilen bu kaynaklar sonuçlara nasıl yansımıştı?

Değerli arkadaşlar, OECD rakamları kapsamı içerisinde Uluslararası Matematik ve Fen Eğilimleri Araştırması sonuçlarına göre Türkiye her 2 alanda da üst sıralara yükseldi. Türkiye 4'üncü sınıf fen bilimlerinde OECD ülkeleri arasında 2'nci, Avrupa genelinde ise en yüksek puanı alarak 1'inci oldu.

Eğitimle birlikte hükûmetlerimiz döneminde en fazla önem verdiğimiz konuların başında sağlık gelmektedir. Vatandaşlarımızın sağlık hizmetlerinden en iyi şekilde yararlanmasını sağlamak amacıyla merkezî yönetim bütçesinden sağlık hizmetleri için 2025 yılında 1 trilyon 106 milyar lira kaynağı ayırmış bulunuyoruz. Merkezî yönetim bütçesinden sağlık için ayrılan kaynağa Sosyal Güvenlik Kurumundan yapılacak sağlık harcamalarını da eklediğimizde sağlık alanına ayrılan toplam kaynağın 2 trilyon 435 milyar liraya ulaştığını da göreceğiz.

Sayın Başkanım, değerli milletvekilleri; Türkiye Yüzyılı'nın 2'nci bütçesi olan 2025 yılı bütçesinin ülkemize ve aziz milletimize hayırlı olmasını diliyorum.

Bu vesileyle, 2025 Yılı Merkezî Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi ve 2023 Yılı Kesin Hesap Kanunu Teklifi'nin son şeklini alarak Genel Kurula getirilmesinde emeği geçen Plan ve Bütçe Komisyonunun Değerli Başkan ve üyelerine, Plan ve Bütçe Komisyonu uzmanlarına ve çalışanlarına, bakanlarımıza ve bürokrasisine, Türkiye Büyük Millet Meclisi çalışanlarımıza ve uzmanlarına ve kamu idarelerinin temsilcilerine şükranlarımı arz ediyorum.

Genel Kurulu saygıyla selamlıyorum. (AK PARTİ ve MHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN - Değerli milletvekilleri, birleşime on dakika ara veriyorum.

Kapanma Saati: 22.21

ALTINCI OTURUM
Açılma Saati: 22.33
BAŞKAN: Numan KURTULMUŞ
KÂTİP ÜYELER: Mustafa BİLİCİ (İzmir), Havva Sibel SÖYLEMEZ (Mersin)
----- 0 -----

BAŞKAN - Sayın milletvekilleri, Türkiye Büyük Millet Meclisinin 29'uncu Birleşiminin Altıncı Oturumunu açıyorum.
2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi ile 2023 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi'nin görüşmelerine devam ediyoruz.

Komisyon yerindedir.

Değerli milletvekili arkadaşlarım, şimdye kadar gruplar adına yapılan konuşmalar tamamlanmıştır.

Şahısları adına ilk olarak lehte olmak üzere Ankara Milletvekili Sayın Ömer İleri konuşacaktır.

Buyurun Sayın İleri. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

Süreniz on dakika.

ÖMER İLERİ (Ankara) - Sayın Başkanım, değerli milletvekilleri; Genel Kurulu ve ekranları başında bizleri izleyen aziz milletimizi saygıyla selamlıyorum.

Şehitlerimize Allah'tan rahmet diliyorum.

2025 yılı bütçemizin milletimize hayırlı olmasını temenni ediyorum. Bütçe çalışmalarına katkı veren bakanlıklarımıza, Komisyonumuza ve kurumlarımıza teşekkür ediyorum.

Bütçemiz, uluslararası sistemin küresel sınamalar karşısında etkisiz kaldığı, Türkiye'mizin ise bir taraftan global konjonktürün getirdiği olumsuzluklarla mücadele ettiği, bir taraftan geçirmiş olduğu deprem felaketinin yaralarını sardığı, diğer taraftan ise özellikle son yirmi iki yıldır ortaya koyduğu kalkınma performansını devam ettirme çabasında bulunduğu bir dönemde Türkiye Yüzyılı yürüyüşümüzün şüphesiz önemli bir adımını teşkil edecektir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; uluslararası sistemin gerek hemen güneyimizde yaşanmış olan Suriye krizinde gerek Ukrayna-Rusya savaşında gerekse de Filistin'de siyonist İsrail yönetimi tarafından kardeşlerimize uygulanan soykırım sürecinde ortaya koyduğu zafiyet ortadadır. Bu sistemin ve içinde bulunduğumuz coğrafyanın önemli gelişmelere ve değişimlere gebe olduğunu hepimiz görüyoruz. Ne mutlu bizlere ki böyle kritik bir süreçte, bizler, Türkiye olarak, Sayın Cumhurbaşkanımızın güçlü liderliğinde, on yılların ihmalı olan altyapı eksikliklerini tamamlamış ve yıllar boyunca yük olmuş kronik problemlerini büyük ölçüde çözmüş bir ülke olarak giriyoruz ancak her şeyden önemlisi -açık söyleyelim- biz, bu süreçte, birilerinin ısrarla dayattığı öğretilmiş çaresizlik kıskacından çıkmış, küresel ölçekte iddia sahibi olan, bölgemizde ve dünyada hakkaniyeti savunan bir ülke olarak giriyoruz.

Değerli milletvekilleri, içinde bulunduğumuz süreç, aynı zamanda dünya çapında yeni teknoloji alanlarının da doğduğu, daha da önemlisi yeni bir teknoloji kültürünün inşa edildiği bir dönem olacaktır. İnsanlık tarihinde teknoloji her daim toplumları ve devletleri etkilemiştir ancak günümüzde teknolojik platformlar hayatımıza önemli katkı sağlamanın yanında ortaya koydukları kullanım kültürleriyle toplumları çok daha sert bir biçimde şekillendirmeye başlamışlardır. Teknoloji, sadece nasıl kullanıldığıyla değil, aynı zamanda daha en baştan nasıl tasarlandığıyla, hangi felsefeyle hayata geçirildiğiyle, hangi ticari modellerle işletildiğiyle toplumları etkilemektedir. Yanlış iş modelleri, yanlış ticari beklentiler, insanlığın zaafalarını suistimale son derece yatkın monopolist ve acımasız dijital faşizm örneklerini ortaya koyabilmektedir. İlk ortaya çıktığında dünyanın birçok bölgesinde demokratikleşme ümitlerinin yeşermesine sebep olan internet teknolojilerinin dahi yanlış iş modelleriyle, ülkemiz dâhil olmak üzere dünyanın hemen tümünde dezenformasyon ve dijital faşizm furyalarına alet olması bunun güncel örneklerinden biridir. Yine, İsrail'in soykırımda yapay zekâ teknolojilerini aktif bir şekilde kullandığına ilişkin kamuoyuna yansıyan tespitler de ileriye yönelik olarak endişe vericidir.

Değerli milletvekilleri, şunu da görüyoruz ki hayatlarımıza bu denli yoğun bir şekilde dokunan teknolojik gelişmelerin geleceğe yönelik istikametleri noktasında henüz tam bir netlik oluşmamıştır. Bir taraftan blok zincir ve benzeri merkeziyetsiz teknolojilerin, diğer taraftan bulut bilişim gibi merkeziyetçi yaklaşımların geliştirildiği, bir diğer taraftan ise yapay zekâ platformlarının etkinleşmeye başladığı bir geçiş dönemindeyiz. Özellikle yapay zekâ alanı önemli tartışmalara şahit olmakta. Bu teknolojilerin doğru tasarlandığı zaman toplumlara verimlilik anlamında olumlu etki edebileceğini, katma değerli yeni meslekler üretebileceğini, sahtekârlık ve dezenformasyonla mücadelede önemli bir araç olabileceğini, sanat ve edebiyat gibi alanların kuvvetlenmesini sağlayabileceğini görüyoruz ancak yanlış tasarımlarla, hakkaniyetsiz iş modelleriyle bu teknolojiler ön yargı ve ayrımcılığın artmasına, münevverlik, entelektüellik gibi toplumsal beklentilerimizin irtifa kaybetmesine neden olabilecektir. Dolayısıyla, içinde bulunduğumuz bu süreç dünya çapında sadece siyasi, sadece ekonomik, sadece diplomatik değil, aynı zamanda teknolojik yol ayrımlarının da bulunduğu kritik bir dönemdir ve bu dönemde yeni teknoloji alanlarındaki gelişmelerin de daha en baştan hakkaniyetli bir doğrultuda iletilebilmesi dünya çapında önemli bir gereksinimdir. Bizler inanıyoruz ki küresel siyasi konjonktürdeki çalkantıları "Türkiye Yüzyılı" söylemiyle fırsata dönüştüren ve daha adil bir dünyanın mücadelesini veren Türkiye'miz, dijital dünyadaki bu kırılım sürecini de "Dijitalin Yüzyılı" bakışıyla fırsata çevirecek ve yepyeni, hakkaniyeti temel alan teknoloji paradigmalarını ortaya koyacaktır. Türkiye bu süreçte sadece teknolojiyi etkin kullanmakla kalmayacak ve hatta teknoloji geliştirmekle de yetinmeyecek, bunların ötesinde, beyannamemizde, vizyon belgelerimizde belirttiğimiz üzere, özellikle yeni gelişen alanlarda kendi teknoloji kültürünü geliştirecek, kendi platformlarını ortaya koyacak, kendi iş modellerini inşa edecek ve bu şekilde, 2053 vizyonu çerçevesinde insan ve çevre odaklı dijitalleşme yaklaşımıyla adil teknolojiyi hayata geçirecektir.

Değerli milletvekilleri, bu hedef elbette iddialı bir hedeftir ve bu hedef elbette Türkiye'ye her daim küçük roller yakıştıran bazı zihinler için hayalî bir hedeftir. Ancak bizler biliyoruz ki Türkiye medeniyet birikimiyle, yenilikçi iş kültürüyle ve her şeyden önemlisi TEKNOFEST gençliğiyle bu hedefe koşabilecek bir ülkedir. Bakınız, daha geçtiğimiz haftalarda dünya havacılık tarihinde bir ilki Türkiye gerçekleştirdi. Bir SİHA ilk defa olarak kısa pisti olan bir yüzer platforma ANADOLU gemimize iniş yapabildi. Sadece bu gelişme bile Türkiye'nin artık rutin bir teknoloji geliştiricisi olmanın ötesinde, bir paradigma belirleyicisi olduğunu ortaya koymaktadır. Türkiye'mizi bugünlere getirmek ve geleceğin teknolojik atılımlarına hazırlamak noktasında, geçtiğimiz süreçte, Sayın Cumhurbaşkanımızın liderliğinde son derece sistematiği bir çalışmayı hayata geçirdik. Bir taraftan AR-GE harcamalarının millî gelirimizdeki payını yüzde 1,4'ün üzerine çıkardık, bir taraftan AR-GE personeli sayımızı 29 binden 291 bine yükselttik, girişimcilerimizi destekledik, tüm yurdu üniversitelerle ve teknoparklarla donattık. Gençlerimizin bu inovasyon havasını solumaları, özgüven yükseltmeleri ve bu alanlarda kendilerini yetiştirmeleri için her türlü altyapı ve organizasyonla onların yanında olduk. Gerçekten çok mesafe aldık. Sınai mülkiyet portföyümüzü yirmi yılda 93 binden 2 milyona çıkardık. İlk yerli ve millî haberleşme uydumuz TÜRKSAT 6A'yı uzaya gönderdik. Avrupa Komisyonu tarafından ortaya konduğu gibi, e-devlet uygulamaları performansında Avrupa Birliği ortalamasını geride bıraktık. Birleşmiş Milletler Global Siber Güvenlik Endeksi'nde ise Almanya, Fransa gibi ülkelerle birlikte rol model ülke kategorisinde yer aldık. Yerli akıllı cihazımız Togg bazılarının aksine beklentilerine rağmen yollarımızda yerini almış ve önemli bir markamız hâline gelmiş durumdadır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; üzülerek ifade ediyorum, bu önemli atılımları, maalesef, uçak parçasını kalorifer peteği zanneden birileri göremiyor. Bu vizyonun değerini, maalesef, video konferans sistemini yüksek teknoloji zanneden birileri

kavrayamıyor. Ancak gençlerimiz bu atılımları net olarak görüyor, gençlerimiz neyi hedeflediğimizi anlıyor. Gençlerimiz geleceğin Türkiye'sinin, teknolojiyi yönlendiren, paradigma koyucu bir ülke olacağını da biliyor. Gençlerimiz biz burada bu konuşmaları yaparken dahi ülkenin dört bir yanında teknoloji merkezlerinde harıl harıl çalışıyor. Biz, Cumhurbaşkanımızın liderliğinde, teknoloji yatırım programlarıyla, Ulusal Yapay Zekâ Stratejimizle, Siber Güvenlik Stratejimizle, Millî Uzay Programımızla ve benzeri birçok yol haritamızla, dijital alanları hakkaniyetli bir şekilde regüle eden yasal düzenlemelerle dijital egemenliğini kabul ettirmiş bir Türkiye hedefine koşturmayı devam edeceğiz.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN - Buyurun, devam edin.

ÖMER İLERİ (Devamla) - Yüksek katma değerli üretimin, Türkiye'nin AR-GE ve yenilikçilik kapasitesinin, çevresel sürdürülebilirliğin, yeşil ve dijital ekonomiye geçiş yönünde teknolojik dönüşümün bütçesi olan 2025 yılı bütçemizin hayırlar getirmesini temenni ediyorum.

Genel Kurulu saygıyla selamlıyorum. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

BAŞKAN - Şimdi, yürütme adına Cumhurbaşkanı Yardımcısı Sayın Cevdet Yılmaz konuşacaktır.

Buyurun Sayın Yılmaz. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

Süreniz yetmiş dakika.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ - Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Türkiye Büyük Millet Meclisimizin Genel Kurulunu ve ekranları başında bütçe görüşmelerini takip eden aziz milletimizi bir kez daha saygıyla, muhabbetle selamlıyorum.

Bugün birçok değerlendirme yapıldı, şahsıma ayrılan sürede, Genel Kurulda ifade edilen hususlar üzerinde vaktim yettiğince değerlendirmelerimi paylaşacağım. Önümüzde uzun bir maraton var, her bir bakanlığımızla ilgili bütçe görüşmelerinde eminim bu konular tekrar tekrar gündeme gelecektir. Özellikle bakanlıklarımızın bütçesi müzakere edilirken daha detaylı bir şekilde ele alınacaktır diye inanıyorum.

Öncelikle "bütçe" kavramından başlamak istiyorum. Bütçe hakkı çok temel bir hak, meclislerin kuruluş, varlık sebeplerinden, en temel sebeplerden bir tanesi. Yasama ve millet adına yürütmeyi denetleme yetkilerinin dışında en temel hak, en temel görev bütçe hakkı. Bu anlamda bütçe müzakere sürecini çok değerli, çok önemli gördüğümüzü belirtmek istiyorum.

Bazı arkadaşlarımızın şöyle bir eleştirisi oldu: İşte "Komisyonda, Genel Kurulda fazla rakamsal bir değişiklik olmuyor." dediler, doğrudur. Ancak dünyaya da baktığınızda gerek parlamenter sistemlerde gerek başkanlık sistemlerinde, özellikle de parlamenter sistemlerde doğrusu, yürütmenin parlamentoya gönderdiği bütçeler, genellikle, belli bir iç tutarlılığı korunsun diye fazla bir değişikliğe uğramadan kabul edilir. Meclisin bütçe hakkı olduğu gibi yürütmenin de bütçeyi uygulama yükümlülüğü vardır, dolayısıyla bu karşılıklı bir anlayış içinde gelişir. Ancak şunu ifade etmek isterim: Burada bütçe vesilesiyle aslında ülkemizin tüm meseleleri tartışılıyor, tüm konular müzakere ediliyor. Buralarda ifade edilen görüşler, yapıcı eleştiriler, değerlendirmeler mutlaka dikkate alınmaktadır. Hemen bir etkisini belki bütçesel rakamlar üzerinde görmeyebilirsiniz ama bunlar mutlaka gerek kurumlarımız gerek Hükümetimiz tarafından dikkate alınan, değerlendirilen hususlardır, geleceğe dönük olarak da mutlaka yol gösterici bir fonksiyon icra ederler. Dolayısıyla, bütçe bir taraftan hesap verebilirliği sağlarken diğer taraftan politikaların kalitesini, yeni politikalar oluşturulmasını destekleyici bir süreçtir. Bu anlamda çok değerli bir süreç olduğunu tekrar ifade etmek isterim.

Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemiyle ilgili çeşitli değerlendirmeler yapıldı. Öncelikle şunu belirtmek isterim, şunun altını çizmek isterim: Demokrasilerde farklı yönetim modelleri söz konusudur, bir tane yönetim modeli yok. Başkanlık sistemleri olan ülkeler var, yarı başkanlık olan ülkeler var, parlamenter sistemle yönetilen demokrasiler var, her birinin kendi alt versiyonları var; hepsi de demokratik yönetim modelleridir. Birbirleriyle mukayese ederseniz, farklı partiler, farklı görüşlere sahip olabilirler, buna da elbette saygı duyuyoruz ancak şunun altını çizmek isterim: Bugünün jeopolitiğinde, küresel ve bölgesel şartlarında ülkemizin istikrar ihtiyacı her zamankinden daha yüksek bir seviyededir ve Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi siyasi istikrarı garanti eden bir model olarak çok önemli bir görev icra etmektedir. Bir defa, ekonomik istikrarın temeli siyasi istikrardır. Son yirmi yılda, daha önceki yirmi yılla mukayese ettiğinizde sağlanan ilerlemeler rakamsal olarak da ortadadır. Bunun en temel sebeplerinden biri siyasi istikrarın sağlanmış olmasıdır. Dolayısıyla, ekonomi açısından siyasi istikrar çok önemli ama sadece ekonomiyle ilgili değil dış siyaset açısından da istikrar son derece önemlidir. Bugün dünyaya, çevremize baktığınızda siyasi istikrara sahip olmayan ülkelerin dış politikada ve riskleri yönetmede çok ciddi sorunlar yaşadıklarını görmekteyiz.

Yine, istikrarın çok kritik olduğu bir diğer alansa salgın hastalıklar ve afet gibi risk ortamlarıdır. Buralarda da hızlı ve etkili karar alma süreçlerinin yine çok kıymetli, çok önemli olduğunu biliyoruz. Her üç alanda da geçtiğimiz süreçte Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin ülkemiz açısından ürettiği değerleri gördük.

Diğer yandan şunu da ifade etmek isterim: Sanki önceden ideal bir sistemimiz varmış gibi, hiçbir sorun yaşamamışız gibi bahsediliyor bazen. Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminden önce, malum, eski yönetim sistemimiz döneminde Türkiye birçok kriz yaşadı, birçok afette yönetim sorunları yaşadı, dış politikada birçok sıkıntı yaşadı ve o dönemleri de hatırlatmak isterim. Dolayısıyla, Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi vatandaşımızın, milletimizin onay verdiği bir sistem olarak ülkemizin, milletimizin menfaatleri açısından son derece etkili bir rol oynamaktadır. Ancak şunu da tabii ki ilave etmek isterim: Her sistem gibi Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi de geliştirilmeye, iyileştirilmeye, daha iyi bir noktaya taşınmaya elbette açık bir sistemdir, tabiatında da zaten bu vardır.

Bir arkadaşımız "Ya istemediğiniz bir kişi başkan olursa, Cumhurbaşkanı olursa ne olacak?" diye bir soru sordu. Değerli arkadaşlar, bu sistemde bizim istediğimiz değil milletin istediği kişi Cumhurbaşkanı oldu. (AK PARTİ sıralarından alkışlar) Son seçilen Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan da yüzde 52'nin oyunu alarak seçilmiş bir Cumhurbaşkanıdır. Kim bu teveccühü görüyorsa, milletimizin onayını kim alıyorsa başımızın gözümlüğün üstünde yeri vardır ve biz milletin bu kadar büyük bir çoğunluğunun yanlış yapacağını düşünmüyoruz. Kaldı ki yanlış yaptı diyelim, iyi icraat yapamayan birini Cumhurbaşkanı seçti; bir sonraki seçim var değerli arkadaşlar, bir defalık bir seçim yok.

ALİ MAHİR BAŞARIR (Mersin) - Onu bekliyoruz!

YUNUS EMRE (İstanbul) - Yüzde 50'ye yakın oy alan yere kayyum atadınız!

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ (Devamla) - İcraatını millet beğenmezse bir sonraki seçimde o Cumhurbaşkanını gönderir, başka birini Cumhurbaşkanı seçer.

MURAT EMİR (Ankara) - Aday olamıyor, aday olamıyor artık!

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ (Devamla) - Dolayısıyla bu sistemde "Bizim istemediğimiz kişiler seçilir." diye endişe etmenin bir anlamı yoktur; vatandaşımızın, milletimizin tercihi başımızın gözümlüğün üstündedir.

Diğer taraftan, biz milletimize güveniyoruz. Ayrıca, tabii ki başkanlık sistemi, Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi, kuvvetler ayrılığının olduğu bir sistemdir; denge denetleme mekanizmalarının olduğu bir sistemdir. Bu anlamda yanlış yapan olursa da devletimizin organları vardır, anayasal çerçevesi vardır ve bu çerçevede elbette gereği yapılır. Diğer taraftan da ülkemize haksızlık yapmayalım. Ülkemiz belli bir seviyeye gelmiş, sivil toplumuyla, medyasıyla, farklı organlarıyla bugün ileri bir düzeydedir ve yanlışlıkları her zaman millet düzeltir; buna da biz inanıyoruz.

Bu çerçevede cumhuriyetle ilgili de bir şey söylemek istiyorum. Cumhuriyet hepimizin cumhuriyeti ve ben şunun altını çizmek istiyorum, kendi kişisel hayatımdan da ifade etmek istiyorum: Çok farklı şekillerde cumhuriyeti tarif edebiliyoruz, ben cumhuriyeti biraz da fırsat eşitliği olarak tarif etmek istiyorum. Çok değerli cumhuriyetimiz, hepimizin cumhuriyeti. Cumhuriyetin en temel özelliklerinden bir tanesi; herkese açık olmasıdır, fırsat eşitliği sağlamasıdır; doğusuyla batısıyla, kuzeyiyle güneyiyle, nerede doğarsanız doğun, kimliğiniz ne olursa olsun size belli kanallar açması ve siyasal yapıya sizi katmasıdır, tabii ki demokratik süreçlerle birlikte. Bingöl'de doğan, sonra liseyi Bingöl'de bitiren, Ankara'da üniversite okuyan, bürokraside on sekiz yıl çalışan bir kardeşiniz olarak bugün Cumhurbaşkanı Yardımcısı olabildiysem işte bu cumhuriyetin başarısıdır; ben öyle görüyorum. (AK PARTİ ve MHP sıralarından alkışlar) Cumhuriyet hepimizin cumhuriyetidir, cumhuriyete sonuna kadar da sahip çıkacağız. Ülkemiz sıradan bir ülke değil, sıradan bir devlet değil, çok köklü geçmişli olan bir ülkedir, bir devlettir; büyük medeniyet değerleri olan bir coğrafyada yaşıyoruz. Dolayısıyla cumhuriyet de bu birikimin üzerine gelmiş ve bunu ileriye taşımış bir yönetim anlayışıdır; biz böyle görüyoruz ve bu köklü geleneği şu gün itibarıyla da devam ettiriyoruz.

"Türkiye Yüzyılı" dediğimiz cumhuriyetimizin 2'nci yüzyılı ülkemizi, milletimizi daha ileriye taşıma, çok daha güçlü bir şekilde uluslararası alanda bir aktör hâline getirme idealinin ürünüdür ve burada ekonomi elbette önemli bir yere, önemli bir değere sahiptir. Gazi Mustafa Kemal Atatürk İzmir İktisat Kongresi'nde çok önemli bir tespitte bulunuyor, belki motamot, hani tam söyleyemeyebilirim ama diyor ki: "Askerî zaferler ne kadar büyük olursa olsunlar, iktisadi zaferlerle taçlandırılmadıkları sürece eksik kalmaya mahkûmdurlar." Dolayısıyla biz bir taraftan cumhuriyetimizin siyasal değerlerini, katılımcılığını, giderek standartları artan demokratik yapısını geliştirirken, diğer taraftan da halkımızın refahını, ekonomimizi güçlendirmek zorundayız. Bugünkü dünyada bağımsız bir ülke olmanın en önemli gerekliliklerinden biri güçlü bir ekonomik yapıya sahip olmaktır. Teknolojisiyle, eğitim sistemiyle, girişimciliğiyle, yenilikçiliğiyle bunu sağlamadığınız sürece etkili bir güç hâline gelemezsiniz; bunun da farkında olarak politikalarımızı şekillendiriyoruz ve bu politikaları rastgele yapmıyoruz. "Nereye gideceğini bilmeyen gemiye hiçbir rüzgârın faydası olmaz." diye güzel bir söz var. Nereye gideceğiniz, istikametiniz çok önemlidir. Bir istikamet, bir vizyon ortaya koyarsınız, bunu gerçekleştirmek üzere kaynaklarınızı organize edersiniz.

Uzun yıllar Kalkınma Bakanlığı yaptım ben. "Kalkınmayı nasıl tarif edersiniz?" diye sorarsanız ben şöyle derim: Millî gelir, kişi başına gelir, ihracat, bunlar sonuç göstergeleri; çok önemli hepsi, elbette önemli ama sonuç göstergeleri. Asıl sebeplere indiğiniz zaman "Kalkınmış bir toplum nasıl bir toplumdur?" diye sorduğunuz zaman ben şöyle cevap veririm: Belli hedefler koyabilen ve o hedefleri gerçekleştirme doğrultusunda organize olabilen toplumlar kalkınmış toplumlardır. Bunu başaramayan, kendi içinde birçok çatışmayla ortak hedefler koyamayan, bunlara yönelik kaynakları seferber edemeyen toplumlar ise geri kalmış toplumlardır.

Dolayısıyla, biz bütün politikalarımızı belli bir plan, program dâhilinde, belli bir vizyon çerçevesinde hayata geçiriyoruz. Bazen bazı hedeflerimiz gecikebilir, bazı hedeflerde iyi yaparsınız, bazılarında yeterince gelişme sağlayamayabilirsiniz ama önemli olan bu vizyona ve hedeflere sahip olmak ve bir istikamette ilerlemektir. Bunu başarıyorsanız işte gelişme yolunda, kalkınma yolunda doğru işler yapıyorsunuz demektir. Biz de bugün geldiğimiz noktada, yüzyıllık cumhuriyetimizin kazanımları üzerinde yirmi iki yıldır sağlanan büyük ilerlemelerle yolumuza devam ediyoruz.

"Bu yirmi iki yılda ekonomik olarak neyi başardınız?" dersanız, alt orta gelir grubundan üst orta gelir grubuna yükseldi Türkiye. (AK PARTİ sıralarından alkışlar) Ve bugün hedefimiz yüksek gelirli ülkeler ligine geçmektir, onun da eşğine gelmiş durumdayız. Bunu da nasıl yapacağız? Daha iyi kurumlarla, beşerî sermayemizi geliştirerek, teknolojimizi yükselterek, katma değerimizi artırarak başaracağız. Bunu yaptığımız sürece halkımızın refahı da artacak. Ne kadar verimliseniz, katma değeriniz ne kadar yüksekse halka yansıyan refah da o kadar artacak demektir. Bütün politikalarımızın odağında insan vardır. "İnsani kalkınma" diye bir kavram var, Birleşmiş Milletler de bunu ölçüyor. "İnsani Kalkınma Endeksi" denen bir endeks var, burada da 4 gruba ayırırlar ülkeleri; düşük insani kalkınmışlığa sahip olanlar, orta insani kalkınmışlıkta olanlar, yüksek insani kalkınmışlıkta olanlar, bir de en yüksek insani kalkınmışlıkta olanlar. Yine, yirmi iki yılda Türkiye Cumhuriyeti yüksek insani kalkınmışlık grubundan en yüksek insani kalkınmışlık grubuna geçmeyi başardı, bu da önemli bir başarıdır. Burada, şimdi, görevimiz daha üst sıralara doğru ülkemizi taşımaktır, bunu da gerçekleştireceğiz. Büyümeyle, sosyal adaletle, çevreyi koruyarak, sürdürülebilir bir gelişme sağlayarak, demokrasimizin, kurumlarımızın gücünü artırarak bunu başaracağız. Vizyonumuz ortadadır, bugün sizlerin huzuruna getirdiğimiz bütçenin çerçevesini oluşturan orta vadeli programda da hedeflerimiz, rakamsal hedeflerimiz çok nettir. 2028 yılında ülkemizi 1,8 trilyon dolarlık bir büyüklüğe ulaştırmayı ve 20 bin dolarlık kişi başına geliri aşmayı öngörüyoruz. Bu yıl itibarıyla 15 bin doları aşacağız ve önümüzdeki üç yıllık perspektifte 20 bin dolar seviyesini geçmeyi hedefliyoruz, buna dönük olarak da tüm politikalarımızı şekillendiriyoruz. (AK PARTİ sıralarından alkışlar) Peki, bunu nasıl yapacağız? En önemli başlıklardan biri yeşil ve dijital dönüşüm. Dünya değişiyor, eskinin kalkınma unsurlarıyla bugünkü elbette aynı değil. Yeşil ve dijital dönüşüm; iklim değişikliğini dikkate alarak, dünyanın teknolojik dönüşümlerini dikkate alarak yeşil ve dijital dönüşüm On İkinci Kalkınma Planı'mızın eksenini oluşturuyor. On İkinci Kalkınma Planı'mız geçen yıl Meclisimiz tarafından kabul edildi. Bakın, o dokümanı incellerseniz bunu görürsünüz; işin omurgası yeşil ve dijital dönüşümdür, bu da bizim kalkınma hedeflerimizle çok uyumludur. Neden uyumludur? Türkiye, enerjiye bağımlı bir ülkedir. Enerjiyi verimli kullanan, daha az karbon salımı yapan bir ülke olarak hem cari açık sorununu köklü bir şekilde çözmek hem de daha az karbon üreten bir ekonomik yapı oluşturmak mümkündür ve bu çerçeveyi planımızda çeşitli boyutlarıyla ortaya koymuş durumdayız.

Dijitalleşme de çok önemli; yapay zekâ artık bütün alanları etkiler hâle gelmiş durumda. Sulama sistemlerimizin verimliliğinden sağlık hizmetlerine birçok alan yapay zekâ tarafından dönüştürülmektedir. Bazı meslekler ortadan kalkacak, yeni bazı meslekler oluşacak, mevcut meslekleri yapma, icra etme biçimleri değişecek dijitalleşmeyle, yapay dönüşümle. Bu sürecin zaten içindeyiz; dolayısıyla biz de bir taraftan yeşil dönüşüm, diğer taraftan dijitalleşmeyi hızlandırarak ülkemizi farklı bir gelişmişlik düzeyine taşıyacağız. Bu çerçevede, 5G ve 6G teknolojisi üzerinde yapılan çalışmaları hızlandırıyoruz, akıllı tarım ve siber güvenlik başta olmak üzere, yapay zekâ ve nesnelerin interneti gibi hususları çalışıyoruz. Bu çerçevede, yapay zekâyla ilgili bir eylem planı hazırladığımızı da hatırlatmak isterim.

Siber güvenlik çok önemli. Bu anlamda da yeni bir başkanlık oluşturma yönünde hazırlıklar yapmış durumdayız. İnşallah, bu çalışmaları Meclisimizin takdirine grubumuzla, Cumhurbaşkanımızla taşıyacağız.

Değerli arkadaşlar, burada yine tartışılan en önemli konulardan biri enflasyon oldu. Tabii ki her dönemin kendine özgü şartları var. 2020-2023 döneminde esas olan, ekonomide reel sektörü ayakta tutmaktır. Birçok ülkede tezgâhlar -tabiri caizse- dağılırken, üretim süreçleri büyük, olumsuz etkilerle karşılaşırken Türkiye Cumhuriyeti -az önce de ifade ettim- reel ekonomiyi güçlendirerek bu süreçten çıktı, dünya büyümelerinin çok üstünde performans gösterdi. Dolayısıyla o dönemin şartları reel ekonomiyi çok daha güçlü desteklememizi gerektiriyordu. Bugün geldiğimiz noktada ise öncelik, dünya da da olduğu gibi, bizim önceliğimiz, finansal istikrarı daha bir güçlendirmek, riskleri azaltmak, rezerv yapımızı güçlendirmek ve enflasyonu düşürmektir. Finansal yapı ile reel yapıyı da bir bütünün parçaları olarak görüyoruz, bu bütünlük içinde planlıyoruz. Ekonomi politikaları dünyanın, ülkenin şartlarına göre güncellenir. Genel ilkeleriniz elbette olur; serbest piyasadan yana olursunuz veya başka bir yaklaşımınız olur, genel çerçeveniz, genel ekonomik değerlendirmeniz elbette daha sürekli ancak güncel gelişmelere kayıtsız kalan bir ekonomik politikanın başarılı olma şansı yoktur. Güncel ihtiyacımız neyse ekonomik politikamızı da ona göre

güncelliyoruz. Her alanda olduğu gibi ekonomik alanda da istikrar içinde, değişim anlayışıyla yolumuza devam ediyoruz. Bugün en önemli meselemiz enflasyondur. Niye enflasyondur? Dünyanın da sorunu, milletimizin de önceliği enflasyon olduğu için.

Az önce Sayın Genel Başkan millet kavramından bahsetti, devlet-millet kavramını mukayese etti, hakikaten sevindim böyle düşünmesine. Zaten bizim geldiğimiz gelenek, devlet ile milletin aynı yöne bakmasını savunan bir gelenektir her zaman; devlet ile milleti çatıştıran değil, karşı karşıya getiren değil, aynı hedefler doğrultusunda devletin ve milletin konumlanmasını gerektiren bir gelenektir. Dolayısıyla milletin bakış açısı esastır; milletin öncelikleri, sorunları esastır. Bugün milletimizin temel sorunu enflasyonsa bizim de en temel meselemiz, en temel önceliğimiz enflasyonu düşürmek, fiyat istikrarını sağlamaktır. (AK PARTİ sıralarından alkışlar) Yalnız, Sayın Genel Başkan şunu da hatırlatmak isterim: Geçmişe gittiğimiz zaman "milletle rağmen millet için" diye bir anlayış vardı, herhâlde bu anlayıştan artık hepimiz uzaklaşmış durumdayız, onu görüyorum. Millete rağmen millet için olmaz, milletle birlikte millet için olur. (AK PARTİ sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

MURAT EMİR (Ankara) - Sayın Bakan, biz bu milletle beraber bu devleti kuran partiyiz, siz daha yeni geldiniz buraya!

GÖKHAN GÜNAYDIN (İstanbul) - Son seçim sonuçları kimin milletle beraber olduğunu gösteriyor. Son seçime bakarsan kim milletle beraber görürsün.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ (Devamla) - Bir taraftan, enflasyon konusunda üç dönem tarif ettik: Geçiş dönemi, dezenflasyon dönemi ve istikrar dönemi. Bunu da adım adım hayata geçiriyoruz, bu bütüncül politikalarla enflasyonla mücadelemizi sürdürüyoruz.

Ne demek bütüncül politikalar? Bir taraftan para politikaları, diğer taraftan maliye politikaları ve bunları bütünleyen yapısal dönüşüm politikaları; orta vadeli programımızı bu üçlü sacayağı üzerine oturtmuş durumdayız ve bunu da etkin bir koordinasyonla, bütüncül bir çerçevede kararlı bir şekilde hayata geçiriyoruz. Elbette bunlar zaman alıyor, elbette bir anda olmuyor ama sabahki konuşmamda da ortaya koydum, doğru bir yönde rakamlarımız hareket ediyor, riskleri düşürmüş durumdayız, sağlam bir zeminde enflasyonla mücadelemizi kararlı bir şekilde sürdürüyoruz. Bir taraftan da dediğim gibi maliye politikamızla buna destek veriyoruz. Getirdiğimiz bütçede de dezenflasyon sürecini destekleyici bir bütçe yapmaya özen gösterdiğimizi ifade etmek isterim.

Yapısal dönüşüm de çok önemli; demir yollarından enerjideki dönüşüme, sulama sistemlerini geliştirip gıda arzını artırmadan sosyal konut meselelerine, yüksek teknolojiyle katma değerli bir yapıdan beşerî sermayemizi, mesleki eğitimimizi dönüştürmeye ve az önce üzerinde durduğum yeşil ve dijital dönüşüme kadar yapısal bir dönüşümü de bu süreçte sürdürüyoruz.

Enflasyonla mücadele kısa vadede büyüme üzerinde bazı baskılar oluşturabilir işin tabiatı gereği ama şunu hepimizin bilmesi lazım: Orta vadede büyüme ile enflasyon arasında bir çelişki yoktur, tam aksine enflasyonun düştüğü, öngörülebilirliğin yükseldiği bir ortamda yatırım ortamı da iyileşir, büyümeyi istikrarlı bir ortamda sağlarsınız ve sürdürülebilir büyüme sağlarsınız. Bizim tarihimiz de buna tanıktır, ne zaman ki Türkiye'de enflasyon düşmüştür o tarihlerde çok daha yüksek büyüme hızlarını Türkiye yakalamıştır. Dolayısıyla biz burada bir çelişki görmüyoruz. Düşen enflasyonla birlikte önümüzdeki dönemde büyüme hızlarımızın da çok daha yüksek düzeylere çıktığını hep birlikte göreceğiz.

Yine, ekonominin düşmanı diyelim belirsizliktir. Belirsizliği ne kadar azaltırsanız, siyasi belirsizliği ve politika belirsizliklerini ne kadar aşağıya çekerseniz ekonominiz o ölçüde canlılık gösterir. Türkiye, çok şükür, Cumhurbaşkanımızla, Cumhurbaşkanlığıyla siyasi istikrarı olan, güçlü kadroları olan bir ülkedir ve çeşitli politika dokümanlarıyla politika belirsizliklerinin de ortadan kaldırıldığı bir ülkedir, öngörülebilirliğin sağlandığı bir ülkedir. Bu rotada inşallah, enflasyonla mücadelemizde de çok farklı bir seviyeye ulaşacağımıza yürekten inanıyorum.

Değerli arkadaşlar, yine, muhalefetten arkadaşlarımız belediyeler konusunu da gündeme getirdiler. Şunu ifade etmek istiyorum, sabahki konuşmamda da söyledim: Biz, bu yirmi yıllık dönemde belediye kanunlarında önemli dönüşümler sağladık ve belli kriterler getirdik. Bugün geldiğimiz noktada belediyelere aktardığımız bütçenin toplam bütçemiz içindeki payı yüzde 9,1'e ulaşmıştır, 2002'de bu pay yüzde 4 civarındaydı. Belediyelere artık eskisinden daha fazla kaynak aktaran bir bütçe yapımız var. Burada bizim belediyelerden beklediğimiz tek bir şey var Değerli Genel Başkan, asli işleri var belediyelerin, buna "beldelerin mahallî müşterek hizmetleri" diyoruz Belediye Kanunu'ndaki tabiri kullanılacak olursak. Nedir? İşte, trafik sorununu çözmek, azaltmak; temiz su sağlamak, temiz hava sağlamak; sosyal donatılar, yeşil alanlar oluşturmak. Belediyelerin gerçekten çok önemli vazifeleri var.

Bizim, belediyelerden ekstra bir beklentimiz yok, tek beklentimiz, asli işlerini düzgün bir şekilde, iyi bir şekilde yapsınlar; bu yeter. (AK PARTİ sıralarından alkışlar) Bu, halkımızın refahını en üst düzeye çıkarır ve tabii, bunu yaparken borçlarını da ödesinler diye bekliyoruz. Nasıl ki özel sektör, nasıl ki diğer unsurlar borçlarını ödüyorsa belediyelerimiz de hem asli işlerini yapsınlar hem de borçlarını ödeyerek, parayı, finansı iyi yöneterek bunu başarsınlar.

GÜLÜSTAN KILIÇ KOÇYİĞİT (Kars) - Kayyumlar da borçlanmadı mı Sayın Cumhurbaşkanlığı Yardımcısı?

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ (Devamla) - Bir taraftan borçluyken, diğer taraftan asli hizmetlerinde aksaklıklar varken başka alanlara girmelerini rasyonel bulmuyoruz, doğru bulmuyoruz.

MURAT EMİR (Ankara) - Sayın Bakan, SGK'nin alacak listesini niye yayınlamıyorsunuz? SGK kimlerden alacaklı, onu yayınlayın.

GÖKHAN GÜNAYDIN (İstanbul) - Ya, yıllar itibarıyla görelim şu borçları; görelim, görelim! Yıllar itibarıyla görelim şu borçları. Bu kadar zor değil ki ya! Bu kadar zor değil yani ver yıllar itibarıyla borçları, bitirelim tartışmayı.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ (Devamla) - Değerli arkadaşlar, yine, Sayın Başkanın depremlerle ilgili rakamsal bir değerlendirmesi oldu, onu da düzeltmek isterim.

Şimdi, depremlerde bir yıkılan bina veya işte, birim sayısı var, bir de hak sahipliği sayısı var. Doğru, yıkılan birim 681.034 bağımsız bölüm ama bunların hepsi hak sahibi değil; baktığımız zaman, bunların içinde 398.974'ü konut, 42.232'si iş yeri, 12.806'sı ahır olmak üzere 454.012 hak sahipliği var; ha, bazı mahkeme kararlarıyla bu sayı gündelik olarak değişebiliyor ama mertebe olarak bu civarda olduğunu söylemek isterim. Şu ana kadar teslim ettiğimiz konut 155.124 ve bu da yüzde 32'ye tekabül ediyor yani sizin Hatay için verdiğiniz yüzde 12 gibi bir rakamdı; o, yıkılan binadan gidilerek hesaplanmış bir şey olabilir ama hak sahipliği olarak bakmak gerekir ki kamunun yükümlülüğü hak sahipliğiyle ölçülür, orada da oran yüzde 23'tür, bunu da hızla daha yukarılara taşıma gayreti içindeyiz.

Yoksullukla ilgili çeşitli değerlendirmeler oldu. Değerli arkadaşlar, yoksulluk hadisesine genel bakışımızı burada özetlemek isterim. En temel meselelerimizden biri elbette yoksullukla mücadele. Bunu üçlü bir stratejiyle son yirmi iki yılda belli bir yere getirdik; bunun bir makro boyutu var, bir sektörel boyutu var, bir de doğrudan destekler boyutu var. Sadece doğrudan aktarılan kaynaklarla yoksullukla mücadeleyi değerlendirirseniz eksik bir değerlendirme olur. Bir defa, makro düzeyde istikrarlı bir ekonomi oluşturmadan, büyümenizi sağlıklı bir şekilde sürdürmeden, istihdam üretmeden, enflasyonu sağlıklı sürdürmeden takdir edersiniz ki yoksullukla mücadelenin zeminini sağlam bir şekilde kurmuş olmazsınız, öncelikle bu çatıyı, makroyu iyi yönetmeniz lazım. Yirmi iki yılda biz yoksulluğu belli bir noktaya getirdiysek işte bu makro yönetimimizin bunda çok ciddi rolü var.

İkinci boyut sektörel boyuttur. Sektörel boyutta sosyal güvenlik semsiyesi... Bakın, biz bu kurumları, sosyal güvenlik kurumlarını birleştirdik, şemsiyemizi neredeyse tüm toplumu kapsar hâle getirdik. Diğer taraftan eğitim imkânlarını, fırsat eşitliğini

artırdık, sağıkta çok ciddi yatırımlar yaptık, bölgesel kalkınmaya yatırımlar yaptık. Bütün bunlar yoksulluğu azaltma politikalarımızın sektörel boyutunu oluşturuyor ki KÖYDES Projesi'ne varıncaya kadar bunları zikredebilirsiniz.

Üçüncü boyut, doğrudan sosyal desteklerdir. Doğrudan sosyal desteklerde de hiçbir dönemde olmadığı kadar desteği artırdık. Bu, yoksulluğun arttığı anlamına gelmiyor; tam aksine, makro ve sektörel politikalarla düşürdüğümüz yoksulluğu daha fazla destekleyerek yoksul insanlarımızın yaşam koşullarını iyileştirdiğimiz anlamına gelir. Bunu da böylece ifade etmek isterim.

Sosyal boyuta çok büyük önem veriyoruz ve bu çerçevede, 2006 yılında yüzde 25,4 olan göreceli yoksulluk oranını 2023 yılında yüzde 21,3'e geriletmiş durumdayız. Mutlak yoksulluktan artık fazla bahsetmiyoruz, bu da güzel bir şey. Geçmişte Dünya Bankasının, Birleşmiş Milletlerin dolar bazlı rakamları vardı. Türkiye, geldiği noktada artık mutlak yoksulluktan bahseden bir ülke olmaktan çıkmıştır, göreceli yoksulluğu konuşuyoruz ve bu, tüm gelişmiş ülkelerin sorunudur. Göreceli yoksulluk, adı üzerinde belli bir ortalamaya göre onun altında kalanları ifade eder. Bunu sıfırlamak hiçbir ülkeye nasip olmadı bugüne kadar ama bunu düşürmektir esas olan, daha düşük seviyelere indirmektir. Bu çerçevede de sosyal harcamalarımızı artırıyoruz.

2024 yılında bir önceki yıl 3 trilyon 799,5 milyar TL olan kamu sosyal harcamalarının yüzde 73,9 artışla 6 trilyon 605,4 milyar TL seviyesine yükselmesi beklenmektedir, dolayısıyla ciddi bir artış oldu 2024'te. 2025'te ise yüzde 38,5 artışla sosyal harcamalarımızı 9 trilyon 150 milyar liraya çıkarmayı öngörüyoruz. Sosyal alana insan odaklı bir yaklaşımla harcamalarımızı artırmaya devam edeceğiz.

Eğitim ve sağık başta olmak üzere diğer taraftan istihdam politikalarımızla, kadınlara, çocuklara, engellilere, yaşlılara dönük politikalarımızla, kırsal kesime yönelik politikalarımızla yoksullukla mücadele ve sosyal kalkınmayı sağlama çabamız devam ediyor. Daha bugün Cumhurbaşkanımız Kabine sonrası yeni bir adımı paylaştı toplumumuzla, o da Tip 1 diyabete ilişkin yeni kararımız, bunu da buradan tekrar etmek isterim. Tip 1 diyabet hastalığıyla mücadele eden evlatlarımıza ve ailelerimize yönelik bir adım. Daha önce, bilindiği gibi diyabet hastalarımızın glikoz takibi için gerekli cihazlar geri ödeme kapsamındaydı. Buna ilave olarak artık 18 yaş altındaki Tip 1 diyabet hastası evlatlarımız için sensörlü cilt altı glikoz izlem cihazlarını Sosyal Güvenlik Kurumumuz tarafından geri ödeme kapsamına alıyoruz; çocuklarımız ve aileleri için hayırlı uğurlu olsun diyorum. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

Yine, daha bugün diğer bir karar ilan edildi, o da gençlerimize yönelik. Öğrencilerimizin, lisans öğrencilerimizin bursu 2 bin liradan 3 bine, yüksek lisans öğrencilerimizin bursu 4 bin liradan 6 bin liraya, doktora öğrencilerimizin bursu ise 6 bin liradan 9 bin liraya yükseltildi; bu da hayırlı uğurlu olsun diyorum. (AK PARTİ ve MHP sıralarından alkışlar)

MURAT EMİR (Ankara) - Enflasyon kadar bile değil, enflasyon kadar bile vermemişsiniz.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ (Devamla) - Sosyal alana ilişkin bütün bu çabalarımız devam edecektir.

Asgari ücretle ilgili yine çeşitli değerlendirmeler yapıldı. SSK sigortalarının yüzde 42'si asgari ücretten bildirilmekle birlikte fiiliyatta ilave verilen ücretler nedeniyle gerçekte bundan daha düşük bir oran olduğunu tahmin ediyoruz. Burada kayıt dışılığın iki boyutu var değerli arkadaşlar. Bir tanesi "tam kayıt dışılık" diğeri de "eksik kayıtlılık" dediğimiz hadise. Dolayısıyla asgari ücret prime de esas bir ücret olduğu için bu alanda, maalesef eksik kayıtlılık hadisesiyle de karşılaşyoruz. Yani bu kadar, yüzde 42 midir asgari ücret alanlar; olmadığını tahmin ediyoruz ama bunun tabii, ölçümlemesi ayrıca yapılmak durumunda.

İktidarlarımız döneminde çalışan ve emekliler hiçbir zaman enflasyona ezdirilmemiştir. 2002 Aralık-2024 Temmuz dönemini esas alırsak asgari ücrette reel olarak yüzde 268 artış yapılmış, en düşük SSK emekli aylığı reel olarak yüzde 111 artmış, en düşük BAĞ-KUR tarım emekli aylığı reel olarak yüzde 656 artmış, en düşük BAĞ-KUR esnaf emekli aylığı reel olarak yüzde 232 artmıştır.

Dolar ve euro bazında da asgari ücretten bahseden değerli temsilciler oldu, burada da rakamları sizinle paylaşmak isterim. Dolar olarak 2002 yılında asgari ücret 114 dolarmış, bugün 2024 yılına geldiğimizde bu, 512 dolara çıkmış durumdadır. Bu, ele geçen para anlamında, işverene maliyeti olarak bakarsanız 700 doların üzerinde ama işçinin eline geçen olarak baktığınızda...

MURAT EMİR (Ankara) - Bir de altın hesabı yapın Sayın Bakan, altın hesabı yapın bir de!

HALUK İPEK (Amasya) - Sen de altın yap; o, dolar yaptı, sen de altın yap!

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ (Devamla) - Dolar bazında asgari ücret artışı yüzde 347 seviyesindedir; yine, TL olarak baktığınızda yüzde 245 artış, avro olarak baktığınızda yüzde 294 artış. Avroyu da söyleyeyim, 2002 yılında 122 avroymuş asgari ücret, bu yıl 479 avro seviyesine gelmiş durumdadır.

GÖKHAN GÜNAYDIN (İstanbul) - "17.500 lira; daha ne verelim?" diyorlar!

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ (Devamla) - Tabii, şu anda bir müzakere süreci var; kamu, işçi kesimi ve işletmeler, burada bir denge mutlaka bulunacaktır diye inanıyorum. Bir taraftan çalışanlarımızın talepleri var, bir taraftan da küçük işletmeler, emek yoğun işletmeler başta olmak üzere esnafımız yanında, büyükler bundan çok etkilanmiyor doğrusu, daha çok küçük işletmeler, emek yoğun işletmeler etkilanıyor. Bu işletmelerin ayakta kalmasını sağlayacak ama çalışanlarımızın da taleplerini karşılayacak bir yaklaşımın burada mutlaka gözetileceğini düşünüyorum. Bunun sonuçlarını göreacağız.

Kamuda çalışanlar olarak bakarsanız, kamuda asgari ücretle çalışan zaten kalmadı, çok ciddi anlamda ücretler artmış durumda. Özel sektörlle ilgili, işletmelerle ilgili bir ücretten bahsediyoruz. İşletmelerimizin sürdürülebilirliğini sağlayan, kayıt dışılığı teşvik etmeyen, rekabet gücümüzü koruyan ama aynı zamanda sosyal talepleri karşılayan bir yaklaşımın bu çerçevede gözetileceğini ifade etmek istiyorum.

Vergilerle ilgili değerlendirmeler oldu. Türkiye'de vergi yükü uluslararası alana göre yüksek midir, değil midir? Hani "Halep oradaysa arşın burada." diye bir söz var, rakamsal olarak bakmamız lazım. 2022 verilerine göre vergi yükümüz yüzde 20,9'dur yani millî gelirimizin yüzde 21'ine yakın bir seviyede. Aynı dönemde OECD'de bu yük yüzde 34, AB ülkelerinde yüzde 41,2. Yani "Bizde vergi oranları çok yüksek." argümanı bu mukayeseye baktığınızda çok da geçerli değil. Bu çerçevede, 2023 yılı vergi yükümüz ise yüzde 23,5 seviyesine gelmiş durumda. OECD ülkeleri içinde en düşük vergi yüküne sahip 5'inci ülke konumundayız.

Tabii ki önümüzdeki dönem vergilerle ilgili temel yaklaşımımız -burada muhalefet partilerinden arkadaşlarımız da ifade ettiler, ona biz de katılıyoruz- olabildiğince doğrudan vergilerin payını artırma, dolaylı vergilerin payını düşürme; bu, sosyal dengeler açısından önemli ve bu çerçevede de çok sayıda adım atılmış durumdayız. Önümüzdeki dönemlerde bunun etkilerini hep birlikte göreacağız.

Kurumlar vergisi oranını Meclisimizin kararıyla 5 puan artırdık biliyorsunuz, artık genel oranımız yüzde 25. Bankacılık, finans kesimi için oranı 30'a yükselttik; ihracatçı, imalatçı şirketlerimiz için yüzde 20 olarak tavin ettik. En son yaptığımız bazı düzenlemelerle de kamu-özel iş birliği (KÖİ) projelerinde de yüzde 30'a bu vergiyi yükseltmiş olduk. Diğer taraftan, şirketlerin vergi matrahını azaltan bazı kalemlerde kısıtlamalara gittik. Kurumlar vergisinde bazı indirim ve istisnaları kaldırdık veya sınırlandırdık. Şirketlerin taşınmaz satış kazancı istisnasını kaldırdık, şirketlerin yatırım fonlarından elde ettikleri kazançlara uygulanan kurumlar vergisi istisnasını kaldırdık. Kur korumalı mevduat ve katılma hesaplarından elde edilen gelirleri uygulanan kurumlar vergisi istisnasını bitirdik. Bu hesaplardan elde edilen faiz ve kâr paylarında sıfır olarak uygulanan vergi kesintisi oranlarını yükselttik.

Diğer yandan, çok uluslu firmalar için yüzde 15 asgari kurumlar vergisi şartını getirdik; içerideki firmalarımız için de minimum yüzde 10 kurumlar vergisi kuralını getirdik. Bunlar önemli adımlar diye düşünüyorum.

Vergi harcamalarımızdan bahseden arkadaşlarımız oldu. "3 trilyonun üzerinde vergi harcamanız var." Bunların hepsi de sanki özel sektöre, işletmelere gidiyormuş gibi bir izlenim oluşturdu arkadaşlarımızın ifadeleri. "Sermayeye bunları aktarıyorsunuz." şeklinde ifadeler oldu. Böyle değil değerli arkadaşlar, 2025 yılı için vergi gelirlerimizin yüzde 27'sine tekabül eden 3 trilyon 5 milyar lira vergi harcaması hesaplamış durumdayız. Bunlar nereye gidiyor? Kabaca dağılımını sizlerle paylaşmak isterim: Bunların 536,1 milyar lirası yatırımların teşvik edilmesi için kullanılıyor. İş gücü piyasasının geliştirilmesi ve istihdamın teşvik edilmesi için 876,8 milyar lira vergi istisnamız var. Eğitim, sağlık ve sosyal amaçlı işler için; engelliler, yaşlılar, emekliler, şehit, dul ve yetimler için 259,2 milyar lira ayırıyoruz. AR-GE ve yenilik tasarımı faaliyetlerinin teşvik edilmesi için 147,3 milyar TL'lik vergi harcamamız var. Tarımsal faaliyetlerin teşvik edilmesi için 199,8 milyar yine bir vergi istisnamız söz konusu. Bu kalemler böyle devam ediyor. Bunlar içindeki en yüksek kalem, asgari ücrete uyguladığımız vergi istisnasıdır. Sadece asgari ücretliler için değil, asgari ücrete kadar tüm gelir gruplarından vergi ve damga vergisi almıyoruz; bu, gerçekten büyük bir fedakarlık kamu gelirleri açısından. Gelecek yıl için tek başına bu kalem tüm bu vergi harcamalarının yüzde 28,4'ünü oluşturuyor. Bu da kime gidiyor? Çalışanlara gidiyor, çalışanların gelirlerini dolaylı olarak artırmış oluyor, çalışan başına 35 bin lira civarında bir katkı sunmuş oluyoruz. Bunu da böyle ifade etmek isterim.

Uluslararası doğrudan yatırımlar konusunda da çeşitli değerlendirmeler oldu. Doğrudur, bir program uyguladığınızda önce daha çok portföy yatırımları etkilenir ama zaman içinde doğrudan yatırımlara olan etkisini görmeye başlarsınız, nitekim ülkemizde de çeşitli projelerde bunu görmeye başladık. Uluslararası doğrudan yatırımlardan aldığımız rakam son yirmi iki yılda, bugün itibarıyla baktığımızda, 270 milyar liralık doğrudan uluslararası yatırım almış Türkiye. Bizden önceki tüm dönemlere baktığınız zaman, bakın, 1973-2002 arası -daha önceki rakamlar çok net olmadığı için- neredeyse otuz yıla yakın süre, sadece 15 milyar dolar doğrudan yatırım gelmiş Türkiye'ye, son yirmi iki yılda 270 milyar dolar ve bazı yıllar elde ettiğimiz yatırım, bir yılda Türkiye'ye gelen yatırım bizden önceki tüm dönem toplam yatırımdan daha fazla. Bu da neye geliyor? Siyasi istikrara geliyor, doğru politikalarla geliyor, güven ortamına geliyor. (AK PARTİ sıralarından alkışlar) Yatırımlar için elverişli ortam oluşturduğunuzda hem içerideki yerli yatırımcılar hem de uluslararası yatırımcılar ülkenize geliyorlar.

Gençlere yönelik eleştiriler yapıldı. Gençlerle ilgili de çok sayıda çalışma yürütüyoruz. Bakın, üniversitelerde 2002 yılında 1 milyon 656 bin gencimiz varmış, bugün geldiğimiz noktada 7,1 milyon gencimiz hâlihazırda üniversitemizden eğitim alıyorlar. Yurt kapasitemiz 182.300 iken bugün 993 bine ulaşmış durumda. 45 liraymış burs tutarı, bugün, az önce izah ettim, 3 bin liraya yükseldi. Yine devrim niteliğinde bir karar 2012 yılında alındı, öğretim ve açık öğretimde harçlar kaldırıldı. Birçok gelişmiş ülkeye de bakın, üniversite paralı bir sistemdir. Türkiye, öğrencilerine parasız olarak eğitim sunan, fırsat eşitliği sunan nadir ülkeler arasındadır. Aile ve Gençlik Fonu oluşturmuş durumdayız. Gençlik merkezlerimizin sayısını 9'dan 522'ye çıkarmış durumdayız. Yine, gelir vergisi mükellefi gençler, ilk defa bir işletme kuruyorsa bir gencimiz, 29 yaşın altında bir müteşebbisimiz, biliyorsunuz, üç yıl boyunca bu kazançlarının 230 bin lirası gelir vergisinden istisna edilmiştir. Yani genç girişimcilik gelişsin, gençlerimiz yeni iş imkânları oluştursun diye yaptığımız, aldığımız bir tedbir. TEKNOFEST gibi kampanyalarla, yine çalışmalarla gençlerimizin hem öz güvenini artırıyoruz hem de gençlerimizi geleceğe dönük, yenilikçi, girişimci bir gençlik olarak yetiştiriyoruz.

Yine, Cumhurbaşkanlığı İnsan Kaynakları Ofisimiz 2020-2024 döneminde 500 bin gencimize staj imkânı sunmuştur. Genç çalışanlara prim desteği, genç girişimcilere proje desteği gibi birçok yine gençliğe dönük projeyi gerçekleştiriyoruz. AK PARTİ, Cumhur İttifakı gençlerin yanındadır, yanında olmaya devam edecektir. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

Değerli arkadaşlar, yine eğitim konusu gerçekten çok kritik, çok önemli bir alan. Eğitime, mesleki eğitime önemli yatırımlar yapıyoruz. Son dönemlerde çok güzel bir haber aldık biliyorsunuz. Bu kaynakların, bu çabaların sonucunda ülkemiz Uluslararası Matematik ve Fen Eğilimleri Araştırması (TIMSS) 2023 sonuçlarına göre, 4'üncü sınıf fen bilimleri alanında OECD ülkeleri arasında 2'nci, bu alandaki ortalama puanıyla tüm Avrupa ülkeleri arasında da 1'inci sıraya yerleşmiştir. (AK PARTİ sıralarından alkışlar) Buna emeği geçen tüm öğretmenlerimizi, idarecilerimizi şükranla burada anmak istiyorum.

GÖKHAN GÜNAYDIN (İstanbul) - Bu, PISA skoru mu?

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ (Devamla) - TIMSS 2023 ortalama 8'inci sınıf fen bilimleri puanımız da 2019'a göre 15 puan artmıştır. Eğitim sistemimizin kalitesini, gücünü artırmaya, eğitime yatırım yapmaya devam edeceğiz. Bununla ilgili birçok hususa sabahki konuşmamda değinmiştim.

GÖKHAN GÜNAYDIN (İstanbul) - PISA skorlarından haberiniz var mı? PISA skorlarından bilginiz var mı? PISA skorlarından bilginiz var mı Sayın Bakan? Yani öğrenmek istiyoruz, PISA skoru ya!

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ (Devamla) - Diğer yandan Selim Temurci Bey söyledi zannediyorum, Togg'la ilgili konuyu. Togg konusunda her türlü desteği veriyoruz, millî, yerli otomobilimize ve şu anda çok şükür caddelerimizde, sokaklarımızda bu aracımız dolaşıyor. Bugüne kadar 40 binden fazla adet üretildi ve yollara çıktı. İnaniyorum ki yeni modelleriyle, yeni çalışmalarıyla Togg çok daha güçlü bir şekilde devam edecektir. Ancak şöyle bir düşünce ortaya koyarsak bence yanlış yapmış oluruz: Nasıl ki konvansiyonel otomobillerde çok sayıda firma varsa elektrikli otomobillerde de ülkemizde çok sayıda firma olması, kapasitemizin çeşitlenmesi, artması hem iç tüketiciler açısından hem ihracat gücümüz açısından çok daha olumlu bir durumdur. Biz bunları birbirinin alternatifi değil tamamlayıcısı olarak görüyoruz. Klasik otomobillerde merkez olduğumuz gibi elektrikli otomobillerde de üretim merkezi olmaya kararlıyız. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

YÜKSEL SELÇUK TÜRKOĞLU (Bursa) - Üretim 20 bine düştü, 600 işçi çıkarıldı. Togg bitti, bitti!

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ (Devamla) - Değerli arkadaşlar, Suriyeliler konusunda çeşitli değerlendirmeler yapıldı, sabah konuştuk, tekrar ifade etmek isterim: Komşumuz Suriye. Biz, bölgemizde istikrar isteriz, güven isteriz, refah isteriz ve bölgedeki bütün komşularımıza bu gözle bakarız. Hiçbir ülkenin toprağında gözümüz yok. Ülkelerin toprak bütünlüğüne, egemenliğine saygılıyız. İnaniyorum ki Suriye'de istikrar oluştuğunda; bütün kesimleri kucaklayan, farklı toplumsal kesimlerin hepsini aynı şemsiye altında buluşturan kapsayıcı bir siyasi yapı oluştuğunda ekonomik olarak da Suriye farklı bir yöne doğru gidecektir, çok daha canlı, çok daha güçlü bir ekonomi hâline gelecektir; bu, Suriye halkına da bütün bölgeye de fayda sağlayacaktır. Kalkınma Bakanlığım döneminde Suriye'yle çok önemli projeler yapmıştık, sınır iş birliği projeleri, kalkınma projeleri. İnşallah, Suriye istikrara kavuştuğu Türkiye ve Suriye arasında serbest ticaretten tutun kalkınma iş birliğine, fiziki altyapıların entegrasyonuna varıncaya kadar çok sayıda proje uygulanacaktır. Şunu da unutmayalım: "Kalkınma" dediğimiz hadise tek başına ülkelerin gerçekleştirdiği bir hadise değildir, etrafında olan komşularıyla birlikte ve dünyayla birlikte gerçekleşen bir hadisedir. Amerika'ya bakın, en fazla ticaretini Kanada'yla, Meksika'yla yapar; Avrupa ülkelerine bakın, en fazla ticareti kendi aralarında gerçekleştirirler. Biz de bölgemizde bunu görmek istiyoruz, savaş görmek istemiyoruz, çatışma görmek istemiyoruz; barış, huzur ve refah görmek istiyoruz ve Türkiye olarak buna öncülük yapmaya devam edeceğiz. (AK PARTİ sıralarından alkışlar) Bu çerçevede, bu bölge üzerinde emperyalist emelleri olanların tuzağına düşmeden, bu coğrafyanın insanları olarak, bu medeniyetin insanları olarak birlik beraberlik içinde yolumuza devam edeceğimize inanıyorum.

Türkiye, bugüne kadar olduğu gibi bundan sonra da Suriye halkının, Suriye kardeşlerimizin yanında olmaya devam edecektir. Çok zor günler yaşadılar, şimdi oradaki güvenlik ortamının, siyasi, kurumsal ortamın ve ekonomik ortamın gelişmesiyle inanıyorum ki belli bir süreç içinde ülkelere, vatanlarına döneceklerdir. O zaman giden bu kardeşlerimiz Türkiye'yle bağlar

konusunda hem kültürel, sosyal, siyasi bağlar hem de ekonomik ilişkiler anlamında çok daha olumlu bir rol oynayacaklardır; buna da inanıyorum ama bir yandan da tabii ki risklere karşı her türlü tedbiri de alıyoruz. Suriye'den ülkemize yönelebilecek terör tehditlerine karşı, yine göç tehditlerine karşı ilgili kurumlarımız her türlü tedbiri de alıyorlar, almaktadırlar. Her türlü gelişmeyi de yakından takip ediyoruz, diplomatik kanallarla olsun kurumlarımızın bölgedeki çalışmalarıyla olsun bu süreci yakından izliyoruz, izlemeye devam edeceğiz.

Suriye'nin önümüzdeki dönemde bir çatışma, bir istikrarsızlık unsuru değil bölgemizin büyümesi, gelişmesi için çok farklı bir konuma geleceğine ben yürekten inanıyorum. Geçmişte Suriye'ye defalarca gitmiş bir insan olarak, oradaki medeniyeti, oradaki geçmiş değerleri çok iyi görmüş, tanımış bir insan olarak söylüyorum; inşallah, Suriye, gelecekte çok farklı bir noktaya gelecektir ve Türkiye'nin dostu olan, Türkiye'yle iyi ilişkileri olan bir Suriye, bütün bölgenin de istikrarına katkıda bulunacaktır.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Şanlıurfa'nın elektrik sorunu ne olacak Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcım? Şanlıurfa'nın elektrik sorununu nasıl çözeceksiniz?

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ (Devamla) - Değerli arkadaşlar, bütçeyle ilgili değerlendirmeler yapıldı, nitelendirmeler yapıldı daha doğrusu; ben o nitelendirmelerle ilgili çok fazla detaya girmek istemiyorum ama bütçemizin muhalefet tarafından ifade edildiği gibi bir bütçe olmadığını, çok farklı niteliklere sahip olduğunu çeşitli yönleriyle size aktarmaya çalıştım. Bizim bütçemiz, insan odaklı bir bütçedir ve eğitimin, sağlığın ön planda tutulduğu bir bütçedir. Dolayısıyla, harçlardan burslara, okullardan teknik imkânlarla kadar pek çok alanda hizmet sunduğumuz öğrencilerimizin, öğretmenlerimizin, üniversite hocalarımızın ve tüm eğitim camiamızın bütçesidir. Eğitim, fırsat eşitliğinin odağında yer alır. "Sosyal hareketlilik" dediğimiz bir kavram var, sosyal hareketliliğin odağında da eğitim çok temel bir rol oynar. Biz, fırsat eşitliğini her zaman üstün tutan bir yaklaşıma sahip kadrolar olarak fırsat eşitliğini güçlendirici bütçeler hazırlamaya devam edeceğiz. Yoksulluk kısır döngüsünü kırmamanın yolu da budur; yoksul ailelerin çocukları da yoksul olmayacaksa eğer, eğitim düzeylerinin mutlaka artırılması gerekir. Parasız eğitimden kitap desteğine, burslara varıncaya kadar bu ailelerimizin, dar gelirli, yoksul ailelerimizin çocuklarının iyi yetişmesini sağladığımızda yoksulluk kısır döngüsünü de yoksulluğun kendini yeniden üretmesini de engellemiş oluyoruz. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Mevsimlik tarım işçileri perişan ya!

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ (Devamla) - Bu anlamda da bütçemiz insan odaklı bir bütçedir, fırsat eşitliğini esas alan bir bütçedir.

Diğer yandan, son teknolojiyi içeren tıbbi cihazlarla hasta konforunu önceleyen hastanelere varıncaya kadar pek çok imkân sağlayarak kaliteli sağlık hizmeti sunan hasta bakıcılarımız, hemşirelerimiz, doktorlarımız ve sağlık hizmeti alan tüm insanlarımızın bütçesidir.

MEHMET TAHTASIZ (Çorum) - Hastane var da doktor yok, hastanelerde doktor yok, doktor.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ (Devamla) - Sağlık son derece kıymetli, sağlıklı bir toplum beşerî sermayesi de güçlü olan bir toplumdur.

CAVİT ARI (Antalya) - Sıra bekleyen hasta...

MEHMET TAHTASIZ (Çorum) - Üç aydan önce ameliyat sırası vermiyorlar.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ (Devamla) - Dolayısıyla sağlığa her zaman büyük bir önem attettik ve bugün geldiğimiz noktada sadece kendi vatandaşlarımıza değil tüm dünyaya hizmet eden bir sağlık sistemimiz var. (AK PARTİ sıralarından alkışlar) Dünyanın çeşitli ülkelerinden gelip Türkiye'de birçok insan sağlık hizmeti alıyor ve "sağlık turizmi" dediğimiz bir kavram artık oluştu, sağlık sistemimiz artık ülkemize milyarlarca dolar hizmet geliri sağlar hâle geldi. İşte, bunu desteklemeye devam edeceğiz.

Sosyal desteklerden ve sosyal politikalardan bahsettim. 2025 yılında yine refahı artırdığımız, yoksulluğu daha da azalttığımız, dar gelirlinin, ihtiyaç sahiplerinin ihtiyaçlarını gözetken bir bütçedir bütçemiz. İnsan odaklı bir anlayışla buna da devam edeceğiz.

Diğer yandan, her daim yanında olduğumuz çiftçinin bütçesidir. Tarım sektörü elbette kalkınmış ülkelerde pay olarak tarımın gerilemesi doğal bir süreçtir; bu, bütün gelişmekte olan ülkelerde yaşanmıştır. Sanayileşme arttıkça, hizmet sektörleri arttıkça tarım gerilemese de tarımın toplam gelir içindeki payı, toplam istihdam içindeki payı düşmektedir. Ancak bu, tarımın önemsiz olduğu anlamına kesinlikle gelmemektedir; tam aksine, tarım hiçbir zaman modası geçmeyecek stratejik bir sektördür; böyle görüyoruz, tarıma böyle yaklaşıyoruz ve güçlü politikalarla tarımımızı desteklemeye devam edeceğiz. (AK PARTİ sıralarından alkışlar) Önemli olan, tarımda da verimliliği artırmaktır, çok daha güçlü, ölçek ekonomilerinin olduğu bir yapıyı oluşturmaktır. Sadece tarım değil, "kırsal kalkınma" dediğimiz kavramla köylerimizde, kırsal alanda kırsal turizmi geliştirmekten kırsal küçük imalata varıncaya kadar bütüncül bir politikayla hareket ediyoruz.

Yine, bütçemiz, esnaf ve sanatkârimizin bütçesidir. Biz esnafımıza, sanatkârimize sadece ekonomik bir aktör olarak bakmıyoruz, aynı zamanda kültürümüzün, medeniyetimizin taşıyıcısı bir kesim olarak bakıyoruz. Bu yüzden ki çeşitli kanallarla esnafımızı destekliyoruz; vergi politikalarımızdan kredi sübvansiyonlarımıza aldığımız birçok kararla esnafımızın, sanatkârimizin yanındayız, yanında olmaya devam edeceğiz.

Yine, bu bütçe, kamu yatırımlarımızda hizmet sağladığımız hizmet bütçesidir. Bakın, bir rakam vermek isterim, bu yirmi iki yıl boyunca kaynaklarımızı neye harcamışız, genel bir rakam söylemek isterim: 2002-2024 döneminde 107 milyar doları kamu-özel iş birliği yatırımları olmak üzere, 671 milyar doları bütçeden olmak üzere toplam 778 milyar dolarlık yatırım yapmışız. (AK PARTİ sıralarından alkışlar) Bu bütçemiz de yine yatırım bütçesidir. İyi ki de bu kadar çok yatırım yapmışız çünkü bugün geldiğimiz noktada dünyada yatırım maliyetleri çok artmış durumda.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Urfa'ya ne yatırımlar yapacaksınız?

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ (Devamla) - Şu fiziki yatırımlarımızı, köprülerimizi, yollarımızı, hastanelerimizi bugün yapmaya kalsak çok daha yüksek maliyetlerle yapmak zorunda kalırdık, keşke daha fazlasını da yapsaydık. Bu anlamda, yatırımlara verdiğimiz önemin şu an hem ekonomik olarak hem sosyal olarak faydasını görüyoruz. Aynı anlayışla, kamu yatırımlarını artırmaya, özel sektör yatırımları için de uygun ortam oluşturmaya ve desteklemeye devam edeceğiz.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Urfa'nın elektrik sorununu çözecek misiniz?

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ (Devamla) - Değerli arkadaşlarımız, bu bütçemiz eğitimden sağlığa, tarımdan sanayiye, enerjiden ulaştırmaya her alanda bir kalkınma bütçesidir, yatırımın ve üretimin, istihdamın, ihracatın bütçesidir. Bu bütçe, iş, aş ve huzuru temin eden güçlü Türkiye'nin bütçesidir. Bu çerçevede bazı rakamları da sizlerle paylaşmak isterim: Bakın, 2002 yılında 238 milyar dolarlık bir millî gelirimiz varmış, bu sene sonu itibarıyla 1,3 trilyon doları aşan bir millî gelire ulaşacağız. 2002'de nüfusumuz 66 milyon civarındaydı, bugün 85 milyonu aşmış durumda. Kişi başına baktığınızda 3.608 dolardan bu yıl itibarıyla 15 bin doların üstüne, 15.500'er seviyesine kadar yükselmesini bekliyoruz. Bu, kendiliğinden olmadı, işte bu yapılan yatırımlarla, bütçelerle, doğru önceliklerle, verimli kaynak kullanımıyla gerçekleşti ve bu şekilde de devam edeceğiz. (AK PARTİ sıralarından alkışlar) Dolayısıyla, bu bütçemiz büyüyen Türkiye'nin, güçlenen Türkiye'nin bütçesidir, halkımızın, milletimizin refahını artıran bir bütçedir. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Sayın Başkanım, Urfa'ya bütçeden ne kadar ayırıyorsunuz?

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ (Devamla) - Bu bütçe Birleşmiş Milletlerden dünyanın en ücra köşesine kadar her yerde adaleti savunan, zulme boyun eğmeyen, zalimleri karşısına almaktan çekinmeyen, her daim mazlumların yanında durmaktan milim sapmayan Sayın Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan'ın, milletin adamının ortaya koyduğu bütçedir. (AK PARTİ sıralarından alkışlar) Ve bu yönüyle milletin bütçesidir, 86 milyon vatandaşımızın, 81 vilayetimizin bütçesidir.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - O zaman Urfa'da niye elektrikler yanmıyor?

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ (Devamla) - Bu bütçe Türkiye Yüzyılı'nın bütçesidir. Türkiye iddiaları olan bir ülkedir, Türkiye hedefleri olan, vizyonu olan bir ülkedir. Kim ne derse desin ülkemiz Türkiye Yüzyılı'nda yükselmeye, gelişmeye, güçlenmeye devam edecektir. Bütçelerimizi de bu anlamda, bu vizyonlarımız, bu programlarımız doğrultusunda şekillendirmeye ve uygulamaya devam edeceğiz.

Genel Kurulda bugün itibarıyla başlayan 2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi ile 2023 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi görüşmelerinin bundan sonraki safahatının da verimli geçmesini, nitelikli tartışmalarla geçmesini temenni ediyorum.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Urfa'ya bütçeden ne kadar ayırdınız Sayın Başkan?

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ (Devamla) - Uzun yıllar milletvekilliği yaptım, Plan ve Bütçe Komisyonu Başkanlığı yaptım, oradan öğrendiğim bir şey varsa şudur: Fikir hürriyeti esastır, herkes fikrini söylemelidir, bana göre doğru, size göre doğru zaman zaman değişebilir ama konuştukça, nitelikli tartışmalar yaptıkça inanıyorum ki fikirler de birbirine yaklaşacaktır. Önemli olan, burada kritik olan, usul ve üsluptur; usul doğru olduğu sürece, üslup doğru olduğu sürece herkes özgür bir şekilde elbette fikrini de ifade edecektir, eleştirisini de ifade edecektir. Demokrasinin güzelliği de budur, farklı partilerden olmamızın da güzelliği budur. Elbette her konuda anlaşamayacağız, eğer öyle olsa herhâlde tek bir parti olurdu. Biz tek parti istemiyoruz, çok partinin olduğu bir ortamda bu tartışmalarla, nitelikli tartışmalarla yolumuza devam edeceğiz. (AK PARTİ sıralarından alkışlar) Ama bir taraftan da elbette şunu söylemek zorundayım: Millî meselelerde, hayati meselelerde de bir araya gelmeyi becermek durumundayız. İç politikadaki birtakım polemiklerin, tartışmaların, çatışmaların, ülkemizin yüksek menfaatleri söz konusu olduğunda bunları gölgelemesine de hiçbirimizin izin vermemesi gerekiyor.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Urfa'nın elektriği millî mesele değil mi Sayın Başkan? Urfa'nın elektriği millî meselemiz değil mi?

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ (Devamla) - Değerli arkadaşlar, 2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi ile 2023 Yılı Kesin Hesap Kanunu Teklifi'nin hazırlanmasında ortaya koyduğu vizyon, liderlik ve perspektif için Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan'a en derin şükranlarımı sunuyorum, teşekkür ediyorum. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

Sayın Bakanlarımıza, ayrıca, Cumhurbaşkanlığı çatısı altında destek veren milletvekillerine ve özellikle Genel Başkan Sayın Devlet Bahçeli'ye yine teşekkürlerimi, şükranlarımı sunuyorum. (AK PARTİ ve MHP sıralarından alkışlar)

Meclis Başkanımız başta olmak üzere, siz sayın milletvekillerimize, tüm gruplardan milletvekillerimize emekleriniz ve katkılarınız için, yapıcı eleştirileriniz için teşekkür ediyorum, saygılarımı sunuyorum. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

Sayıştay, Strateji ve Bütçe Başkanlığı ile Hazine ve Maliye Bakanlığı başta olmak üzere bütçe ve kesin hesap kanunu tekliflerimizin oluşturulmasında katkısı bulunan tüm kamu kurum ve kuruluşlarımıza, yine, çalışanlarına, kamu çalışanlarına teşekkür ediyorum.

Bütçe görüşmeleri esnasında burada yoğun çalışan stenograflara, idari ve destek hizmetleri personeli dâhil tüm Meclis çalışanlarına ve bizleri takip edip kamuoyunu sağlıklı bilgilendirme fonksiyonu üstlenmiş basın mensuplarına teşekkür ediyorum, kolaylıklar diliyorum.

Bu duygularla, Türkiye Büyük Millet Meclisimizin Genel Kurulunu ve ekranları başında bütçe görüşmelerini takip eden aziz milletimizi bir kez daha saygıyla selamlıyorum.

Hepinize en derin saygılarımı sunuyorum. (AK PARTİ sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar; MHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN - Şahısları adına ikinci konuşmacı, aleyhte olmak üzere, Demokratik Bölgeler Partisi Eş Genel Başkanı ve Batman Milletvekili Sayın Keskin Bayındır.

Sayın Bayındır, buyurun. (DEM PARTİ sıralarından alkışlar)

Süreniz on dakikadır.

KESKİN BAYINDIR (Batman) - Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, saygıdeğer halkımız; sizleri Demokratik Bölgeler Partisi (DBP) adına saygıyla sevgiyle selamlarken aynı zamanda cezaevlerinde ve sürgünde bulunan tüm mücadele ve yol arkadaşlarını adına hepinize saygılarımı ve sevgilerimi sunuyorum. (DEM PARTİ sıralarından alkışlar)

Yeni bir düzen ve paradigma arayışına giren küresel siyaset İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana en çalkantılı buhranını yaşamaktadır. Bugün artık dost ve düşman politikası yerini demokrasi ve diktatör siyasetine bıraksa da şiddet, savaş ve yıkım politikalarında herhangi bir değişiklik söz konusu değil. Dönemin ruhu hâlâ "belirsizlik" ve "politik kriz" kavramlarında asılı durmaktadır. Tüm krizlerin restleştiği ve test alanına da çevrildiği yer şüphesiz ki Orta Doğu'dur. Burada din ve mezhep, sınıf, hiyerarşi, iktidar, ahlak, politika, demokrasi, kadın ve nihayetinde de demokratik devrim başat sorunlar olarak ele alınmaktadır. Üçüncü dünya savaşı bu zeminde gelişmekte ve devam etmektedir. 2025 yılına sayılı günler kala tüm senaryolar yeni jeopolitik merkezler üzerine kurgulanırken Orta Doğu'nun geleceği de Suriye sahasında dağıtılacak olan yeni kartlarla şekillenecektir. Daha dün Esad rejiminin düşmesi tek başına bize bu gerçeği ifade etmektedir. Suriye'de yaşananlara baktığımız zaman, kuzey ve doğu Suriye özerk yönetimi modeli bugün en gerçekçi ve doğru çözüm yöntemi olarak karşımızda durmaktadır. Rojava'da hayat bulan bu modele bütün dünya gıptayla bakarken "teröristan" diyen bir tek sizsiniz. (DEM PARTİ sıralarından alkışlar) İşte, bu kadar yanlı, işte bu kadar yalnızsınız. Türkiye'nin bu modele yaklaşımı Orta Doğu'daki gidişat açısından da elbette ki belirleyici olacak. Rojava'daki Kürtlerin Türkiye'yle bir sorunu olmadığı gibi; tam tersine, birbirini tanımanın her iki tarafı da güçlendireceği hep ifade edilmektedir. Mazisi ortak olanın geleceği de ortaktır. Bugün Münbiç'te yaşananlar bu saldırı dalgasının devam ettiğini en açık ve en çıplak bir şekilde bize göstermektedir. Mevcut iktidar bugün izlediği stratejiyle buradaki yaşamı açık bir şekilde boğmayı hedeflemektedir. G20 zirvesinde iktidar "Sivillere ve altyapıya yönelik bütün saldırıları kınıyoruz." ifadelerinin altına imza atarken aynı iktidar Ayn İsa'dan Haseke'ye ve buradan da Kobani'ye kadar elektrik, su, doğal gaz ve altyapıları açık bir şekilde hedef aldı ve hedef almaya devam etmektedir. Biz buradan bir kez daha ifade ediyoruz: Bu bir siyaset değildir, hele hele işgal ve sömürü hiçbir şekilde bir çözüm değildir. Daha açık ifade etmek gerekirse siyaset, kendisini boğan kibir sendromundan arınmalıdır, ulus devletin inkarcı kodlarını terk ederek Kürt meselesine yaklaşımda kendisini güncellemelidir. Yüz yıllık cumhuriyet tarihi de bu güncellenmenin gerektiğini bize en açık şekilde göstermektedir.

Hepimiz şu gerçekliğin farkında olmalıyız: Fahrettin Kırzioğluların, Nazmi Sevgenlerin ve Abdulhaluk Çayların dönemi artık sona ermiştir. Kürt sorununda Kürt'ü küçük harfe indirgerek yol alma dönemi artık bitmiştir. Bu soruna ilişkin aynı yöntemi deneyip farklı sonuçları bekleyen anlayışların izinden gitmek ise tam anlamıyla siyasi bir şaşkınlıktır. İlk yüzyılda darağaçları ve istiklal mahkemeleriyle çözüm arayan akıl, geçmişin bu çözümsüz deneyimlerinden mutlaka ama mutlaka ders çıkarmalıdır. Unutmayalım ki menteşesinden çıkmış bir kapı ne üzerimize kapanır ne de açılır. Kayyum atamaları başta olmak üzere,

demokratik siyasetin engellenmesinden görüldüğü üzere Kürt sorunu bilerek düğünden kördüğümüne çekilmektedir. Bu yüzyılın çözümü kayyumlar mıdır, çöktürme planları mıdır, tecrit rejimi midir, tüm varlığını Kürtlerin yokluğu ve inkârı üzerine kurmak mıdır? Ya da sormak gerekir "..."⁴ mücadelesini...

(Mikrofon kapandı)

KESKİN BAYINDIR (Devamla) - yasaklamak mıdır? (DEM PARTİ sıralarından alkışlar)

Erkek egemen zihniyetini topluma dayatarak kadın kırımını gerçekleştirmek midir? Başta kadınlar ve gençler olmak üzere tüm toplumu kimliksiz, geleceksiz ve mücadelesiz bırakmayı hedefleyen özel savaş politikaları mıdır? Buyurun söyleyin, bu toplumun karşısına çıkıp, bu muhalefetin, bu Meclisin karşısına çıkıp açık bir şekilde ifade edin: Çözümünüz nedir?

İnsan yaptıklarıyla vardır, söyledikleriyle değil; o hâlde bize, söylediğini yapan irade lazım, söylediğini yapamayan ve yapmayan değil. Bakınız, hiçbirimizin artık inkâr edemeyeceği bir gerçeklik var: Kürt sorununda demokratik ve barışçıl çözüm artık kaçınılmazdır. Bu sorunun çözümü siyasetin ve bizlerin tarihsel görevidir. Nitekim yeni dünya düzeni de artık Kürt sorununda sonuç odaklı bir çözümü dayatmaktadır. Bu kaçınılmaz sonuca ilişkin Sayın Öcalan daha önce şu ifadelerde bulunmuştu: "Artık gün bu acımasız ve yıkıcı tarihi sonlandırıp gerçek geçmişimize uygun barış, kardeşlik ve demokrasiye geçiş yapma günüdür." (DEM PARTİ sıralarından alkışlar) Bu anlamda biz zamanın da geldiğini ve zeminin de oluştuğunu, bu tarih fırsatın doğru temelde değerlendirilmesi gerektiğini açık bir şekilde ifade ediyoruz. Toplumun beklentisi de onurlu bir barış için somut adımların atılması gerektiğidir. Tam da bu noktada bu Meclise yani bizlere düşen görev ise bu meselenin çözümü için sadece somut değil, yasal adımlar da atarak kararlı bir irade göstermemizdir. Bu bağlamda atılacak ilk adım Sayın Öcalan'ın çözüm önerilerine kapı açmak olacaktır. Kendisi Kürt sorununun demokratik ve barışçıl yöntemlerle çözülmesi için şu ana kadar önemli görüş ve önerilerde bulundu, bu aynı zamanda tarihî bir fırsattır. Onun gösterdiği bu iradeye sahip çıkmak çözüme olan gidişatı da hızlandıracaktır, bu iradeye sahip çıkmanın yolu da elbette ki siyasi cesareten geçmektedir. Çözüm için cesurca atılacak her adım hepimize ve Türkiye'ye kazandıracaktır. Bu sürece seyirci kalamayız. Filozofun da dediği üzere, korkarak yaşıyorsan sadece hayatı seyrederdin. Bu toplumu bekleyen karamsarlığa, belirsizliğe ve umutsuzluğa seyirci kalmamak için hep birlikte ve hep beraber adım atmalıyız.

Değerli milletvekilleri, çözüm adına Türkiye siyaseti daha önce önemli bir süreci deneyimledi. Çözümün kodları cumhuriyetin kuruluş sürecinde ortaya konulan çerçevede mevcuttur. 1921 Anayasası'nda, bu ülkenin yöneticileri eğer dönüp bakarlarsa bizler, hepimiz ve herkes bunu açık bir şekilde görecekler. Çıkarlara göre değil ilke ve hakkaniyetlere göre hareket etmeliyiz. Bu bakımdan, 1 Ekimden bu yana başlayan tartışmalar bizler açısından önemlidir fakat bu tartışmalara dair hikâyenin başlangıç noktasını doğru bir yerden kuramazsak ortak paydada buluşmak mümkün olamayacaktır.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN - Sayın Bayındır, toparlayın lütfen.

KESKİN BAYINDIR (Devamla) - Şimdiye kadar Kürt sorunu bağlamında demokratik çözüm ruhu ve bilincinin demokratik cumhuriyetle bütünleşmesi gerektiğini hep ifade ettik. Bu bakımdan, Kürt sorununun çözümünü esas alan her adımı, her söylem ve girişimi önemli buluyor, toplumsallaşması ve gerçekleşmesi için de büyük emek vereceğimizi açık yüreklilikle ifade ediyoruz. Tüm muhalefetin, tüm toplumsal dinamiklerin destek verdiği böylesi bir süreçte Rojava'ya savaş; Batman'a, Mardin'e kayyumla yol alınamaz. Terör mefhumuyla bu gerçekleri değiştiremez, Pirus zaferi bile elde edemezsiniz.

Kuzey İrlanda ve Bask bölgesinde kaygı eşiği toplumsal olarak nasıl aşıldıysa bizler de -bu Meclis, bu Parlamento bu kaygı eşliğinden çok rahatlıkla çıkabilir- bugün toplumun yaşadığı kaygı eşliğini aşabiliriz.

Her koşulda biz şunu ifade ediyoruz ve etmeye devam edeceğiz: Kürtlerin çıkarı, Türkiye'nin demokratikleşmesinden geçmektedir. Bu durum, tarihin bizlere dayattığı en hakiki ve sahici bir çözüm yoludur.

Genel Kurulu saygıyla, sevgiyle selamlıyorum. (DEM PARTİ sıralarından alkışlar)

BAŞKAN - Sayın milletvekilleri, 2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi ile 2023 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi'nin tümü üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

Şimdi, her iki kanun teklifinin maddelerine geçilmesini sırasıyla oylarınıza sunacağım.

2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi'nin maddelerine geçilmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

2023 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi'nin maddelerine geçilmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Böylece, 2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi ile 2023 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi'nin maddelerine geçilmesi kabul edilmiştir.

Şimdi, sırasıyla her iki kanun teklifinin 1'inci maddelerini okutuyorum:

2025 YILI MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇE KANUNU TEKLİFİ BİRİNCİ BÖLÜM

Gider, Gelir, Finansman ve Denge

Gider

MADDE 1- (1) Bu Kanuna bağlı (A) işaretli cetvellerde gösterildiği üzere, 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa ekli;

- (I) sayılı cetvelde yer alan genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerine 14.605.800.967.000 Türk Lirası,
 - (II) sayılı cetvelde yer alan özel bütçeli idarelere 1.360.241.455.000 Türk Lirası,
 - (III) sayılı cetvelde yer alan düzenleyici ve denetleyici kurumlara 68.362.485.000 Türk Lirası,
- ödenek verilmiştir.

2023 YILI MERKEZİ YÖNETİM KESİN HESAP KANUNU TEKLİFİ

Gider bütçesi

MADDE 1- (1) 16/12/2022 tarihli ve 7427 sayılı 2023 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ve 15/07/2023 tarihli ve 7457 sayılı 2023 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile Bağlı Cetvellerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa ekli;

- (I) sayılı cetvelde yer alan genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerine 5.542.856.087.000 Türk Lirası,
- (II) sayılı cetvelde yer alan özel bütçeli idarelere 410.396.351.000 Türk Lirası,

- (III) sayılı cetvelde yer alan düzenleyici ve denetleyici kurumlara 19.535.347.000 Türk Lirası,
- ödenek verilmiştir.

⁴ Bu bölümde hatip tarafından Türkçe olmayan kelimeler ifade edildi.

(2) Kanunların verdiği yetkiye dayanarak yıl içerisinde eklenen ve düşülen ödenekler sonrası 2023 yılı merkezi yönetim kesin hesap gider cetvellerinde gösterildiği üzere, 5018 sayılı Kanuna ekli;

a) (I) sayılı cetvelde yer alan genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerinin bütçe giderleri 6.499.510.446.810,52 Türk Lirası,

b) (II) sayılı cetvelde yer alan özel bütçeli idarelerin bütçe giderleri 622.647.104.018,71 Türk Lirası,

c) (III) sayılı cetvelde yer alan düzenleyici ve denetleyici kurumların bütçe giderleri 24.093.880.211,66 Türk Lirası, olarak gerçekleşmiştir.

(3) 2023 yılı merkezi yönetim net bütçe gideri 6.588.015.612.468,13 Türk Lirasıdır.

BAŞKAN - Sayın milletvekilleri, Anayasa'nın 161'inci maddesi uyarınca bütçe kanunu teklifi ile kesin hesap kanunu teklifinin görüşmeleri birlikte yapılacağından, okunmuş bulunan 1'inci maddeler kapsamına giren kamu idarelerinin 2025 yılı merkezî yönetim bütçeleri ile 2023 yılı merkezî yönetim kesin hesaplarının görüşmelerine yarınki birleşimde başlanacaktır.

Alınan karar gereğince, programa göre, kamu idarelerinin bütçe ve kesin hesaplarını görüşmek üzere 10 Aralık 2024 Salı günü saat 11.00'de toplanmak üzere birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 00.05